

ΟΡΘΟΔΟΣΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Έκδοση Παγκύπριας Συλλογής Ορθόδοξης Παραδόσεως
«οἱ φίλοι τῆς ἁγίας ὀρθῆς»

ΟΡΘΟΔΟΣΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ 135 ΧΕΙΜΩΝΑΣ 2025

ΑΡΙΘΜΟΣ 135 ΧΕΙΜΩΝΑΣ 2025

Ὄρθοδοξη Μαρτυρία

ἑκδοσὴ Παγκυπρῶν Συλλόγων Ὄρθοδόξων Παραδόσεων

«οἱ φίλοι τῆς ἁγίας ὄρους»

ISSN 1011 – 1719

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

* * *

Διεύθυνση:

T.K. 25524 – 1310 Λευκωσία

* * *

www.orthodoximartyria.com

* * *

Οἱ συνεργάτες ἔχουν τὴν εὐθύνη τῶν ἀποψεῶν τους.

* * *

Ἐπίσημα συνδρομὴ Κύπρου: 7 εὐρώ.

Τιμὴ τεύχους: 3 εὐρώ.

Ἐπίσημα συνδρομὴ Ἑλλάδας: 10 εὐρώ.

Ἐπίσημα συνδρομὴ ἐξωτερικοῦ: 10 εὐρώ.

Ὁ τραπεζικὸς λογαριασμὸς τοῦ Περιοδικοῦ εἶναι:

Τράπεζα Κύπρου. «Φίλοι τοῦ Ἁγίου Ὄρους»,

017305016152, κώδικας πράξης 4222.

Δικαιούχος: PAN. SYL. ORT. PARA. «ΦΙΛΟΙ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ»

IBAN NO: CY37 0020 0173 0000 0005 0161 5200

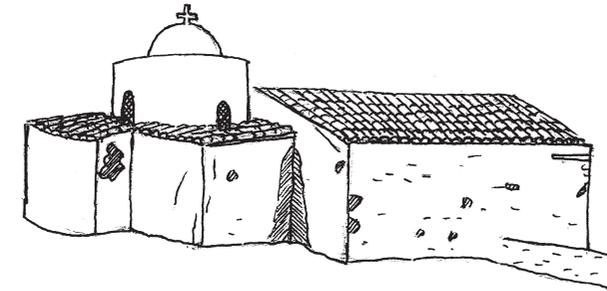
SWIFT: BCYPCY2N

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛΙΔΑ
<i>Α΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ</i>	
1. Ἁγίου Νικολάου Βελιμήροβιτς, Ἡ βεβαιότητά μου γιὰ τὴν ἀνάστασις	1
2. Ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸς», Ὑπακοή στὸν πνευματικὸ πατέρα (β΄)	3
3. Ἑρμηνευτικὴ προσέγγισις τοῦ Ἀπολυτικίου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς	6
4. Ἱερομόναχος Μάξιμος Καριώτη, Ὁ Ἅγιος Πορφύριος ὅπως τὸν εἶδα (β΄)	10
5. Ἡ ταπείνωσις τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Χαμακιώτη	13
6. Θαυμαστὰ γεγονότα ἀπὸ τὸ Βίο τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου Σιμωνοπεριτίου	16
7. Ἀρχιμανδρίτη Κλεόπα Ἡλίου, Περὶ Παραδείσου	19
8. Σάββα Ἀλεξάνδρου, Ἡ ἄρετή τῆς ἀπροσπάθειας τοῦ νοῦ	24
<i>Β΄ ΚΥΡΙΑΚΗ, Η ΗΜΕΡΑ ΚΥΡΙΟΥ (ΑΦΙΕΡΩΜΑ)</i>	
9. Συμεὼν Πηγαδουλιώτη, Προλογικὸ Σημεῖωμα	27
10. Φώτιου Σχοινᾶ, Ἡ Κυριακὴ στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ τὴν πρώτη Ἐκκλησία	29
11. Δημήτριου Ρίζου, Σάββατο καὶ Κυριακὴ	34
12. Χαραλάμπη Μ. Μπούσια, Κυριακὴ καὶ Παρακλητικὴ	38

(Ἡ συνέχεια τῶν περιεχομένων στὴ 2η σελίδα τοῦ ὀπισθοφύλλου)

13. Ἀρχιμανδρίτη Νεκτάριου Πάρη, Ἡ σημασία τῆς Ψαλμωδίας στὴ λατρεία τῆς Κυριακῆς	41
14. Πρωτοπρεσβύτερου Γεώργιου Βασ. Σχοινᾶ, Ὁ κληρικὸς καὶ ἡ Κυριακὴ	45
15. Πρωτοπρεσβύτερου Ἰωάννη Κ. Ἰωάννου, Ὁ λαϊκὸς χριστιανὸς καὶ ἡ Κυριακὴ	48
16. Ἀγιορείτη Ἀναγνώστη, Οἱ ἀκολουθίες τῆς Κυριακῆς σ' ἓνα ἀγιορείτικο μοναστήρι καὶ ἡ παναίρεσις τοῦ οἰκουμενισμοῦ	51
17. Δημήτριου Χ. Καππαῖ, Ἡ Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου	53
18. Χριστάκη Εὐσταθίου, Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου	56
19. Διάκονου Ἀνδρέα Ματέι, Ἡ Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς	59
20. Παναγιώτη Τοκκαρῆ, Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω	64
21. Μητροπολίτη Κοζάνης Διονυσίου Ψαριανοῦ, Λόγος στὴν Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας	68
22. Βασιλείου Χαραλάμπους, Β΄ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας (Β΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν)	77
23. Στέλιου Παπαντωνίου, Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως	80
24. Πρωτοπρεσβύτερου Μιχαὴλ Εὐθυμίου, Κυριακὴ τῶν Βαΐων	83
25. Ἀνδρέα Κυριακοῦ, «Ἀναστάσεως ἡμέρα»	86
26. Ἀρχιμανδρίτη Ἰωὴλ Νικολάου, Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ	88
27. Πρωτοπρεσβύτερου Σπυρίδωνος Παπαδόπουλου, Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων	92
28. Χριστόδουλου Βασιλειάδη, Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς	95
29. Κωνσταντίνου Κυριακίδη, Κυριακὴ τῶν Πατέρων τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου	99
30. Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κ.κ. Δαμιανοῦ, Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων	103
31. Βιβλιοπαρουσιάσεις - Βιβλία πού λάβαμε	108

Εἰκόνα ἐξωφύλλου: Ὁ Χριστὸς Κύριος καὶ Μέγας Ἀρχιερεὺς. Φορητὴ σκαφωτὴ εἰκόνα ἀπὸ τὴν Ἱερά Μονὴ τῆς Παναγίας Ἀμασοῦ, παρά τὸ χωριὸ Μονάγρι (ἐπαρχία Λεμεσοῦ). Ἔργο τοῦ 18ου αἰῶνος.

Φωτογραφία ὀπισθοφύλλου: Φωτογραφία τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου Γαλόκτιστης ἀπὸ τὸ χωριὸ Κάτω Πύργος τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Κτίσμα τοῦ 11ου - 12ου αἰῶνος.

Ἁγίου Νικολάου Βελιμήροβιτς

Η ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ ΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

οὔ τό βεβαιώνει ἡ συνειδησή μου πρὶν ἀπ' ὅλα. Κατόπιν ὁ νοῦς μου καί ἡ βούλησή μου.

Πρῶτον, ἡ συνειδηση μου λέει: τόσα πάθη πού ὑπέστη ὁ Χριστός γιά τό καλό καί τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων δέν θά μπορούσαν νά ἐπιβραβευτοῦν μέ τίποτε ἄλλο παρά μέ τήν ἀνάσταση καί τήν ὑπερκόσμια δόξα. Τά ἀνείπωτα πάθη τοῦ Δικαίου στεφανώθηκαν μέ τήν ἀνείπωτη δόξα. Αὐτό μου δίνει ἴκανοποίηση καί ἡρεμία.

Δεύτερον, ὁ νοῦς μου λέει: χωρίς τήν λαμπρή ἀναστάσιμη νίκη ὅλο τό ἔργο τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ θά παρέμενε στόν τάφο, ὀλόκληρη ἡ ἀποστολή Του θά ἦταν μάταιη.

Τρίτον, ἡ βούληση μου λέει: ἡ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ μέ ἔσωσε ἀπό τούς ταλαντευόμενους δισταγμούς ἀνάμεσα στό καλό καί τό κακό, καί μέ θέτει ἀποφασιστικά στόν δρόμο τοῦ καλοῦ. Καί αὐτό μου φωτίζει τόν δρόμο καί μου δίνει στήριγμα καί δύναμη.

Ἐκτός ἀπό τίς τρεῖς φωνές, οἱ ὁποῖες ἀπό μέσα μου βεβαιώνουν ἐμένα, ὑπάρχουν καί ἄλλοι ἀσφαλῶς μάρτυρες, πού τό βεβαιώνουν. Εἶναι οἱ ἔνδοξες μυροφόρες γυναῖκες, εἶναι οἱ δώδεκα μεγάλοι ἀπόστολοι, καί πέντε ἑκατοντάδες ἄλλων ματύρων, πού ὅλοι μετά τήν ἀνάστασή Του Τόν ἔβλεπαν καί Τόν ἄκουγαν, ὄχι στόν ὕπνο τους ἀλλά στήν πραγματικότητα, καί ὄχι μόνο γιά ἓνα λεπτό ἀλλά γιά σαράντα ὀλόκληρες ἡμέρες. Μοῦ τό βεβαιώνει ἐκεῖνος ὁ πύρινος Σαῦλος, ὁ μεγαλύτερος Ἑβραῖος διώκτης τοῦ χριστιανισμοῦ· μοῦ τό μαρτυρεῖ, ὅτι εἶδε ἐκεῖνος τό φῶς τοῦ ἀναστηθέντος Κυρίου καταμεσῆς τῆς ἡμέρας, καί ὅτι ἄκουσε τή φωνή Του, καί ὅτι ὑπάκουσε τήν ἐντολή Του. Αὐτήν τή μαρτυρία ὁ Παῦλος δέν ἤθελε νά τήν ἀρνηθεῖ οὔτε μετά ἀπό τριάντα χρόνια, οὔτε ἀκόμα καί τήν ὥρα πού στή Ρώμη τοῦ Νέρωνα ἡ μάχαιρα ἐπεφτε στό κεφάλι του. Μοῦ τό βεβαιώνει καί ὁ ἅγιος Προκόπιος, ἀρχηγός τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ πού ξεκίνησε νά ἀφανίσει τούς χριστιανούς στίς κῶρες τῆς ἀνατολῆς, καί στόν ὁποῖο ἐμφανίσθηκε ξαφνικά ζωντανός ὁ Χριστός καί τόν γύρισε μέ τό μέρος Του. Καί ἀντί νά σφάζει ὁ Προκόπιος τούς χριστιανούς, αὐτοβούλως παραδόθηκε γιά νά τόν σφάξουν στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Μοῦ τό βεβαιώνουν ἀκόμα χιλιάδες ματύρων

τοῦ Χριστοῦ στίς φυλακές, στους τόπους ἐκτελέσεων μέσω αἰώνων καί αἰώνων, ἀπό τούς μάρτυρες τῶν Ἱεροσολύμων μέχρι τούς μάρτυρες τῶν Βαλκανίων, ἕως τίς μέρες μας, ὡς τούς νεότερους Μοσχοβίτες μάρτυρες.

Μοῦ τό βεβαιώνουν καί ὅλες οἱ δίκαιες καί ἀγαθές ψυχές, τίς ὁποῖες συχνά συναντῶ στή ζωή, καί οἱ ὁποῖες χαίρονται ὅταν ἀκοῦν ὅτι ὁ Χριστός ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν. Αὐτό ἀνταποκρίνεται στή συνείδησή τους, δονεῖ τήν ψυχή τους, καί εὐφραίνει τήν καρδιά τους.

Μαρτυρία παίρνω καί ἀπό τούς ἁμαρτωλούς καί τούς ἀντιπάλους τοῦ Χριστοῦ. Μόνο καί μόνο μέ τό ὅτι αὐτοί, ὡς ἁμαρτωλοί καί μοχθηροί, ἀπορρίπτουν τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ἐγώ βεβαιώνομαι γιά τό ἀντίθετο. Σέ κάθε δικαστήριο τίθεται θέμα τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μαρτύρων, καί ὡς ἐκ τούτου σταθμίζουν τήν ἀξία τῆς μαρτυρίας τους. Ὅταν νηφάλιοι, καθарοί καί ἅγιοι μάρτυρες ἰσχυρίζονται πῶς ξέρουν ὅτι ὁ Χριστός ἀνέστη, λαμβάνω μέ εὐχαρίστηση τή μαρτυρία τους ὡς ἀληθῆ. Ἀλλά ὅταν οἱ ἀκάθαρτοι, ἄδικοι καί ἀσυνείδητοι ἀπορρίπτουν τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, μ' αὐτό ἐνδυναμώνουν τή μαρτυρία τῶν πρώτων, καί μοῦ βεβαιώνουν ἀκόμα περισσότερο τήν ἀλήθεια τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου μου. Ἐφόσον αὐτοί ὅσα ἀπορρίπτουν, τά ἀπορρίπτουν ἀπό κακεντρέχεια καί ὄχι ἀπό γνώση.

Μέ βεβαιώνουν ἀκόμα καί ἄρκετοί λαοί καί φυλές, πού μόνο ἡ πίστη στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ τούς ἔβγαλε ἀπό τήν ἄγρια κατάσταση στή διαφώτιση, ἀπό τή δουλεία στήν ἐλευθερία, ἀπό τόν βουρκο τοῦ ἀμοραλισμοῦ καί τοῦ σκοταδισμοῦ στό φῶς τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Καί ἡ ἀνάσταση τοῦ σερβικοῦ λαοῦ μοῦ μαρτυρεῖ τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Ἀκόμα καί ἡ λέξη «Ἀνάσταση» ἐκ νεκρῶν μοῦ βεβαιώνει τό αὐτόνομπο. Γιατί χωρίς τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ δέν θά ὑπῆρχε οὔτε κἄν ἡ λέξη στίς ἀνθρώπινες γλῶσσες. Ὅταν ὁ Παῦλος πρώτη φορά πρόφερε αὐτή τή λέξη στήν πολιτισμένη Ἀθήνα, οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεπλάγησαν καί ἀναστατώθηκαν.

Κι ἔτσι, τέκνα τοῦ Θεοῦ, σᾶς χαιρετῶ κι ἐγώ.

Ἀληθῶς ἀνέστη ὁ Χριστός

Ἀπό τόν «Εὐεργετινόν»
ΥΠΑΚΟΗ ΣΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΠΑΤΕΡΑ Β΄

ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟ

ιηγήθηκαν σχετικά μέ τόν Ἄββᾶ Ἰωάννη τόν Κολοβό, ὅτι ἀφοῦ κάποτε ἐπισκέφθηκε κάποιο γέροντα ὁ ὁποῖος ἀσκήτευε σέ κάποια σκήτη στή Θηβαΐδα, κάθισε μαζί του στήν ἔρημο. Μιά μέρα ὁ Γέροντάς του, ἀφοῦ ἔπιασε ἕνα κομμάτι ξερό ξύλο, τό φύτεψε καί τοῦ εἶπε:

— Πότιζε αὐτό καθημερινά μέ μία στάμνα νερό, μέχρι νά κάνει καρπό.

Τό νερό ὅμως ἦταν μακριά ἀπό αὐτούς καί χρειάζοταν νά ἀναχωρεῖ ἀπό τό βράδυ καί νά ἐπιστρέφει τό πρωί. Μετά δέ ἀπό τρία χρόνια τό ξύλο ζωντάνεψε καί ἔβγαλε καρπό καρύδια καί ἀφοῦ ὁ Γέροντας ἔπιασε τόν καρπό του, τόν ἔφερε στήν Ἐκκλησία λέγοντας στούς ἀδελφούς:

— Πιᾶστε καί φαῖτε καρπό ὑπακοῆς.

2) Πῆγε κάποτε κάποιος ἀπό τή Θηβαΐδα στόν Ἄββᾶ Σισών, θέλοντας νά γίνει μοναχός. Ὁ γέροντας τόν ρώτησε ἐάν ἔχει κάποιον ἄλλον στόν κόσμο καί αὐτός ἀπάντησε ὅτι ἔχει ἕνα υἱό. Τότε ὁ Γέροντας τοῦ εἶπε:

— Πήγαινε καί ρίξε αὐτόν μέσα στόν ποταμό καί τότε νά γίνεις μοναχός.

Καθώς, λοιπόν, αὐτός ἔφυγε γιά νά τόν ρίξει στόν ποταμό, ὁ Γέροντας ἔστειλε πίσω του κάποιον ἀδελφό γιά νά τόν ἐμποδίσει, ἐάν ἐπιχειρήσει νά τό κάνει αὐτό. Ὅταν, λοιπόν, προσπαθοῦσε αὐτός νά ρίξει τόν υἱό του στόν ποταμό, ἐμποδιζόταν ἀπό τόν ἀδελφό, ὁ ὁποῖος προσέτρεξε κοντά του, ἀλλά αὐτός ἔλεγε πρὸς τόν ἀδελφό:

— Ἄφυσέ με, ὁ Ἄββᾶς μου εἶπε νά τόν ρίξω.

Ὁ δέ ἀδελφός τοῦ εἶπε:

— Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Ἄββᾶς εἶπε πάλι νά μὴν τόν ρίξεις.

Καί ἀφοῦ ἐγκατέλειψε τόν υἱό του πῆγε πρὸς τό Γέροντα καί ἔγινε δόκιμος μοναχός. Παρόμοιο μέ αὐτό εἶναι καί τό διήγημα τοῦ Πατερμουθίου, τό ὁποῖο διηγήθηκε ὁ Ἅγιος Κασσιανός.

3) Κάποιος ἀπό τούς πατέρες διηγήθηκε ὅτι κάποιος μορφωμένος

ἀπό τή Θεούπολη καί πολύ εὐλαβῆς, ἐπισκεπτόταν συχνά κάποιον Ἐγκλειστο μοναχό καί τόν παρακαλοῦσε νά τόν δεχτεῖ καί νά τόν κάνει μοναχό. Τότε ὁ Γέροντας τοῦ εἶπε:

— Πήγαινε, πώλησε ὅλη σου τήν περιουσία καί δώρισέ την στους φτωχοῦς, σύμφωνα μέ τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου, καί τότε ὅταν ἔλθεις σέ δέχομαι.

Ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἔφυγε καί ἔκανε ὅπως εἶχε προσταχθεῖ, ἐπανῆλθε. Καί τοῦ λέει πάλι ὁ Γέροντας:

— Ἐχεις ἐπιπλέον καί αὐτήν τήν ἐντολή, νά μὴν μιλάς.

Αὐτός συμφώνησε καί ἔκανε πέντε χρόνια καί δέν μίλησε. Τότε, λοιπόν, αὐτοί πού τόν γνώριζαν ἄρχισαν νά τόν ἐπαινοῦν καί ἀφοῦ τό πληροφορήθηκε αὐτό ὁ Γέροντας τοῦ λέει

— Δέν ὠφελεῖσαι πλέον ἐδῶ, γι' αὐτό θά σέ στείλω σέ ἓνα Κοινόβιο στήν Αἴγυπτο.

Καί τόν ἔστειλε. Ὅταν ὁμως αὐτός ἀναχώρησε, δέν τοῦ εἶπε νά μιλά ἢ νά μὴν μιλά· αὐτός ὁμως τηρώντας τήν ἐντολή πού ἔλαβε, παρέμεινε χωρίς νά μιλά. Ὁ δέ Ἀββᾶς τοῦ Κοινοβίου, ὁ ὁποῖος τόν δέχτηκε, θέλοντας νά δοκιμάσει προσωπικά καί νά μάθει ἂν εἶναι πράγματι ἄλαλος, τόν στέλνει σέ μιά δοκιμασία· νά περάσει τόν ποταμό πού ἦταν πλημμυρισμένος, ἔτσι ὥστε νά ἀναγκαστεῖ νά ἐπιστρέψει καί νά πεί ὅτι δέν κατάφερε νά περάσει. Αὐτός ἀφοῦ ἔφτασε στήν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ, γονάτισε. Καί ἰδοῦ, ἔρχεται ἓνας κροκόδειλος καί τόν βαστάζει καί τόν μεταφέρει εἰς τήν ἀντίπερα ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀββᾶς ἔστειλε πίσω ἀπό αὐτόν καί κάποιον ἀδελφό, γιά νά δεῖ τί θά κάνει καί ἀφοῦ εἶδε αὐτό πού ἐγίνε, ἐπέστρεψε καί ἀνήγγειλε τό περιστατικό στόν Ἀββᾶ καί στούς ὑπόλοιπους ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ τό ἄκουσαν ἔμειναν ἐκπληκτοί. Μετά ἀπό κάποιο χρόνο ὁ Μοναχός ἀπεβίωσε καί ὁ Ἀββᾶς ἔστειλε μήνυμα πρὸς τόν ἔγκλειστο, ὁ ὁποῖος τόν εἶχε στείλει, λέγοντας:

— Ἄν καί αὐτός πού μᾶς ἔστειλες ἦταν ἄλαλος, ἐντούτοις ἦταν ἄγγελος Θεοῦ.

Τότε, λοιπόν, καί ὁ Ἐγκλειστος τοῦ ἀνταπάνησε ὅτι «δέν ἦταν ἐκ φύσεως ἄλαλος, ἀλλά τηροῦσε τήν ἐντολή πού τοῦ ἔδωσα ἐξαρχῆς καί ἐξαιτίας αὐτοῦ παρέμεινε ἄλαλος». Ἀφοῦ, λοιπόν, ἄκουσαν αὐτό, θαύμασαν καί δόξασαν τό Θεό.

4) Κάποιος Γέροντας εἶχε ἓνα μαθητή ἀγορασμένο, ὁ ὁποῖος εἶχε τέλεια τήν ὑπακοή σέ αὐτόν. Κάποια μέρα λοιπόν τοῦ εἶπε ὁ Γέροντας:

— Πήγαινε καί ἀφοῦ ἀνάψεις πολύ καλά τό φούρνο, πιάσε τό βιβλίον πού διαβάζουμε στή σύναξη καί ρίξε το μέσα στό φούρνο.

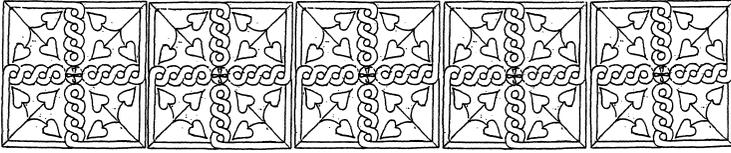
Αὐτός ἀφοῦ ἔφυγε, ἔκανε χωρίς ὁποιαδήποτε σκέψη καί ἀντίρρηση αὐτό πού τοῦ εἶπε ὁ Γέροντας· καί ἀφοῦ ρίχθηκε τό βιβλίο, ἔσβησε ὁ φουῆρος.

5) Ἦλεγαν οἱ Γέροντες ὅτι ἐάν κάποιος ἔχει ἐμπιστοσύνη σέ κάποιον καί ὑποταθεῖ σέ αὐτόν, δέν ἔχει πλέον ἀνάγκη νά προσέχει στίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἀλλά νά ὑποτάσσει τά θελήματά του στόν Πνευματικό του Πατέρα καί δέν ἔχει ἁμαρτία πρὸς τόν Θεό. Διότι τίποτε ἄλλο δέν ζητᾷ ὁ Θεός ἀπό τούς ἀρχάριους, παρά τό βασανισμό τῆς ὑπακοῆς.

6) Εἶπε κάποιος Γέροντας: «ὁ Σωτήρας εἶχε ὡς ἀρχή τῶν μαθημάτων του τή θλίψη καί τή στεναχώρια. Αὐτός πού ἀποφεύγει τήν ἀρχή, ἀποφεύγει τή γνώση τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δηλαδή τά γράμματα δίνουν στά παιδιά τήν ἀρχική παιδεία γιά νά γνωρίσουν ἐπιστήμη, ἔτσι καί ὁ Μοναχός, κάνοντας ὑπακοή μέ κόπους καί θλίψεις, γίνεται συγκληρονόμος Θεοῦ καί υἱός Θεοῦ»

Ἀπόδοση στή Δημοτική: ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΟΛΕΑΣ
Θεολόγος

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

ὁ ἀπολυτίκιό ἀρχίζει μέ τή “σπουδή” τῆς Ἁγίας. Σπουδή χαρακτηρίζει ἐδῶ ὁ ἱερός ὑμνογράφος τήν ὁρμή πρὸς δραστηριότητα. “*Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες*”, λέει ὁ Ἀπόστολος (Ρωμ ιβ’ 11). Ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἦταν ζωηρά ὑπαρξί. Αἰσθανόταν μέσα τῆς ὁρμῆς πρὸς δράσι. Ἄλλὰ ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνθρώπου μοιάζει πρὸς ρεῦμα ποταμοῦ, τό ὁποῖο, ἂν δέν διοχετευθῆ καταλλήλως πρὸς ἄρδουσι τῆς γῆς, ὄχι μόνο σπαταλᾶται, ἀλλὰ ἐκχειλίζοντας μπορεῖ νά προξενήσῃ καί καταστροφές. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ τήν ὁρμή πρὸς δράσι “εἰργάσατο κατάλληλον τῇ κλήσει”, δηλαδή, κατέστησε κατάλληλο πρὸς τήν κλήσι. Τό ρεῦμα τῆς ψυχῆς τῆς διοχέτευσε καταλλήλως, ὥστε νά ἀνταποκριθῆ πρὸς τήν κλήσι. Γι’ αὐτό, νομίζουμε, δέν σημαίνεται μόνο, ὅτι ἡ Ἁγία ἀποστρεφόταν τό κακό καί διοχέτευε τή ζωικότητά τῆς πρὸς τό ἀγαθό. Ἄλλὰ σημαίνεται ἀκόμη, ὅτι καί πρὸς τήν κατεύθυνσι τοῦ ἀγαθοῦ ἐργαζομένη πρόσεχε νά κάνῃ τό καλό καλῶς, δηλαδή, μέ διάκρισι, μὴ παρασυρομένη μέ τό ζῆλο τῆς σέ ἐνέργειες, τίς ὁποῖες δέν θέλει ὁ Θεός. Διότι τό καλό δέν εἶναι καλό, ἂν δέν γίνεταί καί καλῶς. Τό “κατάλληλον τῇ κλήσει” σέ συνδυασμό καί πρὸς τό κατωτέρω “ἀθλοφόρε” φέρει στή μνήμη τό “*νομίμως*” τοῦ Παύλου ἐν τῷ “*ἀθλεῖν*”. “*Εάν δέ καί ἀθλή τις, οὐ στεφανοῦται, εάν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ*” (Β’ Τιμ. β’ 5). Ἡ ἅγια Παρασκευὴ καί ὁρμή πρὸς ἀθλήσι εἶχε καί νομίμως ἀθλήθηκε. Καί ζῆλο εἶχε καί κατ’ ἐπίγνωσι εἶχε τό ζῆλο. Τῇ ζωῇ τῆς ἀγωνιζόταν νά διακρίνῃ ἡ χριστιανική ἀκρίβεια. Ἀκρίβεια δέ οὔτε ἡ ἔλλειψι εἶναι οὔτε ἡ ὑπερβολή.

Εἶδαμε τή “σπουδή”. Ἡ δέ «κλήσις», πρὸς τήν ὁποία προσάρμοσε τή σπουδή τῆς Ἁγίας, ποιά εἶναι; Ὑπό τήν “κλήσι” ἴσως νοεῖται τό ὄνομα, μέ τό ὁποῖο κλήθηκε ἡ Ἁγία, δηλαδή τό ὄνομα Παρασκευή. Μέ τό ὄνομα αὐτό κλήθηκε... ἐπειδή γεννήθηκε ἡμέρα Παρασκευή. Ἄν ὑπό τήν “κλήσι” νοῆται πράγματι τό ὄνομα τῆς Ἁγίας, τότε τό νόημα τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπολυτικίου εἶναι, ὅτι ἡ Ἁγία κατέστησε τήν ὁρμή τῆς πρὸς δραστηριότητα ἀντάξια τοῦ ὀνόματός τῆς, τό ὁποῖο σημαίνει παρασκευή, προπαρασκευή, συνεχῆ πνευματική ἐτοιμασία, διαρκῆ πνευματικό ἀ-

---

Ἐκ τῆς ἐπιμέλειας τοῦ Νικολάου Σωτηροπούλου, Ἑορταί καί Ὕμνοι, ἔκδ. Ὁ Σταυρός, Ἀθήνα 1973.

γῶνα πρὸς κληρονομίαν τῆς μελλούσης δόξης. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἀξιοποιῶσε τὴ ζωικότητά της παρασκευαζομένη γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ πνευματικότητα τῆς Ἀγίας σχετίζεται πρὸς τὸ ὄνομά της κατωτέρω —“τὴν ὁμώνυμόν σου πίστιν” κτλ.—, γι’ αὐτὸ ἐδῶ πιθανότερο φαίνεται σέ ἐμᾶς, ὅτι “κλῆσις” δέν νοεῖται τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας, ἀλλὰ ἡ κλῆσις μέ τὴν ἔννοια πού ἀπαντᾷ ὁ ὅρος αὐτός στὴν Καινὴ Διαθήκη, δηλαδή, ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κλῆσι τοῦ ἀνθρώπου νά εἶναι τέκνο τοῦ Θεοῦ, μέλος τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας καὶ κληρονόμος τῆς οὐρανόβου Βασιλείας. Ἐπιπλέον δέ, προκειμένου περὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ὑπὸ τὴν “κλῆσι” μπορεῖ νά βοηθῆ καὶ ἡ ἱεραποστολικὴ τῆς κλῆσι, καθόσον... ἡ ἅγια Παρασκευὴ ὑπῆρξε ἱεραποστολικὴ μορφή, πού περιόδευε καὶ κήρυττε τὸ Χριστό. Κατὰ τὴ δεύτερη ἐκδοχὴ τοῦ ὅρου “κλῆσι” τὸ νόημα τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπολυτικίου εἶναι, ὅτι ἡ ἅγια Παρασκευὴ διοχέτευσε τὴν ἐσωτερικὴ ὁρμὴ της καταλλήλως, ὥστε νά ἀνταποκριθῆ στὴν ἀπὸ τὸ Θεὸ κλῆσι της νά εἶναι χριστιανὴ καὶ κληρονόμος τῆς μελλούσης δόξης, ἐπιπλέον δέ καὶ στὴν ἱεραποστολικὴ τῆς κλῆσι.

Ἡ ἅγια Παρασκευὴ συνδύαζε σπουδὴ καὶ κλῆσι. Οὔτε ἡ σπουδὴ κάνει τὸν ἄνθρωπο σπουδαῖο, ἂν δέν προσαρμόζεται πρὸς τὴ χριστιανικὴ κλῆσι, οὔτε ἡ κλῆσι τὸν κάνει ἐκλεκτό ἂν δέν ὑπάρχη καὶ ἡ σπουδὴ. Πολλοὶ κλητοί, λίγο ἐκλεκτοί. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἦταν σπουδαία ὄντως καὶ ἐκλεκτή, ἀκριβῶς διότι συνδύαζε σπουδὴ καὶ κλῆσι.

Μέ τὸ ἐπίθετο “φερώνυμε” προσφωνεῖ στή συνέχεια ὁ ἱερός ὕμνογράφος τὴν Ἀγία. Φερώνυμος εἶναι ἡ φέρουσα τὸ ὄνομα, τὸ τιμώμενο δηλαδή νόημα, δηλαδή ἡ ἑορτάζουσα Ἀγία.

Ἡ φράσι “τὴν ὁμώνυμόν σου πίστιν εἰς κατοικίαν κεκλήρωσαι”, εἶναι δυσκολότερη τῆς προηγουμένως ἐρμηνευθείσης, καὶ αὐτὴ κυρίως καθιστᾷ τὸν ὕμνο τὸ πλέον δυσερμηνήνευτο ἀπολυτικιο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους. Κατὰ λέξιν μεταφραζόμενη ἡ ἐν λόγῳ φράσι λέει: “τὴν πίστι, ἡ ὁποία ἔχει τὸ ἴδιο ὄνομα μέ σένα, ἔλαβες ὡς κλῆρο (ὡς μερίδιο, ὡς κληρονομία) γιὰ κατοικία”. Σύμφωνα μέ αὐτὸ ἡ ἅγια καὶ ἡ πίστι της ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα. “Παρασκευὴ” εἶναι τόσο τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας, ὅσο καὶ ἡ ἔκφρασι τῆς πίστεώς της. Ἀλλὰ πῶς τὸ “παρασκευὴ” ἐκφράζει τὴν πίστι τῆς Ἀγίας; Τρεῖς ἐκδοχές, νομίζουμε, εἶναι ἐδῶ δυνατές.

Κατὰ τὴν πρώτη ἐκδοχὴ, τὸ “παρασκευὴ” ἐκφράζει τὴν πίστι τῆς Ἀγίας, διότι κέντρο, γύρω ἀπ’ τὸ ὁποῖο ἡ πίστι τῆς Ἀγίας περιστρεφόταν, ἦταν τὸ κοσμοσωτήριο γεγονός τῆς μεγάλης Παρασκευῆς. Ἡ ἅγια Παρασκευὴ πίστευε στὴν μεγάλη Παρασκευὴ. Πίστευε στὸ σταυρὸ τοῦ Κυρίου, στή θυσία. Κατ’ ἐξοκὴν ἡ ἅγια Παρασκευὴ ἀντιλαμβάνοταν τὴ Θρησκεία ὡς σταυρὸ, ὡς θυσία. Τὴν πίστι δέ στή Θρησκεία τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς θυσίας ἔλαβε ἡ ἅγια Παρασκευὴ ὡς κλῆρο, ὡς μερίδιο ἐκλεκτό, ὡς λαχεῖο τοῦ οὐρανοῦ (πρβλ. Β΄ Πέτρ. α΄ 1) γιὰ “κατοικία”, δηλα-

δή, για να μένη σταθερῶς καί μονίμως στήν πίστι αὐτή. Μέ σπουδή, μέ προθυμία, δηλαδή, καί μέ ζήλο, ἐργαζομένη ἡ Ἁγία στό χριστιανικό στάδιο, τιμήθηκε μέ τό χάρισμα τῆς σταθερῆς καί ἀπαρασάλευτης πίστεως. Διότι, βεβαίως, ἀρχίζει κάποιος τόν χριστιανικό ἀγῶνα μέ τήν πίστι, ἀλλά προκόποντας στόν ἀγῶνα αὐτό ἀμείβεται μέ τό χάρισμα τῆς τελείας πίστεως.

Ἐπὲρ τῆς ἀνωτέρω ἐκδοχῆς συνηγοροῦν τά γεγονότα, ὅτι ἡ Ἁγία γεννήθηκε τήν ἡμέρα τῆς Παρασκευῆς, ὅτι ἔλαβε ἀπ' αὐτό τό ὄνομά της καί ὅτι εἶδε σέ ὄραμα τήν ἡμέρα τοῦ σωτηρίου πάθους, τή μεγάλην δηλαδή Παρασκευή, προσωποποιημένη στό πρόσωπο γυναικός. Ὡς πρὸς τό τελευταῖο αὐτό ἕνας ὕμνος τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγίας λέει: «ὦ! κατάπληκτο σημεῖο! Φρικτῆς Ἡμέρας τοῦ σωτηρίου πάθους γάρ ἐξεικονισθείσης, γυναικείῳ σώματι, σταυρόν τε καί κάλαμον, στέφανον καί σπόγγον τεθέασαι (εἶδες)».

Κατά τή δευτέρη ἐκδοχή τό “παρασκευή” ἐκφράζει τήν πίστι τῆς Ἁγίας καθόσον αὐτή πίστευε στό ἔργο τῆς πνευματικῆς παρασκευῆς, προπαρασκευῆς, προετοιμασίας γιά τήν κληρονομία τῆς μελλούσης δόξης. Ἡ ζωή της ἦταν μία διαρκῆς παρασκευή, ἐτοιμασία ἕνας διαρκῆς καρτισμός, ἀγῶνας γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ βραβείου τῆς ἄνω κλήσεως. Μέ σπουδή, μέ προθυμία καί μέ ἀφοσίωσι, ἐργασθεῖσα ἡ ἁγία Παρασκευή μέ ὅλο τό βίό της, ἀπέδειξε, ὅτι ἡ πίστις της στό ἔργο τῆς πνευματικῆς παρασκευῆς, τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα, ἦταν γι' αὐτήν κλῆρος, ὁ ὁποῖος δόθηκε σ' αὐτήν, ὡς “κατοικία”, ὡς κάτι μόνιμο καί σταθερό. Διαρκῶς καί ἀγωνιζομένη μέ αὐταπάρνησι ἡ Ἁγία, κατέστησε τήν πίστι στό πνευματικό ἔργο σάν ἐνδιαίτημά της. Ζοῦσε διαρκῶς σέ δράσι. Εἶχε ἐθισθῆ στό ἔργο τοῦ Θεοῦ γιά τή δική της σωτηρία καί γιά τή σωτηρία τῶν ἄλλων.

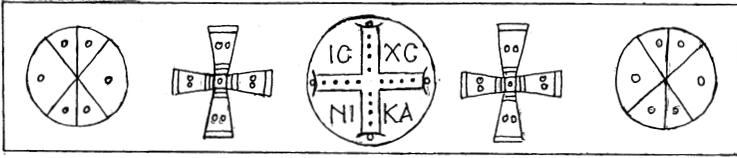
Κατά τήν τρίτη ἐκδοχή τό “παρασκευή” σημαίνει τά παρασκευασμένα πρὸς κάποιο λόγο, τά πλούτη, τά ἀγαθά. Ἔτσι στόν Πλάτωνα, Πολιτεία 495 Α, βρίσκεται ἡ φράσι: “Τά πλούτη καί ὅλη αὐτή ἡ παρασκευή”. Πνευματικῶς δέ ἐδῶ τό “παρασκευή” σημαίνει τά παρεσκευασμένα γιά ἐμᾶς ἀγαθά ἀπό καταβολῆς κόσμου, τά ἀνεξιχνίαστα πλούτη τοῦ Θεοῦ στόν οὐρανό, τά ἀγαθά ἐκεῖνα, “*ἃ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπί καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεός τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν*” (Α' Κορ. β' 9). Ἔτσι “παρασκευή” σημαίνει ἐδῶ τόν Παράδεισο. Ἡ οὐράνια αὐτή “παρασκευή”, ὁ Παράδεισος, ἀποτελοῦσε πίστι τῆς Ἁγίας, γλυκύτατη καί ἀκράδαντη. Ἡ ζωή τῶν ἁγίων περιστρέφεται γύρω ἀπό τό σταυρό καί τόν Παράδεισο ὡς περί δύο πόλους. Οἱ ἅγιοι σπκῶνουν ἐδῶ τό σταυρό, γιά νά ἀπολαύσουν ἐκεῖ τό μισθό. Ἡ ἁγία Παρασκευή, ἐργασαμένη ἐδῶ σύμφωνα μέ τήν χριστιανική της κλῆσι καί ἀξιοποίησασα ἔτσι τήν ὁρμή της πρὸς δραστηριότητα, ἦδη ὅ,τι ἀποτελοῦσε “ὁμώνυμό” της πίστι, δηλαδή τήν ἄνω “παρασκευή”, τόν ἐτοιμασμένο ἀπό καταβολῆς κόσμου Παράδεισο, ἔχει λάβει ὡς κλῆρο,

ὡς κληρονομία, γιά νά μένη σ' αὐτόν μόνιμα καί αἰωνίως. Ἐδῶ ἔτρεχε μέ σπουδή ἀγωνιζομένη καί μόνιμη διαμονή δέν εἶχε. Ἐκεῖ ἔχει “κατοικία”, δηλαδή, διαμονή ἀσάλευτη, μόνιμη καί αἰωνία.

Ἐπὲρ τῆς τρίτης αὐτῆς ἐκδοχῆς συνηγοροῦν δύο σπουδαῖοι λόγοι, ἓνας γραμματικός καί ἓνας νοηματικός. Ὁ γραμματικός λόγος ἔγκειται στή διάκρισι τῶν χρόνων ἀόριστου καί παρακειμένου στίς λέξεις “ἐργασαμένη” – “κεκλήρωσαι”. Ἄν ἡ διάκρισι αὐτή δέν εἶναι φαινομενική, ἀλλά οὐσιαστική ἄν μέ ἄλλα λόγια ὁ παρακείμενος δέν συγγέεται πρὸς τόν ἀόριστο, ἀλλά ἡ διαφορὰ ἐννοίας μεταξύ τῶν δύο χρόνων διατηρῆται, τότε ὁ παρακείμενος “κεκλήρωσαι” σημαίνει κάτι τό συντελεσμένο ἤδη καί ὀριστικό. Σημαίνει ὅτι ἡ ἅγια Παρασκευή ἔχει ἤδη λάβει κλῆρο, οὐσιαστικά καί ἀμετάκλητα. Τέτοιος δέ κλῆρος εἶναι ὁ Παράδεισος. Ὁ νοηματικός λόγος ἔγκειται σ' αὐτό ἐφόσον διά τῆς φράσεως “τὴν σπουδὴν σου τῇ κλήσει κατάλληλον ἐργασαμένη, φερόνυμε” δηλώνεται τό ἔργο τῆς Ἁγίας, διά τῆς ἐπόμενης φράσεως “τὴν ὁμώνυμόν σου πίστιν εἰς κατοικίαν κεκλήρωσαι, Παρασκευὴ ἀθληφόρε” πιθανότατον εἶναι νά τονίζεται ἡ ἀμοιβή, τό ἔπαθλο τό οὐράνιο, τό ὁποῖο ἔχει ἤδη λάβῃ ἡ Ἁγία. Ἡ ἄποψι αὐτή ἐνισχύεται ἀκόμη περισσότερο ἐκ τοῦ ὅτι στή δεύτερη φράσι ἡ Ἁγία προσφωνεῖται “ἀθληφόρος”. Ἀθληφόρος εἶναι ἡ φέρουσα τόν ἄθλον, τό βραβεῖο, προφανῶς δέ ἐδῶ τό βραβεῖο τῆς ἄνω κλήσεως. “Ἐργασαμένη... κεκλήρωσαι”, λέει ὁ ἱερός ὑμνογράφος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἁγία. Ἀφοῦ ἐργάσθηκες, ἔχεις ἤδη λάβει τὴν κληρονομία σου. Τό πιστευόμενο ἀπὸ ἐσένα, δηλαδή τόν Παράδεισο, ἔχεις ἤδη ἀπολάβει.

Τὴν τρίτη ἐκδοχή, κατὰ τὴν ὁποία τό “παρασκευή” σημαίνει τόν Παράδεισο, ὁ γράφων τῇ θεωρεῖ πιθανότερη. Δέν ἀποκλείεται, ὅμως, διά τοῦ αἰνιγματικοῦ τρόπου τῆς διατυπώσεως τοῦ ὕμνου στό σημεῖο αὐτό νά θέλησε ὁ ὑμνογράφος νά ὑπονοήσουμε περισσότερες τῆς μίας ἐννοίες. Διότι ὅλες οἱ εὐσεβεῖς ἐρμηνεῖες διδάσκουν καί προκαλοῦν εὐχαρίστησι στό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Κάθε μία δέ παρέχει ἰδιαίτερο δίδαγμα καί ἰδιαίτερη εὐχαρίστησι.

Στό τέλος τοῦ ὕμνου ἐξάιρεται ἡ σημασία τῆς ἁγίας Παρασκευῆς γιά τόν κόσμον μετά τό θάνατό της. Διότι οἱ Ἅγιοι καί ζωντανοί καί μετά θάνατον δέν παύουν νά εὐεργετοῦν τόν κόσμον. Ἀπὸ τόν οὐρανό, ἀπ' τόν ὁποῖο ἡ ἅγια Παρασκευὴ ζῆ ὡς πνεῦμα τετελειωμένο, “προχέει ἰάματα”, δηλαδή σκορπίζει ὡς κρουνός τῇ θαυματουργικῇ χάρι, διά τῆς ὁποίας θεραπεύονται διάφορα νοσήματα τοῦ σώματος. Ἰδιαίτερος ἡ ἅγια Παρασκευὴ θεωρεῖται ἰατρός ὀφθαλμικῶν ἀσθενειῶν. Ἀλλά ἡ Ἁγία ὑπὲρ τὴν σωτηρίαν τῶν σωμάτων ἐνδιαφέρεται διά τῇ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας. Διό καί “πρεσβεύει ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν”, δηλαδή, συνεχῶς παρακαλεῖ τό Θεό νά σώσῃ τίς ψυχές μας ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν καί τῆς αἰωνίου καταδίκης».

Ἱερομόναχου Μάξιμου Καρυώτη

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΕΙΔΑ (β')

χετικά μέ τήν εὐαισθησία, ὑποθέτω ὅτι ὁ γέροντας Πορφύριος ἐννοοῦσε νά εἴμαστε εὐαίσθητοι μόνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί νά μή παίρνομε τοῖς μετρητοῖς τίς προσβολές καί ταπεινώσεις ἀπό μέρους τῶν συνανθρώπων μας, ἀλλά νά ἔχουμε «καλοῦς λογισμούς» γιά ὄλους, ὅπως συχνά συνηστοῦσε καί ὁ γέρον Παῖσιος. Μπορεῖ νά μᾶς στενοχωροῦν οἱ γύρω μας, ἀλλά ὅσο θλιβόμαστε, τόσο πιά πολύ μᾶς παρηγορεῖ καί μᾶς ἐνισχύει ὁ Θεός, ἰδίως κατά τήν διάρκεια τῆς θερμῆς κι ἐγκάρδιας προσευχῆς μας.

Φίλνσα μέ σεβασμό τό χέρι του κι ἔφυγα βαθείᾳ ἱκανοποιημένος. Ἄλλά μετά ἀπό λίγο καιρό ζητοῦσα πάλι κάποια πρόφαση γιά νά ξαναβρεθῶ κοντά του γιά λίγη ἔστω ὥρα. Ἐπειδή ἐνιωθα μία θεία κατάσταση πού μ' ἔκαμνε νά χαίρομαι καί νά ξεχνιέμαι, σημείωσα σ' ἓνα χαρτάκι τίς ἐρωτήσεις μου καί κατέφθασα! Εἶχαν προχωρήσει ἀρκετά οἱ ἐργασίες οἰκοδομήσεως τοῦ ἡσυχαστηρίου κι ἐγώ δέν ἤξερα κατά πού νά πάω. Ὅμως τόν συνάντησα μπροστά μου. Μοῦ εἶπε νά καθίσω σέ μία πέτρα, κάθησε κι αὐτός κι ἔβγαλα τό χαρτάκι μου. Ἀμέσως μ' ἔκοψε:

– Ἄφρησέ το αὐτό κι ἄκουσε με. Ποιός εἶσαι; Δέν σέ θυμᾶμαι!

– Γέροντα, εἶμαι ὁ «συμπατριώτης» σας ἀπό τό Ἅγιον Ὄρος, πού ἔχω ξανάρθει καί μοῦ εἶπατε ὅτι ξέρετε ὅλη τήν ἱστορία τῆς ζωῆς μου...

– Δέν θυμᾶμαι, μοῦ εἶπε καί συνέχισε: Ἔρχονται ἐδῶ μερικοί καί μοῦ λένε πώς... πετάω ἢ πώς περνᾶω ἀπό μπροστά τους χωρίς νά μέ βλέπουν! Ἐνας Ἁγιορείτης μάλιστα μοῦ εἶπε: «Τί πράγματα εἶναι αὐτά πού κάνεις καί λές στους ἀνθρώπους; Δέν εἶναι σωστά». Ὅμως ἐγώ ὅ,τι λέω, τό λέω μέ τήν φώτιση καί τήν χάρη τοῦ Θεοῦ, γιά νά βοηθήσω ὅποιον ἔρχεται κοντά μου.

Προσπαθοῦσα νά ἐρμηνεύσω γιατί μοῦ τά ἔλεγε αὐτά ὁ Γέροντας. Ἐκεῖνος ὅμως «διάβασε» τήν σκέψη μου καί δέν μέ ἄφησε νά τήν συνεχίσω, λέγοντάς μου:

– Ἦρθε μία γυναίκα καί μοῦ εἶπε, ὅτι τῆς ἔχουνε κάνει μάγια.

Τῆς λέω:

— Ἐξοῦ πού εἶσαι;

— Ἐξοῦ τό τάδε χωριό τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς, ἀλλά ἔχω φύγει ἀπό μικρή.

— Ὁ ναός τοῦ χωριοῦ σου εἶναι ἀφιερωμένος στόν Ἅγιο Γεώργιο; Πίσω ἀπό τό ἱερό ἔχει μία πλατεία μ' ἕναν μαῦρο λάκκο, ἐκεῖ ὅπου εἶχε πέσει μία βόμβα ἀπό τούς Γερμανούς ἀλλά δέν ἔσκασε. Λίγο πιά πέρα ἔχει καί μία βρύση· Ἐτσι δέν εἶναι;

— Νυνναί!

— Ποῦ τά ξερω, ἀφοῦ ἐγώ δέν ἔχω πάει στό χωριό σου;

— Θά σέ φωτίζει ὁ Θεός!

— Ἐ λοιπόν, ἂν πιστεύεις ὅτι μέ φωτίζει ὁ Θεός, ἐγώ σοῦ τό λέω ὅτι δέν σοῦ ἔχουνε κάνει μάγια!

Τῆς εἶπα γιά τό χωριό της, γιά νά πεισθεῖ εὐκολότερα ὅτι δέν ὀφείλεται στά μάγια τό πρόβλημά της.

Συνέχισε ὁ Γέροντας νά μοῦ λέει καί κάποια ἄλλα. Μάλιστα κάποια στιγμή μοῦ πέταξε τήν ἔκφραση «... ὅπως σοῦ ἔλεγα καί τήν ἄλλη φορά...»! Ἐγώ τά ἔχασα καί ἀπόρησα! Πῶς ἦταν δυνατό νά μή μέ θυμᾶται, ὅπως μοῦ εἶπε πρό ὀλίγου καί ὕστερα νά θυμηθεῖ ἀκόμη καί τά λόγια πού μοῦ εἶχε πεῖ; Ἐξοῦ αὐτό κατάλαβα ὅτι τό «δέν σέ θυμᾶμαι» τό εἶπε μᾶλλον γιά νά μήν ἔχω παρηγορία ἀπέναντί του —γιά λόγους ποιμαντικούς— ἂν καί μπορεῖ νά μέ θυμήθηκε σιγά - σιγά, ὅπως συμβαίνει ἄλλωστε καί σέ πολλούς.

Ξανακοίταξα τό καρτάκι μέ τίς ἀπορίες μου, ἀλλά μοῦ εἶπε:

— Σοῦ εἶπα, ἄσε αὐτό τώρα καί πῆγαινε στήν εὐχή τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας.

Ἐβαλα μετάνοια, φίλησα τό χέρι του κι ἔφυγα πάλι εὐχαριστημένος γιά ὅσα μοῦ εἶπε. Γιά τίς «ἀπορίες» μου σκέφθηκα ὅτι κατάλαβε πῶς δέν ἦταν πραγματικά κενά πού ἤθελα νά τά συμπληρώσω, ἀλλά μόνο προφάσεις γιά νά τόν ξαναπλησιάσω, γι' αὐτό καί δέν ἔδωσε σημασία στίς σημειώσεις μου...

Τήν ἄλλη φορά πού τόν ξαναεπισκέφθηκα, ἦταν ξαπλωμένος στό κρεβάτι του. Χάρηκε πού πῆγα καί μοῦ μίλησε μέ πολλή προθυμία. Μοῦ εἶπε ὅτι τό κελί μου —ὅπως καί ὅλα σχεδόν τά κτίσματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους— δέν εἶναι γερῆς καί καλῆς κατασκευῆς, ἀλλά ὅτι χρειάζεται κι αὐτό ὅπως καί τ' ἄλλα, συχνά συντήρηση καί συμπλήρωση. Τό ἔλεγε, σάν νά τό ἔβλεπε τό κελί μου καί σάν νά ἤξερε ποιές εἶναι οἱ ἀνάγκες του!...

Μοῦ εἶπε ἐπίσης:

— Ἐδῶ μου τηλεφωνοῦνε ἀπ' ὅλο τόν κόσμο καί μου μιλᾶνε σάν νά εἶμαστε δίπλα - δίπλα! Μέ πῆρε τίς προάλλες ἕνας ἀπό τή Ν. Ἀφρική. Ἀφοῦ ζήτησε τήν εὐχή μου, ὡς συνήθως, τόν ρώτησα:

Πόσα παιδιά ἔχεις;

— Ἐχω πέντε κόρες!

— Πές μου μέ τήν σειρά τά ὀνόματά τους.

— Μαρία, Γεωργία, Λουίζα, Κατερίνα, Κυριακή.

— Νά προσέχεις τήν Λουίζα, γιατί νομίζει πῶς δέν τήν ἀγαπᾶ κανεῖς καί σκέφτεται τήν αὐτοκτονία!

— Τρεῖς φορές ἔχει ἀποπειραθεῖ μέχρι τώρα, Γέροντα, καί τήν προλάβαμε τήν τελευταία στιγμή! Μοῦ ἀπάντησε κλαίγοντας ὁ πατέρας αὐτός. Βαθεῖα πονεμένη ἡ πατρική καρδιά του.

Ξαναπῆγα ἀκόμα δυό - τρεῖς φορές, ἀλλά τήν μία ἔλειπε. Τήν ἄλλη ἀπλῶς φίλησα τό χέρι του, πού τό εἶχε τυλιγμένο μέ πανί διότι εἶχ' ἔκζεμα. Θυμᾶμαι, τότε δέν μιλοῦσε. Τήν τρίτη ἦταν ἄρρωστος πολύ καί δέν ἐδέχετο κανένα.

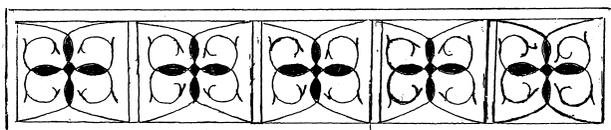
Γνώρισα μία κυρία στήν Θεσσαλονίκη, τήν Λουκία, πού μοῦ εἶπε τά ἐξῆς γιά τόν πατέρα Πορφύριον:

«Ὁ ἀδελφός μου, ὁ Κώστας, ἦταν σοβαρά ἄρρωστος. Ἐπειδή ὅλοι μας οἱ δικοί του φοβηθήκαμε, πῆρα τό ἀεροπλάνο γιά νά πάω ἐспеυσμένως στόν Γέροντα. Λυπήθηκα ὅμως πάρα πολύ, διότι ὅταν ἔφτασα στήν πόρτα του, διάβασα σ' ἕνα καρτί: “Ὁ Γέροντας εἶναι ἄρρωστος καί γι' αὐτό δέν μπορεῖ νά μιλήσει σέ κανένα”. Τότε κι ἐγώ κάθησα σέ μίαν ἄκρη καί ἄρχισα νά κλαίω. Μετά ἀπό λίγη ὥρα ἀνοίγει ἡ πόρτα καί μοῦ λέει μία μοναχή: Λουκία, ἔλα μέσα, σέ θέλει ὁ Γέροντας! Ἀπόρησα πού μέ κάλεσε μέ τ' ὄνομά μου, γιατί οὔτε εἶχα ξαναπάει, οὔτε μέ ἤξερε κανένας ἐκεῖ. Πῆγα καί εἶδα τόν Γέροντα ξαπλωμένο καί μοῦ λέει: “Θέλεις νά μου πεῖς γιά τόν Κώστα; Ὁ Κώστας θά γίνεῖ καλά! Μή στενοχωριέσαι”. Τότε ἐκπληκτικῆ καί κατασυγκινημένη ἀπό χαρά, τοῦ φίλησα τό χέρι καί δίχως δεύτερη κουβέντα γύρισα τήν ἴδια μέρα στήν Θεσσαλονίκη. Πραγματικά, ὁ ἀδελφός μου ἔγινε καλά καί εἶναι μιά χαρά».

Ὅλ' αὐτά τά εἶδα καί τ' ἄκουσα ὁ ἴδιος. Δόξα τῷ Ἁγίῳ Θεῷ. Θαυμαστός τῷ ὄντι, ἐν τοῖς ἀγίοις Αὐτοῦ.

Ἱερομόναχος ΜΑΞΙΜΟΣ ΚΑΡΥΩΤΗΣ

ΘΑΥΜΑΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙΤΟΥ

ἐν εἶναι λιγώτερες οἱ θεραπείες τῶν σωματικῶν ἀληθδόνων, ἀπό τίς τόσες ψυχικές καί καθημερινές, τοῦ ἱατρείου –ἐξομολογητηρίου– κελλιοῦ του. Δείγματα ἀγάπης στόν Θεό καί στόν ἄνθρωπο – μεγάλης πίστεως, ἀφοβίας, δυνάμεως, τῆς πλούσιας στήν καρδιά του θείας χάριτος. Ἄξιοσημείωτο καί ἐδῶ εἶναι πῶς ποτέ δέν πίστεψε καί ἔδωσε στους ἄλλους νά καταλάβουν πῶς κάνει θαύματα. Αὐτό πού ἤξερε καί ἀκούραστα κήρυττε ἦταν πῶς ὁ Θεός εἶναι πλησίον μας καί ἀκούει τήν προσευχή τῶν πιστῶν. «Ἐν ἀρρωσθήμασί σου μή παράβλεπε, ἀλλ' εὖξαι Κυρίῳ καί αὐτός ἰάσεται σε».

Οἱ εὐχές τῆς Ἐκκλησίας, μέ τίς ἱερές ἀκολουθίες καί τά θεῖα μυστήρια, ἰδιαίτερα τῆς Ἐξομολογήσεως, τῆς θ. Μεταλήψεως καί τοῦ Εὐχελαίου, οἱ ἅγιοι μέ τίς πρεσβείες τους, τίς εἰκόνες καί τά λείψανά τους, ἰδιαίτερα ἡ Θεοτόκος, ὁ τίμιος σταυρός, ἔχουν δύναμη ἱαματική. Καί τελικά καί πρῶτα, αὐτός πού θεραπεύει, λυτρώνει καί σώζει, εἶναι ὁ Χριστός ὅταν δεῖ θερμή πίστη στόν ἄνθρωπο. «Κύριος ὁ Θεός σου ὁ ἰώμενός σε». Τά ὄπλα του στίς μάχιμες αὐτές ὥρες ἦταν τό πειρακῆλι, ὁ σταυρός καί τό εὐχολόγιο. Στά χέρια του ἔπαιρναν μιά μεγαλειώδη δύναμη. Οἱ πιστοί καί οἱ ἄπιστοι πλησιάζοντάς τον ἀναφωνοῦσαν: «Ἰδόντες ἐωράκαμεν, ὅτι ἦν ὁ Κύριος μετά σου». Μέ ὅλη τή φωτιά τῆς πίστεώς του προσευχόταν ὁ πατήρ στόν Κύριο, πού εἶπε στους Ἀποστόλους του καί στους διαδόχους τους: «Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε... δαιμόνια ἐκβάλλετε...».

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Τατάρνης, ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος, γράφει: «Ἐνθυμοῦμαι ἓνα λαϊκόν ὄνοματι Ἀντώνιον Γαράν, κάτοικον Πειραιῶς, ἐκ τῆς νήσου Σικίνου τῶν Κυκλάδων, ὅστις ἐδιηγείτο ἔνδακρυς, ἐνώπιον τοῦ μητροπολιτίου Ναυπάκτου Δαμασκηνοῦ, ἓνια τῶν θαυμαστῶν τοῦ Ὁσίου Γέροντος, ἅπερ ὁ ἴδιος ἐθεάσατο. Πῶς ἐξέβαλεν δαιμόνιον, τό ὁποῖον κατερχόμενον τό πρό τοῦ μετοχίου πρηνές κατέκαυσε τά σπαρτά ἕως κάτω ὅπου τότε ὑπερυψοῦτο ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλά εἶναι μακαριστός ἀπό ἐτῶν. Πολλάκις ἤκουον εὐσε-

---

Μωϋσέως Μοναχοῦ, Ἱερώνυμος Σιμωνοπεριτίης, ὁ Γέρον τῆς «Ἀναλήψεως», ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Σίμωνος Πέτρας, Ἅγιον Ὅρος 1982, σελ. 191-195.

βείς γυναίκας νά λέγουν ὅτι ὁ Γέρων λειτουργῶν δέν ἐπάτει ἐπί τῆς γῆς καί ἄλλα πολλά θαύματα».

Γράφει ὁ κ. Ἦ. Κόκκορης: «Λόγω τῆς μακροχρονίου νόσου ἠτόνησεν ἡ διάθεσίς μου πρὸς ἀρωγὴν τοῦ θεοῦ ἐλέους καί ἔλεγον καθ' ἑμαυτὸν δέν ὑπάρχει λόγος νά παρακαλῶ τὸν Θεόν διὰ τὴν ἀσθενειάν μου ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος τὴν ἐπέτρεψεν ἄρα ἀδίκως κουράζω τὸν Θεόν μέ τό αἴτημά μου. Τό εἶπα εἰς τὸν Γέροντα καί ἀμέσως χαριτολογῶν μοῦ λέγει: Πόσα μυστήρια ἔχει ἡ Ἐκκλησία; Τοῦ λέω ἐπτά... Μόλις ἔφθασα εἰς τό τελευταῖον, τό εὐχέλαιον, ἐφωτίσθη ὁ νοῦς μου καί ἐνόησα τὴν πλάνην μου. Ὁ δέ Γέρων μειδιῶν ἐλαφρῶς ἔλεγεν: Εἶδες πῶς ὁ πανοῦργος σπῆνει ἐκ δεξιῶν;...». Μετά τὴν τέλεση τοῦ εὐχελαίου ἀπὸ τὸν Γέροντα ἔγινε τελείως καλά.

«Ἦτο εἷς δαιμονιζόμενος, ὀνόματι Χρῆστος, ὁ ὁποῖος ἔκαμνε ἀταξίας πολλές, ἔκαμνε καί φωνάς καί ἐλάκτιζε. Ἡμεῖς ἐτρεπόμεθα εἰς φυγὴν καί ὁ Γέροντας ἦτο εἰς τό ντιβάνι του ἀτάραχος. Καί μίαν ἡμέραν ἐπῆρε ἓνα μαχαίρι ἀπὸ τὴν κουζίνα καί τὸν ἀπειλοῦσε. Τοῦ λέγει ὁ Γέρων: Κάτω τά χέρια. Καί ἔμεινε ἀκίνητος.

Ἄλλοτε, ὁ μοναχὸς Ἀμβρόσιος εἶδε τὸν δαίμονα, πελώριον τό ἀνάστημα, καί τρομοκρατηθεὶς, ἐφώναζε: Γέροντα, ὁ δαίμονας. Λαμβάνει τὸν σταυρὸν ἀνά χεῖρας ὁ π. Ἱερώνυμος καί ἐσταύρωσε τό μέρος ἔνθα ἦτο ὁ πονηρὸς καί ἀμέσως ἔγινε σάν σεισμός καί ἐξηφανίσθη.

Τό 1942, εἰς τὴν Κατοχὴν, ἠσθένησε ἡ σύζυγός μου σοβαρῶς καί εἶχε ὑψηλὸν πυρετὸν, 41.6 ἐπὶ ἔνδεκα ἡμέρας συνεχῶς, καί ἀπεφασίσθη ὅπως εἰσαχθῆ εἰς νοσοκομεῖον. Πρὶν ὅμως εἰσαχθῆ ἀποφασίσσαμεν νά κάμωμεν εὐχέλαιον καί ἐκαλέσαμεν τὸν π. Ἱερώνυμον. Καί μόλις ἐτελείωσεν τό μυστήριον, βάζει τό θερμόμετρο, τό ὁποῖον κατῆλθε μέχρι 38 καί τό νοσοκομεῖον ἀνεβλήθη καί μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνέρωσε τελείως.

Ἡμέραν Παρασκευὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ἦλθε καί ἐπεσκέφθη τὸν Γέροντα ἀδελφὸς ἀσθενοῦς ὁ ὁποῖος ἐνοσηλεύετο εἰς τὸν «Εὐαγγελισμόν», τὸν ὁποῖον ἀσθενῆ οἱ ἰατροὶ εἶχον διαγράψει καί ὁ ὁποῖος οὐδόλως ἐκινεῖτο ἀπὸ τό κρεβάτι του. Μέ δάκρυα ὁ ἀδελφὸς του διηγούμενος ταῦτα εἰς τὸν Γέροντα παρεκάλει αὐτὸν ὅπως διὰ τῶν προσευχῶν του βοηθήσῃ τὸν ἀσθενῆ. Ἐν συνεχείᾳ ζήτησε ἀπὸ τὸν Γέροντα νά τὸν ἐπισκεφθῆ διὰ ἐξομολόγησιν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν τό πρωῖ μετὰ τὸν Ὁρθρον ἐπεσκέφθησαν τὸν ἀσθενῆ εἰς τό νοσοκομεῖον καί, ὦ τοῦ θαύματος! ὁ ἀσθενὴς τὴν ἐπομένη ἐσηκώθη ἀπὸ τό κρεβάτι, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν ὄλων. Ἐπεσκέφθη ὁ ἴδιος τὸν Γέροντα εἰς τὴν Ἀνάληψιν καί ἐν συνεχείᾳ ἐξομολογήθηκε καί τοῦ ζήτησε σαρανταλείτουργο δι' αὐτὸν καί τὴν οἰκογένειάν του. Μετά δέ ἀπὸ δέκα ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς ἀνέλαβε τὴν ἐργασία του εἰς τό καλυκοποιεῖον.

Μεγά Σάββατον καί ὥραν 9ην νυκτερινήν ἐπεσκέφθη τόν Γέροντα μία νέα, ἡ ὁποία ἦτο δαιμονιζομένη, μέ τό ὄνομα Βασιλική, πάσχουσα ἀπό ἐπτά ἐτῶν. Ἡ ὁποία, ἐπισκεπτόμενη τόν Ἅγιον Διονύσιον Ζακύνθου, ἤκουσε φωνήν, ὡς ἀργότερον εἶπεν ἡ ἰδία, ἡ ὁποία φωνή τήν προέτρεψε πρὸς ἐξομολόγησιν εἰς τόν Γέροντα. Ἐξομολογηθεῖσα δέ ἐξῆλθεν τελείως θεραπευμένη, εὐχαριστῶσα. Ἐκτοτε, παρέμεινε μεταξύ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἐξωμολογοῦντο εἰς τόν Γέροντα.

Τό 1955, Καθαρά Δευτέρα, μετά τήν ἀκολουθίαν τοῦ Μεγάλου Ἀποδείπνου, ἦλθε μοναχὴ καταγομένη ἐκ Σπάρτης. Ἐπισκεφθεῖσα δέ τόν Γέροντα καί ἐξομολογηθεῖσα ἐξῆλθε καί διηγεῖτο τήν θεραπείαν ἡ ὁποία συνέβη κατά τό διάστημα τῆς ἐξομολογήσεώς της. Εἶχε δέ ἡ μοναχὴ αὐτὴ σπάσει τό χέρι της καί τό εἶχε ἐπιδέσει μέ διάφορα πανιά εἰς ξύλα. Κλαίουσα δέ διηγεῖτο τό πόσον ὑπέφερεν κατά τήν διάρκειαν τοῦ διακονήματός της εἰς τήν Μονήν».

Οἱ παραπάνω μαρτυρίες, τοῦ σεβαστοῦ ἀδελφοῦ κ. Ἡ. Κόκκορη, εἶναι μερικές ἀπό αὐτές πού κατέγραψε, ὡς αὐτόπτης καί αὐτήκοος μάρτυρας, κατά τήν διάρκειαν τῶν χρόνων πού παρέμεινε πλησίον τοῦ Γέροντα.

Ὁ κ. Δ. Σ. διηγεῖται, πὼς ἦταν κάποιος ἀπό δώδεκα ἐτῶν ἀόμματος, ἀπό τήν Αἴγυπτο, πολύ πλούσιος καί ὕστερα ἀπό μιά εἰλικρινή ἐξομολόγησιν στόν Γέροντα καί θερμῆ προσευχῆ, ἀνέβλεψε. Ἡ ἀνάβλεψη τῶν σωματικῶν ματιῶν φανέρωνε ὅτι εἶχαν φωτισεῖ καί τά μάτια τῆς ψυχῆς του. Τότε ἦταν τριανταπέντε ἐτῶν. Ἐπίσης κάποτε πού ὁ Γέροντας πῆγαινε γιά λειτουργία χτύπησε τό αὐτοκίνητό τους ἕνα ἄνθρωπο βαρειά. Σταυρώνοντάς τον μέ τόν τίμιον σταυρό, πού ἔφερε ἐπάνω του, τόν ἔκανε καλά, ἐνῶ ἦταν νά πεθάνη. Μετά ἀπό χρόνια ἔγινε μοναχός στή Ἱεροσόλυμα.

Ἡ πιστή ἀδελφή Ἑλένη, διηγεῖται ὅτι ἀπό θάνατο τήν γλύτωσε, ὅταν στήν Κατοχή, τήν τράβηξε ἀπό τό παράθυρο καί ἀμέσως μετά, στό σημεῖο ἀκριβῶς πού εἶχε τό κεφάλι της, ἔπεσε μιά σφαῖρα καί κατάστρεψε τό περεβάζι τοῦ παραθύρου. Ἄλλη φορά, πού ἐπί πολλές ἡμέρες εἶχε δυνατούς πόνους στήν πλάτη, τήν σταύρωσε μέ τόν σταυρό καί ἀπό τότε μέχρι σήμερα δέν ξαναπόνεσε ἐκεῖ. Ἡ ἴδια ἀναφέρει, πὼς οἱ δαιμονισμένοι φοβόντουσαν τόν Γέροντα, δέν τόν ἄγγιζαν, τά ἐπιτίμιά του γι' αὐτούς ἦταν φωτιά καί μπροστά τους ἔστεκε ἀτάραχος, ὅπως καί μέ ὄλους τούς ἀνθρώπους.

Η ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΧΑΜΑΚΙΩΤΗ

αρακτηριστικό γνώρισμα όλων τῶν ἁγίων εἶναι ἡ ταπείνωσις. Ὁ π. Ἄθανάσιος διακρινόταν γιὰ τὴ βαθιὰ του ταπείνωσις. Θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του ἔσχατον πάντων. Ἡ αὐτομεμψία του συνεχής. Ἔλεγε πολὺ ἀπλά: «Εἶμαι ἀνάξιος καί γιὰ τὴν τροφή πού παίρνω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Ἀλλά «οὐδέν οὕτω τῷ Θεῷ φίλον, ὡς τό μετὰ τῶν ἐσχάτων ἑαυτὸν ἀριθμεῖν», λέει ὁ ἱ. Χρυσόστομος. Δηλαδή: τίποτε δέν εὐχαριστεῖ τόσο τό Θεό, ὅσο τό νά συγκαταριθμεῖ κανεῖς τὸν ἑαυτό του μεταξύ τῶν χειροτέρων ἁμαρτωλῶν.

Ποτέ δέν ἔνιωσε ὅτι εἶναι κάτι. Παρόλο πού ἦταν πλήρης ἀρετῶν, δέν πίστεψε ὅτι ἔχει κάτι καλό, κάποια ἀρετή. Ἀνήκει καί ἡ κατάσταση αὐτή στή σφαῖρα τοῦ πνευματικοῦ νόμου, ὅπως ἐρμηνεύει ὁ ὄσιος πατήρ Ἡλίας ὁ ἔκδικος:

«Οὔτε ὁ ὑψηλόφρων ἐπιγινώσκει οἷα τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα, οὔτε τὰ οἰκεῖα ὁ ταπεινόφρων καλά. Καλύπτει γάρ τὸν μὲν, ἄνοια φαύλη· τὸν δέ ἡ θεάρεστος».

Δηλαδή:

Οὔτε ὁ ὑπερήφανος ἔχει ἐπίγνωση τῶν ἐλαττωμάτων του, οὔτε ὁ ταπεινός τῶν ἀρετῶν του. Τὸν πρῶτο τὸν καλύπτει κακὴ ἀνοησία, ἐνῶ τὸν ἄλλο θεάρεστος ἄγνοια.

Ὁ Γέροντας στὶς τιμές ἦταν ἀσυγκίνητος. Ποτέ δέν ἐπεδίωξε τὴ δόξα, τὸν ἐπαινο, τὶς ἀνώτερες θέσεις, ἢ τὰ ὀφφίκια, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω. Ὅλα, καθὼς σημειώσαμε, τὰ ἔκανε ἐν κρυπτῷ.

Γράφει ἓνας Μητροπολίτης:

«Ἐνῶ ἦταν “πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη” προσπαθοῦσε μέ τὴν ἀρετὴ τῆς βαθιᾶς του ταπεινώσεως ὅλο νά κρύβεται. Κι ὅσο ἔκρυβε τὸν ἑαυτό του καί τὶς ἀρετές του, τόσο φανερωνόταν. Ἀλλωστε, ὅπως εἶναι γνωστό, ἔργο τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ εἶναι νά κρύβονται. Καί ἔργο τοῦ Θεοῦ εἶναι νά τοὺς φανερώνει».

Ἀπό τίς συλλογές του διαβάζουμε:

«Ἐπειδὴ ἡ πνευματικὴ λαμπρότης τῆς εὐσεβείας εἶναι ἐσωτερικὴ, διὰ τοῦτο δέν φαίνεται, ἐπειδὴ εἶναι κεκρυμμένη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Εἰ δέ καί ποτέ προχέεται καί φαίνεται διὰ τῆς χαροποιότητος, εἶναι μα-

κράν από τήν ὑπερηφάνειαν καί από τήν κοσμικήν ματαιότητα, ἐπειδή αὐτή δέχεται τό φῶς τῆς ἀληθείας ἀπό τάς ἱεράς Γραφάς καί τήν χαράν ἐμβιβάζει εἰς τάς ψυχάς τῶν πιστῶν ἀοράτως».

Ἦ κ. Ε. Σ. μᾶς εἶπε:

«Μέ ρώτησε κάποια μέρα.

— Παιδί, ποιά εἶναι ἡ πρώτη καί μεγαλύτερη ἀρετή;

— Ἡ ταπείνωση, τοῦ ἀπάντησα.

— Καί ἡ δεύτερη;

Ἐκεῖ κόμπιασα. Δέν ἤξερα ποιά νά τοῦ πῶ. Συνέχισε ὁ ἴδιος.

— Ἡ ταπείνωση! Καί ἡ τρίτη;

Πάλι σιῶπσα. Ὁ π. Ἐθανάσιος μέ βεβαιότητα συμπλήρωσε:

— Ἡ ταπείνωση!»

Ἄλλοτε πάλι ἔλεγε:

— Ἡ ταπείνωση εἶναι τό βᾶθρο πάνω στό ὁποῖο πατᾶμε γιά νά ἀνεβούμε στήν κλίμακα τῶν ὑπολοίπων ἀρετῶν καί ἔτσι νά οἰκοδομήσουμε τόν οἶκο τῆς ψυχῆς μας. Τήν ταπείνωση τήν τρέμει ὁ διάβολος. Ὅποιος τήν ἀποκτήσει θά βαδίζει μέ ἀσφάλεια, γιατί θά τόν προφυλάσσει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ταπείνωσή του δέν τοῦ ἐπέτρεπε νά κάνει διακρίσεις. Παρόλο πού τόν ἐπισκέπονταν ἐπώνυμοι ἄνθρωποι, πολιτικοί, ἀνώτατοι στρατιωτικοί, καθηγητές πανεπιστημίου, ὁ Γέροντας δέν εἶχε διαφορετική συμπεριφορά σέ ὅλους αὐτούς, ἀπ' ὅ,τι στούς ἄσημους καί φτωχοῦς ἀνθρώπους. Κανένα δέν περιφρονούσε. Ὅλους τοὺς δεχόταν μέ τήν ἴδια ἀγάπη καί τοὺς ἄκουγε μέ εὐλικρινές ἐνδιαφέρον. Γιατί γνώριζε ὅτι ὁ ὁποιοσδήποτε ἄλλος, ἀκόμη καί ὁ πῖο περιφρονημένος ἀπό τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὁ «ἐλάχιστος ἀδελφός» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καί ὄχι μόνον αὐτό. Ζητοῦσε πολλές φορές τίς συμβουλές ἄλλων ἱερωμένων ἢ ἀκόμη καί ἀπλῶν ἀνθρώπων.

Ὁ π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος διηγεῖται τό ἀκόλουθο περιστατικό.

«Ὅταν κάποτε τόν ἐπισκέφθηκα στό μοναστήρι, ὁ γέροντας μοῦ λέγει: «Ἐκείνον καιρόν μέ ἀπασχολεῖ ἓνα πρόβλημα τῆς Μονῆς καί θά ἤθελα τήν γνώμην σας». Ἐνῶ ἐξέθετε τό πρόβλημα, ἐγώ ἐσκεδίαζον κατά νοῦν τήν ἀπάντησίν μου. Ἐσκεπτόμην νά τοῦ εἶπω: «Πάτερ μου, ἔχετε τά διπλάσια καί πλέον ἔτη ἀπό ἐμέ (ἐγώ ἤμουν τότε 35-36 ἐτῶν). Ἐχετε πείραν μυριοπλάσιον τῆς ἰδικῆς μου. Ἐχετε μεμαρτυρημένως ζωὴν ἀγίαν καί πλούσιον τόν φωτισμόν τοῦ Κυρίου. Ἐγώ εἰς ὅλα αἰσθάνομαι νήπιον ἐνώπιόν σας. Εἶναι λοιπόν δυνατόν νά τολμήσω νά δώσω ἐγώ συμβουλήν εἰς ὑμᾶς; Λύσατε μόνος σας τό πρόβλημα μέ τόν

φωτισμόν πού διά τῆς προσευκῆς θά σᾶς δώσῃ ὁ Κύριος. Μή ζητῆτε συμβουλὰς ἀπό ἐμέ. Μέ φέρετε εἰς πολύ δύσκολον θέσιν...». Ἐτέρα ὁμῶς σκέψις, ὑπεισελθοῦσα, ἀντέκρουσε τὴν ἀνωτέρω: «Ἐάν ὁ ἄνθρωπος, ὀλίγον πρὶν ἔλθῃς προσυκλήθῃ ἐν ταπεινώσει καὶ εἶπε: “Κύριε μου, ἐγὼ θά θέσω τό πρόβλημα εἰς τόν πρῶτον ἱερέα πού θά ἐμφανισθῇ, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι, καὶ θά ζητήσω τὴν συμβουλὴν του, Σὺ δέ φώτισέ τον νά μου εἶπῃ τά πρέποντα”, ἔχεις δικαίωμα νά ἀρνηθῆς; Ἡ ἀρνησίς σου θά εἶναι κατὰ Θεόν; Ποίησον ἀγάπην, καὶ κάμε ὑπακοήν καὶ εἶπέ του ὅ,τι νομίζεις, ὅ,τι “σοῦ κατέβῃ”. Καὶ βλακείαν νά τοῦ εἶπῃς, ὁ Θεός θά λύσῃ τό πρόβλημα. Θά τό λύσῃ διά νά βραβεύσῃ τὴν ταπεινώσιν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου πού ἐρωτᾷ ἕνα πολύ νεώτερόν του καὶ κατὰ πάντα κατώτερόν του. Ἡ γνώμη πού θά τοῦ δώσῃς δέν ἔχει οὔτε ἀξίαν, οὔτε σημασίαν. Ἄρκεϊ ἡ ταπεινώσίς του. Ἡ ἰδική του ταπεινώσις θά λύσῃ τό θέμα καὶ ὅχι ἡ γνώμη σου...». Εὐρον ὀρθοτέραν τὴν δευτέραν σκέψιν καὶ ὅτε ἐτελείωσεν, εἶπον ἐν πολλῇ συστολῇ τὴν γνώμην μου διά τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος... Μετά πάροδον χρονικοῦ τινός διαστήματος, κατὰ τινα νέαν ἐπίσκεψίν μου, πλήρης χαρᾶς καὶ μέ μιαν παιδικὴν ἀπλότητα μοῦ ἀνεκοίνωσεν ὅτι «ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν μου» καὶ τό πρόβλημα ἐλύθη ὀλοκληρωτικῶς, διό καὶ μοῦ... ὄφειλε «πολλὴν εὐγνωμοσύνην»!... Ἐγὼ ἠτένιζον τό ἰλαρόν καὶ γαλήνιον πρόσωπόν του, τό πάντοτε πρᾶον, φωτεινόν καὶ ἀκτινοβόλον, καὶ ἐμειδίω... Προετίμησα νά σιωπήσω. Οἱ ἅγιοι, ἐσκέφθην, ἔχουν πολλὰς τοιοῦτου εἶδους, (τονίζω: τοιοῦτου εἶδους!) «πλάνας» καὶ «ψευδαισθήσεις». Ἄν δέν τὰς εἶχον, ἄλλωστε, δέν θά ἦσαν ἅγιοι... Ἄς διατηρήσῃ λοιπόν καὶ ὁ π. Ἀθανάσιος τὴν ἰδικήν του. Ἄς πιστεῦῃ δηλαδὴ ὅτι ἡ δική μου «σοφία(!) συμβουλὴ» ἔλυσε τό πρόβλημα καὶ ὅχι ἡ ἰδική του ἀγιότης, ἡ ὁποία τὸν ὠδήγει εἰς τόσῃν ταπεινώσιν...».

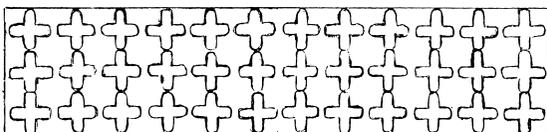
Ἡ κ. Σ. διηγεῖται:

«Ἡ μεγάλη ταπεινώσις τοῦ Γέροντα συχνὰ γινόταν φανερή. Ὄταν συζητούσαμε, πολλές φορές μέ ρωτοῦσε νά τὸν συμβουλέψω γιὰ κάποια δικά του θέματα. Αἰσθανόμουν ἀμήχανα. Τολμοῦσα ὁμῶς κάτι νά τοῦ πῶ, γιατί ἐπέμενε. Χαιρόταν ἀπὸ τίς φτωχὲς “συμβουλές” μου κι ἔλεγε: “Εἶσαι ἡ ράβδος μου καὶ ἡ βακτηρία μου”. Κάποτε πού τὸν ἐπισκέφθηκα στό Μοναστήρι, μοῦ εἶπε ὅτι πῆρε κουζίνα γκαζιοῦ, μέ τέσσερις ἐστίες καὶ φούρνο. Ὅμως δέν ἀναπαύοταν. Τό θεωροῦσε πολυτέλεια. Ἄνησυχούσε μήπως παραβαίνει τό μοναχικὸ του κανόνα! Ζήτησε τὴ γνώμην μου.

— Ἐκανα καλά, παιδί;

— Πατεράκι μου, καλά κάνατε. Χρειάζεται ἡ κουζίνα.

Τοῦ εἶπα λίγα πράγματα, δικαιολογώντας τὴν ἀγορά τῆς κουζίνας. Μέ ἄκουγε σὰ μικρὸ παιδί. Στό τέλος ἔδειξε ἱκανοποιημένος».

Ἀρχιμανδρίτη Κλεόπα Ἡλίου

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

«Ἄ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπί καρ-
δίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεός τοῖς
ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α΄ Κορ. β΄ 9).

Πατέρες καί ἀδελφοί,

Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς λέγει ὅτι «ὁ Θεός ἐφύτευσεν παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς καί ἔθετο ἐκεῖ τόν ἀνθρώπον, ὃν ἔπλασε» (Γεν. β΄ 8). Τί σημαίνει Ἐδέμ; Σ' αὐτή τήν ἐρώτησι μᾶς ἀπαντᾷ ὁ Μέγας Βασιλεῖος λέγοντας, ὅτι Ἐδέμ σημαίνει ἀπόλαυσις, εὐφροσύνη. Ἀλλά τί εἶδους εὐφροσύνη ἦταν ἐκεῖ; Μόνο σωματική; Ἀλλά αὐτό καί νά τό σκεφθῆ κανεῖς εἶναι ἀπρεπο καί ἐπαίσχυντο. Πρέπει λοιπόν νά σκεφθοῦμε κάτι ἄξιο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἀνθρώπο, κάποια ἀπόλαυσι πού ταιριάζει μόνο στοὺς ἀγίους. Ἄκουσε ὅμως αὐτόν πού λέγει: «κατατρυφήσον τοῦ Κυρίου, καί δώσει σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου» (Ψαλμ. λστ΄ 4), καί ἀλλοῦ «τά ὀρηγμάτα τοῦ ποταμοῦ εὐφραίνουσι τήν πόλιν τοῦ Θεοῦ» καί ποταμός τῆς εὐφροσύνης ὀνομάζεται αὐτός πού τρέφει καί ἀναπτύσσει τήν ὠραιότητα τῶν φυτευμένων λογισμῶν, ὅπως εἶναι γραμμένο: «ποταμός δέ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδέμ ποτίζειν τόν παράδεισον» (Γεν. β΄ 10).

Ὁ Σωτήρ μας Ἰησοῦς Χριστός ὑπόσχεται στόν συσταυρωθέντα μέ Αὐτόν ἀλλά μετανοήσαντα ληστή, τόν παράδεισο, στόν ὁποῖο καί τοῦ εἶπε: «Ἀμήν λέγω σοι, σήμερον ἐσθι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λουκ. κγ΄ 43). Αὐτό μᾶς δείχνει ὅτι ὁ Θεός δέχεται τόν ἀνθρώπο πού μετανοεῖ καί στήν τελευταία ὥρα τῆς ζωῆς του, ἐάν ἐπιστρέψῃ πρὸς Αὐτόν μέ ὅλη του τήν καρδιά. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γνωρίζουμε ὅτι ἀνέβηκε μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, ἐπῆγε στόν παράδεισο καί ἄκουσε ἄρρητα ρήματα (Β΄ Κορ. ιβ΄ 4).

Στόν παράδεισο ἡ χαρά καί εὐφροσύνη εἶναι αἰώνια. Ἴδου τί λέγει ὁ ψαλμωδός: «Εὐφρανθήσονται πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπί σέ, εἰς αἰῶνα ἀγαλλιάσονται» (Ψαλμ. ε΄ 12). Οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας λέγουν ὅτι ὁ παράδεισος εἶναι διπλός, αἰσθητός καί νοητός, ὁρατός καί ἀόρατος, ὅπως καί ὁ ἀνθρώπος ἔχει ἓνα μέρος ὁρατό καί ἓνα ἀόρατο, δηλαδή σῶμα καί ψυχή. (Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός). Μερικοῖ ἀπό τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας λέγουν ὅτι οἱ δίκαιοι στόν παράδεισο θά ὀμιλοῦν ὅλες τῖς γλῶσσες τοῦ κόσμου.

Στήν συνέχεια θά φέρουμε μερικές μαρτυρίες καί περὶ τῆς Βασιλείας

τῶν Οὐρανῶν. Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς λέγει γιά τήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν: «*Ἡ Βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων καί ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καί γενεᾷ*» θά εἶναι Βασιλεία ὄλων τῶν αἰώνιων ἀπολαύσεων (Θύρα τῆς Μετανοίας), ὀνομάζεται «*πόλις τοῦ Θεοῦ*» (Ἐβρ. ια΄ 10), «*πόλις τοῦ Βασιλέως τοῦ Μεγάλου*» καί «*οὐράνιος Ἱερουσαλήμ*» (Ἀποκ. κα΄ 18). «*Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν βρώσις καί πόσις, ἀλλά δικαιοσύνη, εἰρήνη καί χαρά ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ*» (Ρωμ. ιδ΄ 17) καί κανεῖς ἀκάθαρτος δέν θά εἰσέλθῃ σ΄ αὐτή (Ἐφεσ. ε΄ 5 καί Γαλ. ε΄ 21). «*Οὐ γάρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ΄ ἐν δυνάμει*» (Α΄ Κορ. δ΄ 20), *εὐρίσκεται μέσα στήν καρδιά μας* (Λουκ. ιη΄ 21). *Ὅποιος θέλει νά εἰσέλθῃ στήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν θά πρέπει νά γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καί πνεύματος* (Ἰωάν. γ΄ 4), *νά εἶναι ἀθῶος καί ἄκακος ὅπως τά μικρά παιδιά* (Ματθ. ιθ΄ 14), *ἡ δικαιοσύνη του νά περισσεύῃ ἀπό ἐκείνη τῶν φαρισαίων, δηλαδή νά εἶναι ταπεινός* (Ματθ. ε΄ 3), *νά ὑποφέρῃ διωγμούς γιά τήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν* (Ματθ. ε΄ 10), *καί νά κοπιᾶζῃ σ΄ ὀλόκληρη τήν ζωή του γιά τήν ἐπιτέλεσι ὄλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ* (Ματθ. ια΄ 12).

Ἀπό τήν διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μαθαίνουμε ὅτι τά σώματα τῶν δικαίων, μετά τήν κοινή ἀνάστασι, θά στολισθοῦν στήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀπό τόν Πανάγαθο Θεό μέ τέσσερα χαρίσματα: τήν ἀφθαρσία, τήν δύναμι, τήν πνευματικότητα καί τήν δόξα (Α΄ Κορ. ιε΄ 42).

Γιά τήν ἀφθαρσία ὁ Θεῖος Παῦλος λέγει: «*σπεῖρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν*» (Α΄ Κορ. ιε΄ 44). Μέ αὐτό τό χωρίο πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι τά σώματα τῶν δικαίων εἶναι δοξασμένα ἀπό τόν Θεό μετά τήν κοινή ἀνάστασι καί δέν θά ρυπαίνωνται ἀπό τήν ἐπήρεια καί ἐπίδρασι κανενός πάθους. Δέν θά ἔχουν κάτι ἀπό τίς ιδιότητες τοῦ φθαρτοῦ σώματος, δηλ. ἀσθένειες, γηρατειά, ἀδυναμίες ἢ ἄλλα πάθη. Ἐπίσης δέν θά αἰσθάνωνται πείνα, δίψα, κόπους ἢ ἄλλες βιολογικές ἀνάγκες τοῦ θνητοῦ σώματος.

Τό δεύτερο χάρισμα τῶν δοξασμένων σωμάτων, μετά τήν ἀνάστασι, θά εἶναι ἡ δόξα, ὅπως γραμμένο: «*σπεῖρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ*» (Α΄ Κορ. ιε΄ 43). Οἱ θεῖοι Πατέρες λέγουν ὅτι τά σώματα τῶν δικαίων θά ἔχουν δόξα καί λαμπρότητα κατά δύο τρόπους: Θά εἶναι διαφανῆ, ὅπως εἶναι τό κρύσταλλο ἢ τό νερό ἢ αὐτά πού ἔχουν μέσα τους καί τό φῶς, ὅπως εἶναι ὁ ἥλιος καί τά ἀστέρια. Γιά τό πρῶτο εἶδος τῆς δόξης μᾶς λέγει τά ἐξῆς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: «*Τά σώματα τῶν μακαρίων πολιτῶν τῆς Οὐρανίου Βασιλείας θά εἶναι φωτεινά μέ τόση καθαρότητα, ὥστε θά εἶναι σ΄ ὄλους τούς ὀφθαλμούς τελείως ὀρατά καί φανερά*». Γιά τό δεύτερο εἶδος, τήν λαμπρότητα τῶν ἀναστημένων σωμάτων, μᾶς ὁμιλεῖ ὁ Κύριος, ὅταν λέγει: «*Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Πατρός μου*». Αὐτή ἡ ἀκτινοβολία λαμπρότητος θά πηγάζῃ ἀπό τήν ὠραιότητα καί τόν στολισμό τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος καθενός ἀπό τούς δικαίους. Ὡ, πόση χαρά καί

ἀγαλλίασις θά ὑπάρχη τότε, ὅταν θά βλέπη κανεῖς τόσο πλῆθος λαμπροτάτων ἡλίων συγκεντρωμένων σέ ἓνα τόπο!! Διότι, ἐάν ἓνας μόνο αἰσθητός ἡλῖος προκαλεῖ τόση χαρά στους ἀνθρωπίνους ὀφθαλμούς, πόση μεγαλύτερη χαρά θά ὑπάρχη ὅταν χιλιάδες καί ἑκατομμύρια ἡλιοὶ θά ἐμφανισθοῦν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων!!! Μερικοὶ ἀπό τούς Πατέρες ἐτόλμησαν νά εἰποῦν καί τοῦτο, ὅτι, ἐάν τό σῶμα μόνο ἐνός δικαίου θά κατέβη ἀπό τόν οὐρανό στήν γῆ, θά καλύψη μέ τήν θεοειδῆ λάμψη του ὅλους τούς ἀστέρες καί τόν ἡλιο (Θύρα τῆς Μετανοίας κεφ. 3).

Τό τρίτο χάρισμα τῶν ἀναστημένων σωμάτων στήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν θά εἶναι ἡ δύναμις, κατά τήν μαρτυρία, ἡ ὁποία μᾶς λέγει: «*Σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει*» (Α΄ Κορ. ιε΄ 43). Μερικοὶ ἀπό τούς ἅγιους Θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας μᾶς λέγουν ὅτι, τόση θά εἶναι ἡ δύναμις αὐτῶν τῶν ἁγίων, ὥστε καί ὁ μικρότερος ἀπ' αὐτούς θά μπορεῖ νά κλονίσῃ καί συνταράξῃ ὅλο αὐτόν τόν κόσμο σάν μία ἐλαφρά σφαῖρα, ἡ ὁποία κινεῖται μέ εὐκολία. Αὐτά τά σώματα τῶν ἀναστημένων ἁγίων οὔτε στήν φωτιά θά καίγωνται, οὔτε στό νερό θά πνίγωνται, οὔτε στό σπαθί ὁποιοῦδήποτε τυράννου θά κατακόπτονται, οὔτε κάποιο εἶδος πολεμικοῦ ὄπλου θά μπορεῖ νά τά τραυματίσῃ, οὔτε ἡ δίψα ἢ ἄλλοι κόποι θά τά νικοῦν ποτέ.

Ἐνῶ τό τέταρτο χάρισμα αὐτῶν μετά τήν ἀνάστασί των, θά εἶναι ἡ πνευματικότης καί ὁσιότης, ὅπως εἶναι γραμμένο: «*Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν*» (Α΄ Κορ. ιε΄ 44). Τόση ἐλαφρότητα, λεπτότητα καί εὐκινησία θά ἀποκτήσουν τά πνευματικά σώματα τῶν δικαίων μετά τήν ἀνάστασι, ὥστε κανεῖς δέν θά τά διακρίνῃ ἀπό τά ἄλλα πνεύματα καί τούς ἀγγέλους. Αὐτό τό πνευματικό χάρισμα τόση ἐξουσία καί δύναμι θά δώσῃ στους δικαίους, ὥστε θά μποροῦν νά μετακινοῦνται ἀπό τόπο σέ τόπο μέ τήν ταχύτητα τῆς ἀστραπῆς. Αὐτή τήν γρήγορη μετακίνησι τῶν ἀναστημένων σωμάτων τῶν δικαίων τήν παρομοιάζει ὁ Σολομών μέ τό πέταγμα τῆς σπίθας ἀπό τήν ἐστία τῆς φωτιᾶς (Σοφία Σολομ. γ΄ 7), ἐνῶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ τήν παρομοιάζει μέ τίς ἀκτίνες τῆς ἀστραπῆς: «*Καί ἐν μέσῳ τῶν ζώων... καί φέγγος πυρός καί ἐκ τοῦ πυρός ἐξεπορεύετο ἀστραπή*» (α΄ 14), ἐνῶ ὁ Ἱερός Αὐγουστίνος λέγει γι' αὐτή τήν ἀστραπιαία κίνησι τῶν ἀναστημένων σωμάτων: «*Ὅπου θέλει τό πνεῦμα, ἐκεῖ καί τό σῶμα θά εἶναι παρόν. Διότι σέ στιγμές δευτερολέπτων θά μποροῦν οἱ δίκαιοι μέ τά πνευματικά σώματά των νά ἀνεβαίνουν στόν οὐρανό, νά κατεβαίνουν στόν ἅδη ἢ νά φθάνουν στά πέρατα τῆς γῆς*» (Θύρα τῆς Μετανοίας).

Ἄλλά, ἐπειδή στήν ἀρχή αὐτοῦ τοῦ λόγου μας ἀρχίσαμε νά ὁμιλοῦμε γιά τόν παράδεισο, γιά νά ἔχουμε ὑπ' ὄψει μας τήν ἀνεκλόλητη δόξα καί χαρά αὐτῶν πού ἀξιῶθηκαν καί θά ἀξιῶθουν αὐτῆς τῆς ζωῆς μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ, καλό εἶναι νά σημειώσουμε ἐδῶ μία ἱερά ἱστορία πού συνέβη σ' ἓνα ἀπό τά κοινόβια τοῦ παλαιοῦ καιροῦ.

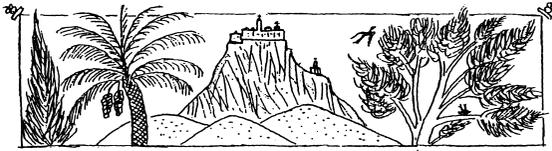
Ζούσε σ' ένα κοινόβιο ένας ευλαβής μοναχός, ο οποίος κάποτε, ακούοντας τον στίχο του Ψαλτηρίου: «Ὡς χίλια ἔτη, Κύριε, ἡ ἡμέρα ἡ ἐσχές, ἥτις διήλθε καὶ φυλακὴ ἐν νυκτί» (Ψαλμ. πθ' 3) δέν μπορούσε νά τόν καταλάβῃ. Καί ἐπειδή σ' αὐτό τό Μοναστήρι δέν υπῆρξε κανένας ἔμπειρος διδάσκαλος νά τόν βοηθήσῃ, ἔκανε ἐπίμονη προσευχή στόν Κύριο νά τοῦ ἀποκαλύψῃ τήν ἔννοια τοῦ στίχου. Πράγματι ὁ Κύριος υπῆκουσε τό θελημα τῶν φοβουμένων Αὐτόν καί μία ἡμέρα, μετὰ τόν ὄρθρο, ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ ἄλλοι ἀδελφοί γιά τὰ κελλιά των, αὐτός ἔμεινε νά προσευχηθῇ κατὰ τήν συνήθειά του, στήν Ἐκκλησία. Τότε, βλέπει ξαφνικά ἕνα πολύ ὠραῖο ἀετό νά πετᾷ πάνω ἀπό τό κεφάλι του μέσα στήν ἐκκλησία. Χάρηκε πολύ ἀπό τήν ὠραιότητά του καί θέλησε νά τόν πιάσῃ. Ὁ ἀετός ὁμως ἀπομακρυνόταν λίγο - λίγο καί ὁ μοναχός τόν ἀκολουθοῦσε, ἀλλά δέν πετοῦσε ὑψηλά, ὅπως οἱ ἄλλοι ἀετοί. Ἀκολουθώντας τον ὁ μοναχός βγήκε ἀπό τήν ἐκκλησία, ἀπό τό Μοναστήρι καί ἔφθασε σ' ἕνα δάσος. Ἐκεῖ εἰσῆλθε σ' ἕνα ἀπόκρυφο τόπο τοῦ δάσους καί ἄρχισε ὁ ἀετός νά ψάλλῃ μία μελωδία γλυκυτάτη καί ἀγγελική, ὥστε ὁ μοναχός ἀπορροφημένος ἀπό τήν γλυκεῖα ψαλμωδία ἐξέχασε ὅλα τὰ τοῦ κόσμου καί μέ τήν σκέψι καί τήν καρδιά του εὐρισκόταν στόν παράδεισο. Μέ τήν χάρι τοῦ Θεοῦ δέν αἰσθανόταν κόπους, πείνα, κρῦο, δίψα ἢ ἄλλες ἀνάγκες τοῦ σώματος. Αἰσθανόταν μέσα του τόση ἀλλοίωσι ὥστε ἐπί 300 χρόνια ἄκουγε εὐφραινόμενος τήν ἀγγελική ψαλμωδία, διότι ἄγγελος ἦταν ὁ φαινόμενος ἀετός. Μετὰ ὁ ἄγγελος ὑψώθηκε στους οὐρανούς, ἐνῶ ὁ μοναχός ἐπανερχόμενος στόν ἑαυτό του ἀπ' αὐτή τήν θεωρία, ἐπέστρεψε στό Μοναστήρι, νομίζοντας ὅτι μία μόνο ὥρα θά ἐπέρασε ἀπό τότε πού ἔφυγε ἀπό τό Μοναστήρι. Φθάνοντας ἐκεῖ, ὁ πορτάρης τόν ἐρώτησε ἀπό ποῦ εἶναι. Τότε αὐτός ἀπόρησε, διότι δέν εἶδε αὐτόν πού ἐγνώριζε ὡς πορτάρη καί τοῦ εἶπε: «Ἐγώ εἶμαι ὁ τάδε μοναχός δέν μέ γνωρίζεις;». Ὁ πορτάρης ἐνόμισε ὅτι ὁ ἐπισκέπτης του θά ἔχασε τὰ μυαλά του καί τοῦ εἶπε: «Πήγαινε στό δρόμο σου, διότι ἐμεῖς δέν ἔχουμε τέτοιο μοναχό. Ἐσένα δέν σέ εἶδα καμμία φορά, οὔτε μπῆκες ποτέ σ' αὐτό τό Μοναστήρι». Τότε ὁ μοναχός σαστισμένος καί ταραγμένος τοῦ εἶπε ὅλα τὰ τυπικά τοῦ κοινοβίου καί τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν ἀδελφῶν. Κατόπιν πηγαίνοντας στόν ἡγούμενο καί λέγοντας ὅλα αὐτά, ἐκεῖνος συγκέντρωσε ὄλους τούς πατέρας, ἀλλά ἀπ' αὐτούς κανένας δέν τόν ἐγνώριζε. Τότε ὁ παράδοξος μοναχός τούς εἶπε μέ ἀπορία: «Θαυμάζω καί ἐξίσταμαι, πατέρες, πῶς ἔγινε αὐτή ἡ ἀλλαγὴ γιά μία ὥρα πού ἀπουσίασα ἀπό ἐδῶ, ὥστε νά ἀλλάξουν τὰ πρόσωπά σας καί νά μή γνωρίζω κανέναν ἀπό ἐσᾶς, οὔτε καί ἐσεῖς νά γνωρίζετε ἐμένα. Μάρτυς μου εἶναι ὁ Θεός ὅτι δέν ἐπέρασε παρά μία ὥρα πού ἐξῆλθα ἀπό τό Μοναστήρι μας, ἀφοῦ πρὶν ἐδιαβάσαμε τήν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου. Καί ἡγούμενος ἦταν ὁ τάδε, προεστοί οἱ τάδε καί ἀδελφοί οἱ τάδε». Τότε ὁ ἡγούμενος ἐξετάζοντας τόν κώδικα τοῦ Μοναχολογίου, ὅπου ἦταν γραμμένα ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν ἀδελφῶν, ἐδιάβασε τὰ ὀνόματα τῶν μοναχῶν πού τοῦ ἔλεγε ὁ μοναχός καί κατὰ-

λαβε ὅτι εἶχαν περάσει 300 χρόνια. Τότε ἄρχισε νά ἐρωτᾷ τόν μοναχό τί εἶδους ἄνθρωπος εἶναι καί τί ἀγαθὰ ἔργα στήν ζωή του ἔκανε, γιά νά μάθῃ πῶς ἀξιώθηκε ἀπό τόν Θεό μιᾶς τέτοιας χάριτος. Αὐτός τοῦ εἶπε: «Δέν γνωρίζω καμμία ἀρετή στόν ἑαυτό μου, παρά μόνο ὅτι εἶχα ὑπακοή στους προεστούς τῆς Μονῆς, τελεία ἀγάπη πρὸς ὅλους καί δέν σκανδαλιζόμουν οὐδέποτε ἀπό τίποτε. Ἰδιαίτερα εἶχα πολλή ἀγάπη καί εὐλάβεια στήν Ὑπεραγία Δέσποινα καί κάθε ἡμέρα ἐδιάβαζα στήν Εἰκόνα τῆς τούς Χαιρετισμούς τῆς». Κατόπιν τούς διηγήθηκε τήν ἐμφάνισι τοῦ αἰετοῦ καί ὅλη τήν ἱστορία στό δάσος καί οἱ πατέρες κλαίγοντες ἀπό χαρά τόν κατεφίλουν καί τόν ἐκύτταζαν ὡς ἓνα οὐράνιο καί ὄχι ἐπίγειο ἄνθρωπο, διότι καί τά λόγια του ἦταν οὐράνια καί θεῖα. Τότε ὁ ἡγούμενος τοῦ εἶπε: «Δόξαζε τόν Παντοδύναμο Θεό, ὁ Ὅποιος σέ ἀξίωσε μιᾶς τέτοιας θαυμαστῆς ὀπτασίας, τήν ὁποία δέν εἶδε ἄλλος μέ αὐτόν τόν τρόπο σ' αὐτό τόν παρόντα κόσμον καί ἐζησες κάτι ἀπό τήν ἀπερίγραπτη χαρά καί γλυκύτητα τοῦ παραδείσου. Ἀλλά γνώριζε, ἀδελφέ μου, ὅτι 300 χρόνια ἐπέρασαν καί ὄχι μία ὥρα ὅπως σοῦ ἐφάνη. Τόση χαρά καί εὐφροσύνη θά αἰσθάνωνται οἱ ἅγιοι στόν παράδεισον ὄντες ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὥστε θά περνοῦν χιλιάδες χρόνια ὡσάν μία ἡμέρα γιά τόν Κύριο καί τούς ἁγίους Του, ὅπως τό λέγει ὁ Προφήτης Δαβίδ, τοῦ ὁποίου τόν στίχο μέ τήν πράξι κατενόησες». Ἀκούοντας αὐτά ὁ μοναχός ἐδόξασε τόν Θεό, ἔκλαυσε ἀπό χαρά καί ἐζήτησε νά κοινωνήσῃ τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Κυρίου. Λαμβάνοντας τά Ἄχραντα Μυστήρια, εἶπε τότε: «Νῦν ἀπολύεις τόν δούλον σου, Δέσποτα...» καί ἀμέσως παρέδωσε τήν ψυχή του στά χέρια τοῦ Θεοῦ» (Ἁμαρτωλῶν Σωτηρία κεφ. 21).

Πατέρες καί ἀδελφοί, δέν μπορῶ χωρίς στεναγμούς νά γράψω αὐτά, σκεπτόμενος τό μέγα ἔλεος καί τήν εὐσπλαχνία τοῦ Παναγάθου Θεοῦ μας σ' αὐτούς πού Τόν ἀγαποῦν καί ἔχουν ὡς πρέσβεις τήν Κυρία Θεοτόκο καί τούς Ἁγίους Του. Ὁ μακάριος αὐτός μοναχός ἀξιώθηκε νά γευθῆ ἀπό τόν παρόντα ἀκόμη αἰῶνα, αὐτά πού κανεῖς ἀπό τούς ἀνθρώπους δέν μπορεῖ νά τά διηγηθῆ, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, πού ἀρπάχθηκε μέχρι τρίτου οὐρανοῦ καί ἤκουσε ἄρρητα ῥήματα (Β' Κορ. ιβ' 4). Εἶθε καί ἐμεῖς οἱ ἀνάξιοι καί ἁμαρτωλοὶ νά ἀξιωθοῦμε αὐτοῦ τοῦ θείου ἐλέους καί εὐσπλαχνίας τοῦ Φιλανθρώπου Θεοῦ μας. Ἀμήν.

Μετάφραση: Ἀδελφοί τῆς Μονῆς
Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους

Σάββα Ἀλεξάνδρου

Η ΑΡΕΤΗ ΤΗΣ ΑΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΝΟΥ

τὴν πατερικὴ γλῶσσα, ἀπροσπάθεια τοῦ νοῦ λέγεται ἡ ἀρετὴ ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἀγκιστρώνεται ἀπὸ τὰ ὑλικά καὶ τὰ γήινα.

Ὁ ἅγιος Δωρόθεος ἀναφέρει πὼς ὁ Χριστὸς ἐπέλεξε τοὺς μαθητὲς του μέ βάση τὸ γεγονός ὅτι εἶχαν κάνει ὑπέρβαση τοῦ σαρκικοῦ θελήματος καὶ εἶχαν πλήρη τὴν ἀπροσπάθεια τοῦ νοῦ. Ἀναφέρει χαρακτηριστικά ὁ ἱερός πατήρ: «εἶπεν ὁ Πέτρος τῷ Κυρίῳ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σε». Δηλαδή, «εἶπε ὁ Πέτρος στὸν Χριστό, νὰ ἐμεῖς ἀφήσαμε τὰ πάντα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμε». Καὶ διερωτᾶται ὁ ἅγιος Δωρόθεος: «τί ἄρα ἀφῆκεν οὗτος; χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ οἴκους; Οὗτος σαγήνην μίαν εἶχεν καὶ ταύτην πεπαλαιωμένην». Δηλαδή, «τί ἄφησε; Μήπως ἄραγε χρυσάφι καὶ ἀσήμι καὶ σπῖτια πολυτελῆ; Αὐτὸς τὸ μόνο πού εἶχε ἦταν ἓνα δίχτυ πού ψάρευε καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν πολυκαίρια καὶ τὴν πολυχρησία ἦταν κιλομπαλωμένο. Λοιπὸν, τί ἄφησε;»

Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ὁ ἱερός Δωρόθεος ἀπαντᾷ σημειώνοντας πὼς ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐννοοῦσε τὸ ἐξῆς: «ἀφήσαμε τὸ σαρκικὸ θέλημα καὶ τὴν προσκόλλησιν τοῦ νοῦ στὰ γήινα πράγματα καὶ στὶς γήινες ὑποθέσεις».

Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴ θεολογικὴ τοποθέτησις ἐκφράζει καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος πού ὑπογραμμίζει πὼς «οἱ Ἀπόστολοι, μόλις ἄκουσαν τὴν πρόσκλησιν τοῦ Χριστοῦ, βρῖσκονταν στὸ μέσο τῆς ἐργασίας τους καὶ γνωρίζετε πόσο ἀκόρταγο εἶναι τὸ ψάρεμα. Κι ὅμως, δέν ἀνέβαλαν, δέν ἀφησαν γιὰ ἀργότερα, δέν εἶπαν νὰ ἐπιστρέψουμε στὸ σπῖτι νὰ συνηνοθηοῦμε μέ τοὺς δικούς μας. Τὰ ἀφησαν ὅλα καὶ τὸν ἀκολούθησαν ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε ὁ Ἐλισσαῖος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ». «Οἱ δέ ἀφέντες τὰ δίκτυα εὐθέως ἠκολούθησαν αὐτῷ».

Ἐξάλλου, ὁ ἅγιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνός στὸν τρίτο τόμο τῆς Φιλοκαλίας θά διακηρύξει: «ἡ ἀπροσπάθεια γεννᾷ τὴ νέκρωσιν τῶν παθῶν, ὁ δέ μή κατέχων ταύτην ἐμπόνως μηδέ τῶν παθῶν λυτροῦται ὁ τοιοῦτος». Δηλαδή, ἡ ἀρετὴ τῆς ἀπροσπάθειας τοῦ νοῦ γεννᾷ τὴ νέκρωσις τῶν παθῶν καὶ αὐτὸς πού δέν κατέχει αὐτὴ τὴν ἀρετὴ δέν μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὰ πάθη. Θά λέγαμε πὼς αὐτὸ εἶναι φυσικό, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος πού ἀγκιστρώνεται στὰ ὑλικά καὶ γήινα πράγματα, δέν θά μπορέσει παραδείγματος χάριν νὰ ἀποφύγει τὴ φιλαργυρία, γιατί τὸν ἐνδιαφέρει τὸ χρῆμα καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, ἢ τὴν κενοδοξία, ἀφοῦ θά τὸν ἐνδιαφέρει

ή γνώμη τῶν ἀνθρώπων. Μπορεῖ ἀκόμα νά ἐμπέσει στήν κολακεία, γιά νά ἔχει τήν εὐνοία τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς.

Ἐπιπρόσθετα, κατά τή θεολογία τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀπροσπάθειας «βλέπει τό χρυσάφι καί τό ἀσήμι καί δέν θαμπώνεται, γιατί θεωρεῖ πώς εἶναι ὑλικά, γήινα πράγματα καί τίποτα περισσότερο». Ἐπομένως, κατά τή θεολογική αὐτή τοποθέτηση τοῦ ἱεροῦ πατρός, ὁ ἄνθρωπος οὔτε ποθεῖ, οὔτε πολύ περισσότερο ἔχει τή διάθεση νά ἐκμεταλλεῖται ἢ νά ἀδικήσῃ ἢ ἀκόμα καί νά σκοτώσῃ κάποιον, γιά νά τά ἀποκτήσῃ.

Ἐπίσης ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἀπό τή δική του πλευρά λέει πώς ἡ ἀρετή τῆς ἀπροσπάθειας κάνει τόν ἄνθρωπο νά ὑποφέρει τή φτώχεια ἀξιοπρεπῶς, χωρίς μεμψιμοιρία. Ἀναφέρει ὡς παράδειγμα τούς Ἀποστόλους, τούς ὁποίους ὁ Χριστός βρῆκε νά διορθώνουν τά δίκτυά τους. Ἀναφέρει, λοιπόν, γιά αὐτό: *«ἦταν τόσο τό μέγεθος τῆς φτώχειας τους, ὥστε νά διορθώνουν τά κατεστραμμένα δίκτυα τους, διότι δέν μπορούσαν νά ἀγοράσουν ἄλλα»*. Ἀκριβῶς, λοιπόν, αὐτή ἡ ἀρετή τῆς ἀπροσπάθειας, κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο, τούς ἔκανε *«φέρειν τήν πενίαν ἡσύχως»*. Δηλαδή, τούς ἔκανε νά δέχονται τή φτώχεια τους χωρίς μεμψιμοιρία.

Ἐξάλλου, κατά τούς θεοφόρους πατέρες, *«ἀπό τό κατά Θεόν πένθος καί ἀπό τήν ὑπομονή, γεννιοῦνται ἡ ἐλπίδα καί ἡ ἀπροσπάθεια, πού βοηθοῦν τόν ἄνθρωπο νά νεκρωθεῖ ὡς πρός τά πράγματα τοῦ κόσμου τούτου»*. Ἔτσι, κατά τόν ἅγιο Πέτρο τόν Δαμασκηνό, ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει νεκρωθεῖ ὡς πρός τόν κόσμο καί ὡς πρός τά πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, γίνεται ἀπαθής καί εἶναι πάντα ἀναπαυμένος. Ἐπισημαίνει χαρακτηριστικά: *«ὁ ἀπαθής, ὅταν πολεμεῖται ἀπό τούς πονηρούς ἀνθρώπους, ἀντιδρᾷ ὡς καί νά πολεμεῖται κάποιος ἄλλος. Μάλιστα δέ, οὔτε ὅταν ἐγκωμιάζεται περηφανεύεται, οὔτε πάλι ὅταν ὑβρίζεται στεναχωρεῖται»*. Αὐτό συμβαίνει διότι, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἱερός πατήρ, «ὁ ἀπαθής ἄνθρωπος, ἐξαιτίας τῆς τέλει ἀγάπης πού ἔχει πρός τόν Θεό, εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορος γιά τά ἐγκώμια καί τίς κατηγορίες τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ ὅλο τό ἐνδιαφέρον του εἶναι δοσμένο στόν Θεό καί στήν θαυματουργική παρουσία Του».

Ἀκριβῶς γιά αὐτό τόν λόγο, ἡ ἀπουσία τῆς ἀρετῆς τῆς ἀπροσπάθειας τοῦ νοῦ ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στή διαρκῆ ἐνταση καί ψυχική ἀναστάτωση. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ Ἄββας Ἀλώνιος στό ἀρχαῖο Γεροντικό τῆς Νιτρίας συστήνει: *«ἐάν μή εἴπῃ ἄνθρωπος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἐγώ καί ὁ Θεός ἐσμέν μόνοι ἐν τῷ κόσμῳ, οὐκ ἔξει ἀνάπαυσιν»*. Δηλαδή, ἂν δέν πεῖ ὁ ἄνθρωπος μέ τήν καρδιά του πώς σέ τοῦτο τόν κόσμο εἴμαστε ἐγώ καί ὁ Θεός μόνο, δέν θά ἀναπαυθεῖ ποτέ.

ΣΑΒΒΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Θεολόγος

*ΚΥΡΙΑΚΗ
Η ΗΜΕΡΑ
ΚΥΡΙΟΥ*

(ΑΦΙΕΡΩΜΑ)

Συμεών Πηγαδουλιώτη
ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἢ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ» (Ψαλ. ριζ´ 24). Ὁ προφητικός αὐτός λόγος ἀναφέρεται σέ γεγονός μέγα, ἀνεπανάληπτο καί πρωτοφανές. Γί´ αὐτό εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά καταφύγουμε σέ ἔρμηνεῖα τοῦ ἀνωτέρω στίκου καί δὴ αὐθεντική. Ὁ Μέγας Ἄθανάσιος παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: «Αὕτη ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος». Καί τίς ἂν εἶπ ἡ ἡ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμέρα: Ποία δέ αὕτη ἡμέρα, ἀλλά ἡ σωτήριος τῶν ἐθνῶν ἀπάντων, καθ´ ἦν ὁ ἀποβληθεὶς λίθος γέγονεν εἰς κεφαλὴν γωνίας. Σημαίνει δέ ὁ λόγος τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν γε ἐπώνυμον αὐτοῦ γενομένην, δηλαδὴ Κυριακὴν» (Ἐπαντα Μεγάλου Ἀθανασίου τ. 12, σελ. 361, ἐκδ. «Ὠφελίμου Βιβλίου»). Ἄς δοῦμε ἐπίσης τί ἀναφέρει ἐπὶ τοῦ θέματος ὁ Ἐγκλειστός ἅγιος τῆς Πάφου: «Αὕτη ἡμέρα ἦν ἔταξεν ὁ Κύριος» πρὸ τῶν αἰώνων, τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως «ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ» σωτήριον εὐφροσύνην» (Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ Συγγράμματα, τόμ. δ´, σελ. 474).

Ἡ πρώτη μέρα τῆς ἑβδομάδος στὸν ἀρχαῖο κόσμος ὀνομαζόταν «ἡ τοῦ ἡλίου ἡμέρα». Αὕτη ἡ ὀνομασία διατηρεῖται καὶ μέχρι τίς μέρες μας στὶς γερμανικὲς γλῶσσες. Ὅμως οἱ Χριστιανοί, λόγῳ τῆς σημασίας τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου τῆς ἔδωσαν ἀπὸ τὰ ἀποστολικά χρόνια, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὄνομα Μία τῶν Σαββάτων, τὸ ὄνομα Κυριακή. Κατ´ αὐτὴν τελοῦσαν τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας. Αὕτη ἡ ὀνομασία πέρασε, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, στὶς γλῶσσες πού μιλοῦσαν οἱ μὴ ἑλληνόφωνοι χριστιανοί. Ἔτσι στὰ λατινικά πῆρε τὸ ὄνομα Dominica ἐπηρεάζοντας καὶ τίς λατινογενεῖς γλῶσσες. Στὴ ρωσικὴ γλῶσσα ὅμως ἡ μέρα τῆς Κυριακῆς φέρει τὸ ὄνομα Βασκρεσένιε, πού σημαίνει Ἀνάστασις. Εἶναι ἡλίου φαεινότερον ὅτι ἡ Κυριακή συνδέεται ἄμεσα μὲ τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος.

Οἱ Χριστιανοί καθ´ ὄλην τὴν διάρκειαν τῶν διωγμῶν λάτρευαν τὸ Θεὸ κατὰ τὴν Κυριακὴ μὲ πολλὰς δυσκολίας καὶ κίνδυνον τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς των, μέχρις ὅτου ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὁ ἅγιος καὶ ἰσαπόστολος, τὴν ἔκανε δημόσια ἀργία μὲ Διάταγμα. Αὐτὸ ἔλεγε: «Ὅλοι οἱ δικασταί, ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ αἱ λοιπαὶ ἐργασίαι ὀφείλουν νά καταπαύ-

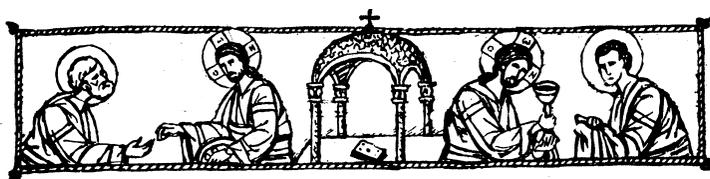
ουν κατά τήν ἀξιοσέβαστον ἡμέραν τοῦ ἡλίου». Ἡ ἐν Λαοδικεῖα τοπική σύνοδος ὀρίζει μέ τόν κθ' κανόνα τῆς ὅτι πρέπει νά τηρεῖται ἡ ἀργία τῆς Κυριακῆς. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός τόνιζε τά ἑξῆς: «Τήν Κυριακή... μήτε νά πωλήσετε μήτε νά ἀγοράσετε, οὔτε χωράφι, οὔτε ἀμπέλι» (Διδαχή Η'). Ὅμως ἀνέφερε καί τά πιά κάτω: «Ἐκεῖνο τό κέρδος ὅπου γίνεται τήν Κυριακή εἶναι ἀφωρισμένο καί κατηραμένο καί βάνετε φωτιά καί κατάρα στό σπίτι σας καί ὄχι εὐλογία... Ἐγώ σᾶς συμβουλεύω νά φυλάγετε τήν Κυριακή ὅπου εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τόν Θεόν» (Διδαχή Δ').

Ἀναφορικά μέ τήν ἀξία τῆς ἀργίας τῆς Κυριακῆς ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός δίδασκε: «Τήν Κυριακήν νά σχολάζωμεν καί νά πηγαίνομεν εἰς τās ἐκκλησίας μας νά δοξάζωμεν τόν Θεόν μας» (Διδαχή Α'). Ἐλεγε ἐπίσης ὁ Ἅγιος: «Οὔτε νά ἐργαζώμεθα καί νά πραγματευώμεθα τήν Κυριακήν» (Διδαχή Δ').

Ἐνας σοφός λόγος ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ ὑπογραμμίζει: «Μέ δύο τρόπους γίνεσαι φτωχός καί δυστυχισμένος. Ὁ ἕνας εἶναι νά κλέβης κι ὁ ἄλλος τήν Κυριακή νά δουλεύς».

Στό βίο τοῦ Ἁγίου Παΐσιου τοῦ Ἀγιορείτου διαβάζουμε τό ἑξῆς περιστατικό: Ὁ Ἅγιος περνοῦσε ἀπό κάποιο μέρος στό Ἅγιον Ὅρος μέρα Κυριακή καί εἶδε μερικούς μάστορες νά ἐτοιμάζονται νά ἀφαιρέσουν τά κεραμίδια ἀπό τή στέγη ἑνός σπιτιοῦ γιά νά μπορέσουν νά τό ἐπισκευάσουν. Στήν ἐπισήμανσή του ὅτι εἶναι Κυριακή καί δέν πρέπει νά ἐργάζονται ἀντέτειναν ὅτι ἔπρεπε νά δουλέψουν πάση θυσία διότι ὁ καιρός φαινόταν βροχερός καί θά πάθαιναν μεγάλη ζημιά. Τότε ὁ Ἅγιος τούς εἶπε: Μή δουλέψετε σήμερα κι ἐγώ σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι δέν θά βρέξει. Τόν ἄκουσαν καί οὔτε ἐκείνη τήν μέρα, μήτε τήν ἐπομένη ἔπεσε σταγόνα βροχῆς, μέ ἀποτέλεσμα νά τελειώσουν τήν ἐργασία τους χωρίς καμιά ζημιά. Τί χρεῖαν ἔτι ἔχομεν μαρτύρων ὅταν μιλοῦν τά γεγονότα;

Ἡ Κυριακή ὡς ἡ μέρα τῆς ἀναστάσεως δέν εἶναι ἡμέρα νηστείας ἀλλά ἀκόμη καί τή Μεγάλη Τεσσαρακοστή γίνεται κατάλυσις οἴνου καί ἐλαίου. Ὅμως γιά νά δοῦμε τό θέμα αὐτό στίς πραγματικές του διαστάσεις πρέπει νά ρίξουμε μιά ματιά καί στή σημερινή πραγματικότητα. Ὁ σύγχρονος ἐκκοσμικευμένος ἄνθρωπος ἔχει παρεξηγήσει ἀκόμη καί τήν ἀργία τῆς Κυριακῆς. Οὔτε κἄν ὑποψιάζεται τήν ἀνάγκη τῆς λατρευτικῆς σύναξης. Ἔτσι «ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις» λησμονώντας τόν προορισμό του, ἀναπνέει τό θάνατο κι ἀπεμπολεῖ τόν ἀναστάντα Κύριον κι ὅσα Αὐτός τοῦ προσφέρει. Καιρός λοιπόν σύνδεσης μέ τό Χριστό καί τό χαρμόσυνο του μήνυμα.

Φώπιου Σχοινᾶ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΤΗ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΠΡΩΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η Κυριακή εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ἡ ἡμέρα τῆς λαμπροφύρου ἀναστάσεώς του καί ἡ ἡμέρα τῆς λαμπρῆς καί ἐνδόξου ἐπιφανείας του κατά τή Δευτέρα Παρουσία του. Εἶναι ἡ ἡμέρα, ἡ ἀφιερωμένη στή λατρεία τοῦ Θεοῦ. Τό Σάββατο ἦταν ἡ ἡμέρα ἀναπαύσεως καί ἀφιερώσεως στό Θεό στόν παλαιό Ἰσραήλ. Καί κατεῖχε αὐτή τήν κεντρική θέση στήν Παλαιά Διαθήκη, διότι κατ' αὐτήν τήν ἑβδομή ἡμέρα κατέπαυσε ὁ Θεός ἀπό πάντων τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας του καί ἐπιπλέον τήν καθιέρωσε ὁ Θεός ὡς ἡμέρα ἀναπαύσεως καί ἀφιερώσεως σ' αὐτόν¹. Στήν Καινή Διαθήκη ἡ Κυριακή βαθμηδόν ἀντικατέστησε τό Σάββατο ὡς ἡμέρα ἀφιερωμένη στόν Κύριο, ἐπειδή κατ' αὐτήν ἔλαβαν χώρα τά σημαντικότερα γεγονότα τῆς ἐνσάρκου τοῦ Χριστοῦ οικονομίας καί κυρίως ἡ ἀνάστασις, ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στους Ἀποστόλους καί φυσικά ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία καίτοι δέν ἔχει γίνει εἰσέτι, ὅμως ἦταν διακαῶς ἀναμενόμενη ἀπό τήν πρώτη Ἐκκλησία. Πρέπει ἐπίσης νά ἀναφέρουμε ὅτι «ἀπ' εὐθείας κατάργησις τοῦ Σαββάτου ὑπό τῶν Ἀποστόλων δέν ἀποδεικνύεται. Μᾶλλον αἱ ὑφιστάμεναι νέαι σχέσεις ἔφερον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τήν μεταβολήν, εἰς τήν ὁποίαν συνετέλεσαν καί τά δύο γεγονότα, τῆς ἀναστάσεως καί τῆς ἐπιφοιτήσεως, ἅτινα συνέβησαν ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ», καί ὅτι «ἡ Κυριακή εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη ἑορτή κατά τήν στενωτέραν χριστιανικήν ἀντίληψιν καί ἑορτάζεται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, χωρίς ἐν ἀρχῇ ν' ἀποκλεῖθῃ καί τόν ἑορτασμόν τοῦ Σαββάτου»². Τό ὅτι στήν πρώτη Ἐκκλησία ἑορταζόταν μαζί τό Σάββατο καί ἡ Κυριακή διαπιστώνουμε ἀπό τήν παρακείμενη τῶν Ἀποστόλων πρὸς τοὺς πιστούς: «Τό σάββατον μέντοι καί τήν κυριακή ἑορτάζετε, ὅτι τό μέν δημιουργίας ἐστίν ὑπόμνημα, τό δέ ἀναστάσεως»³.

Ἡ Κυριακή εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς μελλούσης ζωῆς, ἡ εἰκόνα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος⁴, γι' αὐτό καί λέγεται ὀγδόη ἡμέρα. Ὁ Μέγας Βασίλειος γράφει ἐπ' αὐτοῦ: «Ὅρθιοι προσφέρομεν τὰς εὐχὰς κατά τήν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς· δέν γνωρίζομεν ὅμως ὅλοι τόν λόγον. Ὅχι μόνον διὰ νά ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, τήν στάσιν μας κατά τήν ἀνάστασιμον ἡμέραν, τήν χάριν πού μᾶς ἐδόθη, ὅτι δηλαδή ἀναστηθήκαμεν μαζύ μέ τό Χριστόν, ἀλλά καί διότι φαίνεται ὅτι εἶναι αὐτή μία εἰκὼν τῆς

μελλούσης ζωής. Διά τούτο ἐνῶ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος, δὲν ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν Μωυσῆ πρώτη, ἀλλὰ μία: “Ἐγινε, λέγει βράδυ, ἦλθε κατόπιν τό πρωῆ, καί ἔχομεν ἔτσι μίαν ἡμέραν”. Καί τούτο διότι ἡ ἴδια ἡμέρα κάνει τὸν αὐτὸν κύκλον πολλές φορές. Εἶναι μία λοιπὸν ἡμέρα, καί συγχρόνως ὀγδόη καί φανερώνει τὴν μίαν πράγματι καί ἀληθινὴν ὀγδόην ἡμέραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται καί ὁ ψαλμοδός εἰς μερικές ἐπιγραφάς τῶν ψαλμῶν, τὴν κατάστασιν πού θά διαδεχθῆ αὐτὸν τὸν χρόνον, τὴν ἀτελείωτον ἡμέραν, τὴν ἀβασίλευτον (τὴν ἀνέσπερον στό πρωτότυπο), πού δὲν τὴν διαδέχεται ἡ νύκτα, τὸν ἀτελείωτον ἐκεῖνον καί ἀγέραστον αἰῶνα»⁵.

Ἡ Κυριακὴ ὀνομάζεται ὡς «ἡ μία τῶν Σαββάτων» στά Εὐαγγέλια, στήν Α΄ πρὸς Κορινθ. καί στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἔτσι ἔχομεν στό Ματθ. κβ΄ 1. «Ὅψέ δέ σαββάτων (= μετὰ τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου), τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν τῶν σαββάτων (= τὰ ξημερώματα τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος – τῆς Κυριακῆς) ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον». Στό Μαρκ. ις΄ 2 «Καὶ λίαν πρωὶ τῆς μιᾶς Σαββάτων (= καὶ πολὺ πρωί, τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος – τὴν Κυριακὴ) ἔρχονται ἐπὶ τό μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου». Στό Λουκ. κδ΄ 1 «Τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων (= τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος – τὴν Κυριακὴ) ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τό μνημα, φέρουσαι ἅ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς». Στόν Ἰωάν. κ΄ 1 «Τῇ δέ μιᾷ τῶν σαββάτων (= τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος – τὴν Κυριακὴ) Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωὶ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τό μνημεῖον...». Στίς Πραξ. κ΄ 7, «Ἐν δέ τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων (τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος – τὴν Κυριακὴ) συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς...». Στήν Α΄ Κορινθ. ις΄ 2 «Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ’ ἐαυτῶ τιθέτω θησαυρίζων ὅ,τι ἂν εὐδοῶται, ἵνα μή ὅταν ἔλθω τότε λογία γίνωνται». Μετάφραση (Νικολ. Σωτηροπούλου): «Κάθε πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος (κάθε Κυριακὴ δηλαδή) καθένας ἀπὸ σᾶς ἄς θέτη κατὰ μέρος ὅ,τι διευκολύνεται καί ἄς συγκεντρώνη ἔτσι ἓνα ποσό, γιά νά μή γίνωνται συλλογές χρημάτων ὅταν ἔλθω». Ὅμως στήν Ἀποκαλ. α΄ 10 ὀνομάζεται Κυριακὴ: «Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρα, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου...». Ἄς λεχθεῖ περὶ τούτου ὅτι καί ὁ Μ. Βασίλειος ἀποκαλεῖ τὴν Κυριακὴ ὡς μίαν τῶν σαββάτων: «Ὅρθοί μὲν πληροῦμεν τὰς εὐχὰς ἐν τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου, τὸν δέ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν»⁶. Μετάφραση (Θεοδώρου Ζήση): «Ὅρθιοι προσφέρομεν τὰς εὐχὰς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς· δὲν γνωρίζομεν ὅμως ὅλοι τὸν λόγον»⁷.

Καί στοὺς Ἀποστολικούς Πατέρες, δηλ. στοὺς Πατέρες ἀμέσως μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, συναντᾶμε τὸν ἑορτασμό τῆς Κυριακῆς, ὡς ἡμέρας τοῦ Κυρίου καί ὡς τὴν ἡμέρα τῆς καὶ ἐξοκὴν τελέσεως τῆς συνά-

ξεως τῆς Εὐχαριστίας. Ὅθεν Στίς Διαταγές τῶν Ἀποστόλων βλέπουμε τὴν παρακέλευση: «*Τὴν ἀναστάσιμον τοῦ κυρίου ἡμέραν, τὴν κυριακὴν φάμεν, συνέρχεσθε ἀδιαλείπτως, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ ἐξομολογούμενοι ἐφ' οἷς εὐηργέτησεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ῥυσάμενος (= ἀφοῦ μᾶς ἔσωσε) ἀγνοίας, πλάνης δεσμῶν*»⁸. Ὅμοίως στίς Διδαχές τῶν Ἀποστόλων διαβάζουμε: «*Κατὰ κυριακὴν δέ κυρίου συναχθέντες κλάσατε ἄρτον καὶ εὐχαριστήσατε, προεξομολογούμενοι τὰ παραπτώματα ὑμῶν, ὅπως καθαρὰ ἡ θυσία ὑμῶν ᾗ*»⁹. (Μετάφραση Βασιλείου Μουστάκη): «*Καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ συναχθῆτε, κόψετε τὸν ἄρτο καὶ τελέστε τὴ θεία εὐχαριστία, ἀφοῦ ἐξομολογηθῆτε προηγουμένως τὰ παραπτώματά σας γιὰ νὰ εἶναι ἡ θυσία σας καθαρὴ*»¹⁰. Ἐπίσης στὴν Βαρνάβα Ἐπιστολὴ γράφεται: «*Οὐ τὰ νῦν σάββατα ἐμοὶ δεκτά, ἀλλὰ ὃ πεποιήκαν, ἐν ᾧ καταπαύσας τὰ πάντα ἀρχὴν ἡμέρας ὀγδόης ποιήσω, ὃ ἐστὶν ἄλλου κόσμου ἀρχὴν. Διὸ καὶ ἄγομεν τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδὸν εἰς εὐφροσύνην, ἐν ᾗ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ φανερωθεὶς ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς*»¹¹. Μετάφραση (Βασιλείου Μουστάκη): «*Δέν δέχομαι τὰ ἐφήμερα σάββατα, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ σάββατο πού ἐγὼ ἔφτιαξα, στοῦ ὁποῦ ἀφοῦ θὰ ἔχω καταπαύσει ἀπ' ὅλα μου τὰ ἔργα θὰ ἀνοίξω τὴν ὀγδὸν ἡμέρα, δηλαδή τὴν ἡμέρα ἑνὸς ἄλλου κόσμου. Γι' αὐτὸ καὶ ἐορτάζουμε τὴν ὀγδὸν ἡμέρα μέσα σέ εὐφροσύνη, γιατί αὐτὴ τὴν ἡμέρα ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν κι ἀφοῦ φανερώθηκε ἀνέβηκε στοὺς οὐρανοὺς*»¹².

Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ Σάββατο στὴν Κυριακὴ ἀντικατοπτρίζει καὶ σηματοδοτεῖ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν παλαιὰ θρησκεία τοῦ Νόμου στὴν καινὴ Ἐκκλησία τῆς χάριτος. Ἡ μετάβαση αὐτὴ φανερώνεται στὴν νεωστὶ συσταθεῖσα Ἐκκλησία, ὡς λατρεύουσα κοινότητα. Ὡς κοινότητα πού συνάζεται (ὁποιαδήποτε ἡμέρα, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν τὴν Κυριακὴ) γιὰ νὰ τελέσει τὴν κλάση τοῦ εὐχαριστιακοῦ ἄρτου καὶ νὰ προβεῖ στὴν μετάληψη τοῦ κυριακοῦ σώματος καὶ αἵματος, συγκροτούμενη ἔτσι ὡς Ἐκκλησία τῆς χάριτος καὶ τῆς Εὐχαριστίας. Ὅθεν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος γράφει στὴν πρὸς Μαγνησίους ἐπιστολὴ του: «*Καὶ μετὰ τὸ σαββατίσαι, ἐορταζέτω πᾶς φιλόχριστος τὴν Κυριακὴν, τὴν ἀναστάσιμον, τὴν βασιλίδα, τὴν ὑπατον (= τὴν ἀνώτερη) πασῶν τῶν ἡμερῶν*»¹³.

Μάλιστα οἱ Διαταγαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐπειδὴ θεωροῦν τὴν Κυριακὴ ἀναστάσιμη καὶ λαμπροφόρο ἡμέρα, παραγγέλλουν ὅτι πρέπει νὰ ἐορτάζεται καταλλήλως καὶ νὰ ἀποφεύγουν οἱ πιστοὶ κάθε νηστεία κατ' αὐτὴ: «*Πᾶν μέντοι σάββατον ἄνευ τοῦ ἑνός (ἐνν. τὸ Μεγάλον Σάββατο) καὶ πᾶσαν κυριακὴν ἐπιτελοῦντας συνόδους (ἐνν. τὴς Εὐχαριστιακῆς συναθροίσεως) εὐφραίνεσθε· ἔνοχος γάρ ἁμαρτίας ἐστὶ ὁ τὴν κυριακὴν νηστεύων, ἡμέραν ἀναστάσεως οὖσαν, ἢ τὴν πεντηκοστὴν ἢ ὅλως ἡμέρας ἐορτῆς κυρίου κατηφῶν· εὐφρανθῆναι γάρ δεῖ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' οὐ πενθῆσαι*»¹⁴.

Ἐπίσης καί στίς ἀρχές τοῦ 2ου αἰώνα μ.Χ. μνημονεύεται ἡ Κυριακή ὡς ἡ κατ' ἐξοχήν ἡμέρα τελέσεως τῆς Εὐχαριστιακῆς παλλαϊκῆς συναθροίσεως. Ἔτσι ὁ ἅγιος μάρτυρας Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος ἀναφέρει τὴν Κυριακή ὡς ἡμέρα Εὐχαριστιακῆς συνάξεως καί περιγράφει τὴ δομὴ μιᾶς ἀρχέγονης Θ. Λειτουργίας: «*Τῇ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρα* (δηλ. τὴν Κυριακή) *πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγρούς μενόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις γίνεται, καί τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ἀποστόλων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν ἀναγινώσκεται, μέχρις ἐγκωρεῖ* (= μέχρι πού μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χρόνος)· *εἶτα* (= μετά) *παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος ὁ προεστῶς* (= ὁ προϊστάμενος) *διὰ λόγου τὴν νοθεσίαν καί πρόκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μμῆσεως ποιεῖται* (= μέ τὸ λόγο του προβαίνει σέ συμβουλή καί παρακινεῖ στή μίμνηση τῶν καλῶν τούτων). *Ἐπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες καί εὐχὰς πέμπομεν* καί, *ὡς προέφημεν παυσαμένων ἡμῶν τῆς εὐχῆς ἄρτος προσφέρεται καί οἶνος καί ὕδωρ, καί ὁ προεστῶς εὐχὰς ὁμοίως καί εὐχαριστίας, ὅση δύναμις αὐτῷ ἀναπέμπει, καί ὁ λαός ἐπευφημεῖ λέγων τὸ Ἄμην* (= συμφωνεῖ λέγοντας τὸ ἀμὴν) *καί ἡ διάδοσις καί ἡ μετάληψις ἀπὸ τῶν εὐχαριστηθέντων ἐκάστω γίνεται, καί τοῖς οὐ παροῦσι διὰ τῶν διακόνων πέμπεται* (= καί σ' αὐτοὺς πού εἶναι ἀπόντες στέλλεται μέ τούς διακόνους)»¹⁵. Σημειωτέον ὅτι ἡ «ἡλίου ἡμέρα» σημαίνει τὴν Κυριακή καί διεσώθη μέ τὴ σημασία αὐτὴ καί στὴν Ἄγγλική ὅπου ἡ Κυριακή λέγεται Sunday.

Ἡ Θ. Εὐχαριστία τῆς Κυριακῆς ἦταν τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Ἦταν τὸ κέντρο καί ἡ πηγή ἀντλήσεως θάρρους καί ἀνδρείας τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας τῶν Μαρτύρων καί τὸ μέγιστο ἐφόδιο τους. Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Νικόδημος Γκατζιρούλης γράφει σχετικὰ: «Ἡ μέρα τῆς Κυριακῆς ἦταν ἀπαραίτητα ἡ μέρα τῆς Σύναξης. Ὅλοι μαζί «ἐπὶ τὸ αὐτό». Στὴν Καινὴ Τράπεζα τῆς ἀγάπης. Καί στό κοινὸ ποτήριο τοῦ Ἀχράντου Μυστηρίου. *Sine Domino (esse) non possumus*. Δέν μπορούμε νά ζήσουμε δίχως τὴν Εὐχαριστία. Ἡ φράση αὐτὴ τῶν μαρτύρων ἐκφράζει τὴν ἐμπειρία τους καί τὴν ἀναζήτησή τους. Τὴ θεολογία καί τὴν πράξη τους»¹⁶. Ὡσαύτως καί ὁ Ἄγιορείτης ἱερομόναχος Γρηγόριος, ἀναφερόμενος στὸν ἱερό Χρυσόστομο, γράφει: «Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ κήρυξαν στὴν οἰκουμένη ὀλόκληρη τὸν ἀληθινὸ Θεό, «καί αἰτία ἦταν ὅτι ποτέ δέν ἐγκατέλειπαν τίς συνάξεις τους, ἀλλὰ ἦταν πάντοτε ὅλοι μαζί, περνώντας ὅλη τὴν ἡμέρα στὸν Ναό, καί προσέχοντας στίς προσευχὲς καί στὴν ἀκρόαση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καί ἄναψαν μεγάλη φλόγα, γι' αὐτὸ ποτέ δέν διασπάσθηκαν ἀλλὰ προσεῖλκυσαν ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη»»¹⁷.

Τέλος ἄς σημειωθεῖ ὅτι «Παλιά, στὴν πρώτη Ἐκκλησία, τὴν ἀρχαία, ἂν ἔλειπε κάποιος χριστιανὸς βαπτισμένος ἀπὸ τὴν θεία Λατρεία τῆς Κυριακῆς τρεῖς συνεχόμενες φορές χωρὶς λόγο ὑγείας, ἀφοριζόταν.

Μάλιστα οί ἐκκλησίασαν καί ζήταγαν τό λόγο τῆς ἀπουσίας, μήπως δηλαδή σταμάτησαν, ἔπαυσαν, νά ἀγαποῦν καί νά πιστεύουν στό Χριστό»¹⁸.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Δευτερονόμιον ε΄ 12-4.
2. ΘΗΕ, τόμος 7ος, λῆμμα Κυριακή.
3. Διαταγαί Ἀποστόλων, Ζ΄, ΧΧΙΙΙ, 3, ΒΕΠ, τόμος δεύτερος Ἀποστολική Διακονία, Ἀθῆναι 1955, σελ. 124.
4. Ἱερομονάχου Γρηγορίου, Ἐκκλησία καί Ἐκκλησιασμός, ἝΑγιον Ὅρος, σελ. 107.
5. Μ. Βασιλείου, Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, 27, 66, μετάφρασις Θεοδώρου Ζήση, ΕΠΕ, τόμος 10, Θεσσαλονίκη 1974, σε΄. 461 καί 463.
6. Βλ. Μ. Βασιλείου, ὁ.π., σελ. 460.
7. Βλ. Μ. Βασιλείου, ὁ.π., σελ. 460.
8. Διαταγαί Ἀποστόλων Ζ΄, ΧΧΧ, 20-23, ὁ.π., σελ. 126.
9. Διδαχὴ τῶν Δώδεκα ἀποστόλων, ΧΙΥ, ΒΕΠ, τόμος δεύτερος, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθῆναι 1955, σελ. 220.
10. Βασ. Μουστάκη, Οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες, κείμενον - μετάφρασις, Β΄ ἔκδοσις, ἐκδοτικός οἶκος «Ἀστὴρ», Ἀθῆναι κ.κ., σελ. 23.
11. Βαρνάβα ἐπιστολή ΧΥ, ΒΕΠ, τόμος δεύτερος, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθῆναι 1995, σελ. 62.
12. Βασ. Μουστάκη, ὁ.π., σελ. 63.
13. Ἱγνατίου, Πρὸς Μαγνησίου, ὁ.π., σελ. 295-296.
14. Διαταγαί ἀποστόλων Ε΄ ΧΧ, 17-26, ὁ.π., σελ. 93.
15. Ἰουστίνου Μάρτυρος, Ἀπολογία Α΄ 67, 3-22, ΒΕΠ, τόμος τρίτος, Ἀποστολική Διακονία, Ἀθῆναι 1955, σελ. 198.
16. Μητροπολίτου Ἀττικῆς καί Μεγαρίδος Νικοδήμου, Συναγμένοι στὴν Εὐχαριστία, ἐκδόσεις Σπορά, κ.κ., σελ. 47-48.
17. Ἱερομονάχου Γρηγορίου, ὁ.π., σελ. 121.
18. <https://xristianos.gr/sevasmos-stin-kiriaki-imer-tou-kiriou/>.

ΦΩΤΙΟΣ ΣΧΟΙΝΑΣ
Διδάκτωρ Φιλοσοφίας

Δημήτριου Π. Ρίζου
ΣΑΒΒΑΤΟ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΑΒΒΑΤΟ

Κύριος ἔδωσε στό λαό του νόμο ζωῆς, κατά τήν πορεία του στήν ἔρημο τοῦ Σινᾶ, σέ δέκα ἄρθρα, σέ δέκα ἐντολές. Σέ μία ἀπό αὐτές καθορίζει μία ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ὡς ἀργία ἀφιερωμένη στόν ἴδιο, καί μάλιστα ἀναφέρει τόν λόγο πού ἐπιλέγει τό Σάββατο. Σέ ἕξι ἡμέρες δημιούργησε τόν κόσμο καί τήν ἐβδόμη ἀναπαύθηκε.

Καί πρὶν ἀκόμα δοθῆ ὁ Νόμος ζήτησε ὁ Θεός ἀπό τόν λαό του στήν ἔρημο νά συνηθίσουν στήν κατά ἐβδομάδα μία ἡμέρα ἀργίας. Καί αὐτό ἔγινε πειστικά καί πρακτικά, ὅταν τούς ἔστειλε τό Μάννα. Τήν Παρασκευή ἔστειλε διπλό Μάννα γιά νά ἔχουν καί τό Σάββατο, κατά τό ὅποιο δέν ἔστειλε ὁ Θεός Μάννα, διότι ἦταν ἡμέρας ἀργίας ἀφιερωμένη στόν Θεό. Καί δέν ἐπιτρεπόταν καμία ἐργασία, ὄχι μόνον στούς ἀνθρώπους ἀλλά καί στά οἰκόσιτα ζῶα. Ἡ ἡμέρα αὐτή τῆς ἀργίας καί ἀναπαύσεως εἶναι ἡμέρα εὐλογημένη καί ἁγιασμένη ἀπό τόν Κύριο. Μέ θεϊκό νόμο καθιερώνεται ἀργία μία ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, τό Σάββατο. «*Ἐν γάρ ἕξι ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τόν οὐρανόν καί τήν γῆν καί τήν θάλασσαν καί πάντα τά ἐν αὐτοῖς καί κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ· διὰ τοῦτο εὐλόγησε Κύριος τήν ἡμέραν τήν ἐβδόμην καί ἡγίασεν αὐτήν*» (Ἔξοδ. κ' 11).

Στήν Παλαιά Διαθήκη ὑπάρχουν πολλές μαρτυρίες γιά τήν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Τοῦτο φανερώνει τήν σημασία πού εἶχε ἡ ἀργία αὐτή, ἡ ὁποία καί τελικά ἔμεινε κύριο χαρακτηριστικό τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἡ δέ παραβίασις ἢ καλύτερα ἡ βεβήλωσις τοῦ θεσμοῦ τῆς, συνεπάγεται ἀκόμη καί θάνατο· «*Ἐξ ἡμέρας ποιήσεις ἔργα, τῇ δέ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα, ἀνάπαυσις, ἀγία τῷ Κυρίῳ· πᾶς ὃς ποιήσει ἔργον τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ θανατωθήσεται*» (Ἔξοδ. λα' 15).

Ἡ ἀργία ὅμως δέν εἶναι πλήρης ἀπραξία. Πάλι ἡ Παλαιά Διαθήκη καθορίζει ποιές ἐργασίες πρέπει νά ἀποφεύγονται καί ποιές ἐπιτρέπονται. Ἐπιτρέπονται τά λατρευτικά καθήκοντα στόν Ναό, οἱ θυσίες, ἡ περιτομή, ἡ προσφορά βοήθειας σέ κινδυνεύοντα, κτλ. Ἡ λέξις sabbat ἔχει τήν ἔννοια τῆς ἀναπαύσεως. Μέ τόν καιρό, καί κυρίως μέ τήν κυριαρχία τῶν Φαρισαίων, ὅπως μία ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ἦταν ἀργία, ἔτσι

καθιερώθηκε ανά εξ έτη ένα έτος άργίας, τό λεγόμενο σαββατιαίο έτος, κατά τό όποίο δέν καλλιεργούνταν ή γη και έλευθερώνονταν οί δουλοι.

Όταν ήρθε ό Κύριος φαίνεται καθαρά ότι τηρεί τήν άργία του Σαββάτου. Κάθε Σάββατο είναι στον Ναό, ως λατρευτικό καθήκον, αλλά συγχρόνως διδάσκει στην Συναγωγή και θεραπεύει άσθενείς. Οί Φαρισαίοι τόν κατηγορούν ως παραβάτη τής άργίας του Σαββάτου, και περιμένουν τήν ευκαιρία νά τόν κατηγορήσουν. Βεβαίως ό Κύριος έδωσε τήν μαρτυρία του ότι «*Κύριός έστιν του σαββάτου ό υιός του ανθρώπου*» (Ματθ. ιβ΄ 4), και ότι «*Τό σάββατον διά τόν άνθρωπον έγένητο και όχι ή άνθρωπος διά τό σάββατον*» (Μαρκ. β΄ 27). Και άσφαλώς έξακολουθούσε νά θεραπεύη κατά τήν ήμέρα του Σαββάτου.

Θυμίζω ακόμα ότι φέρνανε τούς άσθενείς στην οίκία όπου ήταν ό Κύριος ήμέρα Σάββατο αλλά μετά τήν δύσι του ήλιου. Και τουτο διότι για τούς Ίουδαίους ή άρχή τής ήμέρας δέν ήταν τό μεσονύκτιο, αλλά ή δύσις του ήλιου.

Άκουμε μάλιστα και τήν φράσι: «*Τότε υπέστρεψαν εις Ίερουσαλήμ από όρους του καλουμένου ελαιώνος ό έστιν ένγγύς Ίερουσαλήμ σαββάτου έχον όδόν*» (Πραξ. α΄ 12). Πρόκειται για τήν επιτρεπόμενη άποστασι πορείας κατά τήν ήμέρα του σαββάτου. Υπολογίζεται σέ 2000 πήχεις, δηλ. περίπου 900 μέτρα.

ΚΥΡΙΑΚΗ

Ή ήμέρα του Σαββάτου ως άργία και άφιέρωσις τόν Θεό είναι εικόνα και σκοπός τής αναπλάσεως του πεσμένου ανθρώπου. Βεβαίως ή έπίτευξις τής αναπλάσεως θά γινόταν μέ τήν σταυρική θυσία και άνάστασι του Κυρίου. Για τόν λόγο αυτών, έως καιρού, τό Σάββατο ήταν ή ήμέρα του Κυρίου. Ή άνάστασις όμως του Κυρίου έγινε μέ τήν έναρξι τής έπομένης του Σαββάτου δηλ. τήν Κυριακή, έτσι για τήν Χριστιανική περίοδο τήν θέσι του Σαββάτου τήν πηρε: «*Αύτη ή κλητή και άγια ήμέρα, ή μία των Σαββάτων, ή βασιλις και κυρία, έορτών έορτή, και πανήγυρις έστι πανηγύρεων, έν ή ευλογοϋμεν Χριστόν εις τούς αιώνας*». Έκτοτε ανατέλλει ή μία των Σαββάτων, δηλ. ή Κυριακή ως ήμέρα του Κυρίου, ήμέρα άναστάσεως, ήμέρα αναπλάσεως, ήμέρα άγιασμού, ήμέρα εισόδου στην καινή κτίσι, πρώτη ήμέρα του νέου κόσμου, ήμέρα πριν τήν είσοδο στην αιώνια χαρά του Κυρίου, άφου τώρα πλέον «*ιδού τά πάντα γέγονε καινά*».

Ή δημιουργία του κόσμου και ό Σαββατισμός, δηλ. ή άνάπαυσις, έχουν μεγάλη σημασία για τήν αναδημιουργία του κόσμου από τόν Υίο του Θεού, τόν Κύριό μας Ίησού Χριστό. Διότι όπως δηλαδή ό Πατήρ, άφου τέλεσε τόν πάντα κόσμον, αναπαύθηκε, έτσι και ό Υιός του Θεού,

ἀφοῦ ἐπί τριετία ἐργάσθηκε γιά τήν ἀπολύτρωσι, τήν ἀνάπλασι, τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἀναπαύθηκε μέ τήν ταφή Του, καί ἀφοῦ δήλωσε τήν ὀλοκλήρωσι τοῦ ἔργου μέ τό συγκλονιστικό: «*Τετέλεσται*».

Γιά μᾶς τούς χριστιανούς τήν θέσι τοῦ Σαββάτου κατέλαβε ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος ἡ Κυριακή. Καί αὐτή συντελέσθηκε μέ τήν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἐπισφραγίσθηκε μέ τήν κάθοδο τοῦ ἁγίου Πνεύματος τό ἔργο τῆς ἀπολυτρώσεως, ἡ νέα δημιουργία ἡ ἀναδημιουργία, πού συγκρινόμενη μέ τήν πρώτη δημιουργία ἀναδεικνύεται θαυμαστή καί θαυματουργικώτερα, ἐπειδή μᾶς ὁδηγεῖ στό εὐλογημένο Σάββατο, τήν αἰώνια καί μακαρία ἀνάπαυσι. Τό Σάββατο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦτο ὁ τύπος καί ἡ οὐσία εἶναι ἡ Κυριακή.

Γι' αὐτό καί τά μέσα τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ νέου αὐτοῦ Σαββάτου, τῆς Κυριακῆς, τά ὁποῖα ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί κατέχουμε γιά νά ἐπιτύχουμε τήν αἰώνια ἀνάπαυσι στόν οὐρανό, εἶναι ἀνώτερα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου.

Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι ἡ μετάβασις στήν νέα κατάστασι, δηλ. στήν ἀποδυνάμωσι τῆς ἀργίας καί ἀξίας τοῦ Σαββάτου καί τήν ἀνάδειξι τῆς Κυριακῆς ἔγινε σταδιακά. Οἱ Ἰουδαϊκές συνήθειες ἀντιμετωπίσθηκαν ἀπό Συνόδους καί μέ Κανόνες. Στό ἀρχαῖο Σάββατο δόθηκε ἄλλο περιεχόμενο, μέχρι πού τελικά κυριάρχησε ἡ ἡμέρα Κυρίου.

Στήν κατήχησι τῶν νεοφωτιστῶν γινόταν λόγος γιά τήν ἀργία τοῦ Σαββάτου, ὡς ἡμέρα ἑορτῆς. Ἄλλά καί ὁ Κύριος καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀπομειώνουν τήν σημασία του (Κολοσ. β' 16-17). Ἀργότερα ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ζητάει νά μή σαββατίζομε Ἰουδαϊκῶς, «ἀλλά σαββατιζέτω πνευματικῶς, μελέτη νόμου καίρων, οὐ σώματος ἀνέσει, δημιουργίαν Θεοῦ θαυμάζων, οὐκ ἔωλα ἐσθίων καί χλιαρά πίνων καί μετρημένα βαδίζων. Καί μετά τό σαββατίσαι, ἑορταζέτω πᾶς φιλόχριστος τήν Κυριακήν, τήν ἀναστάσιμον, τήν βασιλίδα, τήν ὑπατον πασῶν τῶν ἡμερῶν» (Πρός Μαγνησίους). Καί ἡ Σύνοδος τῆς Λαοδικείας ἀποφαίνεται ὅτι «*Οὐ δεῖ χριστιανοῖς Ἰουδαΐζειν καί ἐν Σαββάτῳ σχολάζειν, ἀλλ' ἐργάζεσθαι αὐτούς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ*» (Κανὼν κθ').

Νά μή μακρύνω τόν λόγο. Μέχρι σήμερα ἐπικράτησε ἐκκλησιαστικά τό Σάββατο νά εἶναι ἡμέρα τῶν ψυχῶν (Ψυχοσάββατα, μνημόσυνα, μνήμη νεκρῶν, κτλ.), ἡ δέ Κυριακή ἀναστάσιμη ἡμέρα, λαμπρός κατά Κυριακή ἑορτασμός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας.

Ὅσοσο δέν ἀπογυμνώθηκε παντελῶς ἀπό ἀξία τό Σάββατο. Τό ἀφιέρωσε ἡ Ἐκκλησία ὡς ἡμέρα καταπαύσεως στήν μνήμη ὄλων τῶν Ἀγίων καί τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐσεβῶς κεκοιμημένων χριστιανῶν. Τό καταλαβαίνομε ἄνετα ἀπό τό περιεχόμενο τῶν κανόνων τοῦ Ὁρθρου τῶν Σαββάτων. Καί ἀκόμα χάριν τοῦ ἑορταστικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Σαββάτου

μέ Ἀποστολικό κανόνα καί κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου ἀπαγορεύθηκε ἡ νηστεία κατὰ Σάββατον πλὴν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Καί κατὰ τὴν Τεσσαρακοστή δέν ἐπιτρέπεται θεία Λειτουργία παρά μόνον Σάββατο καί Κυριακή.

Σάββατο καί Κυριακή δύο ἡμέρες τιμημένες ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Δημιουργίας. Ἡ πορεία τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν θάνατο στὴν ζωὴ. Μνημόσυνα καί μνήμη θανάτου μέχρι τὴν ἀστραπή τῆς ζωῆς, πορεία ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς τὴν αἰώνια καί ἀνέσπερη ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΡΙΖΟΣ
Φιλόλογος, Διδάκτωρ Θεολογίας

Χαραλάμπη Μ. Μπούσια
ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΗ

Η

ἔμμετρη προσευχή συναντᾶται σέ ὄλους τούς λαούς τῆς ἀρχαιότητος. Στήν Καινή Διαθήκη ἔχουμε ἐνδείξεις ὅτι οἱ πρῶτοι χριστιανοί χρησιμοποιοῦσαν ὕμνους. Συνερχόμενοι γιά κοινή προσευχή ἀπό τούς ἀποστολικούς χρόνους μέχρι τόν τρίτο αἰῶνα σέ αὐτοσχέδιους ναούς ἢ καί ἀκόμη «ἐν ὄρεσι καί σπηλαίοις καί ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς», ἔνεκα τῶν διωγμῶν, ἔπαλλαν τά πρῶτα χριστιανικά ἄσματα, πού ἦσαν ἀπλᾶ καί εὐπρεπῆ. Χαρακτηριστικά ὁ Εὐαγγελιστής Μαθαῖος (Κεφ. κοτ' 16) ἀναφέρει ὅτι μετά τό δεῖπνον «ὕμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τό ὄρος τῶν ἐλαιῶν». Ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολή του (Κεφ. γ' 16), ἀλλά καί στήν πρὸς Ἐφεσίους (Κεφ. ε' 18) προτρέπει τούς χριστιανούς νά λατρεύουν τόν Θεό «ψαλμοῖς καί ὕμνοις καί ᾠδαῖς πνευματικαῖς». Οἱ χριστιανοί τήν ἱερή ὕμνωδία παρέλαβαν ἀπό τούς Ἑβραίους. Κατά τήν ψαλμωδία τῶν ὕμνων τους ἐπανελάμβαναν «ἐν χορῶ» ὡς ἐπῶδό, ὀρισμένους στίχους ἢ τό «ἀλληλουῖα» καί τό «Κύριε ἐλέησον». Τήν πρώτη μίμηση ἀκολούθησε ἡ δημιουργική παραγωγή. Ἔτσι, ἀναπτύχθηκε ἡ ἐκκλησιαστική ὕμνογραφία, ἡ ὁποία γνώρισε πολλές ἐξάρσεις στήν ἐξέλιξή της.

Ἡ πορεία τῆς ὕμνογραφίας διά μέσου τῶν αἰῶνων ἀπό τά ἀπλᾶ ὑποψάλματα ἢ ἐφύμνια μέχρι τῶν Κοντακίων ἢ τῶν Ὑμνων καί τῶν Κανόνων ὀφείλεται στήν ἐσωτερική τάση τῶν πιστῶν νά ὕμνοῦν ἐκτενέστερα καί πιό μελωδικά τόν Κύριο. Μέ τούς ὕμνους ἐπιτυγχάνεται μέ εὐχάριστο τρόπο ἡ διδασκαλία καί ἡ διάδοση τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καί ἡ κατά Χριστόν παιδαγωγία τῶν πιστῶν καί μάλιστα τῶν νέων. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος στήν ὁμιλία του στόν 41ο ψαλμό γράφει ὅτι τίποτε δέν ἀνεβάζει τήν ψυχική διάθεση τῶν πιστῶν ὅσο «μέλος συμφωνίας καί ρυθμῶ συγκείμενον θεῖον ᾄσμα».

Ἡ σύνθεση ὕμνων μέσα στό πέρασμα τοῦ χρόνου γιά τήν λατρευτική ζωή τῆς Ἐκκλησίας μας δέν σταμάτησε ποτέ. Ἀδιάκοπα συνεχίζεται μέχρι καί σήμερα, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ζῶσα, εἶναι «ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας παρατεινόμενος εἰς τούς αἰῶνας» κατά τήν γνωστή ρήση τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

Ἡ Παρακλητικὴ εἶναι λειτουργικὸ βιβλίον πού χρησιμοποιεῖται στίς ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὀνομάσθηκε ἔτσι γιατί περιέχει τροπάρια καί τῶν ὀκτώ ἤχων, πού ψάλλονται ὅλο τό χρόνο στήν Ἐκκλησία μας γιά παράκληση τῶν πιστῶν, γιά διαρκεῖς πνευματικές ἀνατάσεις. Ἡ Ὀκτώηχος ὡς ἐκ τούτου εἶναι μέρος τῆς Παρακλητικῆς, ἀφοῦ περιέχει μόνο τήν ἀκολουθία τοῦ Σαββάτου καί τῆς Κυριακῆς καί τῶν ὀκτώ ἤχων, (Ὀκτώηχος), τά Ἐωθινά Ἐξαποστειλάρια καί τά Δοξαστικά. Κατά τήν παράδοση ἡ Ὀκτώηχος ἀποδίδεται στόν θεόπνευστο συγγραφέα της, πού δέν εἶναι ἄλλος ἀπό τόν ἅγιον Ἰωάννη τόν Δαμασκνόν τῆς Συρίας. Σέ αὐτήν περιέχονται τά τροπάρια, οἱ κανόνες καί ἐν γενεῖ τά στιχηρά καί ἀπόστιχα τῶν ἑσπερινῶν καί ὄρθρων τοῦ Σαββάτου καί τῆς Κυριακῆς στούς ὀκτώ ἤχους. Μερικοὶ θεωροῦν ὅτι ὁ Δαμασκνός ὑπῆρξε ὁ συστηματικὸς εἰσηγητὴς τοῦ ὀκτώηχου καί ὁ πρῶτος πού ἐπλεξε ὕμνους καί τροπάρια σέ αὐτούς. Βέβαια καί πρὶν ἀπὸ αὐτόν ὑπῆρχαν τροπάρια στούς ὀκτώ ἤχους ἀποδιδόμενα στόν Σεβῆρο Ἀντιοχείας.

Τό ὅτι ἡ Ὀκτώηχος, πολὺ δέ περισσότερο ἡ Παρακλητικὴ δέν εἶναι ὅλη ἔργο τοῦ Δαμασκνοῦ τίθεται ὑπὸ ἐρωτηματικόν, καθότι ὑπάρχουν τροπάρια, κανόνες καί ἐπιγραφές μέ διάφορα ὀνόματα ὕμνογράφων. Ἔτσι, στήν Ὀκτώηχο τά στιχηρά τοῦ ἑσπερινοῦ καί τῶν αἰνῶν τά φέρονται τήν ἐπιγραφὴν «Ἀνατολικά» ἀμφιβάλλεται ἐάν ὀφείλονται στήν γραφίδα τοῦ Δαμασκνοῦ. Ἐπίσης τά ἀπόστιχα τῆς Ὀκτώηχου φαίνεται νά συνετέθησαν ἀπὸ τόν Παῦλον τοῦ Ἀμορίου ἢ τῆς Εὐεργέτιδος, οἱ τριαδικοὶ κανόνες νά ἀνήκουν στόν Μητροφάνη, τά ἑωθινὰ στόν Λέοντα τόν Σοφόν, τά ἕνδεκα ἑξαποστειλάρια στόν Κωνσταντῖνον τόν Πορφυρογέννητο καί οἱ ἀναβαθμοὶ στόν Θεόδωρον τόν Στουδίτην. Ἀπὸ τοὺς κανόνες τῶν Κυριακῶν μόνον ὀρισμένοι ἐπιγράφονται στόν Δαμασκνόν. Στήν Παρακλητικὴ μάλιστα προσετέθησαν καί ἄλλοι κανόνες, ἰδίως τοῦ Ἰωσήφ, καθὼς καί αὐτοῦ τοῦ Δαμασκνοῦ τροπάρια ἀπὸ παλαιότερες συλλογές. Ἔτσι, ἂν καί δέν ἔχουμε βεβαιωμένες μαρτυρίες γιά τήν συγγραφή τῆς Ὀκτώηχου ἀπὸ τόν Δαμασκνόν, ἐν τούτοις αὐτὸς συνέθεσε ἀναστάσιμα στιχηρά καί τροπάρια στούς ὀκτώ ἤχους καί ἀποτέλεσε τόν πυρήνα γύρω ἀπὸ τόν ὁποῖο μεταγενέστερα προσετέθησαν καί ἄλλες συνθέσεις πού ἀπαρτίζουν τά σημερινὰ βιβλία τῆς Ὀκτώηχου καί τῆς Παρακλητικῆς.

Ἐπὶ τῆς Ὀκτώηχου ὑπὸ τοῦ Δαμασκνοῦ συγγραφεῆς τῆς Ὀκτώηχου ὁ ἐρευνητὴς Κ. Μάμουκας, καθὼς ἀναφέρει καί ὁ Τρεμπέλας στήν «Ἐκλογή τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ὑμνογραφίας», κατόρθωσε νά ἀνακαλύψει τό ὄνομα τοῦ Δαμασκνοῦ κρυπτόμενον στήν ἀκροστιχίδα τῶν μετὰ τά στιχηρά ἀναστάσιμα δοξαστικά Θεοτοκία τῶν ὀκτώ ἤχων κατὰ τήν τάξιν:

Ἰδοὺ πεπλήρωται ἡ τοῦ Ἡσαΐου πρόρρησις, (ἤχος α')

ᾠ θαύματος καινοῦ πάντων τῶν πάλαι (ἦχος β΄).

Ἀσπόρως ἐκ Θείου πνεύματος (ἦχος γ΄).

Νεῦσον παρακλήσεσι σῶν ἱκετῶν (ἦχος δ΄).

Ναός καί πύλη ὑπάρχεις (ἦχος πλ. α΄).

Ὁ ποιητής καί λυτρωτής μου, πάναγνε (ἦχος πλ. β΄).

Ὑπό τήν σύν, Δέσποινα (ἦχος βαρῦς).

Ἡ Παρακλητική ἐν τέλει περιέχει ὕμνους στούς ὀκτώ ἐναλλασσόμενους ἦχους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς γιά κάθε ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας. Ἄν περιορισθοῦμε στούς ὕμνους μόνο τῶν Κυριακῶν τότε ἔχουμε τήν γνωστή Ὀκτώηχο ἢ Ὀκτώηχι. Τά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας τά σκλαβωμένα ἑλληνόπουλα ἀπό τό Ὀκτώηχι μάθαιναν τά ἑλληνικά γράμματα.

Παρακλητική ἡ μεγάλη Ὀκτώηχος εἶναι ὡς ἐκ τούτου τό βιβλίον πού περιέχει τοὺς ὕμνους γιά τοὺς Ἑσπερινούς, τοὺς Ὁρθρούς καί τήν Λειτουργία (τῶν Τυπικῶν καί τῶν Μακαρισμῶν) κάθε ἡμέρας τῆς ἐβδομάδας, στούς ὀκτώ ἦχους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς: Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄, πλάγιο Α΄, πλάγιο Β΄, βαρῦ, πλάγιο Δ΄. Κάθε ἦχος καλύπτει μιά ἐβδομάδα ὀλόκληρη. Ἔτσι, ἡ Παρακλητική καλύπτει ὀκτώ ἐβδομάδες, μετά τίς ὁποῖες ἐπαναλαμβάνεται ἀπό τήν ἀρχή. Σέ παράρτημα περιέχει τά 11 ἐωθινά ἀναστάσιμα ἐξαποστειλάρια μέ τά θεοτοκία τους, ἔργα, καθὼς εἶπαμε, τοῦ Κωνσταντίνου Ζ΄ τοῦ Πορφυρογέννητου καί τά 11 ἐωθινά ἰδιόμελα, ἔργα τοῦ Λέοντα ΣΤ΄ τοῦ Σοφοῦ, πατρός τοῦ προηγουμένου.

Στούς Κυριακάτικους ὕμνους χρησιμοποιεῖται μαζί μέ τήν Παρακλητική καί τό Μνηαῖον. Ἐξαίρεση χρήσεως τῆς Παρακλητικῆς ἔχουμε τίς περιόδους τοῦ Τριώδιου καί τοῦ Πεντηκοσταρίου, ὅπου ἀνοίγονται τά ἄλλα δύο μεγάλα ὑμνογραφικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας, τό Τριώδιο καί τό Πεντηκοστάριο. Αὐτά χρησιμοποιοῦνται, τό πρῶτο ἀπό τότε, πού ὅπως λέμε «ἀνοίγει» τό Τριώδιο, μέχρι τό Μεγάλο Σάββατο, καί τό δεύτερο ἀπό τό Ἅγιο Πάσχα μέχρι τήν Πεντηκοστή καί τήν Κυριακή τῶν Ἁγίων Πάντων. Ὁ ἦχος τῆς κάθε Κυριακῆς μας δίδεται στά ἐτήσια δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας καί ὑπολογίζεται ὡς τό ὑπόλοιπο τῆς διαιρέσεως $K-1/8$ ὅπου K ὁ ἀριθμός τῆς Κυριακῆς πού ἀρχίζει μετά τήν Πεντηκοστή. Ἄν π.χ. βρισκόμαστε στήν ἐβδόμη Κυριακή μετά τήν Πεντηκοστή ὁ ἦχος θά εἶναι $7-1/8$ δηλαδή ὁ ἕκτος ἀπό τοὺς ὀκτώ, πού εἶναι ὁ πλ.β΄.

Δρ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ Μ. ΜΠΟΥΣΙΑΣ

Μέγας Ὑμνογράφος τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας

Ἀρχιμανδρίτη Νεκτάριου Πάρη

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΨΑΛΜΩΔΙΑΣ ΣΤΗΝ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

1. Τό ἄσμα τό καινόν

ό ἐκκλησιαστικό ἄσμα εἶναι ἄσμα καινόν, διότι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φανερώσεως τοῦ Λόγου καί περιεχόμενό του εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Λόγου, ἡ ὁποία ζητᾷ τήν ἀνακαίνιση τοῦ κόσμου. Εἶναι τό ἄσμα τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῆς νίκης κατά τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου. Ἔτσι, οἱ χριστιανοί ὡς ἄνθρωποι τῆς Καινῆς Διαθήκης πρέπει νά ψάλλουν τό καινόν ἄσμα.

Τό καινόν ἄσμα δέν εἶναι καρπός τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀλλά καρπός τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἔνωση λόγου καί ἀρμονίας πραγματοποιεῖται ἀπό τούς ἐκκλησιαστικούς μουσικούς, τούς μελωδούς καί μελοποιούς, οἱ ὁποῖοι καθοδηγοῦνται ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, ὥστε τό ἔργο τους νά ἀνταποκρίνεται στήν ἀποστολή του. Ὁ ἐκκλησιαστικός μουσικός δέχεται τόν φωτισμό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιατί βιώνει τό γεγονός τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως μέ μοναδικό σκοπό νά διδάξει καί νά οἰκοδομήσει.

2. Εἶναι χάρισμα

Ἐφ' ὅσον ἡ ψαλμωδία εἶναι δωρεά τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι ἐπόμενο ὅτι ἀποτελεῖ χάρισμα. Μαζί μέ τήν διδασκαλία, τήν γλωσσολαλιά, τήν ἀποκάλυψη καί τήν ἐρμηνεία, ἀποτελοῦσαν τά χαρίσματα τῶν πρώτων χριστιανῶν. Τά χαρίσματα αὐτά ἐκρησιμοποιοῦντο ὄχι γιά ἐπίδειξη, ἀλλά γιά οἰκοδομή τῶν πιστῶν. Αὐτή παραμένει διαχρονικά καί ἡ ἀποστολή τῆς ψαλμωδίας.

3. Εἶναι οἰκουμενικό

Τό καινόν ἄσμα, καρπός τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι φυσικό νά ἔχει χαρακτῆρα οἰκουμενικό, ἀφοῦ καί τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι οἰκουμενικό, δέν ἀπευθύνεται σέ συγκεκριμένα ἔθνη, ἀλλά σέ ὅλοκληρο τόν κόσμο. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι καθολική, εἶναι διαδεδομένη σέ ὅλο τόν κόσμο καί προσκαλεῖ ὅλους ἀδιακρίτως τούς ἀνθρώπους σέ σωτηρία. Τό μήνυμα τῆς σωτηρίας μεταφέρεται καί διά τῆς ψαλμωδίας, ἀφοῦ οἱ ὕμνοι ψάλλονται σέ πολλές γλῶσσες, πού ἀκούονται

ὅμως ὡς μιά φωνή, λόγω τῆς ἐνότητας τῶν χριστιανῶν. Οἱ χριστιανοί ἀπό κοινοῦ, ἀνεξαρτήτως ἀποστάσεων καί τοπικῶν συνθηκῶν, ψάλλουν τό καινόν ᾄσμα.

4. Ἔσσμα λειτουργικό

Τό πῶς βασικό ὅμως γνώρισμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ᾄσματος εἶναι τό ὅτι εἶναι ᾄσμα καί' ἐξοχῆς λειτουργικό. Μέ τό λειτουργικό ᾄσμα ἐκφράζεται ἡ ἐνότητα καί ἡ ὁμόνοια τῶν πιστῶν, διότι αὐτό ψάλλεται ἐν ἐνὶ στόματι καί μίᾳ καρδίᾳ.

Τό καινόν καί τό κοινόν ᾄσμα εἶναι συμπαλμωδία ἀγγέλων καί ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι μιμοῦνται τό ἔργο τῶν ἀγγέλων, πού εἶναι ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ.

Ἐφ' ὅσον τό ἐκκλησιαστικό ᾄσμα εἶναι κοινό γιά ὅλους τοὺς χριστιανούς, ἐννοεῖται, πλέον, ὅτι εἶναι καί χορωδιακό. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας τονίζει ὅτι οἱ πιστοί πρέπει νά ψάλλουν ἐν χορῶ διότι μόνο τότε ὑπάρχει πραγματική ψαλμωδία. Ὁ χωρικός χαρακτήρας συμφωνεῖ ἀπολύτως πρὸς τόν χαρακτήρα τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, στήν ὁποία κλῆρος καί λαός συμμετέχουν ἀπό κοινοῦ στά τελούμενα. Ἐννοεῖται ὅτι τό ᾄσμα τῶν αἰρετικῶν δέν εἶναι ψαλμωδία, ἀφοῦ αὐτοί εἶναι χωρισμένοι ἀπό τήν ἀλήθεια, ἀπό τήν Ἐκκλησία καί ἀπό τόν σύνδεσμο τῆς ἀγάπης.

Ἡ λατρευτική σύναξη ὅμως, ἡ κοινή προσευχή καί ἡ κοινή ψαλμωδία, εἶναι χαρά, εὐθυμία καί εὐφροσύνη. Εἶναι ἀναψυχή γιά τοὺς καταπονομένους καί ἀνάπαυση γιά τοὺς κοπιῶντες. Ἔτσι, ἡ ψαλμωδία ἀποτελεῖ αἰτία καί ἀποτέλεσμα χαρᾶς. Εἶναι δέ φυσικό νά ψάλλουν οἱ χριστιανοί, ἀφοῦ εἶναι νικητές. Ἡ ψαλμωδία εἶναι ὁ ὕμνος τῆς νίκης.

5. Προϋποθέσεις ψαλμωδίας

Ἔτσι, ὁ ψάλλων χριστιανός πρέπει νά ζεῖ σέ κατάσταση μετανοίας, διότι μέ τήν μετάνοια καθαρίζεται ἡ γλῶσσα, μέ ἀποτέλεσμα νά προφέρεται καθαρὸς ὁ ὕμνος. Ἐάν ὁ ψάλλων δέν βρίσκεται σέ μετάνοια, τότε ὁμοιάζει μέ κωφάλαλο ἀκροατή καί τυφλό θεατή. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐν μετανοίᾳ συμμετοχῆς στήν ψαλμωδία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ πρόγευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Στήν μετάνοια τοῦ ψάλλοντος βοηθεῖ ἰδιαίτερος ἡ ψαλμωδία, ἀφοῦ οἱ ὕμνοι διηγοῦνται τίς φάσεις τῆς Θείας Οἰκονομίας, τό ἐπί γῆς ἔργο τοῦ Κυρίου, τήν ζωή τῆς Θεοτόκου καί τῶν Ἁγίων.

Κατά τόν Ἰωάννη Χρυσόστομο, ἡ ψαλμωδία μπορεῖ νά ἀγιάσει καί τά στοιχεῖα τῆς φύσεως. Κατά τήν ἐκτέλεση τῆς ψαλμωδίας μεταφέρον-

ται στήν ἀκοή τῶν πιστῶν σωτήρια μηνύματα. Ἔτσι ὁ ἀέρας ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται μεταξύ τοῦ στόματος τῶν ψαλλόντων καί τῆς ἀκοῆς τῶν ἀκροομένων πιστῶν ἀγιάζεται. Ἡ ἀκρόαση τῶν ὕμνων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν μεταστροφή τῶν ἐν ἁμαρτίαις εὐρισκομένων καί ἐγκατάλειψη ἀπό αὐτούς τῶν ἀσεβῶν συνηθειῶν.

Γίνεται φανερό ὅτι ἡ ψαλμωδία εἶναι ἀδιάλειπτος προσευχή. Τό ἀνθρώπινο σῶμα, σέ ἀντίθεση μέ τά μουσικά ὄργανα τά ὁποῖα ἀποτίθενται πολλές φορές ἀπό τούς τεχνίτες, μπορεῖ νά ψάλλει συνεχῶς, τόσο κατά τήν λατρευτική σύναξη ἀλλά καί σέ κάθε στιγμή τοῦ βίου.

Εἶναι σαφές ὅτι μπορεῖ νά ψάλλει κάποιος καί μέ τήν «ἐνδοθεν ἠχοῦσαν διάνοιαν», ἀφοῦ ἡ ψαλμωδία ἀπευθύνεται στόν Θεό πού μπορεῖ νά ἀκούσει τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου καί νά εἰσέλθει στά ἀπόρητα τῆς διανοίας. Εἶναι, ὅμως, ἀπαραίτητη ἡ συμμετοχή στήν λατρευτική σύναξη τῆς Ἐκκλησίας καί ἡ ἐφαρμογή τῶν κατά τήν ἐκτέλεση τῆς ψαλμωδίας διδασκομένων ἐντολῶν.

6. Ἡ ψαλμωδία τῆς Κυριακῆς

Ἡ Κυριακή εἶναι ἡ ἡμέρα Κυρίου, εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως κατά τήν ὁποία καλοῦμαστε νά εὐχαριστήσουμε τόν Κύριο γιά τίς δωρεές του καί νά φωνάζομε ὅτι «Θεός μέγας Κύριος καί Βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τήν γῆν». Ὁ ἀναστάσιμος χαρακτήρας τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Κυριακῆς διατρανώνεται ἀπό τούς ὕμνους τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου καί τοῦ Ὁρθρου τῆς Κυριακῆς. Εἶναι χαρακτηριστική ἡ ἀρχική πρόταση τῶν ἀναστασίμων αἰνῶν:

Ἦχος α΄. Ὑμνοῦμεν σου Χριστέ, τό σωτήριο πάθος, καί δοξάζομεν σου τήν ἀνάστασιν.

Ἦχος β΄. Πᾶσα πνοή, καί πᾶσα κτίσις, σέ δοξάζει Κύριε, ὅτι διά τοῦ Σταυροῦ τόν θάνατον κατήργησας, ἵνα δείξης τοῖς λαοῖς, τήν ἐκ νεκρῶν σου Ἀνάστασιν...

Ἦχος γ΄. Δεῦτε πάντα τά ἔθνη, γνῶτε τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου τήν δύναμιν Χριστός γάρ ὁ Σωτήρ ἡμῶν, ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος, ἐσταυρώθη δι' ἡμᾶς, καί ἐκόν ἐτάφη, καί ἀνέστη ἐν νεκρῶν, τοῦ σῶσαι τά σύμπαντα...

Ἦχος δ΄. Ὁ σταυρόν ὑπομείνας καί θάνατον, καί ἀναστάς ἐκ τῶν νεκρῶν, παντοδύναμη Κύριε, δοξάζομεν σου τήν Ἀνάστασιν.

Ἦχος πλ. α΄. Κύριε, ἐσφραγισμένου τοῦ τάφου ὑπό τῶν παρανόμων, προῆλθες ἐκ τοῦ μνήματος, καθώς ἐτέχθης ἐκ τῆς Θεοτόκου, οὐκ ἤσθοντο πότε ἀνέστης, οἱ φυλάσσοντές σε στρατιῶται...

Ἦχος πλ. β΄. Ὁ σταυρός σου Κύριε, ζωή καί ἀνάστασις ὑπάρχει τῷ λαῷ σου, καί ἐπ' αὐτῷ πεποιθότες, σέ τόν ἀναστάντα, Θεόν ἡμῶν

ὕμνουῦμεν, ἐλέησον ἡμᾶς.

Ἦχος βαρύς. Ἐνάστη Χριστός ἐκ νεκρῶν, λύσας θανάτου τὰ δεσμά...

Ἦχος πλ. δ΄. Κύριε, εἰ καὶ κριτηρίῳ παρέστης... ἀλλ' οὐκ ἀπελείφθης τοῦ θρόνου, τῷ Πατρὶ συγκαθεζόμενος, καὶ ἀναστάς ἐκ νεκρῶν, τὸν κόσμον ἠλευθέρωσας...

Διατρανώνεται τὸ μέγα γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας γι' αὐτὸ καὶ ἡ ψαλμωδία εἶναι πανηγυρικότερη, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτὸ μεταφέρεται φυσικά καὶ στὴν Θεία Λειτουργία. Κατὰ τὸν π. Ἀλέξανδρο Σμέμαν, ἡ ἐπιτήδευση τῆς ψαλμωδίας τὶς Κυριακὲς καὶ μεγάλες ἐορτὲς ὀφείλεται καὶ στὴν ἀπόψη τελετουργικὴ «ἐόρτια» ἔννοια τῆς λατρείας, κάτι πού χαρακτηρίζεται τὴν ἑλληνικὴ λειτουργικὴ εὐσέβεια. Στὴν Θεία Λειτουργία ὁ ἄνθρωπος γίνεται καινός, μετέχοντας στὸ ποτήριο τῆς ζωῆς, ὅπου ἐκεῖ συναντᾷ ὅλη τὴν Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐνότητι αὐτῆς, τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Σὲ κάποιους ἀνθρώπους φαίνεται, ἐνίστε, κοπιώδης καὶ κουραστικὴ ἡ ἐπανάληψη τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῆς Κυριακῆς, δηλαδή τῆς λατρευτικῆς συνάξεως στὴν ὁποία ἐπανατοποθετούμαστε στὸν κῶρο καὶ χρόνο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Νοερῶς ὁ χριστιανὸς βιώνει τὰ παρελθόντα καὶ τὰ ἔσχατα ὡς παρόντα. Στὴν κατάσταση τῆς ἀτελευτήτου κοινωνίας μὲ τὸν Θεό. Οἱ ἀπομακρυσμένοι ἄνθρωποι στεροῦνται τῆς κατανοήσεως καὶ τοῦ βιώματος, διότι θέτουν ὡς ὄρια στὸν Θεό τὸ παρόν καὶ τὶς μέριμνες.

Τὸ θέμα μας βέβαια εἶναι εὐρύτατο καὶ γίνεται κατανοητὸ μὲ λεπτομερεῖς ἀναλύσεις, θεολογικὲς καὶ ιστορικολατρευτικὲς, κατακλείομε τὴν ἀναφορὰ μας ψάλλοντας τὸ ἀναστάσιμο τροπάριο, σὲ ἦχο πλ. β΄: «Τὴν ἀνάστασιν σου, Χριστέ Σωτήρ, Ἄγγελοι ὕμνουσιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ γῆς καταξίωσον ἐν καθαρῇ καρδίᾳ, μελωδικῶς, σὲ δοξάζειν». Ὁ Ὁρθόδοξος χριστιανὸς βιώνει κατὰ τὴν Κυριακὴ, τὴν ὀγδόη ἡμέρα. Ζεῖ τὴν πρώτη ἡμέρα ἀλλὰ καὶ τὴν ἔσχατη, ὡς ὄντολογικὴ μεταμόρφωση ἐντὸς τῆς κατὰ Θεὸν πορείας του. Χωρὶς Κυριακὴ, χωρὶς μετοχή στὸ μυστήριον τῆς Ἀναστάσεως, ὁ χριστιανὸς νεκρώνεται. Γυμνώνεται ἀπὸ τὴν ἀποστράπτουσα λαμπρότητα τοῦ ἀναστημένου θεανθρώπου καὶ μένει δέσμιος τοῦ σκοταδιοῦ τῆς παρούσας φθορᾶς. Ἐνῶ ἡ μετοχὴ τῶν πιστῶν στὸ γεγονός τῆς κυριακάτικης ἀκολουθίας εἶναι ἡ μετοχὴ στὸ αἰώνιο δεῖπνο, τὸ δεῖπνο στὸ μεγάλο τραπέζι τοῦ Πατέρα μαζί μὲ τὰ τέκνα Του.

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΑΡΗΣ

Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου

Δρ Θ., D.M., Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Πρωτοπρεσβύτερου Γεώργιου Βασ. Σχοινᾶ

Ο ΚΛΗΡΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΚΗ

έρα από τήν υποχρεωτική συμμετοχή στήν Θεία λατρεία καί στήν ὕψιστη εὐχαριστιακή σύναξη δέν ὑπάρχει κάποιος κανόνας γιά τό πῶς ὁ κληρικός θά διάγει τό μῆκος τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου. Τό πῶς θά περάσει τήν Κυριακή ὁ κληρικός καθορίζεται ἀπό πολλούς παράγοντες πού κατά περίπτωση τό διαφοροποιοῦν σέ μεγάλο εὖρος. Γι' αὐτό σέ αὐτό τό θέμα δέν μπορούμε νά δώσουμε προδιαγραφές καί κατευθύνσεις κανονικοῦ τύπου. Αὐτό πού μπορούμε νά κάνουμε εἶναι νά σκιαγραφήσουμε τήν πραγματική ζωή τοῦ ἱερέως καί νά δοῦμε πῶς ζεῖ καί, ἴσως, πῶς θά μπορούσε καλύτερα ἢ πιά συνειδητά νά ζεῖ ὁ κληρικός αὐτήν τήν ἡμέρα Κυρίου ἐν Κυρίῳ.

Ἡ Κυριακή γιά τόν κόσμο εἶναι μία ἡμέρα ἀνάπαυσης ἀπό τήν καθημερινή ἐργασία, μέ ὅλα ὅσα συνεπάγεται αὐτό: ἐγερση ἀργά τό πρωί, ἐκδρομές, δραστηριότητες κοσμικές, κ.ἄ. Ἐπειδή ὁ χριστιανός ζεῖ μέσα στόν κόσμο, αὐτή ἡ ἀντίληψη δέν εἶναι κάτι πού δέν τόν ἀγγίζει. Μποροῦμε νά ποῦμε πῶς παρασυρόμενος ἀπό τήν κοινωνία —καί ὄχι ἄδικα κάποιες φορές, καθώς μπορεῖ νά ἐργάζεται σκληρά μέσα στήν ἐβδομάδα—, στόν Κύριο στόν ὁποῖο ἀνήκει αὐτή ἡ ἡμέρα μπορεῖ νά ἀφιερώνει μία ὥρα ἐκκλησιασμοῦ καί μέχρις ἐκεῖ. Γιά τόν κληρικό, καίτοι εἶναι καί αὐτός χριστιανός μέ τίς ἴδιες σχεδόν υποχρεώσεις, τά πράγματα εἶναι διαφορετικά. Ἡ Κυριακή συνήθως εἶναι ἡ πιά «βαρεία» ἀπό ἀποψη κούρασης ἡμέρα. Βέβαια ἡ ἐνδεχόμενη κούραση διαφοροποιεῖται σημαντικά ἀνάλογα τό πού διακονεῖ ὁ κάθε κληρικός. Ἄς τό δοῦμε σέ ἀδρές γραμμές.

Σέ ἓνα μοναστήρι ὁ κληρικός ὡς ἱερομόναχος θά τελέσει τήν Θεία Λειτουργία, ἔπειτα θά συναναστραφεῖ μέ ἐπισκέπτες τῆς Μονῆς, θά τοῦς διακονήσει μέ τό κέρασμα καί πνευματικές συμβουλές σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, ἀπό ἀπλή κουβέντα μέχρι ἐξομολόγηση. Στήν συνέχεια θά κάνει κάποιο ἄλλο διακόνημα πού ἴσως ἔχει στήν Μονή καί πιθανόν νά ξεκουραστεῖ λίγη ὥρα μόνο μετά τήν τράπεζα ἔτσι, ὥστε νά συνεχίσει τό ἀπόγευμα μέ τόν ἑσπερινό καί συναναστροφή μέ ἄλλους ἐπισκέπτες. Δέν εἶναι λίγες οἱ φορές πού ἱερομόναχοι ἀπό μοναστήρια ἔχουν διπλό μέτωπο καθώς πρέπει νά ἐξυπηρετήσουν σέ κάποια ἐνορία καί ἔτσι ἐπιβαρύνονται μέ μακρινές μετακινήσεις πρωί καί ἀπόγευμα. Στίς ἐνορίες ὁ ἱερέας μετά τήν Θεία Λειτουργία παρόμοια θά συναναστραφεῖ μέ τοῦς ἐνορίτες του, μέ τήν διαφορά ὅτι μπορεῖ νά ἔχει ἐπιπλέον νά τελέσει μνημόσυνα ἢ κάποιο μυστήριον (βάπτισμα ἢ γάμο). Τό ἀπόγευμα θά τελέσει τόν ἑσπερινό καί θά κάνει ὅποια ἄλλη διακονία παρουσιαστεῖ. Δέν

είναι λίγες οί φορές πού θά πρέπει νά ἐπισκεφτεῖ κάποιον ἀσθενή στό σπίτι ἢ στό νοσοκομεῖο ἢ νά κάνει κάποια ἀκολουθία καί ὄϊκον, ἐπειδή ἡ οἰκογένεια μόνο τήν Κυριακή μπορεῖ νά μαζευτεῖ ὁλόκληρη. Στίς ἀστικές περιοχές ὑπάρχουν ἐπιπλέον ἀρμοδιότητες, καθώς κάποιιοι θά πρέπει νά ἐξυπηρετήσουν σέ κοιμητήριο σέ πρωινό καί ἀπογευματινό ὥραριο, νά ἐπιμεληθοῦν συνάξεις μελέτης Ἁγίας Γραφῆς ἢ νά συμμετάσχουν σέ ἀντίστοιχες ἐβδομαδιαῖες συνάξεις πολλές φορές μέ παρουσία τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου.

Ἐδῶ πρέπει νά διευκρινίσουμε πώς ἀκόμα καί ἄν ὁ ἱερέας δέν κάνει τίποτε ἀπό τά παραπάνω παρά μόνο τήν Θεία Λειτουργία, ἀκόμα καί ἡ τέλεση αὐτῆς ἐπιφέρει σωματικό κόπο πού δέν προέρχεται μόνο ἀπό τήν ὀρθοστασία, ἀλλά καί ἀπό τήν ψαλμωδία καί πάνω ἀπό ὅλα ἀπό τήν συγκέντρωση στό μυστήριο. Στό τέλος τῆς Λειτουργίας πολλές φορές ὁ ἱερέας πού ἔχει δώσει ὅλη του τήν ψυχή εἶναι τόσο κατάκοπος πού θά ἐπιθυμοῦσε νά ἀναπαυτεῖ παρά νά κάνει ὅτιδήποτε ἄλλο. Ἐάν ὑποτιμοῦμε αὐτό τό γεγονός, τουλάχιστον ἄς λάβουμε ὑπόψιν μας πώς ὑπάρχουν καλλιτέχνες πού μετά ἀπό δύο ὥρες παρουσίας ἑνός ἔργου καταρρέουν ἀκόμα καί πάνω στήν σκηνή. Κι ἐδῶ ἔχουμε κάτι ἀσύγκριτα σπουδαιότερο ἀπό ἕνα καλλιτεχνικό ἔργο. Σέ αὐτόν τόν κόπο νά προσθέσουμε πώς οἱ περισσότεροι κληρικοί εἶναι ἑγγαμοί, ὁπότε μέσα σέ ὅλη τή διακονία τους δέν μποροῦν νά θέσουν σέ δεύτερη μοίρα τήν οἰκογένειά τους, τό σπίτι τους, τήν σύζυγο καί τά παιδιά τους, πού ἔχουν μόνο μία μέρα τήν ἐβδομάδα νά βρεθοῦν ὅλοι μαζί, τουλάχιστον στό μεσημεριανό τραπέζι.

Τά παραπάνω τά σκιαγραφήσαμε ὄχι γιά νά παραπονεθοῦμε ἢ νά ζητήσουμε ὡς κληρικοί τόν οἶκτο καί τήν συμπόνια τοῦ λαοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά γιά νά δείξουμε κάτι ἄλλο. Ὅλες οἱ περιπτώσεις πού περιγράψαμε παραπάνω συγκλίνουν σέ ἕναν κοινό ἄξονα. Ἡ Κυριακή εἶναι κατεξοχήν ἡμέρα κατά τήν ὁποία ὁ κληρικός θά ἔρθει, μέ τόν ἕνα ἢ μέ τόν ἄλλο τρόπο, σέ ἐπαφή μέ τό ποίμνιο πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ ἐπίσκοπος του, πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Καί τελικά τί εἶναι αὐτή ἡ ἐπαφή; Στήν οὐσία εἶναι ἡ διακονία τοῦ πιστοῦ, αὐτό ἀκριβῶς γιά τό ὁποῖο τάχθηκε ὁ ἱερέας. Αὐτήν τήν σχέση κληρικοῦ καί λαοῦ πολὺ ὥραϊα περιγράφει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης Συμεών: «*Ὁ κληρικός ἀπό τήν ὥρα τῆς χειροτονίας του λαμβάνει “χάριν καί ἀποστολή” μέσα στήν ἐκκλησία, στοὺς κόλλπους μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας. Ἡ ἱερωσύνη δέν ἀποτελεῖ ἀτομικό, ἀλλά ἐκκλησιαστικό χάρισμα μέ τήν ἔννοια ὅτι δίδεται ἀπό τόν Θεό χάριν τοῦ λαοῦ, γιά τήν διακονία τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κληρικός λαμβάνει τό χάρισμα τῆς ἱερωσύνης καί ὑπάρχει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὄχι γιά τόν ἑαυτό του, ἀλλά γιά τοὺς ἀδελφούς του, τοὺς χριστιανούς, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ὁπίων ἀσκεῖ τό ἱερατικό του λειτούργημα*»¹. Ἐφόσον ἡ λέξη λειτούργημα

ἔχει τὴν σημασία τοῦ ἔργου γιὰ τὸν λαό, τότε καὶ ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἓνα ἔργο, μάλιστα «ἔργον Κυρίου»². Σύμφωνα μέ αὐτό συνεχίζει σέ ἄλλο σημεῖο ὁ ἐπίσκοπος: «Ἔργο εἶναι καὶ ἡ ἱερωσύνη. Ἐνα ἔργο ὑπεύθυνο, λεπτό καὶ κοπιῶδες». Ἐάν οἱ ἀπόστολοι ὑπηρετήσαν τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ...ἐν κόποις»³ τότε καὶ οἱ πνευματικοὶ τους ἐπίγονοι, οἱ κληρικοί, θά ἀκολουθήσουν τὴν ἴδια ὁδό. Συνεπῶς «ἓνα γνήσιο ἱερατικό ἦθος ἐμπερικλείει ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τὴν ἱερωσύνη ὡς ἔργον: τό πνεῦμα τῆς αὐταπάρνησης, τὴν ἀποστολική κακοπάθεια, τό βαθύ αἶσθημα εὐθύνης, τὴν ἀκατάβλητη ἐργατικότητα. Ἡ ἱερωσύνη μας δέν μᾶς δίδει τό δικαίωμα νά διεκδικοῦμε τιμές, προνόμια καὶ ἀνέσεις. Ἀποτελεῖ ἔργον πού συνεπάγεται κόπους, θυσίες καὶ ὄχι σπάνια τή χλεύη καὶ τὸν διωγμό τοῦ κόσμου»⁴. Αὐτό τό ἦθος λοιπόν εἶναι πού ἐνδόμυχα παρακινεῖ τὸν κληρικό νά διάγει μέ κόπο καὶ θυσία τὴν Κυριακή.

Ἀπό αὐτὰ πού ἐλέχθησαν μπορούμε νά συμπεράνουμε πῶς ἡ Κυριακή εἶναι τό ἀποκορύφωμα τῆς θυσίας τοῦ κληρικοῦ μέσα στὴν ἑβδομάδα. Εἶναι τό τέλος καὶ ἡ ἀρχὴ μιᾶς ἀνακυκλούμενης συνεχοῦς διακονίας πρὸς τὰ λογικά πρόβια. Πραγματικά, ὁ κληρικός ἔχει τό δικαίωμα, ἂν ὄχι καὶ τὴν ὑποχρέωση, νά ἀναπαυεῖ κάποια στιγμή, ἀλλὰ αὐτό ὀρθότερο εἶναι νά τό ρυθμίσει ὥστε νά γίνει κάποια ἀπό τίς ἄλλες μέρες καὶ ὄχι τὴν κατεξοχὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου. Ἁγιος κληρικός τῶν ἡμερῶν μας, οἰκογενειάρχης μέ πολλά παιδιά φυσικά καὶ πνευματικά, εἶχε αὐστηρή ἀρχὴ τὴν Πέμπτη νά ἀποσύρεται γιὰ νά ἀναπαυεῖ, ὥστε νά μπορεῖ νά ἀνταπεξέρχεται στίς ὑποχρεώσεις του. Ἀκόμα κι ἐκεῖ βέβαια μελετοῦσε καὶ προετοίμαζε τό κήρυγμα τῆς Κυριακῆς. Οἱ συνθῆκες ζωῆς πιθανόν νά μὴν ἐπιτρέπουν μία τέτοια δυνατότητα γιὰ ὅλους τοὺς κληρικούς. Αὐτό ὅμως πού σίγουρα μπορούμε νά κάνουμε εἶναι, ἀφενός οἱ κληρικοί νά θυμόμαστε πῶς ταχθήκαμε νά διακονοῦμε τό λογικό ποίμνιο κατὰ μίμηση τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ μέ αὐτὸν τὸν γνώμονα νά διάγουμε τὸν βίο μας καὶ ἰδιαίτερα τὴν ἡμέρα Κυρίου, καὶ ἀφετέρου οἱ λαϊκοί, μέ τὴν ἐπίγνωση τοῦ βάρους τῆς διακονίας τοῦ κληρικοῦ, νά τὸν σεβόμαστε, νά τὸν τιμοῦμε καὶ νά ἐπιδεικνύουμε διάκριση στίς ἀπαιτήσεις μας ἰδιαίτερα ἐκείνη τὴν ἡμέρα πού δίνει ὅλη του τὴν ψυχὴ γιὰ ἐμᾶς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Συμεῶν Μητροπολίτου Νέας Σμύρνης, *Ἡ ἱερωσύνη μου, Κείμενα ἱερατικῆς εὐθύνης*, ἐκδ. Ἐν πλῶ, Ἀθίνα 2007, σελ. 149.

2. Α΄ Κορ. 1στ΄ 10.

3. Β΄ Κορ. στ΄ 4-5.

4. Συμεῶν Μητροπολίτου Νέας Σμύρνης, *ὁ.π.*, σελ. 164-165.

Πρωτοπρεσβύτερος ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣ. ΣΧΟΙΝΑΣ
Ἀρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ ΜSc

Πρωτοπρεσβύτερου Ἰωάννου Κ. Ἰωάννου

Ο ΛΑΪΚΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΚΥΡΙΑΚΗ

ατά τήν ἐποχή τῶν φοβερῶν διωγμῶν, στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰῶνα, ἐπί αὐτοκράτορα Διοκλητιανοῦ, οἱ χριστιανοί τῆς περριοχῆς Καρχηδόνας, παρά τίς ἀπαγορεύσεις, κατηγοροῦμενοι ὅτι συγκεντρώθηκαν τήν Κυριακή, ἀπάντησαν μέ ἕνα στόμα καί μία καρδιά: «Δέν μπορούμε νά ζήσουμε χωρίς τό Δεῖπνο πού προσφέρει ὁ Κύριος».

Σέ ἀντίθεση μέ τότε, σήμερα ἕνα μεγάλο ποσοστό ὄσων δηλώνουν χριστιανοί ὀρθόδοξοι παραδέχονται ὅτι σπάνια ἐκκλησιάζονται κατά τήν κυριακάτικη Θεία Λειτουργία. Ἐνῶ τά πλεῖστα ἀνδρόγυνα πού προσέρχονται νά τελέσουν τό μυστήριό τοῦ Γάμου τους, ἤ νά βαπτίσουν τά παιδιά τους, δηλώνουν ὅτι πιστεύουν, ἀλλά δέν συνηθίζουν νά πηγαίνουν στήν ἐκκλησία.

Καί ὅμως, ἡ Θεία Εὐχαριστία ἰδιαίτερα ἡ κυριακάτικη, θεωρεῖται ἡ ἀρχή, ἡ πηγή καί τό κέντρο τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Αὐτό συνέβαινε στίς ἐνορίες καί ἰδιαίτερα στά χωριά μας μέχρι πρὶν ἀπό μερικά χρόνια. Ὅπως καί στά πρῶτα χριστιανικά χρόνια, ὁ ἐκκλησιασμός τῆς Κυριακῆς ἦταν ἀπαραίτητος. Θεωρεῖτο ἀδιανόητο νά μὴν προσέλθει κάποιος στήν σύναξη τῆς Κυριακῆς. Ὅπου καί ἂν βρισκόνησαν οἱ παπποῦδες μας, στούς ἀγρούς, στά χωράφια, στά κοπάδια, θά ἔπρεπε νά σταματήσουν τίς ἐργασίες τους, ὥστε νά προσέλθουν μέ πόθο καί εὐλάβεια στήν Θεία Λειτουργία. Γινόνησαν ὅλοι μία οἰκογένεια, «ὁμοθυμαδόν ἐπὶ τό αὐτό», ὅπως ἀναφέρουν οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ὅ,τι καί νά χώριζε τίς ζωές τους, ὅσα καί νά ἦταν τά προβλήματα τους, ἡ Κυριακή, ἡ ἡμέρα Κυρίου, ἦταν ἡμέρα ἐνότητος, ἀγάπης, συγχώρησης καί ἀλληλεγγύης.

Κάτω ἀπό τήν ἴδια στέγη, ἀκούγοντας τίς ἴδιες εὐχές καί δεήσεις ἀπό τοὺς ἱερεῖς τους, τοὺς ἴδιους ψαλμούς ἀπό τοὺς ψαλτάδες τους, ἰσότημα μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, πλούσιοι καί πένητες, ἐπίσημοι καί ἄσημοι, δίκαιοι καί ἁμαρτωλοί, ἀπολαμβάνουν τίς ἴδιες εὐλογίες, τήν ἴδια Κοινωνία, τό ἴδιο ἀντίδωρο, ἀπ' τοῦ παπᾶ τό χέρι. Καί μετά τήν Θεία Λειτουργία, ἡ «δεύτερη» λειτουργία. Στό προαύλιο τοῦ ναοῦ. Ὅπου κοινωνοῦσαν ἀπό τά ἴδια κόλλυβα ἢ τήν μερίδα τῶν γιορτῶν, ἀπό τήν ζιβανία ἢ τό εὐλογημένο κρασί πού κερνοῦσαν οἱ ἑορταστές, μέ πρωτοστάτη τόν παπᾶ πού τά εὐλογοῦσε, μετεῖχαν στό δεῖπνο μετά τό Δεῖπνο, τῆς χαρᾶς καί τῆς ἐνότητος, ἀνταλλάσσοντας τίς ἀνάλογες εὐχές καί φιλοφρονήσεις.

Ἡ ἐπιστροφή στήν καθημερινότητα, ἐσυνοδοεῖτο μέ θεῖο φωτισμό

παρά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μέ τήν χάρη τῆς Παναγίας καί τῶν ἁγίων, μέ ἐφόδια τά διδάγματα ἀπό τό εὐαγγελικό ἢ τό ἀποστολικό ἀνάγνωσμα, ἀλλά καί μέ ἓνα βαθύ, ἐσωτερικό πόθο μέχρι καί τόν ἐπόμενο ἐκκλησιασμό.

Εἶναι δέ ἀξιοθαύμαστο καί καθόλου τυχαῖο τό γεγονός ὅτι οἱ ἀπλοὶ χωρικοί πού τά παλαιότερα χρόνια ζοῦσαν βασικά σέ πολύ φτωχικά σπιτάκια, κάποτε καλύβες καί πρόχειρα παραπήγματα, εἶχαν τό ναό τῆς ἐνορίας ἢ τῆς κοινότητάς τους σάν ἓνα παλάτι. ἤθελαν τά εἰκονοστάσια καί τίς εἰκόνες τοῦ ναοῦ, τά καντήλια καί τά μανουάλια νά εἶναι πλούσια, νά ἀστράφτουν ἀπό καθαριότητα, νά ἔχουν ἔστω καί μέσα στήν ἀπλότητά τους μιά ἀρχοντιά. Χωρίς προχειρότητες καί ἀπροσεξίες.

Στίς μέρες μας παρατηρεῖται, ὅπως εἶπαμε, ἐκτός ἐξαιρέσεων βέβαια, σχετικά μεγάλη ἀπομάκρυνση τῶν χριστιανῶν ἀπό τόν κυριακάτικο ἐκκλησιασμό. Ἐκτός ἀπό τήν προέρχεται ἄραγε ἡ μή συμμετοχή τῶν πλείστων λαϊκῶν Χριστιανῶν στήν λατρευτική ζωή τῆς Ἐκκλησίας; Εἶναι ἄραγε ἡ θεία λατρεία ἔργο μόνο τῶν κληρικῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας; Πού πρέπει νά ἀναζητήσουμε τίς αἰτίες τῆς ἀπομάκρυνσης αὐτῆς;

Ὅσον ἀφορᾷ τήν εὐθύνη τῆς ποιμένουσας Ἐκκλησίας, θά μπορούσαμε ἀρχικά νά ἐπικεντρωθοῦμε στόν τρόπο τέλεσης τῶν μυστηρίων στίς μέρες μας. Ὅπου παρατηρεῖται κάποτε, μεγάλη καί φτιαχτή «ἱερότητα» ἢ καί τό ἄκρως ἀντίθετο, πολλή προχειρότητα καί ἀμέλεια. Εἶναι καλό νά ἀποφεύγονται τά ἄκρα. Στήν θεία λειτουργία καί γενικότερα σέ ὅλα τά μυστήρια καί ἀκολουθίες χρειάζεται ἡ ἀπαραίτητη κατάνυξη ἀλλά καί ἡ ἀνάλογη μεγαλοπρέπεια. Νά ἐπικρατεῖ μέτρο καί ἀρμονία κατά τήν ψαλμωδία. Χωρίς φωνητικές φανφάρες ἢ νεωχελικότητα καί ἀδιαφορία. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὑποχρέωση νά καταρτίζει τοὺς ἱεροψάλτες καί τοὺς ἱερεῖς της ὥστε νά ἐπικρατεῖ μιά ὁμορφή ἀτμόσφαιρα κατά τίς ἀκολουθίες πού νά προάγουν τήν ἱεροπρέπεια καί νά ὀδηγοῦν τοὺς πιστοὺς σέ προσευχή καί μυσταγωγία. Ὅσο δύσκολη καί νά φαίνεται σέ πολλοὺς ἡ γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας, ἂν αὐτή προσφέρεται μέ εὐκρίνεια καί λειτουργική εὐπρέπεια, θά διεισδύσει στίς ψυχές τῶν πιστῶν καί θά φέρει τήν εἰρήνη στίς καρδιές τους.

Ἀκόμα καί τά κηρύγματα συχνά κρίνονται βαρετά καί ἀνούσια. Τό γενικότερο περιβάλλον τοῦ ναοῦ, τά εἰκονίσματα, οἱ τοιχογραφίες, τό θυμίαμα, οἱ κωδωνοκρουσίες, ἡ τάξη καί ἡ εὐπρέπεια χρειάζονται ἐπιμέλεια καί προσοχή. Ὅλες οἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος, ὄσμη, ὄραση, ἀφή, γεύση καί ἀκοή, συμμετέχουν καί δέν μποροῦν νά «κακοποιοῦνται» ἀπό τά τελούμενα.

Αὐτά καί ἄλλα τόσα πού θά μπορούσε νά ἀπαριθμήσει κάποιος, σέ συνδυασμό ἴσως μέ κάποια «ἀτυχή» συμπεριφορά ἐκ μέρους κληρικῶν, ἐπιτρόπων ἢ νεωκόρων τοῦ ναοῦ, θά μπορούσαν νά ἀποτελέσουν

ἀφορμές γιά τήν ἀπομάκρυνση πιστῶν ἀπό τίς ἀκολουθίες.

Ἐκτός ἀπό τήν πλευρά τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας σέ σχέση μέ τήν ἀπομάκρυνσή τους ἀπό τίς ἀκολουθίες, θά μπορούσαμε νά ἀναφέρουμε ἕν συντομία τήν ἀλλαγὴ τῆς νοοτροπίας πού κυριαρχεῖ στήν σύγχρονη κοινωνία, τήν διαφορετικὴ ἱεράρχηση καί ἀξιολόγηση τῶν θεσμῶν καί ἠθικῶν ἀρχῶν, τήν μαζικὴ προσέγγιση (ψυχολογία τῆς μάζας) πού ἐξουδετερώνει τήν προσωπικὴ ἐπιλογή καί εὐθύνη, τήν ὑπερβολικὴ προβολὴ ἀλλὰ καί νομιμοποίηση τῆς διαφθορᾶς καί ἀνηθικότητας, τίς νυκτερινές ἢ καλύτερα μεταμεσονύκτιες ἐξόδους καί διασκεδάσεις, τίς «ἐναλλακτικὲς λύσεις» ὅπου ἐπαναπαύεται κάποιος στήν ἐπίσκεψη σέ ἕνα ἐκκλησάκι, στίς κυριακάτικες ἐκδρομές χωρίς ἐκκλησιασμό, τίς ἀθλητικὲς ἐνασχολήσεις, τό κυνήγι καί ἄλλες ἐξορμήσεις, ἐκστρατεῖες καί φιλανθρωπικὲς ἐκδηλώσεις, δῆθεν γιά καλὸ σκοπὸ καί τόσα ἄλλα πού παγιδεύουν καί ἀπομακρύνουν κάποιον ἀπό τήν κυριακάτικη Θεία Λειτουργία.

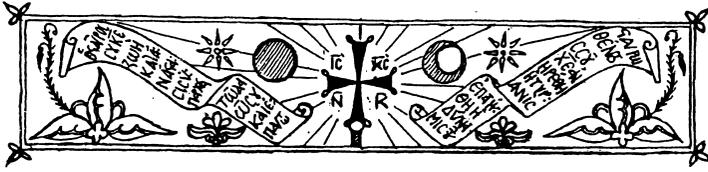
Ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἔργο πού τελεῖται γιά τὸν λαὸ (λεῖτος = λαός + ἔργο). Χωρὶς τό λαϊκὸ στοιχεῖο δέν τελεῖται Θεία Λειτουργία.

Ὡς τέτοιο πρέπει νά τό κατανοήσει καί ἡ ἐπίσημη Ἐκκλησία καί ὁ κάθε πιστὸς χριστιανός. Δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ ἡ ζωὴ μας ὡς χριστιανῶν, χωρὶς τήν συμμετοχὴ μας στήν Ἀναστάσιμη Θεία Λειτουργία τῆς Κυριακῆς. Χωρὶς τήν πνευματικὴ τροφή τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Χωρὶς νά δοῦμε τό «φῶς τό ἀληθινόν», χωρὶς νά λάβουμε «Πνεῦμα ἐπουράνιον». Αὐτὰ εἶναι ἐφόδια ζωῆς αἰωνίου. Νά κατανοήσουμε ἐξαιρέτως δέ, μέ πόση ταπεινότητα προσφέρεται ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, στά ἀντίτυπα τοῦ σώματος καί αἱματός Του, ὡς πνευματικὴ τροφή, πού εἶναι ἐξίσου χρήσιμη ὅσο καί τό ψωμί καί τό κρασί στήν καθημερινή μας ζωὴ.

Καταληκτικὴ θά λέγαμε ὅτι κατὰ τήν σύγχρονη ἐποχὴ τῆς πληροφόρησης, θά ἦταν καλὸ, κληρὸς καί λαός νά ἐστιάσουν περισσότερο στήν ἐνημέρωση γιά ὅσα συντελοῦνται στήν Θεία Λειτουργία, ὥστε νά κατανοήσουμε ὅλοι, ὅτι κάθε θεία λειτουργία δέν εἶναι παρά μιά προέκταση τῆς θυσιαστικῆς πορείας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Σταύρωσης καί τῆς Ἀνάστασης. Καί ἐνὸς νά μπορούμε νά ζήσουμε τὰ γεγονότα διαφορετικὰ, νά ζήσουμε τό μυστήριον, ὅπου κατὰ τὸν Ἅγιο Ἰουστίνον, πάνω στά Τίμια Δῶρα λειτουργεῖ ἡ χάρις. Καί μετὰ τήν Εὐχαριστιακὴ προσευχὴ τό ψωμί καί τό κρασί ἀλλάζουν καί μπαίνουν σέ ἕνα καινούριον δεσμὸ σχέσεων πού ὀνομάζεται ἱστορία τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου.

Πρωτοπρεσβύτερος ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ

Ἐφημέριος Κυπερούνας

Ἐγιορεΐτη Ἀναγνώστη

ΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΕ ΕΝΑ ΑΓΙΟΡΕΪΤΙΚΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΚΑΙ Η ΠΑΝΑΪΡΕΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΥ

Ἡ ἀκολουθία τῆς Κυριακῆς, σέ ἓνα Ἐγιορεΐτικο μοναστήρι, βασίζονται τυπικολογικά στήν Ἁγία Παράδοση: α) στά τυπικά τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγίου Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, β) στά τυπικά τῆς Κωνσταντινουπολίτικης Μονῆς τοῦ Στουδίου καί γ) στήν ὑπερχιλιετη παράδοση τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω, «Τοῦ Περιβολιοῦ τῆς Παναγίας Ἀειπαρθένου Θεοτόκου Μαρίας».

Καί τά τρία αὐτά τυπικά, ἀλληλοσυμπληρώνονται, ἀλληλοπεριχωροῦνται καί βοηθοῦν πνευματικά, θεολογικά καί ἐκκλησιαστικά, τόν κάθε ἓνα ἄνθρωπο, πού παρακολουθεῖ λατρευτικά, θειολειτουργημένα, κυρίως μέ τήν νοερά καρδιακή μονολόγιστη εὐχή, «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με τόν ἁμαρτωλόν». Δηλαδή, ἀποφεύγουμε μέ τόν τρόπο αὐτόν, τόσον τήν αἵρεση τῶν «εὐχιτῶν», οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μόνον μέ τήν προσευχή, χωρίς λειτουργική ζωή καί χωρίς θεία μετάληψη συχνή, νά ἐπιτύχουνε τήν θέωση, τήν θεωρία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καί τοῦ θείου ἀκτίστου φωτός. Ἐπίσης, ἀποφεύγουμε τήν αἵρεση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, πανθηρσκειακοῦ, παγχριστιανικοῦ, παγκοσμιοποιημένου, ὁ ὁποῖος πιστεύει στά ἐξῆς τρία γεγονότα, ὅπως καθοριστήκανε γύρω στά ἔτη 1850-1860, ἢ στό Σικάγο ἢ στό Σάν Φρανσίσκο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς (ΗΠΑ), στό πρῶτο Παγκόσμιον Συνέδριον Πανθηρσκειας, στό ὁποῖο συμμετεῖχαν ἀντιπρόσωποι, ἀπό ὅλες τίς θηρσκειές τῆς Γῆς:

Πρῶτον: Νά ἐνωθοῦν κατ' ἀρχήν ὅλες οἱ αἵρέσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, κάτω ὅμως ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ θηρσκευτικοῦ πλανητάρχη Πάπα τῆς Ρώμης, χωρίς ἢ κάθε αἵρεση καί χωρίς ἢ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, νά ἀρνηθοῦνε τά αἱρετικά δόγματα, ἦθη καί ἔθιμα, λειτουργική ζωή καί τρόπον διοικήσεώς τους.

Δεύτερον: Δεύτερο σκαλοπάτι θά εἶναι ἡ ἔνωση τῶν τριῶν μονοθεϊστικῶν Ἀβρααμικῶν θηρσκειῶν, δηλαδή τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ Μωαμεθανισμοῦ καί τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ (μασονισμοῦ, Ἑβραϊσμοῦ, Σιωνισμοῦ), κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ πλανητάρχη Πάπα τῆς Ρώμης, χωρίς

νά ἀρνηθοῦνε ἢ κάθε μία θρησκεία τὰ αἰρετικά της δόγματα, ἦθη καί ἔθιμα, τήν δική της λειτουργική ζωή καί τρόπον διοικήσεώς της.

Τρίτον: Καί στό τρίτο σκαλοπάτι, θά ἐνωθοῦνε ὅλες οἱ θρησκείες μαζί, ὅσες ὑπάρχουνε στήν Γῆ, κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ θρησκευτικοῦ πλανητάρχη Πάπα της Ρώμης, χωρίς ἢ κάθε μία θρησκεία νά ἀρνηθῆ τὰ δόγματά της, τὰ ἦθη καί ἔθιμά της, τήν λειτουργική ζωή καί τόν τρόπον διοικήσεώς της.

Φυσικά, ὅσα ἐγράψαμε ἀνωτέρω, εἶναι τὰ σχέδια τῶν ἀνθρώπων, ὅχι τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ: «— Ὁ Θεός βλέπει τὰ σχέδια τῶν ἀνθρώπων καί γελάει, διότι ὅ,τι καί ἄν κάνουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, πρέπει πρῶτα νά σφραγισθῆ ἀπό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ».

Ἐμεῖς οἱ Ἁγιορεῖτες, συμμετέχοντες στήν καθημερινή λειτουργική ζωή καί στήν νοερά καρδιακή προσευχή, ἰδίως στήν ἀναστάσιμη ἀκολουθία ἢ Θεία Λειτουργία τῶν Κυριακῶν, ζοῦμε, πιστεύουμε, σκεφτόμαστε, ὅπως λέγει καί ἡ ἀναστάσιμη εὐχή, στό κέντρο τοῦ Ὁρθρου: «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνοῦμεν Κύριον Ἰησοῦν τόν μόνον ἀναστάντα αὐτοδυνάμως». Στήν Καινή Διαθήκη λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Εἰ Χριστός οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν». Ἐάν ὁ Χριστός δέν ἔχει ἀναστηθῆ αὐτοδυνάμως, εἶναι μάταια, ἀνωφελής καί ἐπιζήμια ἡ πίστη μας καί ὅσα προσπαθοῦμε νά ζοῦμε, καί νά σκεφτόμαστε.

Καί ὅποιος ἐπιθυμεῖ νά ἀκολουθήσῃ ἓνα ὀρθόδοξο Οἰκουμενισμό, ἄς ἐφαρμόσῃ στόν ἑαυτό του, στήν οἰκογένειά του, στήν ἐνορία του, στήν μητρόπολή του καί στήν κανονική ὀρθόδοξη τοπική Ἐκκλησία του, τὰ ἑξῆς σημαντικά:

α') Νά ἐφαρμόσῃ τήν ἁγία ἐνότητα τῆς Ὁρθόδοξης Λατρείας, θείας καί ἀκτίστου.

β') Νά ἐφαρμόσῃ τήν ἁγία ἐνότητα τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως συνολικά, θεϊκά.

γ') Νά ἐφαρμόσῃ τήν ἁγία ἐνότητα τοῦ συνοδικοῦ συστήματος διοικήσεως τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Καί, ἄν θέλῃ,

δ') Νά ἐφαρμόσῃ τήν ἁγία ἐνότητα μέσα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, μέ εἰλικρίνεια, εὐθύτητα, θεϊκό ἔρωτα, φυσική θεωρία, μυστική θεολογία καί μέ πνευματική διάκριση, πού εἶναι «μείζων πασῶν τῶν ἀρετῶν ἢ καλυτέρα, μυστικωτέρα, ἀποφατική καί καταφατική ὀρθόδοξη θεολογία».

Δημήτριου Χ. Καππαῖ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΟΥ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΥ

Ἡ αὐτὴ ἡμέρα τῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ιη' 10-14 παραβολῆς μνεῖαν ποιούμεθα».

Ἡ πρώτη Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου εἶναι ἀφιερωμένη στή διδακτικὴ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου, τὴν ὁποία διηγήθηκε ὁ Κύριος, προκειμένου νά διδάξει τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως καὶ νά στηλιτεύσει τὴν ὑπερηφάνεια.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου ἀρχίζει ἡ πνευματικὴ περίοδος τοῦ Τριωδίου. Σύμφωνα μέ τόν ἱερό Συναξαριστὴ οἱ τρεῖς πρῶτες Κυριακὲς τοῦ Τριωδίου δηλ. τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, τοῦ Ἄσώτου καὶ τῆς Δευτέρας Παρουσίας (τῆς Κρίσεως), εἶναι μιά προγύμνασις καὶ παρακίνησις οὕτως ὥστε νά προετοιμασθοῦμε γιά τούς πνευματικούς ἀγῶνες πού ἀκολουθοῦν. Οἱ Κυριακὲς αὐτές ὀνομάζονται καὶ προφωνήσιμοι καὶ μάλιστα κατ' ἐξαιρεση ἡ ἐβδομάδα τῆς Τυροφάγου διότι κοινῶς καὶ λαμπρῶς προαναφωνοῦσιν καὶ προκηρῦτουσι τούς ἀγῶνες, τούς ὁποίους ἔχουμε νά κάνουμε κατὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν δαιμόνων στήν Ἁγία Τεσσαρακοστή γιά νά μπορέσουμε ἔτοιμοι νά ζήσουμε καὶ νά βιώσουμε τά φρικτά Πάθη τοῦ Κυρίου μας, ἀλλά καὶ νά χαροῦμε ὅλοι μας τὴν λαμπροφόρον Ἀνάστασή Του.

Λόγω τοῦ ὅτι οἱ θεῖοι Πατέρες γνωρίζουν ὅτι ἡ ταπεινώση εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ τό πρῶτο μέσον πρὸς σωτηρία, σέ ἀντίθεση μέ τὴν ἀλαζονεῖα καὶ τὴν ὑπερηφάνεια, ὄρισαν στήν ἀρχὴ τοῦ Τριωδίου νά ἀκούγεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας ἡ διδακτικὴ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου ὡς ἀξίοπιστη ἀπόδειξη.

Ἡ καθηγητὴς Εὐαγγελος Θεοδώρου στό βιβλίον του «Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριωδίου», γράφει τά ἑξῆς σχετικά μέ τὴν πρῶτη παραβολή: «Ἡ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου εἶναι ἄριστον προανάκρουσμα καὶ εἰσαγωγή εἰς τὴν σύνθεση τοῦ Τριωδίου, διότι ὁδηγεῖ εἰς τὴν πεποίθησιν, ὅτι μόνον ἡ συντριβὴ τῆς καρδίας καὶ ἡ διά τῆς ταπεινοφροσύνης ἀποφυγὴ τοῦ φαρισαϊκοῦ ἐγωισμοῦ ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς ἀληθοῦς μετανοίας καὶ τοῦ θεοῦ ἐλέους. Ἡ ταπεινοφροσύνη δέ καὶ ἡ μετάνοια συνδέονται ἀρρήκτως μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς

αὐτοθυσίας, ὅφ' οὗ διέπονται οἱ εὐσεβεῖς, ὡς τονίζει τό ἀποστολικό ἀνάγνωσμα τῆς ἡμέρας» (Β΄ Τιμ. γ΄ 10-15).

Ὁ Τελῶνης, μέ τόν ὁποῖο ἀρχίζει καί ὁ τίτλος τῆς παραβολῆς, πῆγε στόν Ναό, ὅπως φάνηκε ἀπό τή διήγηση, μέ σκοπό νά ζητήσει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ γιά τίς ἁμαρτίες του. Εἶχε πλήρη ἐπίγνωση τῶν πράξεών του γι' αὐτό καί μέ ταπείνωση εἰσέρχεται στόν Ναό. Πέραν ἀπό τή στάση του, πού δέν ἦταν ὑποκριτική, ἀλλά αὐθεντική, εἶναι καί τά λόγια μέ τά ὁποῖα ἀπευθύνεται πρὸς τόν Θεό: «...ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» (Λουκ. ιη΄ 13). Αὐτό δείχνει ὅτι δέν πῆγε στό Ναό γιά τούς ἄλλους, ἀλλά γιά τόν ἑαυτό του. Ἐνιωσε τήν ἀνάγκη νά ἀπευθυνθεῖ στόν Θεό καί νά ζητήσει ἀπό Αὐτόν νά τόν συγχωρέσει, γιατί γνώριζε ὅτι μόνο ὁ Θεός θά μπορούσε νά τόν συγχωρέσει καί νά τόν ἀναπαύσει, πράγμα πού ἔγινε: «... κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τόν οἶκον αὐτοῦ» (Λουκ. ιη΄ 14).

Οἱ τελῶνες ἦταν εἰσπράκτορες τῶν φόρων γιά λογαριασμό τῶν Ρωμαίων. Οἱ Ρωμαῖοι κατακτητές δηλ. νοίκιαζαν σέ κάποιους Ἰουδαίους τά τελωνεῖα πού βρίσκονταν σέ λιμάνια, ἐμπορικούς ὁδικούς κόμβους, γέφυρες, ἀλλά καί πόλεις. Οἱ τελῶνες ὅμως ἐκτός ἀπό τό καθορισμένο ποσό φόρου πού πλήρωναν στούς Ρωμαίους, εἰσέπρατταν ἀπό τόν λαό μεγαλύτερα ποσά, κρατώντας τή διαφορά γιά δικό τους κέρδος. Αὐτό ἔκανε τούς φόρους ἀκόμη πιά δυσβάστακτους καί τούς τελῶνες μισοτούς στόν κόσμο, πού τούς ἔβαζε στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τούς ἁμαρτωλούς.

Σέ ἀντίθεση μέ τόν Τελῶνη, ὁ Φαρισαῖος, λόγω τῆς στάσης του, ἀλλά καί τῆς ὑπερηφάνειάς του, πῆγε στόν Ναό γιά νά προσευχηθεῖ ὄχι στόν Θεό, σάν ἄνθρωπος ἁμαρτωλός πρὸς τόν Δεσπότη, ἀλλά νά προσευχηθεῖ πρὸς τόν ἑαυτό του, ὅπως ἀναφέρει τό Εὐαγγέλιο: «... ὁ Φαρισαῖος σταθεῖς πρὸς ἑαυτόν ταῦτα προσύχεται» (Λουκ. ιη΄ 11). Ἡ στάση αὐτή τοῦ Φαρισαίου δηλώνει τήν ὑπεροψία του, τόν ἐγωισμό καί τήν ἰδέα πού εἶχε γιά τόν ἑαυτό του, τόν ὁποῖο θεωροῦσε τέλειο καί ξεχωριστό ἀνάμεσα στούς συνανθρώπους του καί ἰδιαίτερα ἀπέναντι στόν ἁμαρτωλό Τελῶνη.

Μέσα ἀπό τό πρόσωπο τοῦ Φαρισαίου διδάσκει ὁ Κύριος πόσο μεγάλο κακό εἶναι ἡ ἀλαζονεία καί γι' αὐτό πρέπει νά τήν ἀποφεύγουμε καί νά μὴ φανταζόμαστε μεγάλα ἐπιτεύγματα γιά τόν ἑαυτό μας. Ἀντίθετα στό πρόσωπο τοῦ Τελῶνη φανερόνεται πόσο καλό εἶναι ἡ ταπείνωση καί διὰ τοῦτο πρέπει νά τήν ἀσπάζομαστε καί νά μὴν καταφρονοῦμε ποτέ τόν πλησίον μας διότι, ὅπως λέει ἡ Γραφή: «Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιπάσσει, ταπεινοῖς δέ δίδωσι χάριν» (Παρ. γ΄ 34, Ἰάκ. δ΄ 6, Α΄ Πιτρ. ε΄ 5). Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ποτέ ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ περισσότερο δεκτός γίνεται ὁ ἁμαρτωλός πού μετανοεῖ, παρά ὁ δίκαιος πού ὑπερηφανεύεται.

Ὁ Φαρισαῖος, ὁ νομιζόμενος εὐσεβής, ἔχοντας τὴν αὐτάρκεια τῆς δῆθεν εὐσεβείας του ὡς δεδομένη, στάθηκε μέ ἔπαρση μπροστά στον Θεό καί ἄρχισε νά ἀπαριθμῆ τίς ἀρετές του, οἱ ὁποῖες ἦταν πραγματικές. Τίς ἐξέθετε προκλητικώτατα μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε ἀπαιτοῦσε ἀπό τόν Θεό νά τόν ἐπιβραβεύσει γι' αὐτές. Γιά νά ἐξαναγκάσει τόν Θεό ἔκανε καί τή σύγκρισή του μέ ἄλλους ἀνθρώπους καί ἰδιαίτερα μέ τόν συμπροσευχόμενό του Τελώνη.

Ἀντίθετα ὁ ὄντως ἁμαρτωλός Τελώνης συναισθάνεται τὴν ἁμαρτωλότητά του καί μέ συντριβή καί ταπείνωση ζητᾷ τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Αὐτή ἡ μετάνοιά του τόν δικαιώνει μπροστά στον Θεό. Γίνεται δεκτὴ ἡ προσευχή του, σέ ἀντίθεση μέ τόν ὑποκριτὴ Φαρισαῖο, τοῦ ὁποῖου ὄχι μόνο δέν ἔγινε δεκτὴ ἡ προσευχή του, ἀλλὰ σωρεύει στον ἑαυτό του περισσότερο κρῖμα, ἐξαιτίας τῆς ἐγωπάθειάς του.

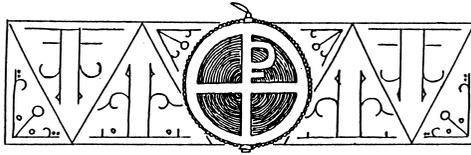
Οἱ παραβολές τοῦ Χριστοῦ ἔχουν ὡς κεντρικὸ θέμα τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Πῶς δηλαδή ὁ ἄνθρωπος μέσα ἀπὸ τὸν καθημερινὸ του ἀγώνα θά μπορέσει νά ἀποδεσμευτεῖ ἀπὸ τὰ γήινα καί νά ἀποκτήσει τὰ αἰώνια καί ἄφθαρτα ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Μέσα, λοιπόν, ἀπὸ αὐτὴ τὴ διδακτικὴ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καί Φαρισαίου, μπορούμε νά διδαχθοῦμε πολλὰ καί σημαντικὰ στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τὴν πνευματικὴ μας ζωὴ. Εἶναι πραγματικὰ μιά ξεχωριστὴ παραβολή, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τό ἔναυσμα γιὰ τὸν πνευματικὸ μας ἀγώνα στὴν ἀρχὴ μάλιστα τῆς πνευματικῆς περιόδου τοῦ Τριωδίου. Τὰ δύο αὐτὰ πρόσωπα τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ μᾶς δείχνουν τὸν δρόμο πού ὀδηγεῖ στὴ σωτηρία ἀλλὰ καί τὸν ἀντίθετο δρόμο πού ὀδηγεῖ στὴν πνευματικὴ καταστροφὴ, τὴν «ἀπώλεια», ὅπως τὴν ἀναφέρουν καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἔχοντας ὑπόψη τὴ διδακτικὴ αὐτὴ παραβολὴ καί τό παράδειγμα τοῦ Τελώνου καί τοῦ Φαρισαίου ἄς κρατήσουμε ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ τὰ θεῖα λόγια τοῦ Κυρίου μας: *«πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται»* (Λουκ. ιη' 14).

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΚΑΠΠΑΗΣ
Θεολόγος, Διδάκτωρ Θεολογίας

Χριστάκη Εϋσταθίου
ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ

Τά φιλόανθρωπα σπλάχνα

αργαρίτης μεταξύ τῶν παραβολῶν, χαρακτηρίζεται πολύ εϋστοχα ἢ παραβολή τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο ἡ Ἐκκλησία θέλει νά προτρέψει τοὺς πιστοὺς τῆς σέ μετάνοια, ἐνόψει τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀλλά καί τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας καί τοῦ σταυροαναστάσιμου ὁδοιπορικοῦ πού ξεδιπλώνει μπροστά τους. Ἡ συγκεκριμένη παραβολή, πολύ σωστά, ὀνομάζεται καί τοῦ φιλεύσπλαχνου πατέρα, γιατί ἀκριβῶς ἀναδεικνύει μέσα ἀπό τό περιεχόμενό τῆς τά φιλόανθρωπα σπλάχνα τοῦ Θεοῦ, στά ὁποῖα μπορεῖ ν' ἀναπαυθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὅσο κι ἂν ἔχει ξεπέσει, ὅσο χαμηλά κι ἂν ἔχει βρεθεῖ. Ἡ στάση τοῦ νεότερου υἱοῦ ἀλλά κυρίως τοῦ Πατέρα, θά εἶναι τό ἐπίκεντρο τῆς προσέγγισής μας. Βέβαια, δέν παραγνωρίζουμε σέ καμιά περίπτωση καί τήν μορφή τοῦ ἄλλου παιδιοῦ τῆς παραβολῆς, τοῦ μεγαλύτερου, πού κυριαρχεῖ στό δεύτερο μέρος τῆς διήγησης. Αὐτός μᾶς θυμίζει ὅπωςδήποτε τόν φαρισαῖο, γιά τόν ὁποῖο ἔγινε λόγος στήν περικοπή τῆς προηγούμενης Κυριακῆς. Ἐπαινεῖ τόν ἑαυτό του γιά τήν ἐργασία πού προσφέρει, ζητεῖ τήν ἀμοιβή του, αἰσθάνεται ὑπεροχή ἔναντι τοῦ μικρότερου ἀδελφοῦ του καί κυρίως ἀρνεῖται νά μετᾶσχει στήν πατρική χαρά γιά τήν ἐπιστροφή καί μετάνοια τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀσφαλῶς σέ τέτοιους ἀνθρώπους ἀπευθυνόταν ὁ Ἰησοῦς, ὅταν πρόβαλε τήν ὡραιότητα αὐτή παραβολή, σέ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι μεθυσμένοι ἀπό τήν δική τους θρησκευτική αὐτάρκεια, δέν αἰσθάνονταν τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πού διαχέεται πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαιρέτα, ἀκόμα καί πρὸς τοὺς πῖο ἁματωλούς.

Ἡ ἀνταρσία

Τό σκηνικό πού φανερώνει τήν ἀνταρσία τοῦ νεότερου γιοῦ κινεῖται στό ἐπίπεδο μιᾶς λογικῆς, στή βάση τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ καί ψάχνει τήν ἐλευθερία του σέ καταστάσεις πού ὁ ἴδιος δέν ὑποπτεύεται ὅτι μποροῦν νά τόν ἐκβάλουν στήν πῖο φοβερή δουλεία καί ἀνυπόφορη σκλαβιά. Δέν ὑπολόγισε ὁ νεότερος γιός ὅτι ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων δέν βρίσκεται στήν ὅποια περιουσία ἀπαιτοῦσε, ἀλλά στήν

Ίδια τήν κοινωνία πού βρισκόταν μέ τόν πατέρα του καί τήν όποία τόσο αὐθαίρετα ἐπιθυμοῦσε νά διακόψει.

Στήν πραγματικότητα, ὁ νέος αὐτός δέν βίωνε τήν ἀληθινή σχέση ἀγάπης μέ τόν πατέρα του, ἀλλά στό βάθος τῆς ἔβαζε τό ὑλικό συμφέρον. Ἄν ἦταν εὐλικρινής, στήν παρούσα φάση τῆς ζωῆς του, ἀπό τή στιγμή πού ζητοῦσε νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τή ζεστή ἀγκαλιά τοῦ πατέρα του, δέν θά ἔπρεπε ν' ἀποβλέπει στήν παρουσία του. Βλέπουμε ἀκριβῶς ἐδῶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅταν προσκολλᾶται στά ὑλικά ἀγαθά, πόσο βραχυκυκλώνει καί ἀναποδογυρίζει ὡς ὑπαρξη τόν ἑαυτό του καί κατ' ἐπέκταση διαταράσσει τήν ἀληθινή σχέση πού θά μπορούσε νά ἔχει μέ τούς γύρω του. Τρέφει τήν ψευδαίσθηση ὅτι τό νόημα τῆς ζωῆς μπορεῖ νά τό ψηλαφήσει μέσα ἀπό μιά αὐτονόμηση τοῦ ἑαυτοῦ του, ἡ ὁποία στό τέλος, δυστυχῶς, τόν ἐκτροχιάζει ἀπό τήν ἀληθινή ἀνθρωπιά, ἀλλά καί ἀπό τόν ἀνώτερο σκοπό τῆς πορείας του πρὸς τήν θέωση.

Ἡ ἀγάπη ὡς ὑπέρβαση

Εἶναι ἐκπληκτικό τό γεγονός ὅτι παρά τίς ἀνθρώπινες παρενέργειες, οἱ ὁποῖες ἐκδηλώνονται σ' ὄλο τό φάσμα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, αὐτές σέ καμιά περίπτωση δέν εἶναι ἱκανές νά ἀκυρώσουν ἢ νά ἀναστρέψουν τήν ροή τῆς θείας ἀγάπης.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Πατέρα ἀπλώνεται μέ ἓνα μοναδικό μεγαλεῖο, ἀκόμα καί στή φάση πού ἀποκαλύπτεται τό ἔσχατο σημεῖο κατὰπτωσης τοῦ ἄσωτου υἱοῦ. Πάντα ὑπομένει, πάντα περιμένει, πάντα προσκαλεῖ. Καί μάλιστα μέ ὀλάνοικτες τίς ἀγκάλες. Ἡ ἀγάπη τοῦ Πατέρα ἀπλώνει τό εὐλογημένο ἀγκίστρι τῆς στό νεότερο υἱό, ἀκόμα καί στίς χειρότερες στιγμές τῆς ζωῆς του καί ὅταν ὅλοι τόν εἶχαν ἐγκαταλείψει ἄσπλαχνα καί τόν ἄφησαν νά βιώνει τήν πιό ἐπώδυνη καί ἀβάστακτη μοναξιά. Ποτέ ὁ Πατέρας δέν εἶχε χάσει τήν αἴσθηση τῆς υἱοθεσίας. Ὅσο κι ἂν ἡ ἀνταρσία τοῦ υἱοῦ τορπίλιζε τά θεμέλιά της, ὁ Πατέρας ἐξακολουθοῦσε τό ἴδιο καί ἀκόμα περισσότερο νά τόν αἰσθάνεται παιδί του. Γι' αὐτό πάντοτε προσδοκοῦσε καί προσέβλεπε στήν εὐλογημένη ὥρα τῆς μεγάλης ἐπιστροφῆς του. Καί ὅταν ἐπιστρέφει, τόν ἀγκαλιάζει καί τόν φιλά. Τά ὁποιαδήποτε λόγια δέν εἶναι ἱκανά ν' ἀποδώσουν τό μεγαλεῖο τῆς ἀγάπης τοῦ Πατέρα. Τό ἴδιο τό παιδί μπροστά σ' αὐτό τό μεγαλεῖο τῆς ἀγάπης, αἰσθάνεται τή δική του ἀναξιότητα. Κατάλαβε τί εἶχε χάσει μέ τήν ἀνταρσία του καί πόσα κερδίζει μέ τήν ἐπιστροφή του. Περιορίζεται νά ζητήσει μιά θέση «ὡς εἷς τῶν μισθίων» τοῦ Πατέρα. Δέν θέλει νά ζητήσει τίποτε γιά τόν ἑαυτό του. Γι' αὐτό καί ὁ Πατέρας τοῦ τά δίνει ὅλα. Τό μεγάλο πανηγύρι τῆς ζωῆς στήνεται πάντοτε στό ἰσχυρό βᾶθρο τῆς ἀγάπης, τῆς θεϊκῆς συγγνώμης τῆς ἀληθινῆς κοινωνίας τῶν προσώπων. Ὁ μόσχος ὁ σιευτός γίνεται ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία γιά ὅλους

τούς ανθρώπους μέ τή συμμετοχή τους στό Εὐχαριστιακό Δεῖπνο.

Τά μηνύματα τῆς ώραϊότητας αὐτῆς παραβολῆς πού ξεδιπλώνει μπροστά μας ἡ μητέρα μας Ἐκκλησία, μπορούν νά διαπερνοῦν τήν ὑπαρξη τοῦ ἀνθρώπου καί νά τόν προσανατολίζουν στίς πιό ἀσφαλεῖς σταθερές στή ζωή του. Ἰδιαίτερα ἡ αἴσθησις ὅτι ἡ θεϊκή συγγνώμη καί ἀγάπη, ἀφήνει ἀνοιχτές τίς ἀγκάλες τοῦ Θεοῦ γιά νά μᾶς δέχεται πάντοτε σέ ὅποια θέση κι ἂν βρεθοῦμε, ὅσο κι ἂν ἔχουμε ἐκπέσει. Μποροῦμε καί ἐμεῖς, ὅπως ὁ μικρότερος τότε υἱός, νά ἔλθουμε «εἰς ἑαυτόν» καί νά ἐπιστρέψουμε ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θά σκεπάζει ὅλη τή ζωή μας. Σταθερές πυξίδες σ' αὐτό τόν εὐλογημένο προσανατολισμό, ἀποτελοῦν οἱ ἅγιες μορφές πού προβάλλει καθημερινά ἡ Ἐκκλησία μας, μέσα ἀπό τόν κύκλο τοῦ ἑορτολογίου τῆς. Ἡ αὐθεντική τους μαρτυρία γιά τήν ἀλήθεια τῆς πίστεως ἀποτελεῖ τό διαχρονικό ἐνεργήτριο σάλπισμα γιά ὅλους προκειμένου νά βαδίσουμε τήν ὁδό τῆς σωτηρίας.

Μετά ἀπό τίς πιό πάνω σκέψεις, μποροῦμε νά διακρίνουμε τά δυνατό μηνύματα τῆς παραβολῆς, ὡς ἑξῆς:

α') Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ ἰσχυρό κίνητρο γιά τήν ἐξώθησι τοῦ ἀνθρώπου σέ μετάνοια καί τήν ἐπιστροφή στό πατρικό του σπίτι, στήν κοινωνία μέ τόν Θεό καί τούς συναθρώπους του. Ἡ παράστασι τοῦ Θεοῦ σάν ὀργισμένου τιμωροῦ, ἀφήνει τόν ἄνθρωπο νά ἐμφιλοχωρήσει μέσα του ὁ φόβος καί νά βιώνει τό αἶσθημα τῆς ἀπομάκρυνσις καί τῆς μοναξιᾶς, ἐνῶ ὁ τονισμός καί ἡ συναίσθησις τῆς θείας ἀγαθότητις συνάδει περισσότερο μέ τήν χριστιανική ἀντίληψη περί Θεοῦ καί ἐνθαρρύνει τόν ἄνθρωπο νά τόν πλησιάσει.

β') Κριτήριο τῆς πνευματικῆς ὀρίμανσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ στάσις καί ἡ συμμετοχή του στήν χαρά τοῦ ἀδελφοῦ του. Πολλές φορές μετέχει κάποιος πιό εὐκολα στήν θλίψη τοῦ ἄλλου, μιά καί ἡ θλίψη αὐτή δέν τόν ἀγγίζει. Στή χαρά, ὅμως, δυσκολότερα μετέχει μέ εὐλικρίνεια, ἐπειδή ἀκριβῶς δέν εἶναι δική του. Καί ἀκριβῶς, στήν παραβολή, ἡ χαρά γιά τή μετάνοια τοῦ ἀδελφοῦ, δείχνει τό μέτρο τῆς πνευματικῆς μας ὀριμότητις.

ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

Θεολόγος, Ἐκπαιδευτικός

Διάκονου Ἀνδρέα Ματέι
Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΤΥΡΙΝΗΣ

Η εξέλιξη τοῦ Τριωδίου ἀποτελεῖ μία σύνθετη διαδικασία, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε κατὰ τὴ διάρκεια πολλῶν αἰώνων, μέ διαδοχικές ἐπιρροές ἀπὸ διάφορα σημαντικά χριστιανικά κέντρα, ὅπως τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἡ Κωνσταντινούπολη. Ἡ προέλευσή του εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μέ τὴν προπαρασκευαστική νηστεία τοῦ Πάσχα, ἡ ὁποία ἀρχικά περιοριζόταν εἰς μία ἢ δύο ἡμέρες, ἀλλὰ σταδιακά ἐπεκτάθηκε στή Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καί, ἀργότερα, στίς σαράντα ἡμέρες, ἀκολουθώντας τό παράδειγμα τῆς νηστείας τοῦ Χριστοῦ στήν ἔρημο.

Ἡ εξέλιξη τοῦ Τριωδίου ἐπηρεάστηκε καθοριστικά ἀπό τίς λειτουργικές παραδόσεις τῶν Ἱεροσολύμων καί τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τά Ἱεροσόλυμα ἐπικεντρώθηκαν στήν ἀναπαράσταση τῶν γεγονότων τῆς θείας Οἰκονομίας μέ δραματικό τρόπο κατὰ τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα, ἐνῶ ἡ Κωνσταντινούπολη ἀνέπτυξε μία περισσότερο ἀσκητική προετοιμασία γιά τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστή.

Καθώς ἡ ἀπόσταση ἀπό τὴν ἀποστολική ἐποχή αὐξανόταν, γινόταν ὀλοένα καί πῶ ἐμφανής ἡ ἀνάγκη γιά μία ἐκτεταμένη καί ἐντατική περίοδο νηστείας. Μέ τὴν αὐξηση καί τὴν ἐνσωμάτωση νέων μελῶν στήν Ἐκκλησία, προέκυψε ἡ ἀνάγκη διατήρησης τῆς αὐθεντικότητας καί τῆς ἔντασης τῆς πνευματικῆς προετοιμασίας. Ἔτσι, κρίθηκε ἀναγκαία ἡ ἐπέκταση τῆς νηστείας, ὥστε νά διατηρηθεῖ ἡ ἀξία τῆς ἄσκησης ὡς μέσου πνευματικῆς προετοιμασίας γιά τό Πάσχα¹.

Αὐτή ἡ συνεργασία συνέβαλε καθοριστικά στή διαμόρφωση μιᾶς ζωντανῆς καί βιωματικῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία προσφέρει στοὺς πιστοὺς τὰ ἀπαραίτητα πνευματικά ἐφόδια γιά νά πλησιάσουν τὴν «Ἑορτῶν Ἑορτήν καί Πανήγυριν Πανηγύρεων» μέ καθαρὴ καρδιά καί βαθιά λειτουργική ἐμπειρία.

Κατὰ τόν 7ο μέ 8ο μ.Χ. αἰώνα, ἡ περίδος προετοιμασίας γιά τὴ Νηστεία τοῦ Πάσχα ἐπεκτάθηκε μέ τὴν εἰσαγωγή τῆς Ἑβδομάδος τῆς Τυρινῆς (Τυροφαγίας), ἐνῶ κατὰ τόν 9ο μέ 12ο ἡ Κωνσταντινούπολη προσέθεσε ἄλλες δύο ἑβδομάδες προετοιμασίας, συμπεριλαμβάνοντας τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελῶνου καί τοῦ Φαρισαίου.

Ἡ Κυριακή τῆς Τυρινῆς εἶναι γνωστή καί ὡς Κυριακή τῆς Συγχωρήσεως ἢ τῆς Ἐξορίας τῶν πρωτοπλάστων ἐκ τοῦ Παραδείσου. Εἶναι μέρος τῆς προπαρασκευαστικῆς περιόδου πρὸς τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστή. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καλοὶ γνῶστες τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, ὥρισαν ὥστε ἡ Νηστεία τοῦ Πάσχα νά μὴν ξεκινήσει ἀπότομα ἀλλὰ σταδιακά, ὥστε νά τὴ βιώσουν μέ οὐσιαστικό καί ὄχι φορμαλιστικό τρόπο. Οἱ Κυριακές πού προηγούνται τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς – τοῦ Τελώνου καί τοῦ Φαρισαίου, τοῦ Ἀσώτου, τῆς Ἀπόκρεω καί τῆς Τυρινῆς – δέν λειτουργοῦν μόνον ὡς ὑπενθυμίσεις πνευματικῶν ἀληθειῶν, ἀλλὰ καί ὡς στάδια ἐνδοσκοπήσεως καί ψυχικῆς προετοιμασίας.

Σέ πρακτικό ἐπίπεδο, ἡ προπαρασκευαστικὴ περίοδος περιλαμβάνει καί τὴ βαθμιαία μείωση τῶν τροφῶν. Στὴν Κυριακή τῆς Ἀπόκρεω, γιὰ παράδειγμα, σταματᾷ ἡ κατανάλωση κρέατος, ἐνῶ τὴν Κυριακή τῆς Τυρινῆς διακόπτεται καί ἡ κατανάλωση γαλακτοκομικῶν. Αὐτὸ τὸ στάδιο ἔχει διπλὸ σκοπὸ: ἀφενὸς προετοιμάζει τὸ σῶμα γιὰ τὴ μετάβαση εἰς τὴ νηστεία, ἀποφεύγοντας τὴν ἀπότομη στέρνηση πού μπορεῖ νά φέρει σωματικὴ δυσφορία, καί ἀφετέρου ἐνισχύει τὴ συνειδητοποίηση ὅτι ἡ νηστεία δέν εἶναι ἀπλῶς ἀποχή ἀπὸ τροφές, ἀλλὰ μιὰ διαδικασία πνευματικῆς ἀφύπνισης καί αὐτοπειθαρχίας.

Μέ ἄλλα λόγια, ἡ Ἐκκλησία μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ νηστεία δέν εἶναι αὐτοσκοπός, δέν καλοῦμαστε νά νηστεύουμε γιὰ χάρη τῆς νηστείας, ἀλλὰ ἡ νηστεία εἶναι ἀκόμη ἓνα ἔξοχο μέσο ἢ ἐργαλεῖο γιὰ τὴν πνευματικὴ μας καλλιέργεια, τὴν κάθαρση τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, τὴν ταπείνωση καὶ τὴν κοινωνία μας μέ τὸν Θεό, καθὼς καί γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον μέσα ἀπὸ τὴν ἐγκράτεια, τὴν προσευχὴ καί τὴν ἐλεημοσύνη.

Ποῖος εἶναι ὁ λόγος πού ἡ Κυριακή τῆς Τυρινῆς κατέχει τὴ θέση τῆς ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς; Ἡ Κυριακή τῆς Τυρινῆς φέρει στοῦ ἐπίκεντρο τὴν ἀνάμνηση τῆς ἐξορίας τῶν πρωτοπλάστων ἀπὸ τὸν Παράδεισο, ὅπως περιγράφεται στοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως (Γεν. γ' 1-24). Αὐτὴ ἡ ἡμέρα, μέσα ἀπὸ τὴν ὑμνολογικὴ τῆς θεματολογίας, καλεῖ τοὺς πιστοὺς νά ἀναλογιστοῦν τὸ βάθος τῆς ἀνθρώπινης πτώσης καί τῆς ἀπομάκρυνσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ λόγῳ τῆς παρακοῆς.

Ἡ Ἐκκλησία, τοποθετώντας τὴν Κυριακή τῆς Τυρινῆς πρὶν ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστή, θέτει ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου τὴν τραγικότητα τῆς ἐξορίας ἀπὸ τὸν Παράδεισο, ὅχι ὡς μιὰ ἀπλή ἱστορικὴ μνήμη, ἀλλὰ ὡς πνευματικὴ ἀλήθεια, πού ἐπαναλαμβάνεται διαχρονικά στὴ ζωὴ κάθε ἀνθρώπου. Ἡ πώση τῶν Πρωτοπλάστων δέν εἶναι μόνον ἓνα γεγονός τοῦ παρεθόντος, ἀλλὰ ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀπομάκρυνσης κάθε ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ μέσῳ τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἐξορία αὐτὴ εἶναι μιὰ ὑπαρ-

ξιακή κατάσταση, ἡ ὁποία σηματοδοτεῖ τὴν ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἐπιστροφή στὴν ἀρχέγονη κοινωνία μέ τὸν Δημιουργό του.

Ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἀποτυπώνεται στὴν ὑμνολογία τῆς ἡμέρας, παρουσιάζει τὴν νηστεία μαζί μέ τὴ μετάνοια ὡς τὸν δρόμο πού ὀδηγεῖ στὴν ὑπέρβαση τῆς ἐξορίας. Οἱ ὕμνοι τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς, γεμάτοι ἀπὸ ἀναφορές στὴ θλίψη τῆς ἀπώλειας τοῦ Παραδείσου, δέν σταματοῦν στὴν τραγικότητα τοῦ γεγονότος, ἀλλὰ προτείνουν τὴν ἐλπίδα τῆς ἐπιστροφῆς. Ὅπως οἱ Πρωτόπλαστοι, ἔτσι καί κάθε πιστός καλεῖται νά ἀναγνωρίσει τὴν πώση του, νά θρηνήσει γιὰ αὐτὴν καί νά στραφεῖ μέ ταπείνωση πρὸς τὸν Θεό, ἀναζητώντας τὸ ἔλεός Του: *«Οἶμοι! ὁ Ἄδάμ, ἐν θρήνῳ κέκραγεν, ὅτι ὄφρις καί γυνή, θεϊκῆς παρρησίας μέ ἔξωσαν, καί Παραδείσουν τῆς τρυφῆς ξύλου βρῶσις ἠλλοτριώσεν. Οἶμοι! οὐ φέρω λοιπόν τὸ ὄνειδος, ὁ ποτέ βασιλεὺς τῶν ἐπιγείων πάντων κισμάτων Θεοῦ, νῦν αἰχμάλωτος ὄφθην, ὑπὸ μιᾶς ἀθέσμου συμβουλῆς, καί ὁ ποτέ δόξαν ἀθανασίας ἠμφιεσμένος, τῆς νεκρώσεως τὴν δοράν, ὡς θνητός ἐλειπνῶς περιφέρω ... ἀλλὰ σύ Φιλάνθρωπε, ὁ ἐκ γῆς δημιουργήσας με, εὐσπλαγχνίαν φορέσας, τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ, ἀνακάλεσαι καί σῶσόν με»* (Στιχηρά τῶν Αἰνῶν Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς).

Ἡ ἐξορία τῶν Πρωτοπλάστων συνδέεται ἄμεσα μέ τὴν ἀδυναμία τους νά τηρήσουνε τὴ θεία ἐντολή τῆς νηστείας στὸν Παράδεισο. Αὐτὴ ἡ παρακοή σήμαινε οὐσιαστικά τὴν ἀπόρριψη τοῦ ἀνθρώπου νά εἰσαχθεῖ σέ μιὰ σχέση ἐξαρτήσεως καί κοινωνίας μέ τὸν Πλάστη. Μέ αὐτὴν τὴν ἔννοια, ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἡ ὁποία ξεκινᾷ ἀμέσως μετὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς, γίνεται ἡ εὐκαιρία γιὰ τὸν ἄνθρωπο νά ἐπαναπροσδιορίσει τὴ σχέση του μέ τὸν Θεό μέσῳ τῆς νηστείας, ἡ ὁποία δέν εἶναι ἀπλῶς μιὰ πράξη ἐγκρατείας, ἀλλὰ μιὰ εὐκαιρία γιὰ ἀποκατάσταση τῆς ἀρχέγονης κοινωνίας μαζί Του.

Ἡ Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς μᾶς προσφέρει ἐπίσης τὸ μήνυμα τῆς ἀλληλοσυγχωρήσεως, γι' αὐτὸ καί ὀνομάζεται Κυριακὴ τῆς Συγχωρήσεως. Μάλιστα, τὸ ἀπόγευμα τελεῖται ὁ Κατανυκτικὸς Ἑσπερινὸς τῆς Συγχωρήσεως ἢ τῆς Συγγνώμης. Ἡ Ἐκκλησία μᾶς βάζει μπροστά τὴν ἀξία τῆς συγχωρήσεως γιὰ νά μᾶς δείξει ὅτι αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ πνευματικὴ ἄσκηση. Χωρὶς τὴ συμφιλίωση μέ τὸν πλησίον, ἡ νηστεία καθίσταται κενὴ περιεχομένου, καθὼς ἡ Ἐκκλησία διδάσκει ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν συνάνθρωπο εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μέ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό.

Τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα τῆς ἡμέρας εἶναι ξεκάθαρο ὅσον ἀφορᾷ τὴ σημασία τῆς ἀλληλοσυγχωρήσεως: *«Ἐάν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καί ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐάν δέ μή ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδέ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματά ὑμῶν»* (Ματθ. στ' 14-15). Γιὰ νά ὑπογραμμίσει

ὅτι ἡ σχέση μέ τόν συνάνθρωπο εἶναι ὄχι μόνο ἐξίσου σημαντική, ἀλλά συχνά προϋπόθεση γιά τήν αὐθεντικότητα τοῦ λατρευτικοῦ στοιχείου, ὁ Χριστός διδάσκει: «*Ἐάν οὖν προσφέρῃς τό δῶρόν σου ἐπί τό θυσιαστήριον, καί ἐκεῖ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τί κατά σου, ἄφες ἐκεῖ τό δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καί ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καί τότε ἐλθών πρόσφερε τό δῶρόν σου*» (Ματθ. ε' 23-24). Αὐτή ἡ διδασκαλία τονίζει ὅτι ἡ λατρεία καί ἡ πνευματική προσφορά πρὸς τόν Θεόν δέν μποροῦν νά εἶναι γνήσιες, ἐάν ἡ σχέση μέ τόν πλησίον δέν εἶναι εἰρηνική καί συμφιλιωμένη.

Ἡ νηστεία χωρίς τή συμφιλίωση καί τήν κοινωνία μέ τόν πλησίον κάνει τήν πνευματική της διάσταση. Ἡ Ἐκκλησία, μέσω τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς καί τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Συγκωρήσεως, μᾶς καλεῖ νά εἰσεέλθουμε στή Νηστεία μέ καθαρή καρδιά, χωρίς βαρίδια μίσους ἢ δίκονοιας, ὥστε νά πορευθοῦμε μέ αὐθεντική ταπείνωση καί ἀγάπη πρὸς τό Πάσχα. Ἡ συγκώρευση δέν εἶναι ἀπλῶς μιά πράξη καλῆς θελήσεως, ἀλλά ἡ προϋπόθεση γιά νά βιώσουμε τήν πληρότητα τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Ἡ ἱερός Χρυσόστομος, μέ τή γνωστή του εὐστοχία, μᾶς ὑπενθυμίζει τήν οὐσιαστική διάσταση τῆς νηστείας, προειδοποιώντας γιά τόν κίνδυνο τοῦ φορμαλισμοῦ: «*Κρέας οὐκ ἐσθίεις, ἀλλά κατατρώγεις σάρκας τοῦ ἀδελφοῦ σου ... τί τό ὄφελος, ἄρτιον μή ἐσθίειν, καί μεθύειν θυμῷ· ποῖον κέρδος, νηστεία μαραίνεσθαι, καί λοιδορεῖν τόν πλησίον; Τίς ἡ ὠφέλεια, ἐγκρατεῦεσθαι βρωμάτων, καί ἀρπάζειν τά ἀλλότρια;*»². Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὅπως καταγράφεται στό εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς, στρέφεται ἐναντίον τῆς τυπολατρίας καί ἀποκαλύπτει τήν πραγματική οὐσία τῆς νηστείας. Ὁ Χριστός ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ νηστεία δέν εἶναι πράξη πού ἀποσκοπεῖ στό «φαίνεσθαι» ἢ στήν ἐντύπωση πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀλλά ἀποτελεῖ βαθιά προσωπική ὑπόθεση, ἄρρηκτα συνδεδεμένη μέ τή σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό.

Ἡ νηστεία δέν πρέπει νά ἐκλαμβάνεται οὔτε ὡς μέσο ἐπίδειξης ὑπερηφανείας, οὔτε ὡς αἰτία ντροπῆς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Ἀντίθετα, καλεῖται νά εἶναι μιά ταπεινή πνευματική ἄσκηση, πού καλλιιεργεῖ τήν ἐγκράτεια, τήν ταπείνωση καί τήν ἀγάπη, καί νά πραγματοποιεῖται «*ἐν τῷ κρυπτῷ*» ὥστε ὁ Θεός, «*ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει ἐν τῷ φανερῷ*» (Ματθ. στί 18).

Ἡ Κυριακή τῆς Τυρινῆς μᾶς καλεῖ νά ἐννοήσουμε τήν ἀληθινή διάσταση τῆς νηστείας, ὅπως τήν ἀποκαλύπτει ὁ Θεός διά τοῦ προφήτου Ἡσαΐου: «*οὐκί τοιαύτην νηστείαν ἐγὼ ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος, ἀλλά λυε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλίαις βιαίων συναλλαγμάτων, ἀπόστελλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει καί πᾶσαν συγγραφὴν ἀδικον διάσπα· διάθρυπτε πεινῶντι τόν ἄρτιον σου καί πτωχοὺς ἀστέγους εἴσαγε εἰς τόν οἶκόν σου· ἐάν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε ... καί δῶς*

πεινῶντι τὸν ἄρτον ἐκ ψυχῆς σου καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσῃς, τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει τό φῶς σου, καὶ τό σκότος σου ὡς μεσημβρία» (Ήσ. νη' 6-7, 10). Ἡ Ἐκκλησία, μέ τήν Κυριακή τῆς Τυρινῆς, μᾶς καλεῖ νά εἰσέλθουμε στήν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς μέ καθαρή καρδιά, ἔμπρακτῃ ἀγάπῃ, καὶ εἰρηνική διάθεση, ὥστε νά βιώσουμε τήν πνευματική πορεία πού ὀδηγεῖ στήν Ἀνάσταση, ἐκεῖ ὅπου τό φῶς διαλύει κάθε σκοτάδι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Γιά περισσότερες πληροφορίες γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ Τριωδίου βλ. Makarios Simonopetritul, *Triodul Explicat. Mistagogia timpului liturgic* (Μυσταγωγία τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Συμβολή στήν Θεολογία τοῦ λειτουργικοῦ χρόνου), μετάφραση ἀπό τά γαλλικά διάκ. Ioan I. Ică Jr., Deisis, Sibiu 2008.

2. Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου, *Εἰς κήρυγμα νηστείας. Λόγος ε΄*, PG 60, 717.

Διάκονος **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΤΕΪ**

Παναγιώτη Τοκκαρή
ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΕΩ

A

ὅτι ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καί εὐφρανθῶμε ἐν αὐτῇ», προφήτεψε ὁ Δαβίδ¹, ἐννοώντας τὴν ἡμέρα Κυριακή. Πρὸς χάρη τοῦ Κυρίου ἡ μέρα αὐτὴ ὀνομάσθηκε «Κυριακή».

Τὴ μέρα αὐτὴ ἐπέλεξε ὁ Κύριος νὰ πραγματώσει τὸ κορυφαῖο γεγονός τῆς Πίστεώς μας: Τὴν ἐν νεκρῶν Ἀνάστασὴ Του. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴ μέρα αὐτὴ ἐπέλεξαν νὰ ἐπιτελοῦν τὴ Θεία Εὐχαριστία, ἀλλὰ καὶ τὴν ὥρα κατὰ τὴν ὁποία ἀναστήθηκε². «Ἡ Θεία Εὐχαριστία ἤδη ἀπὸ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἐτελεῖτο τὴ νύκτα Σαββάτου πρὸς Κυριακή» σημειώνει ὁ καθηγητὴς Βλάσιος Φειδᾶς³.

Γι' αὐτὸ, ἡ Θεία Εὐχαριστία (ἀνάμνησις τοῦ ἀναστάντος Ἰησοῦ) ἀρκετικὰ γινόταν Κυριακὴ καὶ μόνο Κυριακὴ. Ὁ Παῦλος τέτοια μέρα Κυριακὴ, ἐπέλεξε τὴ Θεία Λειτουργία⁴.

Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ μαθητὲς του στὴν Κόρινθο⁵. Οἱ Διδαχὲς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων κάνουν λόγο γιὰ Λειτουργία τὴν Κυριακὴ, «ἐν ἧ προφητῶν ἀνάγνωσις, Εὐαγγελίου κηρυκεία, καὶ θυσίας ἀναφορά, καὶ τροφῆς ἱερᾶς δωρεά»⁶.

Ἔτσι ἡ Κυριακάτικη Λειτουργία γενικεύθηκε καὶ παγιώθηκε σέ ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος σέ πολλές ὁμιλίες του τόνιζε πόση μεγάλη σημασία ἔχει ὁ κυριακάτικος ἐκκλησιασμός, ἀλλὰ καὶ πόση μεγάλη ἁμαρτία ἔχουν ὅσοι δὲν ἐκκλησιάζονται.

Στὸ Τριώδιον τῆς Ἐκκλησίας μας προστίθενται καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐβαλον οἱ ἅγιοι Πατέρες τὴν ἀνάμνησιν τῆς Δευτέρας Παρουσίας κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀποκρεω, πιθανόν, διὰ νὰ περιορίσουν τὴν τρυφήν καὶ τὴν ἀφροσύνην, ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἑορτῆς καὶ νὰ κινήσουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς συμπάθειαν τοῦ πλησίον».

Καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅλοι ἔπρεπε μέ πολλὴν εὐλάβειαν καὶ σεμνότητα νὰ περάσουν καὶ τὴν σημερινὴ Κυριακὴ, δοξάζοντες καὶ εὐχαριστοῦντες τὸν Θεόν, διὰ τὰ χαρίσματα, τὰ ὁποία τοὺς χαρίζει, ἐτοιμαζόμενοι εἰς προϋπάντησιν τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς.

Δευτέρα Παρουσία ὀνομάζεται, κατὰ τὸ Τριώδιον, διότι προηγήθη ἡ πρώτη κατὰ τὴν ὁποία «σωματικῶς πρὸς ἡμᾶς ἐπεδήμησεν» ὁ Χριστός

ἤρεμα καί χωρίς δόξαν.

Ὅμως εἰς τήν Δευτέρα Παρουσία δέν θά ἔρθει, ὅπως εἰς τήν πρώτην, πωχός, ἄσημος, χωρίς δόξαν. Ἡ ἔλευσή του θά εἶναι μέ πολλήν δόξαν, μέ μεγάλη λαμπρότητα καί μέ θεϊκὴν μεγαλοπρέπεια. Αὐτὸ βεβαιώνει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεώς μας «Καί πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης, κρῖναι ζώντας καί νεκρούς, οὗ τῆς Βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος». Καί αὐτὸ πού οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἔβαλαν ὡς ἄρθρον εἰς τὸ «Πιστεύω» τὸ στηρίζουν ἀκριβῶς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Κρίσεως, πού λέγει:

«Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καί πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ καί συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καί ἀφοριεῖ αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων ὡς περὶ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων καί σπῆσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων»⁷.

Πότε θά γίνει ἡ Δευτέρα Παρουσία

Πότε ὅμως θά γίνει ἡ Δευτέρα αὐτοῦ Παρουσία, κανένας δέν γνωρίζει «Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καί τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδέ οἱ Ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ Πατήρ μου μόνος. Γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ὥρα ὁ Κύριος ὑμῶν ἔρχεται... Γίνεσθε ἔτοιμοι»⁸. «Οὐκ ἡμῶν ἔστι γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ Πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ». Ἀποτελεῖ ἐπομένως πλάνη καί ἀπάτη ἡ διδασκαλία τῶν Ἰεχωβιτῶν, πού «ὀρίζουν» ἡμέρες καί πού γι' αὐτόν τόν λόγο ἔχουν ἐπανελημμένως διαφευσθεῖ καί γελοιοποιηθεῖ.

Γιὰ ποῖο λόγο ἄραγε δέν φανερῶνει ὁ Χριστὸς τήν ὥραν τῆς Κρίσεως καί ὅταν ἀκόμη τὸν ἐρωτοῦν μέ ἀγωνία οἱ μαθητές Του; Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μέ φωτισμένο νοῦ μᾶς ἀπαντοῦν: «Δίδει μόνον τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, ἀλλὰ τοὺς καιροὺς τοὺς παρασιωπᾷ. Διότι θέλει νά εἴμαστε πάντοτε ἔτοιμοι. Μὲ τὸ νά μὴ γνωρίζουμε ὀρισμένως τὸ πότε, θέλει νά μὴ γνωρίζουμε τίποτε, ὥστε νά εἴμαστε ἔτοιμοι πάντοτε».

Πότε λοιπὸν θά πραγματοποιηθεῖ ἡ Δευτέρα Παρουσία, οὐδεὶς γνωρίζει, κατὰ τὸ Τριῶδιον. Πλὴν ἐδήλωσε μερικά σημεῖα, τὰ ὁποῖα πρόκειται νά προηγηθοῦν καί τὰ ὁποῖα μερικοὶ Ἅγιοι τὰ ἀνέλυσαν περισσότερο.

Περὶ Ἀντιχρίστου

Πρὶν ἀπὸ τήν Δευτέρα Παρουσία θά ἔχουμε τήν ἔλευση τοῦ Ἀντιχρίστου, ὁ ὁποῖος καθὼς διατυπώνει ὁ Ἅγιος Ἰππόλυτος θά γεννηθεῖ ἀπὸ γυναῖκα πόρνην, κατὰ τὸ φαινόμενο παρθένον, πλὴν Ἑβραίαν καί θά περπάτησῃ τήν κατὰ Χριστὸν πολιτείαν καί θά πραγματοποιεῖ θαύ-

ματα, ὅσα καί ὁ Χριστός, καί νεκρούς θά ἀναστήσει, ὅμως ὅλα αὐτά θά τά ἐπιτελεῖ κατὰ φαντασίαν, καί τήν γέννηση καί τήν σάρκα, καί τά ὑπόλοιπα πάντα καί τότε θά ἀποκαλυφθεῖ, ὅπως λέγει ὁ Ἄπόστολος Παῦλος ὁ υἱός τῆς ἀπωλείας ἐν πάσῃ δυνάμει καί μέ σημεῖα καί τέρατα ψεύδους. Πλήν ὅχι αὐτός ὁ διάβολος ἔχει νά μεταβληθεῖ εἰς σάρκα, καθώς λέγει ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἀλλά ἄνθρωπος καί ἐκ πορνείας γεννηθείς ἔχει νά δεχθεῖ μέσα του ὅλην τήν ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ καί αἴφνης «ἐπαναστήσεται».

Ἄκολουθως θά φανεῖ δῆθεν καλός καί ἐπεικῆς καί τότε ἔχει νά γί- νει μεγάλη πείνα καί μέ κάποιο τρόπο θά πραγματοποιήσει βοήθειαν εἰς τόν λαόν. Σύμφωνα μέ τίς θεῖες Γραφές θά μελετήσῃ καί νηστεία θά κάνει καί ἀπό τούς ἀνθρώπους ἔχει νά παρακινηθεῖ διά τῆς βίας καί βασιλεύς θά ἀνακηρυχθεῖ καί πρὸς τό γένος τῶν Ἑβραίων θά δεῖξῃ μεγάλην ἀγάπην καί στήν Ἱερουσαλήμ θά τούς ἀποκαταστήσῃ καί τόν ναό τους θά ἀνακαινίσῃ.

Ὅμως ἐπτά ἔτη πρὸ τοῦ Ἄντιχρίστου, καθώς λέγει ὁ Δανιήλ, θά ἔλ- θῃ ὁ Ἐνώχ καί ὁ Ἥλιος κηρύττοντες εἰς τόν λαόν νά μὴν τόν πιστεύ- σουν. Αὐτός θά τούς πιάσῃ καί θά τούς βασανίσῃ. Στή συνέχεια θά τούς ἀποκεφαλίσῃ. Ὅσοι θά μείνουν εὐσεβεῖς, θά φύγουν μακριά στά ὄρη, τούς ὁποίους θά βρῖσκει μέσω τῶν δαιμόνων, θά τούς μεταχειρί- ζεται μέ διάφορες τιμωρίες. Σέ ἐκεῖνα τά ἐπτά ἔτη θά κολοβωθοῦν ἤτοι θά ἐλαττωθοῦν γιά χάρην τῶν ἐκλεκτῶν. Τότε θά γίνῃ μεγάλη πείνα καί στοιχεῖα θά μεταβληθοῦν τόσον ὥστε παρ' ὀλίγον ἔχουν νά ἐξαφανι- σθοῦν ὅλοι⁹.

Ὑστερα ἀπό ὅλα αὐτά τά γεγονότα ξαφνικά θά πραγματοποιηθεῖ ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου, ὡς ἀστραπή ἀπό τόν οὐρανόν. Ὁ τίμιος αὐτοῦ Σταυρός θά προπορευέται, καί ποταμός πυρός βράζων θά τρέχει μπρο- στά του, ὁ ὁποῖος θά καθαρίζει τή γῆ ἀπό τίς ἀκαθαρσίες καί τούς μολυ- σμούς τῶν ἀνομιῶν. Στή συνέχεια θά πιασθεῖ ὁ Ἄντιχριστος καί οἱ δι- κοί του ὑπῆρέτες καί θά παραδοθοῦν εἰς τό αἰώνιον πῦρ. Τότε θά σαλπί- σουν οἱ ἄγγελοι καί ἐν ταυτῷ ὅλον τό ἀνθρώπινον γένος ἀπό τούς τέσ- σερεις ὀρίζοντες τῆς οἰκουμένης θά συναθροισθεῖ. Ὅλοι θά βρεθοῦν μέ τά ἴδια σώματα καί τίς ψυχές τους, ὅλοι μεταστοιχειωμένοι εἰς ἀφ- θαρσίαν, ὅλοι θά ἔχουν μία μορφή καί αὐτά τά στοιχεῖα τῆς φύσεως θά μεταβληθοῦν σέ καλύτερη κατάστασιν¹⁰.

Ἡ Κρίση

Τότε μέ ἓνα λόγον ὁ Κύριος θά χωρίσῃ τούς δικαίους ἀπό τούς ἁμαρτωλούς καί ὅσοι ἔπραξαν τά ἀγαθὰ θά ἀποφασισθεῖ νά πᾶνε στήν αἰώνια ζωή. Οἱ δέ ἁμαρτωλοί θά εἶναι κοινωνοί τῶν πράξεών τους. Καί καθώς βλέπουμε σέ ἐκείνη τήν ἡμέρα, ὁ Κριτής δέν θά ζητήσῃ νηστεῖες

οὔτε σωματικές κακοπάθειες, ὅτι καλὰ μὲν εἶναι καὶ αὐτά, ἀλλὰ πολὺ καλύτερα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ συμπάθεια¹¹.

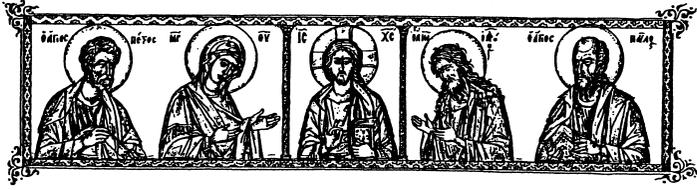
Καθὼς φαίνεται νὰ λέει στοὺς δικαίους καὶ στοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξ τινὰς ἀρετὰς: *ἐπέινασα καὶ ἐδώκατε μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποιήσατέ μοι, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με. Γυμνός καὶ περιεβάλετέ με. Ἦσθένησα καὶ ἐσκέψασθέ με. Ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθετε πρὸς με. ἐφ' ὅσον γὰρ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε. Ταῦτα ἕκαστος μπορεῖ νὰ τὰ κάνει κατὰ τὴν ἴδιαν δύναμιν. Τότε λοιπὸν κάθε γλῶσσα θὰ ὁμολογήσει ὅτι Κύριος Ἰησοῦ Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς. Ἀμήν¹².*

Ἄλλα αὐτὰ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ δεχομένη, ἥτοι οἱ Θεῖοι Πατέρες, τρυφὴν μὲν καὶ Βασιλείαν Οὐρανῶν ὀνομάζουν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων συνδιαγωγὴν καὶ τὴν ἔλλαμψη τοῦ θείου φωτός καὶ τὴν παντοτεινὴν ἀνάβασιν. Βάσανον δέ καὶ σκότος καὶ τὰ τοιαῦτα, τὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρισμὸν καὶ μακρυσμὸν καὶ τὴν τῶν ψυχῶν διὰ τῆς συνειδήσεως δαπάνην, ἐνθυμούμενοι ὅτι ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν των καὶ διὰ πρόσκαιρον τρυφὴν, τῆς θεϊκῆς ἐλλάμψεως ἐστερήθησαν¹³.

Τῇ ἀφάτῳ σου φιλανθρωπία Χριστέ ὁ Θεός, τῆς εὐκταίας σου φωνῆς ἡμᾶς καταξίωσον, καὶ τοῖς ἐκ δεξιῶν σου προβάτοις ἡμᾶς ἐλεήσας συναρίθμησον. Ἀμήν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ψαλμ. ριζ' 24.
2. Πρ. κ' 7-11 & Α' Κορ. ις' 2.
3. Βλασίου Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τ. Α', σελ. 56.
4. Πράξ. κ' 7.
5. Α' Κορ. ις' 2.
6. P.G. 1:774.
7. Ματθ. κε' 31-33.
8. Ματθ. κδ' 36, 42, 44.
9. Ἀρχιμανδρίτου π. Μάρκου Κ. Μανώλη Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω. Ἄρθρο ἰσοσελίδας Ποιμίν.
10. Ὁ.π.
11. Ὁ.π.
12. Ὁ.π.
13. Ἀρχιμανδρίτου π. Μάρκου Κ. Μανώλη Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω. Ἄρθρο ἰσοσελίδας Ποιμίν.

† Μητροπολίτη Κοζάνης Διονυσίου Ψαριανού
ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Η

ταν πραγματικά ιερή και ἀληθινά ὀρθόδοξη ἡ πράξη ἐκείνων, πού σκέφθηκαν καί ὥρισαν τόν κοινό ἐορτασμό ἀπό τήν Ἐκκλησία καί τήν Πολιτεία σήμερα Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὅχι μέ μία λεγόμενη δοξολογία, σάν ἐκείνες ὅπου ἀλλόδοξοι καί ἀλλόθρησκοι βρίσκονται μαζί μέσα στό νάο τοῦ Θεοῦ σέ μία ἐθνικοθρησκευτική ἢ κοινωνικοπολιτική συγκέντρωση. Ἀλλά μέ θεία Λειτουργία, ὅπου σέ μία κοινωνία ἀδελφῶν «ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι» συνυπάρχομε οἱ οἰκεῖοι τῆς πίστεως. Αὐτό εἶναι ἡ Ἐκκλησία κι αὐτό εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία· ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ λειτουργική καί εὐχαριστιακή σύναξη, «ἡ ἐνὶ στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ» δοξολογία καί ἀνύμνηση τοῦ Θεοῦ.

β') Σ' αὐτή τή σύναξη ἔχω τήν ἐντολή καί τήν τιμή νά ὁμιλήσω σήμερα. Ἐπαινῶ «τόν προσθέντα... τόν λόγον τόνδε» στή σημερινή ἐορτή... «ὡς καλόν ἀγορευέσθαι αὐτόν», γιά νά θυμηθῶ, ἔστω καί ἄκαιρα, τόν ἀρχαῖο Ἀθηναῖο πολιτικό. Ἀλλ' ἀμέσως μοῦ ἔρχονται στό νοῦ τά λόγια τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Οὐκ ἴστε τόν ἀγῶνα τόν ἡμέτερον, ἀδελφοί. Οὐκ ἴστε πηλίκον ἀπό Θεοῦ δῶρον ἡ σιωπή καί τό μή ἔχειν ἀνάγκην λόγου παντός». Δέν ξέρετε, πόσο μεγάλο δῶρο ἀπό τό Θεό εἶναι ἡ σιωπή καί τό νά μή βρίσκεται κανείς στήν ἀνάγκη νά ὁμιλήσει. Τό λέγει αὐτό ἕνας ἄνθρωπος, πού πολύ ἀγάπησε ἀλλά καί σεβάστηκε τό λόγο. «Ἱεουργοῦμεν τόν λόγον», ἔλεγε, καί μέ τήν ἴδια συστολή πού πλησίαζε στήν ἁγία Τράπεζα, γιά νά λειτουργήσει, ἀνέβαινε καί στόν ἱερό ἄμβωνα γιά νά ὁμιλήσει.

γ') Ἡ πρώτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν εἶναι ἀφιερωμένη στή μάχη τῆς Ἐκκλησίας ἐναντίον ὄλων τῶν αἱρέσεων καί στή νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς «ἐποφειλομένη πρός τόν Θεόν εὐχαριστία, καθ' ἣν ἡμέραν ἀπολάβομεν τήν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, σύν ἀποδείξει τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων». Σήμερα λοιπόν, Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας, σέ ἐπίσημη ἐκκλησιαστική τελετή καί ιερή Λιτανεΐα ἐπαναλαμβάνουμε ὅσα ὅρισε ἡ Σύνοδος, μέ τά ὁποῖα διακηρύττομε καί ἐπιβεβαιώνομε τήν ὀρθόδοξη πίστη μας: «Οἱ Προφῆται ὡς εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν... ὁ Χριστός ὡς

ἐβράβευσεν οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦμεν, οὕτω κηρύσσομεν. Αὐτή ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὐτή ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων».

δ') Δέν πρόκειται ἐδῶ βέβαια γιά κενή ρητορεία, πού κουράστηκαν νά ἀκοῦν οἱ ἄνθρωποι κι ἔχασαν πιά κάθε ἐμπιστοσύνη στό λόγο. Ἡ Ἐκκλησία, σέ ἱερατικό καί προφητικό τόνο, διατρανώνει τήν πίστη τῆς καί γιά τήν πίστη ἐγγυᾶται καί παίρνει τήν εὐθύνη ἀπέναντι στή ζωή καί τήν ἱστορία τοῦ κόσμου. Δέν ὀμιλεῖ ἕνας ἄνθρωπος, ὑψώνοντας τραγικά τό ἀνάστημά του μπροστά στό Θεό. Ὅμιλεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς ὁποίας ἡ ἀρχή «οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» μέ θεῖο δικαίωμα, μέ οὐράνιο κύρος, μέ τήν πνευματική τῆς ἐξουσία καί μέ τή συνείδηση τῆς εὐθύνης τῆς γιά τήν ὀρθή πίστη. Ἡ Ἐκκλησία πού κρατεῖ μέσα τῆς καί σκῶνει τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ· τίς ὁράσεις τῶν Προφητῶν, τήν παράδοση τῶν Ἀποστόλων, τή διδασκαλία τῶν Πατέρων. Ἡ Ἐκκλησία πού αὐτή εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ παίρνει ἐπάνω τῆς τήν πίστη καί τή συνείδηση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τήν κατοχυρώνει σέ δογματικούς ὄρους καί ἱερούς Κανόνες καί τήν παραδίδει ἀπό γενιά σέ γενιά. Ὅχι ὡς ἰδεολογική θεολογία καί ἀντικειμενοποιημένη γνώση, ἀλλά ὡς πνευματική ἐμπειρία καί ζωή ὡς «μάθος» μέσ' ἀπό τό «πάθος». Ἄς ἐπαναλάβομε κι ἐμεῖς σήμερα τά λόγια τοῦ χοροῦ στήν ἀρχαία τραγωδία: Δόξα στό Θεό, «τόν φρονεῖν βροτούς ὀδῶσαντα τῷ πάθει μάθος θέντα κυρίως ἔχειν».

Τό δρόμο μας, πού εἶναι ἡ μετάνοια, δέν τόν βρίσκομε, καί τό σκοπό μας, πού εἶναι ἡ σωτηρία, δέν τόν φτάνομε, ἄν δέν περάσουμε ἀπό τό πάθος, ἄν δέν πονέσουμε μέσα μας κι ἄν δέν σταυρωθοῦμε. Πνεῦμα δέν παίρνομε, ἄν δέν δώσουμε αἷμα καί μέ καμιά θεολογία δέν θά φτιάσουμε νά δοῦμε τό ἄκτιστο φῶς τοῦ Θεοῦ, ἄν δέν πατήσουμε γερά ἐπάνω στήν πράξη: «Πρᾶξις θεωρίας ἐπίβασις» εἶναι τό ἀξίωμα τῶν ὀρθοδόξων Πατέρων.

ε') Ὅτι δέν πρόκειται κι ἐδῶ γιά ρητορεία, ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι λαοί καί μάλιστα οἱ Ἕλληνες εἴμαστε σέ θέση νά τό ξέρομε καλά. Ἡ ἐθνική μας ἱστορία καί ἡ ἐπιβίωση τῆς φυλῆς εἶναι δεμένα μέ τήν πίστη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἔτσι πού Ἕλληνας ἢ Ρωμηός καί Ὁρθόδοξος νά σημαίνουν σχεδόν τό ἴδιο.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, μαζί μέ τήν εὐθύνη τῆς ἀποστολικῆς καί πατερικῆς παράδοσης, πῆρε ἐπάνω τῆς καί τό σταυρό τῆς ἐθνικῆς προστασίας τῶν λαῶν τῆς, κι αὐτό εἶναι ἡ καύχησή τῆς, ἀλλά καί τό δράμα τῆς. Κάτω ἀπό τή σκέπη τῆς Ἐκκλησίας, κι ἄς τό ἀρνοῦνται ἄλλοι γιά δικούς των λόγους, προστατεύθηκαν οἱ ὀρθόδοξοι λαοί γιά πολλούς αἰῶνες. Τῆς Ἐκκλησίας, πού ἄσχετα μέ τίς ἐθνικές καί φυλετικές διαφορές τῶν λαῶν τῆς, ὀνομάζεται Ἑλληνική Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

στ') Αὐτός ὁ τίτλος δέν εἶναι χαριστικός γιά τούς Ἕλληνες καί ἄδικος γιά τούς ἄλλους ὀρθόδοξους λαούς. Ἀποτελεῖ τόν ἀκριβή χαρα-

κτηρισμό της Ὁρθοδοξίας, τῆς ὁποίας ἡ γλώσσα, ἡ θεολογία, ἡ λατρεία, ἡ τέχνη, οἱ διοικητικοί θεσμοί, ὅλα εἶναι ἐλληνικά. Τό μεγάλο δένδρο τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ καλλιέλαιος, ἐπάνω στήν ὁποία ἐγκεντρίσθηκαν τά ἔθνη, ἄπλωσε κλαδιά καί σκεπάζει τούς λαούς, ἤ πιά σωστά αὐτά τά ἴδια τά κλαδιά ἀποτελοῦν τήν παραδοσιακή καί πολυπάθη οἰκογένεια τῶν ὀρθοδόξων λαῶν. Καί εἶναι κρίμα πού ἡ πολιτική τῶν λαῶν αὐτῶν ἀγνόησε καί δέν ἐκμεταλλεύτηκε θετικά καί εἰλικρινά τήν κοινή ἐκκλησιαστική πίστη καί παράδοση ὡς τήν πιά γερή καί ἀσάλευτη βάση γιά τήν ἴδρυση, τοῦλάχιστον ἐδῶ στό βαλκανικό χῶρο, μιᾶς ὀρθόδοξης συμπολιτείας. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἀπέθανε ὄχι μόνο γιά τό ἔθνος Του, «ἀλλ' ἵνα καί τά τέκνα τοῦ Θεοῦ τά διεσκορπισμένα συναγάγη εἰς ἓν». Ἄλλη δύναμη μέ τόση ἔλξη κι ἄλλη μάνα μέ τόση ἀγάπη, πού νά συνάγει καί νά σκεπάζει τούς ἀνθρώπους, σάν τήν Ἐκκλησία, δέν ὑπάρχει. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ κιβωτός μέσα στήν ὁποία σώζονται οἱ ἄνθρωποι στόν ἀέναο κατακλυσμό τοῦ κόσμου.

ζ') Ἀλλά τί θέση της μέσα στούς λαούς της, ὄχι ὡς ἐξουσία ἀλλ' ὡς πνευματική διακονία, ἡ Ἐκκλησία δέ τήν κατέχει χωρίς θλίψη καί χωρίς σταυρό. Αὐτός εἶναι ὁ κληρὸς τῆς Ἐκκλησίας, νά διώκεται καί νά πληρώνει ξένες ἁμαρτίες. Ἔτσι ὅμως ἡ Ἐκκλησία νικᾷ τόν κόσμο, ὄχι γιά νά τόν ἐξουσιάσει, ἀλλά γιά νά τόν προσλάβει, νά τόν κάμει δικό της καί νά τόν ὀδηγήσει στήν Ἀνάσταση. Τά τελευταῖα λόγια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στούς Ἀποστόλους μετά τό μυστικό δεῖπνο εἶναι αὐτά: «ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε, ἀλλά θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τόν κόσμον». Καί τά λέγει αὐτά καί ὀμιλεῖ γιά νίκη, ὅταν πορεύεται πρὸς τό Σταυρό καί τό θάνατο. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία νικᾷ τόν κόσμο καί τόν κάνει δικό της, ὅταν ἠττᾶται καί σταυρώνεται. Εἶναι γενναῖος ἀθλητής ἡ Ἐκκλησία καί καθὼς γράφει ὁ ἀρχαῖος ἀποστολικὸς Πατέρας, «γενναίου ἐστίν ἀθλητοῦ τό δέρεσθαι καί νικᾶν».

η') Ἡ εἰκονομαχία, μέ τήν ὁποία εἰδικότερα συνδέεται ἡ σημερινή ἑορτή, εἶναι ἡ μόνη ἐπίθεση στή ζωὴ καί τήν ἱστορία της, πού σήκωσε ἡ Ἐκκλησία. Ὅχι πιά ἀπὸ τήν εἰδωλολατρία, ἀλλ' ἀπὸ τούς δικούς της ἀνθρώπους: «καί ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες, λαλοῦντες διεστραμμένα...» προειδοποιούσε ὁ μέγας Ἀπόστολος στή Μίλητο τούς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου. Πρόκειται γιά τούς ἀπειθάρχητους καί ἀτακτοὺς ἀδελφούς, πού γέννησαν σχίσματα καί αἵρέσεις στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εἰκονομαχία ὑπῆρξε ἡ αἵρεση, πού ταλαιπώρησε τήν Ἐκκλησία γιά ἑκατό καί παραπάνω χρόνια, ἀπὸ τό 727 ὡς τό 843. Συνοδικά καταδικάστηκε ἀπὸ τήν Ἐκκλησία κι ἀπὸ τό Θεόδωρο τό Στουδίτη, χαρακτηρίστηκε ὡς «ἀθεωτάτη μεταστοιχείωσις τῶν ἀπάντων», ὡς γενική δηλαδή καί χωρίς φόβο Θεοῦ ἀνατροπή τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς εἰκονομαχίας ἦσαν ἐκ τῶν ἱκανοτέρων ἀνθρώπων

του Βυζαντίου, ἀλλ' ἡ ἀνάμιξή των στά πράγματα τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε μία ἀτυχῆς πολιτική πράξη.

θ') Ἄλλ' ἐνῶ δέν εἶμαι πιά στήν ἀρχή τῆς ὁμιλίας μου, θά ξαναθυμηθῶ τόν ἀρχαῖο Ἀθηναῖο πολιτικό καί θά ἐπαναλάβω ὅτι ἐκεῖνος λέγει στήν ἀρχή τοῦ περίφημου καί γνωστοῦ λόγου του: *«Χαλεπόν τό μετρίως εἰπεῖν, ἐν ᾧ μόλις καί ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιούται»* δύσκολο εἶναι νά πει κανεῖς ὅ,τι πρέπει κι ὅπως πρέπει, ὥστε νά μπορέσουν οἱ ἀκροατές νά σχηματίσουν μία κάποια γνώμη γιά τήν ἀλήθεια. Μά ὅταν ὁμιλοῦμε μέσα στήν Ἐκκλησία, ὅταν ὁμιλοῦμε μέσα στό σπίτι μας γιά τήν οἰκογένειά μας, δέν μᾶς χρειάζεται ἡ διαλεκτική ἐπιχειρηματολογία καί ἡ τέχνη τοῦ λόγου, γιά νά σχηματίσουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι γνώμη γιά τήν ἀλήθεια τῆ δική μας, γιά τήν πίστη μας καί γιά τή ζωή μας. Ἀκριβῶς γιά τή ζωή μας, γιατί ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι ἰδεολογική θεωρία ἀλλά προσωπική πνευματική ἐμπειρία καί ζωή· μία προσδοκία πού μᾶς συνέχει καί ὄχι μία ἀγωνία πού μᾶς προβληματίζει· μία ἐσωτερική θεοπτία κι ὄχι μία ἀντικειμενοποιημένη γνώση.

1') Τί εἶναι λοιπόν ἡ Ὁρθοδοξία, γιά τήν ὁποία σήμερα ὁ λόγος; Ἡ Ὁρθοδοξία ὄχι θεωρητικά καί ἰδεολογικά, ἀλλά ἡ Ἐκκλησία πού εἶναι ἱστορική πραγματικότητα, ἡ πῶς σωστά ἡ ἀποκάλυψη καί ἡ εἴσοδος τοῦ Θεοῦ στήν ἱστορία τοῦ κόσμου. Διαβάζομε στή θεία Γραφή ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι *«τό μυστήριον τό ἀποκεκρυμμένον ἀπό τῶν αἰώνων καί τῶν γενεῶν, νυνί δέ ἐφανέρωθη τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεός γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου... ὅς ἔστι Χριστός ἐν ἡμῖν, ἡ ἐλπίς τῆς δόξης»*. Σ' αὐτό τό χωρίο ἀπό τήν πρὸς Κολασαεῖς ἐπιστολή ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ γιά τήν ἐντολή πού τοῦ δόθηκε, γιά νά κηρύξει τό μυστήριον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας, πού ἦταν κρυμμένο γιά πολλούς αἰῶνες καί γενεές καί τώρα φανερώθηκε στούς ἀγίους τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτούς ὁ Θεός θέλησε νά κάμει γνωστό πόσο μέγανος εἶναι ὁ ἔνδοξος πλοῦτος αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου, δηλαδή ὁ Χριστός μαζί μας καί μέσα μας, αὐτό πού εἶναι ἡ ἔνδοξη ἐλπίδα μας. Ἄς θυμηθοῦμε ἐδῶ τό λόγο τοῦ ἀγίου Αὐγουστίνου ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ Χριστός μαζί μας στούς αἰῶνες.

1α') Ἄλλο ἓνα χωρίο τοῦ ἴδιου Ἀποστόλου εἶναι πολύ ἀποκαλυπτικό γιά τήν Ἐκκλησία, διά τῆς ὁποίας καί οἱ Ἄγγελοι ἔμαθαν τήν οἰκονομία τῆς πολυποίκιλης σοφίας τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστός δέν ἴδρυσε κάποια θρησκεία πού λέγεται χριστιανισμός, ἀλλά φανέρωσε στόν κόσμο τό μυστήριον τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Στό δεύτερο θεόπνευστο χωρίο τώρα ὁ μέγανος Ἀπόστολος ὁμιλεῖ πάλι γιά τή χάρη πού τοῦ δόθηκε *«εὐαγγελίσασθαι τόν ἀνεξίχνιαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ καί φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπό τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ, τῷ τά πάν-*

τα κτίσαντι διά Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωσθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καί ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διά τῆς Ἐκκλησίας τίς ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ κατά πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν». Σ' ἐμένα, γράφει ὁ Ἀπόστολος, δόθηκε ἡ χάρις νά κηρύξω ποιός εἶναι ὁ ἀνεξικνιάστος πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ καί νά φωτίσω ὅλους ποιό εἶναι τό μυστικό σχέδιο, πού ἦταν κρυμμένο ἀπό αἰῶνες μέσα στή βουλή τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δημιούργησε τά πάντα διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιά νά γνωρισθεῖ τώρα στίς ἐπουράνιες ἀρχές καί ἐξουσίες διά τῆς Ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλη σοφία τοῦ Θεοῦ σύμφωνα μέ τόν αἰώνιο σκοπό πού πραγματοποιοῖσε διά τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ιβ') Ἄν βαθύνουμε στά νοήματα τῶν δύο αὐτῶν ἀποστολικῶν χωρίων κι ἄν μέσα στά θεόπνευστα λόγια ξεχωρίσουμε τή φράση «διά τῆς Ἐκκλησίας», τότε θά καταλάβουμε τί πραγματικά εἶναι ἡ Ἐκκλησία κι ἄν μπορούμε ν' ἀντικαταστήσουμε τή θεϊκή αὐτή πραγματικότητα ἢ καί τό ὄνομά της ἀκόμα νά ἀλλάξουμε. Στό Σύμβολο τῆς πίστεως ὁ καθένας γιά τόν ἑαυτό του κι ὅλοι μαζί ὁμολογοῦμε: «Πιστεύω εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικήν καί ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν». Ἡ ἴδια πίστη δηλαδή πού ἀνήκει στό Θεό ἀνήκει καί στήν Ἐκκλησία, γιατί ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι χειροποίητο εἶδωλο, ἀλλά θεία πραγματικότητα, «Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος». Συμβαίνει ὅμως νά μὴν πιστεύουμε στό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτό καί δέν ἀναφέρουμε τό ὄνομά της, ἀλλ' ἀντί γιά Ἐκκλησία λέμε διαρκῶς γιά χριστιανισμό καί γιά χριστιανική Θρησκεία. Αὐτό μέ τή μάταιη σκέψη ὅτι κάνουμε ἐπιστήμη καί ἀντικειμενοποιοῦμε τήν ἀλήθεια, ἐπειδή συγχέουμε κάθε γνώση μέ τήν ἀλήθεια καί πιστεύουμε πώς ἡ ἀλήθεια εἶναι ἔξω ἀπό τόν ἄνθρωπο.

ιγ') Σ' αὐτό ἐδῶ τό σημεῖο γίνεται ἡ μεγάλη καταστροφή: ἀντί νά πιστεύουμε στήν Ἐκκλησία, πού εἶναι τό μεγάλο μυστήριο τῆς πολυποίκιλης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὁμιλοῦμε γιά χριστιανισμό, γιά ἓνα δηλαδή θρησκευτικοφιλοσοφικό σύστημα κάποιων ἰδεολογικῶν ἀρχῶν πίστεως καί κανόνων βίου. Ἔτσι μπορούμε νά συγκρίνομε τό λεγόμενο χριστιανισμό μέ ὅλους τούς θρησκευτικούς καί πολιτικοκοινωνικούς-ισμούς καί νά μετατρέπομε τό θεῖο ἔργο καί τό κήρυγμα τῆς Ἐκκλησίας γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου σέ θρησκευιολογία, σέ κοινωνιολογία, σέ λαογραφία καί σέ πολιτιστική κουλτούρα. Ὅχι λοιπόν Χριστιανισμός, οὔτε χριστιανική θρησκεία, ἀλλά Ἐκκλησία.

ιδ') Θά προχωρήσω ἓνα βῆμα ἀκόμα καί θά πῶ. Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Γιατί ἀπό ἐδῶ ἀρχίζει μία δεύτερη καταστροφή, πού ὀδήγησε στό σκάνδαλο τῶν αἰώνων, τό χωρισμό δηλαδή τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καί Δύσης. Τά πιά πέρα, ὅσα συνέβησαν στήν Εὐρώπη μετά τό λεγόμενο Μεσαίωνα, τήν Ἀναγέννηση καί τό δεύτερο σχίσμα στή δυτική Ἐκ-

κλῆσια, δέν ἔχουν θέση νά λέγονται τώρα. Παρανοήσεις καί πλάνες ὀδήγησαν μέχρι πού νά πούν κάποιοι ὅτι «ὁ Θεός πέθανε» καί κάποιοι ἄλλοι ὅτι «ἡ θρησκεία εἶναι τό ὄπιο τοῦ λαοῦ». Ἐλλά εἶχαν δίκιο οἱ ἄνθρωποι δέν εἶπαν γιά τήν Ἐκκλησία, γιά τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, πού δέν τήν ἤξεραν καί δέν τήν εἶδαν, ἀλλά γιά κάποιο χριστιανισμό καί γιά κάποια θρησκεία καί γιά κάποια θεολογία πού δέν εἶναι πίστη καί ζωή ἀλλά μάταιη προσπάθεια νά ἀποδειχθεῖ λογικά ἡ ἀλήθεια, σάν καί ἡ ἀλήθεια, νά εἶναι ἀντικειμενική γνώση. Ἐλλά ἔξω ἀπό τό Θεό καί τόν ἄνθρωπο, στόν ὁποῖο ὁ Θεός ἀποκαλύπτεται, δέν ὑπάρχει ἀλήθεια, γιατί ἡ ἀλήθεια δέν εἶναι πρᾶγμα καί ἀντικείμενο, ἀλλά πρόσωπο: «Ἐγώ εἰμί ἡ ἀλήθεια», εἶπε ὁ Χριστός.

ιε') Τό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ, κι αὐτό θεολογικά σημαίνει ὅτι ἡ ἐκκλησιολογία εἶναι ἡ χριστολογία. Θε-
άνθρωπος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θεανθρώπινος ὀργανισμός καί ἡ Ἐκκλη-
σία. Ὡς θεῖο μυστήριο πιστεύομε στήν Ἐκκλησία καί ὡς ἀνθρώπινη
ὀργάνωση τήν ὑπηρετοῦμε. Ἄς πιστεύομε στό μυστήριο τῆς Ἐκκλη-
σίας, πού εἶναι τό μυστήριο τῆς σωτηρίας πού «ἐνεργεῖται ἐν τῷ κόσμῳ».
Ἔτσι θά μάθομε, καί κληῖρος καί λαός, «πῶς δεῖ ἀναστρέφεσθαι ἐν οἴκῳ
Θεοῦ», πῶς νά φερόμαστε στήν Ἐκκλησία καί πῶς νά τήν ὑπηρετοῦμε.

ιστ') Οἱ ἀρχαῖοι Πατέρες πού ἤξεραν καλά τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἐπει-
δή πίστευαν καί ζοῦσαν μέσα τους τό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, τό εἶ-
χαν ἀξίωμα ὅτι ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία δέν ὑπάρχει σωτηρία. Αὐτή εἶναι
καί ἡ δική μας πίστη, γι' αὐτό καί μένομε στήν Ἐκκλησία, «*Σωτήρα ἀ-
πεκδεχόμενοι Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν*». Δέν λέμε γιά τούς ἄπιστους
καί γιά τούς ἄθεους, γιατί δέν ξέρουμε ἄν σί' ἀλήθεια ὑπάρχουν ἄπιστοι
καί ἄθεοι στόν κόσμο. Λέμε γιά ὅλους πού δεχθήκαμε τό θεῖο Βάπτι-
σμα κι ἔχομε ἐπάνω μας τή σφραγίδα τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-
τος, πού ὅσο πῖο πολύ ὁ καθένας γονατίζομε κάτω ἀπό τό βᾶρος τῆς
ἁμαρτίας μας, τόσο περισσότερο θέλομε νά συγκροτοῦμε τήν Ἐκκλη-
σία καί νά εἴμαστε ἡ Ἐκκλησία καί νά βρισκόμαστε μέσα στήν Ἐκκλη-
σία, γιατί μόνο μέσα στήν Ἐκκλησία καί ὡς Ἐκκλησία θά σωθοῦμε.
Κανένας δέν σώζεται μόνος του καί χωριστά ἀπό τούς ἄλλους. Ὁ Ἰη-
σοῦς Χριστός εἶπε πῶς «*οὐ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἔμνο ὀ-
νομα, ἐκεῖ εἰμί ἐν μέσῳ αὐτῶν*». Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν, μέσα στήν ὁποία
σωζόμαστε, εἶναι ἡ σύναξη στό ὄνομα καί μέ τήν παρουσία τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ. Ἡ σύναξη αὐτή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι λειτουργική. Ὅλη ἡ
Ἐκκλησία, ὁ Θεός, οἱ ἄγγελοι καί οἱ ἄνθρωποι, οἱ ζῶντες καί οἱ κεκοι-
μημένοι, παρόντες στή θεία Λειτουργία. Σ' ἕναν ὕμνο τῶν ἀποστολικῶν
χρόνων, ἐνσωματωμένο στήν Α' πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολή τοῦ ἀποστό-
λου Παύλου, ἡ Ἐκκλησία εἶναι τό μέγα μυστήριο τῆς εὐσέβειας: «*Μέγα
ἐστὶ τό τῆς εὐσεβείας μυστήριον...*». Πάει νά πεῖ ὅτι ἡ ὀρθόδοξη πίστη

καί ἡ εὐσεβεία εἶναι ἐκκλησιαστική καί λειτουργική. Τό μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ὅταν τελεῖ τή θεία Λειτουργία. Ἐξω ἀπό τή σύναξιν τῆς Ἐκκλησίας καί τή θεία Λειτουργία κανένας δέν μπορεῖ νά λέγει πῶς εἶναι εὐσεβής, ὅτι πιστεύει στήν Ἐκκλησία καί ὑπηρετεῖ τήν Ἐκκλησία.

ιζ') Ἄλλά ἡ Ὁρθοδοξία, ὅπως ἀμυδρά καί ἄτεχνα προσπαθῶ νά τήν περιγράψω, ἐν γνώσει ὅτι δέν περιγράφεται, γιατί ἡ Ὁρθοδοξία ἤ ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι ἰδεολογία καί σύστημα, ἡ Ὁρθοδοξία λοιπόν τί τάχα ἔχει νά πεῖ καί νά προσφέρει στό σύγχρονο ἄνθρωπον, τόν προσωπικά ἀλλοτριωμένο μέσα στίς συνθήκες τοῦ κοινωνικοῦ βίου; Τό ἐρώτημα τίθεται χωρίς καί νά εἶναι καιρός καί νά ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά δοθεῖ τώρα ἡ ἀπάντησις. Θά περιορίσω λοιπόν τό λόγο σ' ἓνα σημεῖον, πού ἀφορᾷ στή σύγχρονη ἐλληνική πραγματικότητα, καί γιατί δέν ἐπιθυμῶ νά ξεπεράσω τά ἐπιτρεπόμενα χρονικά ὅρια.

ιη') Κινδυνεύομε, ὅταν ὁμιλοῦμε γιά ζητήματα τόσο σπουδαῖα, ὅπως εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία, νά κριθοῦμε ὅτι βρισκόμαστε ἔξω ἀπό τά πράγματα καί τή ζωή, ὅτι ἐμμένομε σέ κάποιες ἄγονες τάχα ἀντιλήψεις καί διαμάχες τῶν περασμένων αἰώνων. Ἄλλ' ὅμως γιά ὅλους τούς ὀρθόδοξους λαούς καί περισσότερο γιά μᾶς τούς Ἕλληνας ἡ Ὁρθοδοξία δέν εἶναι μιά ἀνάμνησις τοῦ περασμένου καιροῦ ἀλλά ἡ ζωή μας σήμερα καί ἡ ἐπαγγελία τοῦ αὔριο. Τίποτε στήν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι ἀπλή ἀνάμνησις, ἀλλ' ὅ,τι μιά φορά ἀποκαλύφθηκε διαιωνίζει «ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» ὅσο περισσότερο τό αισθανόμαστε νά ζεῖ μέσα μας, τόσο λιγότερο μπορούμε λογικά νά τό ἐξηγήσουμε. Ὁ μέγας Ἀπόστολος γιά κάτι πού κάποτε σ' αὐτόν συνέβη κι ἐξακολουθοῦσε νά τόν συγκλονίζει ἔγραφε πρὸς Κορινθίους: «εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτός σώματος, οὐκ οἶδα». Πάει νά πεῖ πῶς ὁ νοῦς καί οἱ αἰσθήσεις, πού εἶναι ὁπωσδήποτε λειτουργίες τοῦ σώματος, δέν φθάνουν γιά νά καλύψουν τό πλάτος τῆς ζωῆς καί νά ἐξηγήσουν πνευματικές καταστάσεις. Ἄλλο διάνοια κι ἄλλο πνεῦμα, κι εἶναι κι αὐτό ἓνα γνώρισμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅτι δέν συγχέει τήν πνευματικότητα μέ τή διανοητικότητα καί δέν χάνεται γιά νά πιάσει λογικά τό Θεό καί τήν ἀλήθεια.

ιθ') Καλά κάνουν οἱ πολιτικοί μας καί κουράζονται ἔτσι ἢ ἀλλιῶς γιά τήν ἔνταξιν τῆς χώρας μας στήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα. Ὁ κόσμος σήμερα, ὅλος ὁ πλανήτης τῆς γῆς, δέν θά σωθεῖ ἀπό μιά τελειωτική καταστροφή, ἂν δέν εἰρηνεύσουν καί δέν ἐνωθοῦν οἱ λαοί. Ὁ μακαρισμός τοῦ Χριστοῦ ἀνήκει σέ ὅλους πού ἀναπτύσσουν εἰλικρινή δραστηριότητα γιά τήν εἰρήνην. «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί». Μέσα σ' αὐτούς πρώτη εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, στήν ὁποία δέν ὑπάρχει ἱερέας καί στό πῶς ἀπόμακρον χωριό κάθε ἡμέρα πού νά μή βάζει πετραχήλι καί νά μή δεθεῖ: «Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου»... Καί δέν χωρεῖ ἀμ-

φιβολία πώς είναι πιά αποτελεσματικός αυτός ο τρόπος και πιά δραστη-
κός ο λόγος της εκκλησιαστικής δέσης παρά όλες οι πορείες και οι
φωνές στο δρόμο, όχι μόνο για την ειρήνη του «σύμπαντος κόσμου»,
αλλά και για οποιοδήποτε ζήτημα, για τό οποιο τυχαίνει να διαφωνούν
και να έρίζουν μεταξύ τους οι άνθρωποι. Είναι φυσικό, γιατί, για να ει-
ρηνεύσουμε μεταξύ μας, πρέπει πρώτα να ειρηνεύσουμε μέσα μας, ει-
σπνέοντας τό πνεύμα του Χριστού, «*ὅς ἐστίν ἡ εἰρήνη ἡμῶν*».

κ') Ἡ ἔνταξή μας στην Εὐρωπαϊκή Κοινότητα μᾶς θυμίζει μιᾶ ἐποχή
πρίν ἀπό ἕξι περίπου αἰῶνες. Τό ἴδιο κάπως γινότανε τότε, ὅπου οι ἀνα-
τολικοί πήγαιναν κι ἔρχονταν στην Ἰταλία κι ἔκαναν ἐκκλησιαστικές
Συνόδους, μέ την ἐλπίδα πώς ἡ Δύση θά βοηθοῦσε για να ἀποτραπεῖ ὁ
κίνδυνος πού ἀπειλοῦσε την Ἄνατολή. Ἡ Βυζαντινή Αὐτοκρατορία
ὑστερα ἀπό χίλια ἑκατό χρόνια ἦταν φυσικό να διαλυθεῖ, μά ἡ Ὁρθο-
δοξία ἔπρεπε να εἶχε τή δύναμη να ζήσει, για να στηρίξει τούς λαούς της
στην πικρή αἰχμαλωσία τους. Γι' αὐτό οι ὁμολογητές τότε μέ ἐπικεφαλῆς
τόν Ἐπίσκοπο της Μητροπόλεως Ἐφέσου Μάρκο τόν Εὐγενικό, γυρί-
ζοντας στην Πόλη, ὅσοι γύρισαν, ταλαιπωρημένοι ἀπό τή Σύνοδο της
Φλωρεντίας, ἔδιναν τήν ὑπόσχεση και, σάν και να ὀρκίζονταν, ἔλεγεν:
*«Οὐκ ἀρνησόμεθά σε, φίλη Ὁρθοδοξία οὐ ψευσόμεθά σε, πατροπα-
ράδοτον σέβας»*. Φαίνεται κι ἐδῶ ὅτι οὔτε κοσμική ἐξουσία οὔτε κρατι-
κή ὑπηρεσία είναι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀλλά σέβασμα στις συνει-
δήσεις τῶν πιστῶν.

κα') Πηγαίνοντας τώρα στην Εὐρώπη δέν πηγαίνομε σάν φτωχοί
συγγενεῖς, μόνο για να πάρουμε, ἀλλά και για να δώσουμε· και πιστεύ-
ομε πώς ἔχομε να δώσουμε. Ἄλλά πῶς θά πᾶμε και μέ ποιᾶ ταυτότητα
πού να δείχνει και να βεβαιώνει ποιοί εἴμαστε και τί φέρνομε μαζί μας;
Ὅχι βέβαια μόνο ὡς Ἕλληνες ἀλλά και ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί.
Αὐτή είναι ἡ ταυτότητά μας, κι ὅποιοι δέν τό καταλαβαίνουν ἢ δέν τούς
ἀρέσει θά πρέπει να εἶναι, καθῶς ἔλεγε ὁ Μακρυγιάννης, μολεμένοι
(ἀπό τό πνεῦμα της Δύσης).

Ἄλλά θά πρέπει ἐδῶ να πῶ κάτι τολμηρό, πού ὅμως εἶναι ἀλήθεια· ἡ
Ὁρθοδοξία, πού δέν ἠττήθηκε στη Σύνοδο της Φλωρεντίας, πληρώνει
τά δεινά της Δύσης, ἀπό τότε πού κάποιος μεγάλος στην Ἱστορία ἄνοι-
ξε τίς πύλες, για να μπεῖ ἐλεύθερα στην Ἄνατολή τό πνεῦμα της Εὐρώ-
πης. Τώρα ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησιαστική μας οἰκογένεια, ἄν δέν διαλύθη-
κε, περνάει δύσκολες ἡμέρες· σπκώνει τό σταυρό της και πορεύεται πρὸς
τήν Ἀνάσταση. Ἐμεῖς οι ἄλλοι, σάν και να εἴμαστε μόνοι, βρισκόμα-
στε στην ἀνάγκη να περιμένομε πάλι ἀπό τή Δύση. Ἄλλά ἡ ἔνταξή μας
στην Εὐρωπαϊκή Κοινότητα δέν εἶναι θέμα μόνο πολιτικό και οἰκονο-
μικό· εἶναι, και μάλιστα πρώτα, θέμα πνευματικό. Πῶς λοιπόν θά πᾶμε
στην Εὐρώπη; Μέ ποιᾶ πνευματική ἐξάρτυση και μέ ποιᾶ παιδεία; Εἴμα-

στε λιγοστοί και άνάδελφοι, καθώς έλέχθη· άν βρεθούμε και άοπλοι έσωτερικά, κινδυνεύομε νά καθούμε.

κβ') Όταν οί Ίσραηλίτες έφευγαν από τήν Αίγυπτο για τήν Παλαιστίνη, ζήτησαν και πήραν από τούς Αιγυπτίους άργυρά και χρυσά σκεύη και ίματισμό, πράγματα πού τούς χρειάζονταν για τήν πορεία τους στην έρημο και για τήν εγκατάστασή τους εκεί πού θά πήγαιναν. Έτσι ειπε ο Θεός στό Μωϋσή. «Λάλησον κρυφή εις τά ότα του λαού και αίτησάτω έκαστος παρά του πλησίον σκεύη άργυρά και χρυσά και ίματισμόν». Έμεις βγαίνοντας για τήν Εύρώπη δέν θά πάρομε κρυφά και δέν θά κλέψομε ξένα έφόδια. Θά πάρομε τήν κληρονομιά τών πατέρων μας και τή δική μας περιουσία. Θά πάρομε μαζί μας τήν Όρθοδοξία μας. Άμήν.

† Μητροπολίτης Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΨΑΡΙΑΝΟΣ

Βασιλείου Χαραλάμπους

Β΄ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ (Β΄ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ)

τὴν Δευτέραν Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, «μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρός ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ», τοῦ κληθέντος κήρυκος τῆς Χάριτος. Δικαίως θά μπορούσαμε νά καλέσουμε τὴν Δευτέραν Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν καὶ Δευτέραν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας.

«Δρεπάνη τῶν λόγων σου, καὶ ἱεροῖς συγγράμμασιν ἔτεμες αἰρέσεις ἀκανθῶδεις, καὶ ζιζανίων νόθα βλαστήματα, τῆς Ὁρθοδοξίας δ' εὐσεβῆ κατεβάλου σπέρματα, Ἱεράρχα Γρηγόριε» (Κανὼν α', Ὡδὴ ε'), ψάλλουμε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῆς Δευτέρας Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ περὶ τῆς ἀκτίστου Θείας Χάριτος, ἀποτελεῖ συνέχεια τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἡ Ἐκκλησία μας διὰ τῆς Συνόδου τῆς στήν Θ' Οἰκουμένηκῆ Σύνοδο. Στὴ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας μας ὅλες οἱ διακηρυχθεῖσες δογματικὲς ἀλήθειες ἀποτελοῦν τὸ «ἐν ἐκτάσει» Σύμβολο τῆς Ὁρθόδοξης Πίστεως μας.

«Ἔστιν οὖν καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὁμοῦ πηγὴ τοῦ ζῶντος ὕδατος, τοῦτέστιν τῆς Θείας Χάριτος». (Ἀποδεικτικὸς β' 65) ὁμολόγησε ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀντικρούοντας τὴν πλάνη τοῦ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ, ὁ ὁποῖος θεωροῦσε ὅτι εἶναι κτιστὴ ἡ Θεία Χάρις, καὶ κατώτερη τῆς νόησης. Τὸν αἰρετικὸ ἀντιπυλαστή Βαρλαάμ, ὁ «πνευματορρήτωρ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἄφρονα καὶ ἄνουν ἀπέδειξε».

Ἡ περὶ τῶν Ἀκτίστων Θεῶν Ἐνεργειῶν διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἀποτελεῖ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀπλᾶ ἐπανελάβε αὐτὴν ὅταν προέκυψε ἡ αἰρετικὴ διδασκαλία τοῦ Βαρλαάμ καὶ τοῦ Ἀκινδύνου. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος διακρίνει τὴν οὐσία ἀπὸ τὶς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος τονίζει τὸ ἀπρόσιτον τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ εἶναι πού κατεβαίνουν σέ μᾶς. «Αἱ μὲν γάρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος» (Ἁγίου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 234).

Αὐτὸ πού τονίζει ὁ Ἅγιος Βασίλειος τί καταδεικνύει; Γιά ποιό λόγο διακρίνει ὁ Ἅγιος Βασίλειος τὴν οὐσία ἀπὸ τὶς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ; Δέν συμπεραίνει κανεὶς ἐμφανέστατα ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπρόσιτος, ἐνῶ αὐτὸ δέν συμβαίνει γιὰ τὶς Ἀκτιστες Θεῖες ἐνέργειες;

«Ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τῇ δὲ οὐσίᾳ αὐτῇ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνόμεθα» (Ἁγίου Βασιλείου

Ἐπιστολή 234). Ὁ Ἅγιος Βασίλειος τονίζει τό ἀπρόσιτον τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἀναφέροντας ὅτι «τῇ δέ οὐσία αὐτῇ προσεγγίζεῖν οὐκ ὑπὸ σκηνούμεθα». Γιατί δέν ἀναφέρει τό ἴδιο καί γιά τίς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ ὁ Ἅγιος Βασίλειος; Ἐμεῖς γνωρίζουμε τόν Κύριο καί Θεό μας ἀπό τίς ἐνέργειές του.

«Ἐάν ἡ Θεία Χάρις εἶναι κτιστή, πῶς θά θεώσει κατὰ χάριν τόν ἄνθρωπο;», γιά νά χρησιμοποιήσουμε μιὰ ἐρωτηματική φράση τοῦ Γέροντα Γεωργίου Καψάνη.

«Χάρις εἶναι αἱ θεῖαι ἐκεῖναι ἐνέργειαι τὰς ὁποίας ἡ Παναγία Τριάς παρέχει εἰς τήν Ἐκκλησίαν διά τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων», ἀναφέρει χαρακτηριστικά ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς*.

«Ὅταν οὖν ἄρξῃται ὁ νοῦς ἐν πολλῇ αἰσθήσει γεύεσθαι τῆς χρηστότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τότε ὀφείλομεν εἰδέναί ὅτι ἄρχεται ἡ χάρις ὡσπερ ἐπιζωγραφεῖν εἰς τό κατ' εἰκόνα τό καθ' ὁμοίωσιν», ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Διάδοχος Φωτικῆς**.

«Τό τῆς σοφίας ἱερόν καί θεῖον ὄργανον, θεολογίας τήν λαμπράν συμφώνως σάλπιγγα ἀνυμνοῦμεν σέ Γρηγόριε θεορρήμον. Ἄλλ' ὡς νοῦς Νοῖ τῷ πρώτῳ παριστάμενος, πρὸς αὐτόν τόν νοῦν ἡμῶν Πάτερ ὀδήγησον, ἵνα κράζομεν· χαῖρε κῆρυξ τῆς χάριτος», δικαίως ψάλλομεν σέ Κοντάκιον τῆς Δευτέρας Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν γιά τόν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ.

«Χείρων νοήσεως» θεωροῦσαν οἱ Βαρλααμίτες τήν Θεία Χάρη. Δυστυχῶς δέν εἶναι λίγοι αὐτοί πού στίς δογματικές διαφορές μέ τούς Παπικούς, λησμονοῦν αὐτή τή δογματική κακοδοξία.

Δέν ἀποτελεῖ τυχαῖο γεγονός ὅτι ὁ Ἅγιος Παῖσιος, στήν γνωστή ἐπιστολή του πρὸς τόν Ἀρχιεπίσκοπο Χαράλαμπο Βασιλόπουλο, παρηγορητικά ἔγραφε ὅτι, «ὁ Κύριος, ὅταν θά πρέπη, θά παρουσιάσῃ τούς Μάρκους Εὐγενικούς καί τούς Γρηγορίου Παλαμάδες, διά νά ὁμολογήσῃ τήν Ὁρθόδοξον Πίστιν, νά στερεώσῃ τήν Παράδοσιν καί νά δώσῃ καράν μεγάλην εἰς τήν Μητέραν μας», θεωρώντας τόν μεγάλο αὐτόν Πατέρα, ὡς ἓνα ἀπό τούς μεγάλους Ὁμολογητές τῆς Ἐκκλησίας μας.

Στίς δύσκολες τοῦτες μέρες, κατὰ τίς ὁποῖες ὁ Οἰκουμενισμός ὑπερβαλλόντως ἀντιστρατεύεται τό «ἐπόμενοι τοῖς Ἁγίοις Πατράσι», τόν μεγάλο Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας, τόν θεορρήμονα Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, Ὁρθοδόξως πρέπει νά τιμοῦμε, ἀλλά καί ὀρθοδόξως νά μιμηθοῦμε.

Κατά τόν Ὁρθρον τῆς Δευτέρας Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, ὅπου «μνήμην ἐπιτελοῦμεν τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ», στόν Κανόνα α', Ὁδὴ γ' τοῦ

Ἅγίου ψάλλουμε τό ἀκόλουθο: «Τά ρεῖθρα τῶν θείων διδασκῶν σου φυλάττοντες πᾶσαν μηχανήν τῶν κακοδόξων φεύγομεν, καί πάσας ἐκκρούμεθα, σοῖς ἱεροῖς συγγράμμασι, φάλαγγας τούτων Γρηγόριε. Σοφίας μωράς κακοδόξως, διέλυσας Μάκαρ τοῦ Θεοῦ, σοφίαν ἐνυπόστατον, ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ σου δι' ἧς μετ' ἤκου ἔθραυσας, τά σαθρά, τούτων φρυάγματα. Νεκρώσας σαρκός τῆς φθειρομένης πᾶσαν ἠδυπάθειαν σοφέ ἀσκητικῶς ἐζώσας ψυχῆς σου τά κινήματα καί ταύτην θεῖον ὄργανον, θεολογίας ἀνέδειξας».

Ἡ ἐκκλησιαστική συνείδηση ἐκφράζεται καί μέσα ἀπό τίς Ἱερές Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἰς τήν Ἀκολουθία τῆς Β΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, μπορούμε νά βροῦμε ἀναφορές πού καταδεικνύουν ποίαν ἐννοεῖ ἡ Ἐκκλησιαστική συνείδηση Μίαν, Ἁγίαν Ἐκκλησίαν. Μέ τό ψαλλόμενο «Ὁρθοδοξίας ὁ φωστήρ, Ἐκκλησίας τό στήριγμα καί διδάσκαλε», καταλαβαίνομε ὅτι ὁ φωστήρ τῆς Ὁρθοδοξίας Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀποτελεῖ στήριγμα τῆς Μίας, Ἁγίας Ἐκκλησίας, τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ Β΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν, κατά τήν ὁποία ἐορτάζομε τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, εἶναι γιά μᾶς Δευτέρα Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὅταν ψάλλομε «τά ρεῖθρα τῶν θείων διδασκῶν σου φυλάττοντες, πᾶσαν μηχανήν τῶν κακοδόξων φεύγομεν», ἀντιλαμβανόμαστε ποίους ἡ ἐκκλησιαστική συνείδηση ἐννοεῖ κακοδόξους.

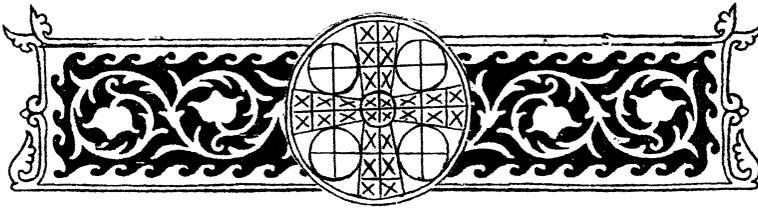
Ἡ ἐκκλησιαστική συνείδηση ἐκφραζομένη μέσα ἀπό τήν Ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας μας διασώζει τό «δρεπάνη τῶν λόγων σου καί ἱεροῖς συγγράμμασιν ἔτεμες αἰρέσεις ἀκανθώδεις».

Οἱ Παπικοί πέραν τῶν ἄλλων κακοδοξιῶν, ἔχουν ἀποδεχθεῖ τήν βαρλααμική πλάνη. Εἶναι γνωστό τό Παπικό μένος γιά τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ. Τό γεγονός τῆς καταστροφῆς τοῦ Τυπογραφείου στήν Κωνταντινούπολη, κατά τό ἔτος 1627 ἀπό τοὺς Ἰησοῦτες, μέ ἀφορμή τήν ἐκδοσὴ τῶν «Δύο ἀποδεικτικῶν λόγων» τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, καταμαρτυρεῖ τό Παπικό μένος. Τήν Παπική μανία ἐπίσης γνώρισε καί ὁ Μίigne, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκδόσεως ἔργων τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, καί ὑποχρεώθηκε στό τέλος νά ζητήσει «συγγνώμη» γιά τήν ἐκδόσή τῶν.

Ἡ Β΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν, κατά τήν ὁποία ἐορτάζομε τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, τόν «μέγαν καί ἀξιάγαστον» Ὁμολογητὴν τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶναι γιά μᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους Δευτέρα Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας.

* Ἅγίου Ἰουστίνου Πόποβιτς – «Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος».

** Ἅγίου Διαδόχου Φωτικῆς – Τό ἑκατόν «Γνωστικά Κεφάλαια».

Στέλιου Παπαντωνίου

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ

Ὁ Τριώδιον ἀρχίζει μέ τήν Κυριακή τοῦ Τελώνου καί Φαρισαίου, ἀκολουθεῖ ἡ Κυριακή τοῦ Ἄσώτου, ἡ Κυριακή τῆς Ἀπόκρεω, τῆς Τυρινῆς καί εἰσερχόμαστε στήν Ἁγία καί Μεγάλη Τεσσαρακοστή μέ τίς πέντε Κυριακές τῶν Νηστειῶν, ἡ πρώτη τῆς Ὁρθοδοξίας μέ τήν ἀναστήλωση τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἡ δεύτερη τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἡ τρίτη τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ἡ τετάρτη τοῦ ὁσίου Πατρός ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ συγγραφέως τῆς Κλίμακος, ἡ πέμπτη Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας πού ὀδηγεῖ στήν Κυριακή τῶν Βαΐων καί εἰς τήν Ἁγίαν καί Μεγάλην Ἑβδομάδα.

Τρίτη Κυριακή, τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Στό Συναξάρι τῆς ἡμέρας αὐτῆς διαβάζουμε τά ἐξῆς ἐνδιαφέροντα:

«Ἐπειδή μέ τή σαρανταήμερη Νηστεία, τρόπον τινά, κι ἐμεῖς σταυρωνόμαστε νεκρωνόμενοι ἀπό τά πάθη, καί νιώθουμε πίκρα, βαριεστημάρα καί κατάπτωση, ὑφώνεται μπροστά μας ὁ τίμιος καί ζωοποιός Σταυρός, ἐμπυκνώνοντάς μας καί στηρίζοντάς, ἀφοῦ μᾶς ὑπενθυμίζει τό Πάθος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρηγορώντάς μας. Ἄν ὁ Θεός μας ἔχει σταυρωθεῖ γιά μᾶς, πόσα πρέπει νά πράττουμε ἐμεῖς γι' αὐτόν; Ἄνακουφίζει τούς πόνους μας μέ τήν παράθεση τῶν δεσποτικῶν θλίψεων καί μέ τήν ὑπενθύμιση καί ἐλπίδα τῆς δόξας διά τοῦ Σταυροῦ. Ὅπως ὁ Σωτήρας μας ἀνέβη στό σταυρό καί δοξάστηκε μέσω τῆς πίκρας καί τῆς ἀτιμῆς ἀνατροπῆς, ἔτσι κι ἐμεῖς πρέπει νά πράττουμε, γιά νά δοξαστοῦμε μαζί του, μολονότι γιά λίγο χρόνο πάσχουμε ἄσχημα. Καί ἄλλως ὅπως ὅσοι διανύουν μακρῦ δρόμο καί κουράζονται, ἂν εὗρουν κανένα δένδρο εὐσκιόφυλλο, κάθονται καί ἀναπαύονται καί ἀνανεωμένοι διανύουν τό ὑπόλοιπο τοῦ δρόμου, ἔτσι καί τώρα μέ τή νηστεία καί τίς δυσκολίες τῆς, φυτεύθηκε ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες στό μέσον τῆς ὁδοῦ ὁ ζωφόρος Σταυρός, παρέχοντάς μας ἄνεση καί ἀναψυχή καί ἐτοιμάζοντάς μας εὐσταλεῖς καί ἀνάλαφρους γιά τόν ὑπόλοιπο κάματο.

Ἡ ὅπως στήν παρουσία τοῦ Βασιλέως προπορεύονται σημαῖες καί

σκῆπτρα καί ἀκολουθῶς ἐμφανίζεται χαρούμενος γιά τή νίκη καί μαζί του χαίρουν καί ἀγάλλονται οἱ ὑπήκοοι, ἔτσι καί ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός μέλλοντας νά μᾶς φανερώσει τό τρόπαιο κατά τοῦ θανάτου καί μέ τήν ἀναστάσιμη μέρα νά ἐμφανιστεῖ ἔνδοξος, ὡς προπομπό παρουσιάζει τό σκῆπτρο του, τή βασιλική σημαία, τόν ζωοποιόν Σταυρόν, καί μᾶς γεμίζει μέ χαρά ἐτοιμάζοντάς μας νά ὑποδεχτοῦμε τόν βασιλέα καί νά τόν χαιρετήσουμε ἀφοῦ θά θριαμβεύσει ὀλοφάνερα...».

Ἡ Ἐκκλησία μας δίνει διαφορετικό τόνο στήν κάθε Κυριακή, ἰδιαίτερα τῶν Νηστειῶν, ἐλκύνοντας τούς φιλακόλουθους πιστούς μέ τήν τυπική της διάταξη, λαμπρύνοντας τήν κάθε ἡμέρα.

Τό Τυπικόν τῆς Ἐκκλησίας μας διαλαμβάνει: Δοξολογία: Μεγάλη εἰς ἦχον δ' (ἅγια). Εἰς τό ἀσματικόν «Ἄγιος ὁ Θεός», οἱ Χοροί μεταβαίνουν εἰς τήν βόρειον (ἀριστεράν) πύλην τοῦ ἱεροῦ καί ἄρχονται ψάλλειν τοῦτο. Ὁ λειτουργῶν Ἱερεύς θυμιᾷ τήν Ἁγία Τράπεζα καί τόν Τίμιον Σταυρόν κείμενον ἐπί τῆς Ἁγίας Τραπέζης ἐπί δίσκου πύτρεπισμένου μετά βασιλικῶν καί εὐόσμων ἀνθέων καί τριῶν κηρίων, αἶρει τόν δίσκον εἰς τό ὕψος τῆς κεφαλῆς του καί ἐξέρχεται διά τῆς βορείου πύλης, λιτανεύων τοῦτον ἐντός τοῦ Ναοῦ, προπορευομένων λαμπαδούκων, ἐξαπερῦγων, ἀκολουθούντων τῶν Ψαλτῶν, καί εἶτα τοῦ Διακόνου θυμιῶντος. Ἐλθὼν εἰς τό μέσον τοῦ Ναοῦ, ὅπου ὑπάρχει τετραπόδιον πύτρεπισμένον, καί, περιελθὼν τοῦτο τρίς, ἴσταται πρό αὐτοῦ καί, βλέπων πρὸς ἀνατολάς, ἐκφωνεῖ τό «Σοφία ὀρθοί». Εἶτα ἀποθέτει ἐπί τοῦ τετραποδίου τόν δίσκον μετά τοῦ Σταυροῦ καί, θυμιῶν σταυροειδῶς, ψάλλει τό «Σῶσον, Κύριε, τόν λαόν σου». Τό αὐτό ἐπαναλαμβάνουσι καί οἱ Χοροί. Εἶτα ὁ Ἱερεύς (ἢ ὁ Ἀρχιερεύς ἐάν χοροστατῆ κατέρχεται τοῦ Θρόνου) λαμβάνει ἐκ τοῦ δίσκου τόν Τίμιον Σταυρόν καί προσκυνήσας ὑψώνει τοῦτον, ψάλλων: «Τόν Σταυρόν σου προσκυνούμεν...». Τό αὐτό ἐπαναλαμβάνουσι καί οἱ Χοροί. (Ὁ δέ Ἀρχιερεύς εὐλογήσας τόν λαόν, τῶν Χορῶν ψαλλόντων τό «Εἰς πολλά ἔτη...», ἀνέρχεται αὔθις εἰς τόν Θρόνον). Ἀκολουθῶς διανέμονται τά ἄνθη εἰς τούς προσκυνούντας τόν Σταυρόν ἐκκλησιαζομένους, τῶν Χορῶν ψαλλόντων τά Ἰδιόμελα «Δεῦτε πιστοί τό ζωοποιόν...». Μετά ταῦτα ψάλλεται τό «Σῶσον, Κύριε, τόν λαόν σου...» καί ἄρχεται ἡ Θεία Λειτουργία.

Ἀντί τρισαγίου ψάλλεται τό «Τόν Σταυρόν σου προσκυνούμεν, Δέσποτα, καί τήν ἁγίαν σου Ἀνάστασιν δοξάζομεν» ὅπου καί πάλιν λακωνικῶς συνυπάρχουν ὁ Σταυρός καί ἡ Ἀνάστασις.

Τό εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα τῆς ἡμέρας σχετίζεται ἄμεσα μέ τόν Σταυρόν πού καλεῖται ὁ καθένας νά ἄρει καί νά ἀκολουθήσει τόν Χριστό, ἀπαρνούμενος τόν ἑαυτό του, γιά νά σώσει τό πολυτιμότερο, τήν ψυχή του, ἀφοῦ ἡ σωτηρία κεῖται πέραν παντός ἐγωισμοῦ, στήν ταπείνωση καί αὐταπάρνηση. Μέ πρώτη προϋπόθεση, τήν ἐλευθερία τοῦ

άνθρώπου: ὅστις θέλει.

Εὐαγγέλιο Κυριακῆς, Κατά Μάρκον ν' 34-38

«Καί τότε προσκάλεσε τό πλῆθος μαζί μέ τούς μαθητές του καί τούς εἶπε: «Ἐάν κάποιος θέλει νά μέ ἀκολουθεῖ, ἄς ἀπαρνηθεῖ τόν ἑαυτό του καί ἄς σηκώσει τόν σταυρό του καί ἄς μέ ἀκολουθεῖ.

Γιατί ὅποιος θέλει νά σώσει τή ζωή του θά τή χάσει. Ὅποιος ὅμως χάσει τή ζωή του ἐξ αἰτίας μου καί ἐξ αἰτίας τοῦ εὐαγγελίου θά τή σώσει. Γιατί τί ὠφελεῖ τόν ἄνθρωπο νά κερδίσει ὅλο τόν κόσμο ἀλλά νά ζημιωθεῖ τήν ψυχή του; Γιατί τί μπορεῖ νά δώσει ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα γιά τήν ψυχή του;

Γιατί ὅποιος ντραπεῖ ἐμένα καί τούς δικούς μου λόγους μέσα σ' αὐτήν τή γενιά τή μοιχαλίδα καί ἁμαρτωλή, καί ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου θά αἰσθανθεῖ ντροπή γι' αὐτόν, ὅταν θά ἔρθει μέσα στή δόξα τοῦ Πατέρα του μαζί μέ τούς ἁγίους ἀγγέλους». Καί τούς ἔλεγε: «Ἄλήθεια σᾶς λέω ὅτι υπάρχουν μερικοί ἐδῶ ἀπό αὐτούς πού ἔχουν σταθεῖ, οἱ ὁποῖοι δέ θά γευτοῦν θάνατο, ὡς ὅτου δοῦν τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ νά ἔχει ἔρθει μέ δύναμη».

Ὁ χριστιανικός κόσμος κατά τόπους γιορτάζει τήν ἡμέρα αὐτή διαφορετικῶς, μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση στόν Σταυρό καί στά λουλούδια πού προσφέρονται στους πιστούς. Εἴκοσι ὀκτώ μέρες πρὶν ἀπό τό Πάσχα, Κυριακή μεσονησιτίσμη ἢ μεσοσαράκοστο.

Τῆ δύναμι τοῦ Σταυροῦ σου, Χριστέ ὁ Θεός, καί ἡμᾶς τῶν τοῦ πονηροῦ διαφύλαξον ἐπιχειρῶν, καί τά θεῖα σου Πάθη, καί τήν ζωηφόρον Ἀνάστασιν προσκυνῆσαι ἀξίωσον, τό τεσσαρακονθήμερον εὐμαρῶς διανύσαντες στάδιον καί ἐλέησον ἡμᾶς ὡς ὁ μόνος ἀγαθός καί φιλόανθρωπος.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Φιλόλογος

Πρωτοπρεσβύτερου Μικαήλ Εὐθυμίου
ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ

Κυριακή τῶν Βαΐων, ἡ Κυριακή Βαϊοφόρος, ὀνομάζεται ἡ προηγούμενη Κυριακή τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀνάστασης. Στὴν Κύπρο λέγεται καὶ Κυριακή τῆς Ἐλιᾶς.

Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἑορτάζεται ἡ ἀνάμνηση τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα ὅπου οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ὑποδέχθηκαν κρατώντας βῆα (κλάδους) φοινίκων καὶ ζητωκραύγαζαν: «ᾠσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες εἶχε μαζευτεῖ πολὺς κόσμος στὴν πόλη, γιὰ τὸν ἑορτασμό τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα. Τὸ Ἑβραϊκὸ Πάσχα ἦταν γιορτὴ πού γινόταν σὲ ἀνάμνηση τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τοὺς Αἰγύπτιους. Πάνω στὸ γαίδουράκι, λοιπόν, εἰσῆλθε ὁ Ἰησοῦς στὴν Ἱερὴ Πόλη.

Ὁ λαὸς εἶχε ἤδη μάθει γιὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου, ἀφοῦ ἡ Βηθανία ἀπεῖχε μόλις 2,5 χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Τόσο τὸ θαῦμα στὴν Βηθανία, ὅσο καὶ ἡ ὑπόλοιπη «δράση» τοῦ Ἰησοῦ, ὁ χορτασμός τῶν πεντακισχιλίων, ἡ θεραπεία ἀσθενῶν, ἡ ἀνάσταση τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας καὶ τῆς παιδίσκης τοῦ ἀρχισυνάγωγου, ἡ θεραπεία τῶν τυφλῶν, τοῦ παραλυτικοῦ, τῶν δαιμονιζομένων κι ὅλα τὰ ἄλλα, ὀδήγησαν τὸν λαὸ νὰ τὸν ὑποδεχθεῖ ὅπως ὄριζε τὸ ἔθιμοτυπικὸ τῆς ὑποδοχῆς βασιλέων. Σύμφωνα μέ τὰ Εὐαγγέλια, ἔστρωναν στοὺς δρόμους ἀπὸ ὅπου περνοῦσε ὁ Χριστὸς μέ τὸ γαίδουράκι κλαδιά (βάγια στὰ ἑβραϊκὰ) φοινίκων καὶ ἄπλωναν στὸ ἔδαφος τὰ φορέματά τους, ἄλλοι ἔκοβαν κλαδιά ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰ ἔριχναν στὸ δρόμο. Τὸν ἀκολουθοῦσαν καὶ τὸν ἐπευφημοῦσαν τραγουδώντας «ᾠσαννά εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ἰωάν. ιβ' 13). Ἀκόμα καὶ τὰ νήπια τὸν προὐπάντησαν καὶ ὅλοι μαζί φώναζαν: ᾠσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.

Ἀπὸ τὰ βῆα, πῆρε τὸ ὄνομά της ἡ ἡμέρα αὐτή.

Μέ τὴν εἴσοδο τοῦ Ἰησοῦ στὴν Ἱερουσαλήμ ξεκινᾷ τὸ Θεῖο Δράμα. Ἐπειδὴ ὅμως ταυτόχρονα γιορτάζεται ἡ εἴσοδος τοῦ ὡς Βασιλέα στὴν Ἱερουσαλήμ, ἡ Ἐκκλησία καλεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ γιορτάσουν καταλύοντας τὴν νηστεία, ἐπιτρέποντας τὴν βρώση ψαριῶν.

Κατά τούς πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού ἡ ἑορτή τῆς ἀνάμνησης αὐτῆς ἐτελεῖτο μαζί μέ τήν ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου. Ἐργότερα ἡ ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου μετατέθηκε τήν προηγούμενη μέρα, τό λεγόμενο Σάββατο τοῦ Λαζάρου.

Σημειώνεται ὅτι στίς πρῶτες ἐκκλησίες, ἐορταζόταν ἡ μνήμη αὐτή μέ ἀναπαράσταση τοῦ γεγονότος. Σήμερα γίνεται μόνο στό Ἱεροσόλυμα.

Συγκεκριμένα στούς Ἁγίους Τόπους κατά τόν 4ο αἰώνα, ὁ Ἐπίσκοπος ξεκινώντας μέ πομπή ἀπό τό Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν εἰσερχόταν στό Ἱεροσόλυμα ἐπί «πώλου ὄνου» περιστοιχιζόμενος ἀπό τόν κλῆρο, ἐνῶ οἱ πιστοί προπορεύονταν κρατώντας κλάδους φοινίκων.

Ἡ Κυριακή τῶν Βαΐων στήν πραγματικότητα δέν συναριθμεῖται στή Μεγάλη Ἑβδομάδα, δεδομένου ὅτι κατά τόν Χριστιανισμό πρώτη ἡμέρα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας εἶναι ἡ Δευτέρα. Σήμερα ἡ Κυριακή αὐτή, θεωρεῖται ὡς ἡ ἀρχή τῶν Ἁγίων Παθῶν. Καθιερώθηκε νά συναριθμεῖται λατρευτικά, ἀπό τό γεγονός ὅτι στίς ὀρθόδοξες ἐκκλησίες, κατά τόν ἑσπερινό τῆς Κυριακῆς αὐτῆς, τελεῖται ἡ ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου, ἄν καί ἀνάγεται στόν ὄρθρο τῆς Μεγάλης Δευτέρας.

Στήν Κύπρο, ἡ Κυριακή τῶν Βαΐων λέγεται Κυριακή τῆς Ἐλιᾶς. Ὁνομάζεται ἔτσι ἐπειδή ὑπάρχει τό παγκύπριο ἔθιμο νά μεταφέρονται στήν ἐκκλησία κλαδιά ἀπό ἐλιά γιά νά ἁγιασθοῦν μέσα στούς ναούς μέχρι τήν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ. Μετά τήν ἀνάγνωση τῆς εὐχῆς τῶν Βαΐων, διατηροῦν μέχρι τήν ἑορτή τῆς Ἀναλήψεως σέ εἰδικό διαμορφωμένο κῶρο στό ναό ἡ αὐθημερόν τά μεταφέρουν στό σπίτι καί τά χρησιμοποιοῦν, ἀντί γιά λιβάνι στό θυμιατήρι. Δηλαδή τά φύλλα τῆς ἐλιᾶς χρησιμοποιοῦνται γιά τό «κάπνισμα», δηλαδή τό θυμίαμα τοῦ σπιτιοῦ καί ἄλλων χώρων, καθὼς καί γιά τά μέλη τῆς οἰκογένειας καθ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ χρόνου. Πιστεύεται ὅτι ὁ καπνός τῆς ἁγιασμένης ἐλιᾶς ξορκίζει τό κακό. Ἀκόμη, ὅταν στό τέλος τῆς λιτανείας τήν ὥρα πού ὁ ἱερέας διαβάζει τό εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας στό προαύλιο τῆς ἐκκλησίας, στό σημεῖο πού ἀναφέρεται ὅτι «ἄλλοι δέ ἔκοπτον κλάδους ἀπό τῶν δένδρων», οἱ πιστοί κόβουν καί πετοῦν μικρά κλαδιά ἢ καί φύλλα ἐλιᾶς.

Πρὶν τήν τουρκική εἰσβολή καί τήν παράνομη κατοχή τῆς μισῆς Κύπρου, ἡ πόλη τῆς Μόρφου ἦταν τό κέντρο ἐορτασμοῦ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων. Στήν αὐλή τοῦ Ἁγίου Μάμαντος γινόταν μεγάλη ἐμποροπανήγυρις, στήν ὁποία προσερχόντουσαν ἀπό ὅλη τήν Κύπρο γιά νά προσκυνήσουν καί νά κάνουν τά ψώνια τους γιά τίς μεγάλες γιορτές πού ἀκολουθοῦσαν. Στήν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ἐτελεῖτο ἀρχιερατική Λειτουργία. Οἱ ἱερεῖς καί ἡ ἐκκλησιαστική ἐπιτροπή ετοίμαζαν πλεκτά σταυρουδάκια καί φύλλα φοινικιάς καί τά μοίραζαν στούς πιστούς.

Ἄν καί εἶναι ἀκόμα Σαρακοστή, ἡ Ἐκκλησία τήν Κυριακή τῶν Βαΐων ἐπιτρέπει τό ψάρι. Ἔτσι καί τό τραγούδι τῶν παιδιῶν λέει: «Βάγια,

Βάγια τῶν βαγιῶν, τρῶνε ψάρι καί κολιό, κι ὡς τὴν ἄλλη Κυριακή μέ τό κόκκινο αὐγό». Ἡ ἀκόμα: «Βάγια, Βάγια τῶν βαγιῶν, τρῶνε ψάρι καί κολιό, καί τὴν ἄλλη Κυριακή τρῶνε τό ψητό τ' ἀρνί!»

Σέ μερικές περιπτώσεις ὅπως στό χωριό Ἁγιος Μάμας Λεμεσοῦ, κόβεται ὀλόκληρο δέντρο ἐλιᾶς πού ἀνήκει στήν ἐκκλησιαστική περιουσία, καί μεταφέρεται στήν ἐκκλησία. Ἀπ' αὐτό παίρνουν οἱ Χριστιανοί φύλλα γιά τό ὀλόχρονο θυμιάτισμά τους. Σέ ἄλλες περιπτώσεις, τά κλαδιά τῆς ἐλιᾶς μεταφέρονταν στίς ἐκκλησίες τὴν Μεγάλη Πέμπτη καί παρέμεναν ἐκεῖ γιά νά ἀγιασθοῦν ἐπί 40 μέρες μετά τὴν Ἀνάσταση.

Τό ἔθιμο νά στολίζονται οἱ ἐκκλησίες μέ κλάδους βαΐων καθιερώθηκε τόν 9ο μ.Χ. αἰώνα.

Συνηθισμένο ἐπίσης εἶναι καί τό ἔθιμο νά κατασκευάζουν κατὰ τὴν Κυριακή τῆς Ἐλιᾶς μικρό σταυρό μέ δύο φύλλα ἐλιᾶς, τόν ὁποῖο στερεώνουν οἱ πιστοί στό στήθος τους. Σέ διάφορες περιοχές τῆς Κύπρου στερεώνουν ἕνα κλαδί ἐλιᾶς στήν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ ἢ στά παράθυρα. Οἱ νοικοκυρές μεταφέρουν στήν ἐκκλησία φύλλα ἐλιᾶς. Μερικές μέρες πρὶν τὴ γιορτὴ οἱ νοικοκυρές κόβουν τά φύλλα ἀπὸ τά κλαδιά τῆς ἐλιᾶς καί τά μεταφέρουν στά συγκεκριμένα μικρά ἢ μεγάλα ὑφασμάτινα σακουλάκια, στήν ἐκκλησία ὅπου παραμένουν γιά σαράντα μέρες, μέχρι τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος.

Ἀπολυτίκιον. Ἦχος α΄.

Τὴν κοινὴν Ἀνάστασιν πρό τοῦ σοῦ πάθους πιστούμενος, ἐκ νεκρῶν ἠγειρας τὸν Λάзарον Χριστε ὁ Θεός· ὄθεν καί ἡμεῖς ὡς οἱ παῖδες, τά τῆς νίκης σύμβολα φέροντες, σοί τῷ νικητῇ τοῦ θανάτου βοῶμεν Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Πρωτοπρεσβύτερος ΜΙΧΑΗΛ ΕΥΘΥΜΙΟΥ
Θεολόγος, Νομικός

Ἄνδρέα Κυριακοῦ

«ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΗΜΕΡΑ...»

έν χρειάζεται νά ψάξουμε πολύ γιά νά έντοπίσουμε ποιά εἶναι γιά μᾶς «έορτῶν έορτή καί πανήγυρις πανηγύρεων». Ἡ ἀνάσταση εἶναι ἀναμφιλέκτως ἡ βασιλίς καί κυρία, εἶναι ἡ κλητή καί ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων.

Τό λόγο τόν έκφράζει στεντορεία φωνῆ ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «εἰ Χριστός οὐκ ἐγήγερται κενόν ἄρα τό κήρυγμα ἡμῶν κενή δέ καί ἡ πίστις ὑμῶν» (Α΄ Κορ. ιε΄ 14). Δέν φοβᾶται νά κάνει τήν ὑπόθεση αὐτή, διότι εἶναι ἀπολύτως βέβαιος γιά τό γεγονός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἀφοῦ τόν ἀντίκρουσε ζῶντα νά συνομιλεῖ μαζί του στό δρόμο πρὸς τή Δαμασκό.

Ἡ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε ἀπό τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καί μετέπειτα ἡ προμετωπίδα τοῦ χριστιανικοῦ μνηύματος. Ἦδη ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη προφητεύθηκε τό κοσμοϊστορικό αὐτό γεγονός. Τί ἄλλο εἶναι τό ψαλμικό: «ἀνάστα ὁ Θεός κρίνον τήν γῆν, ὅτι σύ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι» (Ψαλμ. ογ΄); Γιατί ὁ Ἡσαΐας κραυγάζει: «ἀναστήσονται οἱ νεκροί καί ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις» (Ἡσ. κοτ΄ 19); Ἡ φοβερή προφητεία τοῦ Ἰεζεκιήλ μέ τά ξηρά ὄστα (Ἰεζ. λζ΄ 1-14) τί μᾶς ἀναγγέλλει; Ὅτι ὁ Θεός ἔχει τή δύναμη ὡς παντοδύναμος νά πραγματοποιήσει αὐτό πού δέν φανταζόμαστε, νά δώσει ζωή στά ὄστα τά ξηρά. Παράλληλα ἡ Παλαιά Διαθήκη παρουσιάζει τρεῖς ἀναστάσεις νεκρῶν πού γίνονται οἱ μὲν δύο πρῶτες μετά ἀπό προσευχή τῶν προφητῶν Ἡλίου καί Ἐλισαίε (Βασ. Γ΄ ιζ΄ 17-23, δ΄ 19-34) ἀλλά ἐπίσης καί τήν περίπτωση πού κάποιος νεκρός ἀναστήθηκε μόλις ἄγγιξε τά ὄστα τοῦ Προφήτη (Βασ. Δ΄ ιγ΄ 20-22).

Στά ἱερά εὐαγγέλια ἔχουμε πάλι τόν Χριστό αὐτοπροσώπως νά ἀνασταίνει τό γιό τῆς χήρας στή Ναῖν, τήν κόρη τοῦ Ἰαείρου καί τέλος τόν τετραήμερο Λάζαρο. Ἡ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, παρά ταῦτα, ἀποτελεῖ γεγονός μοναδικό. Γιατί ὅμως; Διότι ἀποτελεῖ τήν ἔμπρακτο ἀπόδειξη ὅτι νίκησε τήν ἁμαρτία, τό Διάβολο καί τό θάνατο «θανάτῳ θάνατον πατήσας». Ἐδειξε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ κύριος τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, ἀφοῦ ἀνέστησε τόν ἑαυτό του. Γιατί πανηγυρίζουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ; Διότι μᾶς ἀπάλλαξε, μιά γιά πάντα, ἀπό τήν κυριαρχία τοῦ θανάτου. Ἀνέστη Χριστός καί νεκρός οὐδεὶς ἐπί μνήματος, ἀνέστη Χριστός καί ζωή πολιτεύεται, διαμνηύει τοῖς πᾶσιν ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό τήν Πεντηκοστή καί ἐντεῦθεν οἱ ἀπόστολοι στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀνασταίνουν νεκρούς.

Παράδειγμα ὁ ἅπ. Πέτρος πού ἀνέστησε τήν Ταβιθά, ὁ ἅπ. Παῦλος πού ἀνέστησε τόν Εὐτυχο. Ἐλλά καί στούς Βίους τῶν Ἁγίων βλέπουμε περιπτώσεις ἀναστάσεως νεκρῶν. Ὁ Ἅγιος Σισώης, ἀναφέρεται στό Γεροντικό, ἀνασταίνει ἕνα παιδί. Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων Τριμιθούντος «νεκράν ἐν τάφῳ προσφωνεῖ» καί λαμβάνει ἀπάντηση ἀπό αὐτή.

Ὅπως σημειώνει χαρακτηριστικά ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς «μόνον ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ λαμβάνουν τήν πλήρη ἐξήγησίν των ὅλα τά θαύματα τοῦ Χριστοῦ, ὅλαι αἱ ἀλήθειαι Του, ὅλα τά λόγια του, ὅλα τά γεγονότα τῆς Καινῆς Διαθήκης» (Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος σελ. 47). Σημειώνει ἐπίσης ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς: «Ἐάν ὁ Χριστός δέν ἀνίστατο ποιός θά ἠδύνατο νά ἐμπνεύσῃ τοῦς μάρτυρας εἰς τόν ἄθλον τοῦ μαρτυρίου καί τοῦς ὁμολογητάς εἰς τόν ἄθλον τῆς ὁμολογίας καί τοῦς ἀσκητάς εἰς τόν ἄθλον τῆς ἀσκήσεως καί τοῦς ἀναργύρους εἰς τόν ἄθλον τῆς ἀναργυρίας καί τοῦς νηστευτάς εἰς τόν ἄθλον τῆς νηστείας καί τῆς ἐγκρατείας καί ὅποιονδήποτε χριστιανόν εἰς ὅποιονδήποτε ἄθλον»; (Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος σελ. 48). Γράφει ἐπίσης στό ἴδιο περισπούδαστο ἄρθρο του (Καταδικασμένοι νά εἶναι ἀθάνατοι) ὁ Ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς: «Ἐάν ὁ Χριστός δέν ἀνέστη διά τί τότε νά πιστεῦν κανεῖς εἰς Αὐτόν; Ὁμολογῶ εἰλικρινῶς ὅτι ἐγώ οὐδέποτε θά ἐπίστευον εἰς τόν Χριστόν ἐάν δέν εἶχε ἀναστῆ καί δέν εἶχε νικήσει τόν θάνατο, τόν μεγαλύτερον ἐχθρόν μας. Ἐλλ' ὁ Χριστός ἀνέστη καί ἐδώρησεν εἰς ἡμᾶς τήν ἀθανασίαν». (Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος σελ. 44). Ὅντως ὁ Νέος Ὁμολογητής ρίχνει ἀπλετο φῶς στό μυστήριο τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος καί τίς συνέπειές της γιά τό ἀνθρώπινο γένος. Στήν πραγματικότητα ἀναπτύσσει τήν παύλειο θεολογία, ὅπως αὐτή παρουσιάζεται στήν Α΄ Κορ. ιε΄ 14.

Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, γιά νά μᾶς βοηθήσει νά προσλάβουμε τό μυστήριο αὐτό μᾶς ὑπενθυμίζει συστηματικά κι ἐπίμονα τήν κάθε του λεπτομέρεια. Ὁ Ὁρθρος κάθε Κυριακῆς καί στούς ὀκτώ ἤκους τά γεγονότα τῆς ἀναστάσεως ἀναφέρει κι ἀναλύει πάλιν καί πολλάκις. Ὅλοι οἱ ἐχθροί τοῦ Χριστοῦ τήν ἀνάστασή του ἀρνοῦνται, διαβάλλουν καί πολεμοῦν. Καί οἱ Ἑβραῖοι καί οἱ Μωαμεθανοί καί οἱ πάσης φύσεως ἄθεοι καί εἰδωλολάτρες. Σ' αὐτούς ὅλους ἡ Ἐκκλησία δίνει πληρωμένη ἀπάντηση μέ τήν ἐμπειρία της, τή μαρτυρία τῶν ἀποστόλων καί τῶν λοιπῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων τοῦ γεγονότος, τή θεολογία της, τήν τέχνη της, τήν ὑμολογία καί τή λατρεία της. Ὅλη ἡ μαρτυρία της συνοψίζεται σέ τέσσερις λέξεις: *Χριστός ἀνέστη! ἀληθῶς ἀνέστη!*

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Ἀρχιμανδρίτη Ἰωήλ Νικολάου
ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΘΩΜΑ

Εἰσαγωγή

Η

Κυριακή τοῦ Θωμᾶ, ἡ πρώτη Κυριακή μετά τό Πάσχα, πού ὀνομάζεται καί Καινή (δηλ. καινούργια) Κυριακή εἶναι πρό-
τιστα Δεσποτική ἑορτή, δηλαδή ἔχει ἀναφορά στό πρόσωπο
τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καί στό μυστήριο τῆς σωτηρίας μας.

Ὄνομάζεται καί Κυριακή τοῦ Ἀντίπασχα (Pascha
clausum, στά λατινικά), ἐπειδή εἶναι ἡ ἑορτή τῆς ἀποδόσεως τῆς ἡμέρας
τοῦ Πάσχα. «Ἀπόδοσις» στήν ἐκκλησιαστική γλώσσα σημαίνει τήν ὀ-
λοκλήρωση μίας μεγάλης χριστιανικῆς ἑορτῆς, Δεσποτικῆς ἢ Θεομυτο-
ρικῆς, πού ξεκίνησε πρὶν ἀπό ὀκτώ ἡμέρες. Εἶναι συνήθεια πού παρέ-
λαβαν οἱ Χριστιανοί ἀπό τούς Ἰουδαίους.

Τά παλαιότερα χρόνια ὀνομαζόταν καί Κυριακή ἐν λευκοῖς (Domini-
ca in albis, στά λατινικά), ἐπειδή οἱ νεοφώτιστοι ἔβγαζαν τά λευκά ἐν-
δύματα πού φοροῦσαν τό Μεγάλο Σάββατο στή βάπτισή τους καί γίνον-
ταν δεκτοί στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀποτελεῖ μία ἀπό τίς σημαντικές ἡμέρες τῆς χριστιανικῆς παράδο-
σης, μέ ἰδιαίτερη θεολογική καί πνευματική σημασία. Ἡ Ἐκκλησία τήν
ἡμέρα αὐτή μνημονεῦει τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνώπιον τοῦ
Ἀποστόλου Θωμᾶ, ὁ ὁποῖος διατηροῦσε ἀμφιβολίες γιά τήν Ἀνάστα-
σή Του. Πείστηκε, ὅμως, ὅταν ἄγγιξε τίς πληγές Του ἀπό τά καρφιά τῆς
σταύρωσης καί ἀναφώνησε «Ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου!» (Ἰω. κ'
25-29).

Ἡ ἡμέρα αὐτή ἐντάσσεται στήν εὐρύτερη ἔννοια τῆς «ἡμέρας Κυρί-
ου» πού διατηρεῖ κεντρική θέση στή χριστιανική λατρεία. Ἄς ἀναλύ-
σουμε λοιπόν, γιατί ἡ Κυριακή αὐτή ὀνομάζεται Κυριακή τοῦ Θωμᾶ, τί
σημαίνει ἡ «ἡμέρα Κυρίου», τί ἀκριβῶς γιορτάζεται αὐτή τήν ἡμέρα καί
ποιό εἶναι τό θεολογικό της πλαίσιο.

Ἡ ὀνομασία τῆς «Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ»

Ἡ Κυριακή τοῦ Θωμᾶ ὀνομάζεται ἔτσι ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ εὐαγ-
γλική περικοπή τῆς ἡμέρας (Ἰω. κ' 19-29) ἀναφέρεται στόν Ἀπόστολο
Θωμᾶ καί τή διάσημη πλέον ἀμφισβήτησή του γιά τήν Ἀνάσταση τοῦ

Χριστοῦ. Ὁ Θωμᾶς, ἓνας ἀπό τούς δώδεκα Ἀποστόλους, δέν βρισκόταν παρών ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐμφανίστηκε γιά πρώτη φορά στους μαθητές Του μετά τήν Ἀνάστασή Του. Ὅταν οἱ υπόλοιποι μαθητές τοῦ μετέφεραν τήν εἶδηση ὅτι ὁ Κύριος ἀναστήθηκε, ἐκεῖνος τούς ἀπάντησε: «Ἐάν δέν δῶ στά χέρια Του “τόν τύπον τῶν ἥλων” (τά σημάδια τῶν καρφιῶν) καί δέν βάλω “τήν χειρά εἰς τήν πλευράν αὐτοῦ” (τό χέρι στήν πλευρά του), δέν θά πιστέψω» (Ἰω. κ' 25).

Ὁκτώ ἡμέρες μετά τήν Ἀνάσταση, ὁ Χριστός ἐμφανίστηκε ξανά στους μαθητές Του, αὐτή τή φορά ἐνώπιον τοῦ Θωμᾶ, καί τόν κάλεσε νά βάλει τό δάκτυλό του στίς πληγές Του καί νά πιστέψει. Ὁ Θωμᾶς, γεμάτος ταπείνωση, ὁμολόγησε: «ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου» (Ἰω. κ' 28), ἀναγνωρίζοντας τήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ συγκεκριμένη διήγηση ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη θεολογική σημασία, διότι ἐπισημαίνει τήν ἀνάγκη τῆς πίστεως ἀκόμη καί χωρίς τήν ἄμεση ὀπτική ἐμπειρία, ὅπως φαίνεται ἀπό τή φράση τοῦ Χριστοῦ: «Μακάριοι ὅσοι δέν εἶδαν καί πίστεψαν» (Ἰω. κ' 29). Αὐτή ἡ θεολογική διάσταση ἀναδεικνύει τήν ἀξία τῆς πίστεως ὡς οὐσιώδους στοιχείου τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἡ ἐννοια τῆς «ἡμέρας Κυρίου»

Ἡ Κυριακή, ὡς «ἡμέρα Κυρίου», κατέχει κεντρική θέση στή χριστιανική λατρεία ἀπό τήν ἀρχαιότητα. Μετά τήν Ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας ἔλαβε τόν χαρακτηρισμό «Κυριακή» (ἡμέρα Κυρίου), σέ ἀντίθεση μέ τό ἐβραϊκό Σάββατο πού ἦταν ἡ ἡμέρα ἀνάπαυσης τοῦ Θεοῦ σύμφωνα μέ τήν Παλαιά Διαθήκη. Ἡ ὀνομασία «Κυριακή» μαρτυρεῖται ἤδη ἀπό τά πρῶτα χριστιανικά κείμενα, ὅπως στήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου (Ἀποκ. α' 10), ὅπου ἡ ἡμέρα τῆς Ἀνάστασης χαρακτηρίζεται ὡς ἡ «ἡμέρα Κυρίου». Ἡ μετάβαση αὐτή ἀπό τό Σάββατο στήν Κυριακή συνδέεται μέ τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ἐγένεε τήν πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας, δηλαδή Κυριακή, σύμφωνα μέ τά Εὐαγγέλια (Ματθ. κθ' 1, Μαρκ. ιστ' 2, Λουκ. κδ' 1, Ἰω. κ' α).

Ἡ «ἡμέρα Κυρίου» εἶναι ἡμέρα χαρᾶς καί ἀνάμνησης τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί γι' αὐτό εἶναι ἡ ἡμέρα κατὰ τήν ὁποία οἱ χριστιανοί συνέρχονται γιά νά τελέσουν τήν Θεία Λειτουργία. Ἡ Ἐκκλησία ὀρίζει τήν Κυριακή ὡς ἡμέρα ἀφιερωμένη στήν ἀνάμνηση τῆς Ἀνάστασης, καί κατ' ἐπέκταση, στή χάρη τῆς σωτηρίας πού προσφέρεται σέ κάθε πιστό.

Τί γιορτάζεται τήν Κυριακή τοῦ Θωμᾶ;

Τήν Κυριακή τοῦ Θωμᾶ γιορτάζομε τήν ὁμολογία τοῦ Ἀπόστολου

Θωμᾶ, τή στιγμή δηλαδή πού ἀποδέχθηκε τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ μέ τά δικά του μάτια καί μέ τή δική του ἐμπειρία. Εἶναι ὅμως καί μία ἡμέρα ἀφιερωμένη στή διδασκαλία γιά τήν πίστη, ἡ ὁποία, ὅπως σημειώνεται στήν εὐαγγελική περικοπή, δέν χρειάζεται ἀπαραίτητα ὀπτική ἐπιβεβαίωση γιά νά εἶναι ἀληθινή.

Ἡ ἀμφιβολία τοῦ Θωμᾶ ἀντανακλᾷ τίς ἀνησυχίες καί τίς ἀμφιβολίες πολλῶν ἀνθρώπων ὅσον ἀφορᾷ τήν πίστη τους. Ὡστόσο, ἡ Ἐκκλησία παρουσιάζει τήν περίπτωση τοῦ Θωμᾶ ὡς ὑπόδειγμα τῆς θείας ἐπιείκειας καί τῆς ὑπομονῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Ὁ Χριστός δέν κατακρίνει τόν Θωμᾶ, ἀλλά τοῦ ἐπιτρέπει νά βρεῖ τήν ἀλήθεια μέσα ἀπό τήν ἄμεση ἐμπειρία τῆς θεϊκῆς παρουσίας Του. Ἡ «ὁμολογία» τοῦ Θωμᾶ γίνεται σύμβολο τῆς βαθύτερης πνευματικῆς ἀναζήτησης τοῦ ἀνθρώπου, πού συχνά περιέχει καί στοιχεῖα ἀμφιβολίας.

Ἔτσι, ἡ Κυριακή τοῦ Θωμᾶ ἀποτελεῖ μία ὑπενθύμιση ὅτι ἡ πίστη δέν εἶναι κάτι τό στατικό, ἀλλά μία διαδικασία πού ἀναπτύσσεται μέσα ἀπό τήν προσωπική ἀναζήτηση καί τήν πνευματική ἐμπειρία.

Γιατί δέν γιορτάζεται τήν ἡμέρα τῆς κοιμήσεως τοῦ Θωμᾶ;

Παρά τό γεγονός ὅτι ὁ Θωμᾶς, ὅπως ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι, ἔχει ἡμέρα ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης του (6 Ὀκτωβρίου), ἡ ἑορτή τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ δέν ἔχει σχέση μέ τήν κοίμησή του, ἀλλά μέ τό συγκεκριμένο γεγονός τῆς ὁμολογίας του καί τῆς διαπίστωσης τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ. Ἡ χριστιανική παράδοση δίνει ἔμφαση σέ γεγονότα πού σηματοδοτοῦν τή σωτηρία καί τήν πίστη τῶν ἀνθρώπων καί λιγότερο στά χρονικά σημεῖα πού σχετίζονται μέ τήν κοίμηση τῶν Ἁγίων. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ὡς κεντρικό γεγονός τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀποτελεῖ τόν βασικό ἄξονα τῶν ἑορτῶν τῆς μεταπασχαλινῆς περιόδου, καί ἡ Κυριακή τοῦ Θωμᾶ συνδέεται ἄμεσα μέ αὐτή τήν Ἀνάσταση καί τήν ἀποκάλυψη τῆς στοῦς μαθητές.

Ἡ σύνδεση τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ μέ τό Πάσχα

Ἡ Κυριακή τοῦ Θωμᾶ εἶναι ἡ πρώτη Κυριακή μετά τό Πάσχα, καί αὐτό δέν εἶναι τυχαῖο. Ἡ Ἐκκλησία, μέ τό θεολογικό της πρόγραμμα, ἐπιθυμεῖ νά τονίσει ὅτι ἡ Ἀνάσταση δέν εἶναι ἓνα μεμονωμένο γεγονός, ἀλλά μία πραγματικότητα πού διαπερνᾷ τήν καθημερινή ζωή τῶν πιστῶν. Ὁ ἑορτασμός τοῦ Πάσχα δέν ὀλοκληρώνεται τήν ἡμέρα τῆς Ἀνάστασης, ἀλλά συνεχίζεται τίς ἐπόμενες ἑβδομάδες, μέ τίς Κυριακές πού ἀκολουθοῦν νά ἐστιάζουν σέ διαφορετικές πτυχές τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ καί τῶν ἐμφανίσεών Του στοῦς μαθητές.

Ἡ Κυριακή τοῦ Θωμᾶ, ὡς ἡ πρώτη Κυριακή μετά τό Πάσχα, λει-

τουργει ώς μία διευκρινιστική στιγμή γιά τή χριστιανική πίστη. Στην ού-
σία, ή Έκκλησία έπιθυμεί νά τονίσει τή σημασία τής Άνάστασης ώς
γεγονότος ὄχι μόνο γιά τούς πρώτους μάρτυρες, αλλά γιά κάθε χρι-
στιανό. Η πίστη του Θωμά, πού αρχικά ήταν διστακτική αλλά τελικά
έγινε απόλυτη, αντικατοπτρίζει τήν πίστη κάθε πιστού πού καλεΐται νά
αποδεχτεί τή νέα πραγματικότητα τής ζωής μετά τόν θάνατο, ὅπως απο-
καλύπεται στην Άνάσταση.

Έπίλογος

Η Κυριακή του Θωμά δέν είναι απλώς μία ήμέρα αφιερωμένη στον
Άπόστολο Θωμά καί τήν άμφισβήτησή του γιά τήν Άνάσταση του
Χριστού. Αποτελεΐ μία ούσιαστική υπενθύμιση τής πίστης, τής άμφιβο-
λίας, καί τής ευσπλαχνίας του Θεού προς τούς ανθρώπους. Μέσω του
παραδείγματος του Θωμά, ή Έκκλησία αναγνωρίζει τίς ανθρώπινες ά-
δυναμίες καί τήν άναζήτηση γιά βεβαιότητα, ενώ παράλληλα προσκαλεΐ
τούς πιστούς νά αποδεχτούν τήν Άνάσταση ώς πραγματικότητα, άκόμα
καί χωρίς άμεσες αποδείξεις.

Άρχιμανδρίτης ΙΩΗΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Πρωτοπρεσβύτερου Σπυρίδωνα Παπαδόπουλου
ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ

ύμφωνα μέ παλαιά λειτουργική τάξη τῆς Ἐκκλησίας μας, τήν ἐπομένη μεγάλων ἑορτῶν τιμοῦμε τά πρόσωπα πού διαδραμάτισαν ἄμεσο ρόλο στό ἑορτασθέν γεγονός, π.χ. τήν ἐπομένη τῶν Χριστουγέννων ἐορτάζουμε τή Σύναξη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ὁποία γέννησε τόν Χριστό, μετά τά Θεοφάνεια τή Σύναξη τοῦ Τιμίου Προδρόμου ὁ ὁποῖος Βάπτισε τόν Χριστό κ.ο.κ.

Μέσα λοιπόν σ' αὐτό τό πλαίσιο, μετά τήν ἑορτή τῆς λαμπροφόρου Ἐναστάσεως τοῦ Κυρίου, τοποθετήθηκε ἡ Κυριακή τῶν Μυροφόρων (τρίτη ἀπό τό Πάσχα) κατά τήν ὁποία τιμοῦμε τόν Ἰωσήφ τόν ἀπό Ἀριμαθαίας καί τόν νυκτερινό μαθητή τοῦ Κυρίου Νικόδημο, ἰδιαίτερος ὅμως τίς Μυροφόρες γυναῖκες. Οἱ μέν δύο ἄντρες ἔθαψαν τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί κατά συνέπεια ἦταν μάρτυρες τῆς ταφῆς Του καί οἱ Μυροφόρες ἄκουσαν πρῶτες τό χαρμόσυνο μήνυμα καί ἔγιναν μάρτυρες τῆς Ἐναστάσεώς Του.

Ὅπως εἶναι γνωστό «*Λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς Σαββάτων*» (Μάρκ 15' 2) δηλαδή ξημερώματα τῆς Κυριακῆς, τόλμησαν καί πῆγαν στόν τάφο οἱ πρῶτες Μυροφόρες γιά νά ἀλείψουν τό πανάγιο σῶμα τοῦ Κυρίου μέ μύρα, ἐνῶ στή συνέχεια ἀκολούθησαν καί ἄλλες. Πρώτη βέβαια ἡ Παναγία, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς: «Τό γάρ τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως εὐαγγέλιον πρώτη πάντων ἀνθρώπων, καθάπερ καί προσῆκον ὑπῆρχε καί δίκαιον, ἡ Θεοτόκος παρά τοῦ Κυρίου ἐδέξατο, καί αὕτη τοῦτον ἀναστάντα πρό πάντων εἶδε, καί τῆς αὐτοῦ θείας ὁμιλίας ἀπήλαυσε...». Οἱ ὑπόλοιπες γνωστότερες Μυροφόρες ἦταν: Μαρία ἡ Μαγδαληνή, Σαλώμη (θυγατέρα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος), Ἰωάννα ἡ γυναῖκα τοῦ Χουζᾶ, Μαρία καί Μάρθα ἀδελφές τοῦ Λαζάρου, Μαρία τοῦ Κλωπᾶ, Σωσάνα.

Αὐτές λοιπόν οἱ γυναῖκες, κατά τό Συναξάριο τῆς ἡμέρας, «ἐπειδή πολλή ἀγάπην εἶχον εἰς τόν Χριστόν ὡς θεῖον Διδάσκαλον, διά τοῦτο τήν Παρασκευήν ἠγόρασαν μύρα πολύτιμα καί τό μέν Σάββατον ἡσύχασαν διά τήν ἐντολήν ἔπειτα ἐπῆγαν διά νυκτός νά ἀλείψωσι τό Σῶμα Αὐτοῦ. Ἐπῆγαν δέ εἰς καιρόν ὄρθρου, ἀφ' ἑνός μέν διά τόν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἀφ' ἑτέρου δέ διότι ἀπ' αὐτῆς τῆς ὥρας καί ὕστερον ἐπέτρε-

πεν ὁ Νόμος νά καταπιάνωνται μέ ἐργασίας. Ἐκεῖ δέ φθάσασαι εἶδον διαφόρους ὀπτασίας· τούς ἀστράπτοντας δύο Ἴαγγέλους ἔνδοθεν τοῦ μνημείου καί ἄλλον ὅστις ἐκάθητο ἐπάνω εἰς τόν λίθον». Ἔτσι ἀξιώθηκαν πρῶτες νά δοῦν τόν τάφο ἀνοικτό ἀλλά καί ἄδειο, πρῶτες ἄκουσαν ἀπό τόν Ἰαγγελο τήν Ἰανάσταση τοῦ Κυρίου, «πρῶται αὐται εἶδον τόν Χριστόν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα καί πρὸς πάντας ἐκήρυξαν τό σωτήριον κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καί τήν κατά Χριστόν πολιτείαν μετήλθον ἀρίστως καί ὡς ἔπρεπεν εἰς γυναῖκας μαθητευθείσας τῷ Χριστῷ».

Ἐκεῖνο πού ἐπισημαίνεται ἰδιαίτερως στήν πράξη τῶν Μυροφόρων γυναικῶν εἶναι ἡ μεγάλη προθυμία καί ἀνδρεία πού ἐπέδειξαν, ἀποτελεσμα βέβαια τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης τους στόν Θεάνθρωπο. Μέ τήν ἀνδρεία ξεπέρασαν πολλές δυσκολίες: Τήν ἔχθρα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, τή λύσσα τῶν Φαρισαίων, τή δύναμη τῶν στρατιωτῶν, τή νύκτα, τόν μεγάλο λίθο πού ἔκλεισε τόν τάφο... «Φύσις ἀσθενῆς τήν ἀνδρείαν ἐνίκησεν» ψάλλουμε αὐτή τήν Κυριακή. «Ἰανδρεία εἶναι τό νά ὑπομένει κανεῖς σέ κάθε ἔργο ἀγαθό καί νά νικᾷ τά πάθη τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος» λέγει ὁ Ὡσιος Πέτρος ὁ Δαμασκνός. Οἱ Πατέρες κατατάσσουν τήν ἀνδρεία στίς τέσσερις μεγάλες ἀρετές μαζί μέ τή φρόνηση, σωφροσύνη καί δικαιοσύνη. Ὁ Μητροπολίτης Ἰερόθεος Βλάχος συμπληρώνει: Ἰανδρεία «διαθέτει ἐκεῖνος πού προχωρεῖ μέ τήν καρδιά καί ὄχι μέ τήν ψυχρά λογική. Ἡ λογική ὑπολογίζει καί δειλιᾷ, ὅπως ἔγινε μέ τούς Ἰαποστόλους. Ἡ καρδιά ἀγαπᾷ καί προχωρεῖ... Ἐκεῖνος πού ἔχει ἀνδρεία δέν φοβᾷται στίς δύσκολες στιγμές τοῦ (πνευματικοῦ) ἀγῶνα».

Τό γεγονός ὅτι πρῶτες οἱ Μυροφόρες ἄκουσαν τό Ἰαναστάσιμο μήνυμα καί πρῶτες εἶδαν τόν Ἰαναστημένο Κύριο ἀντί τῶν ἀποστόλων, εἶναι μιά μέγιστη τιμή στή γυναικεῖα φύση. Βέβαια προηγήθηκε ἡ ἀποκατάστασή της μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ, μέ τή γέννησή Του ἀπό τήν Παρθένο Μαρία. Ἔτσι καταργήθηκε ἡ κατάρα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καί τῆς γυναῖκας ἐξαιτίας τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας τῆς Εὐας καί τοῦ Ἰαδάμ. «Θεοτόκε Παρθένε, ἡ τεκοῦσα τόν Σωτήρα, ἀνέτρεψας τήν πρώτην κατάραν τῆς Εὐας» ψάλλουμε τά Χριστούγεννα. Γι' αὐτό, ὅπως τονίζει ὁ Ἰαπόστολος Παῦλος, μέσα στήν Ἰεκκλησία «ὄκ ἐνι ἄρσεν καί θῆλυ· πάντες γάρ ὑμεῖς εἰς ἐστέ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλάτας γ' 28). Τό πρόσωπο τῆς Παναγίας μας ξεχωρίζει μέσα στήν ἐκκλησιαστική ζωή. Παράλληλα ἐορτάζουμε Ἰαγίες ὅπως καί τούς Ἰαγίους, ἀφιερῶνουμε σ' αὐτές Ναοῦς, ζωγραφίζουμε εἰκόνες τους...

Ὡς φυσιολογική συνέπεια τῶν ἀνωτέρω, διαπιστώνεται ὅτι ἡ προθυμία, ἡ ἐπιθυμία τῆς γυναῖκας γιά τά καλά καί τήν ἀρετή εἶναι μεγαλύτερη ἀπό ἐκεῖνη τῶν ἀνδρῶν. Μάλιστα ὁ Μακάριος ὁ ἐν Πάτμῳ γράφει: «Τίνος ἔνεκεν αἱ ἀρεταὶ ὄλαι, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, ἀνδρεία καί αἱ λοιπαὶ μέ θηλυκόν ὄνομα ὀνομάζονται; Ὡτι δηλαδή εἰς τήν ἀπόκτησιν αὐτῶν

προθυμότεραι από τούς άνδρας εἶναι αἱ γυναῖκες». Ὅμως ἂν δέν προσέξει ἡ γυναῖκα μπορεῖ, ἀντίθετα, νά κυριευθεῖ ἀπό τά πάθη, τά ὁποῖα πάλι εἶναι κυρίως γένους θηλυκοῦ: Ὑπερηφάνεια, κενοδοξία, φιλαυτία, ἀνθρωπαρέσκεια, ζήλεια, κατάκριση, κακία, πονηρία, σαρκική ἐπιθυμία... Στήν ἐποχή μας φαίνεται νά ἐμφανίζονται ἐντονώτερα ἡ σκληρότητα καί ἡ ἀναίδεια οἱ ὁποῖες δημιουργοῦν πολλά προβλήματα στή σχέση μέ τούς ἄλλους ἀλλά καί μέσα στίς οἰκογένειες.

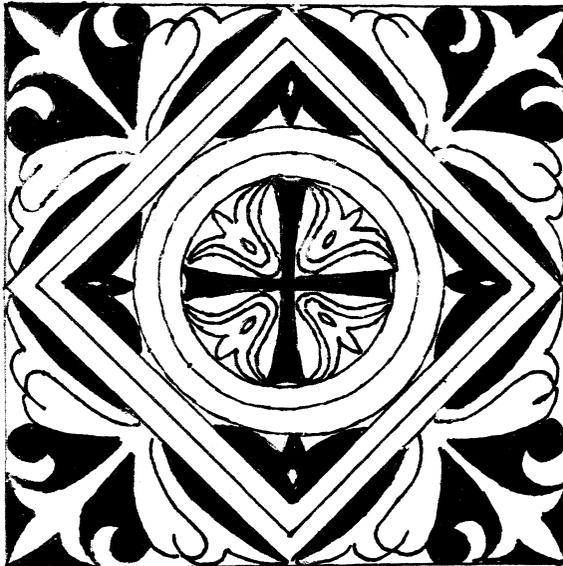
Ἐπιστρέφοντας στίς Ἁγίες Μυροφόρες ἄς ἀπευθυνθοῦμε σ' αὐτές μέ τόν ψαλμωδό:

«Χριστῷ φέρουσιν αἱ Μαθήτριαι μύρα.

Ἐγώ δέ ταύταις ὕμνον, ὡς μύρον φέρω».

Ἐν κατακλείδι ἡ Κυριακή τῶν Μυροφόρων ἔχει τήν ἐξῆς σημασία ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης Φουντούλης: «Ἡ κοινή ἐορτή τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, τοῦ Ἰωσήφ καί τοῦ Νικοδήμου, καί τῶν Μυροφόρων γυναικῶν ἐορτάζεται πρός δόξαν καί τιμὴν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι δηλαδή μία ἀνακίνησης, μία ἀνανέωσις τοῦ ἀναστασίμου πανηγυρισμοῦ μέ νέο κέντρο, τά πρόσωπα πού ἄμεσα συνεδέθησαν μέ αὐτόν».

Πρωτοπρεσβύτερος ΣΠΥΡΙΔΩΝΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Χριστόδουλου Βασιλειάδη

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

«Πνοῆ βιαία γλωσσοπυρσεύτως νέμει,
Χριστός τό θεῖον Πνεῦμα τοῖς Ἀποστόλοις.
Ἐκκέχυται μεγάλη ἐνὶ ἡματι Πνεῦμ' Ἀλιεῦσι».

Πεντηκοστή εἶναι ἡ γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας¹. Ἡ χριστιανική γιορτή τῆς Πεντηκοστῆς παρουσιάστηκε γιά πρώτη φορά πιθανῶς στους χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι προέρχονταν ἀπό τούς Ἰουδαίους. Οἱ τελευταῖοι τήν πεντηκοστή μέρα ἀπό τοῦ Πάσχα γιόρταζαν τήν γιορτή τῶν ἑβδομάδων². Ἀργότερα ὀνομάστηκε Πεντηκοστή. Παράλληλα ἐκαλεῖτο καί ἑορτή τῆς συγκομιδῆς³. Πεντηκοστή ὀνομαζόταν ὀλόκληρη ἡ περίοδο τῶν πενήντα ἡμερῶν ἀπό τοῦ Πάσχα⁴.

Ὁ Κύριος γιά σαράντα μέρες μετά τό πάθος καί τήν ἀνάστασή Του, παρουσίασε τόν ἑαυτό του σέ πολλούς μαθητές του σέ διαφορετικούς τόπους. Μέ αὐτό τόν τρόπο ἔδωσε πολλές ἀποδείξεις ὅτι ἦταν πράγματι ζωντανός. Τήν τεσσαρακοστή μέρα ἀνελήφθη στους οὐρανούς, ἀφοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θά στείλῃ τό Πανάγιο Του Πνεῦμα.

Τό πρωί τῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς (καθώς ὀλοκληρωνόταν ἡ ἡμέρα αὐτή, ἡ ὁποία ἄρχισε ἀπό τό ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς τῆς) ὅλοι οἱ πιστοί μέ μία καρδιά ἦταν συναγμένοι στό ἴδιο μέρος. Καί ξαφνικά, χωρίς νά τό περιμένῃ κανεῖς, ἦλθε ἀπό τόν οὐρανό μία βοή σάν φύσημα σφοδροῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος κινεῖται μέ ὄρμη καί βιαιότητα. Καί ἡ βοή αὐτή γέμισε ὅλο τό σπίτι ὅπου κάθονταν οἱ ἀπόστολοι καί ὅλοι οἱ μαθητές. Καί εἶδαν μέ τά μάτια τους νά διαμοιράζονται σ' αὐτούς γλώσσες σάν τίς φλόγες τῆς φωτιᾶς, καί στόν καθένα ἀπό αὐτούς κάθισε ἀπό μία γλώσσα.

Ὅλοι τους τότε πλημμύρισαν ἐσωτερικά μέ Πνεῦμα Ἅγιο καί ἄρχισαν νά μιλοῦν ξένες γλώσσες, ὅπως τό Πνεῦμα τούς ἐνέπνεε καί τούς ἔδινε τήν ἰκανότητα νά μιλοῦν καί νά λένε θεϊκά καί οὐράνια λόγια καί διδασκαλίες ὑψηλές καί θεόπνευστες. Στήν Ἱερουσαλήμ ὑπῆρχαν τότε Ἰουδαῖοι ἀπ' ὅλα τά ἔθνη, πού βρίσκονται κάτω ἀπό τόν οὐρανό. Αὐτοί εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ μόνιμα, ἦταν εὐλαβεῖς καί σέβονταν τόν Θεό.

Ὅταν λοιπόν ἐγίνε ἡ βοή αὐτή τοῦ ἀνέμου, συγκεντρώθηκε πλῆθος

ἀπό αὐτούς καί ὅλοι κυριεύθηκαν ἀπό σύγχυση καί κατάπληξη· διότι ὁ καθένας τους ἄκουγε τούς μαθητές τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νά μιλοῦν στή δική τους γλῶσσα. Ἐμειναν ὅλοι ἐκστατικοί καί μέ θαυμασμό ἔλεγαν ὁ ἕνας στόν ἄλλο: Μά, ὅλοι αὐτοί πού μιλοῦν δέν εἶναι Γαλιλαῖοι; Πῶς λοιπόν ἐμεῖς τούς ἀκοῦμε ὁ καθένας μας νά μιλοῦν στή δική μας μητρική γλῶσσα, τήν ὁποία μάθαμε καί μιλοῦμε ἀπό τότε πού γεννηθήκαμε;

Ὅσοι εἴμαστε Πάρθοι καί Μῆδοι καί Ἑλαμίτες, καί ὅσοι κατοικοῦμε στήν Μεσοποταμία καί στήν Ἰουδαία καί στήν Καππαδοκία, στόν Πόντο καί στήν Μικρά Ἀσία, στή Φρυγία καί στήν Παμφυλία, στήν Αἴγυπτο καί στά μέρη τῆς Λιβύης, πού εἶναι κοντά στήν Κυρήνη, καί οἱ Ῥωμαῖοι πού διαμένουν ἐδῶ, τόσο αὐτοί πού λόγῳ τῆς καταγωγῆς τους εἴμαστε Ἰουδαῖοι, ὅσο καί οἱ ἐθνικοί πού προσελκυσθήκαμε στήν ἰουδαϊκή πίστη καί γίναμε προσήλυτοι, καθώς καί ὅσοι καταγόμαστε ἀπό τήν Κρήτη καί οἱ Ἄραβες, ὅλοι ἐμεῖς πού καταγόμαστε ἀπό τά διάφορα αὐτά μέρη πῶς συμβαίνει νά ἀκοῦμε αὐτούς νά μιλοῦν καί νά διακηρύττουν στίς γλῶσσές μας τά μεγάλα καί θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ. Καί ἔμειναν ὅλοι ἐκστατικοί καί γεμάτοι ἀπορία ἔλεγαν ὁ ἕνας στόν ἄλλο: Τί νά σημαίνει ἄραγε τό ἔκτακτο αὐτό γεγονός καί ποιά ἐξήγηση μπορεῖ νά τοῦ δώση κανείς; Ἄλλοι ὅμως χλεύαζαν καί ἔλεγαν ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶναι τελείως μεθυσμένοι ἀπό γλυκό καί δυνατό κρασί καί δέν ξέρουν τί λένε⁵.

Ἀκολουθῶς οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μᾶς διασώζουν τήν πρώτη ὁμιλία τοῦ Πέτρου πρὸς τά πλήθη⁶. Ἀφοῦ λοιπόν τά πλήθη ἄκουσαν τό λόγο αὐτό τοῦ Πέτρου, συναισθάνθηκαν τήν ἐνοχή τους καί ἐνοιώσαν συντριβή καί κατάνυξη στήν καρδιά τους, καί εἶπαν στόν Πέτρο καί στούς ἄλλους ἀποστόλους: «Τί πρέπει νά κάνουμε, ἄνδρες ἀδελφοί, γιά νά συγχωρηθῆ ἡ ἐνοχή μας;» Καί ὁ Πέτρος τότε ἀπάντησε: «Νά μετανοήσετε, καί καθένας ἀπό ἐσᾶς νά ἐγκολπωθῆ μέ πίστη τόν Ἰησοῦ Χριστό ὡς σωτήρα του καί Κύριό του καί νά βαπτισθῆ γιά νά τοῦ δοθῆ ἄφεση ἁμαρτιῶν. Ἔτσι θά λαβετε τή δικαίωση καί τόν ἁγιασμό, τά ὁποῖα παρέχει τό ἅγιο Πνεῦμα ὡς δωρεά σέ αὐτούς πού βαπτίζονται. Μήν ἀμφιβάλτετε γι' αὐτό, διότι ἡ ὑπόσχεση πού ἔδωσε ὁ Θεός διά μέσου τοῦ προφήτη Ἰωήλ γιά τήν ἐκχυση καί δωρεά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τήν ἔδωσε γιά σᾶς καί γιά τούς ἀπογόνους σας καί γιά ὅλους ὄσους θά καλέσῃ ὁ Κύριος καί Θεός μας ἀπό ἐκείνους πού εἶναι τώρα μακριά ἀπό τόν Θεό, ἐπειδή λατρεύουν τά εἰδῶλα». Καί μέ πολλά ἄλλα λόγια ἀκόμη ὁ Πέτρος μέ τόνο ζωηρό, ἔδινε ἐπίσημα καί δημόσια τή μαρτυρία του γιά τήν ἀλήθεια καί προέτρεπε τούς Ἰουδαίους λέγοντας: «Σῶστε τούς ἑαυτούς σας ἀπό τή φοβερή τιμωρία πού θά ὑποστῆ ἡ κακή καί διεστραμμένη αὐτή γενεά, ἡ ὁποία σταύρωσε τόν Ἰησοῦ». Καί αὐτοί δέχθηκαν ὀλοκάρδια καί γεμάτοι χαρά τό λόγο καί τή διδασκαλία τοῦ

Πέτρου, καί βαπτίσθησαν. Καί ἔτσι προστέθηκαν στά μέλη τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἡμέρα ἐκείνη περίπου τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι⁷.

Τό γεγονός τῆς Πεντηκοστῆς ἄρχισε νά ἐιορτάζεται ἤδη ἀπό τοὺς ἀποστολικούς χρόνους. Κατ' αὐτὴν γινόταν καί ἡ βάπτιση τῶν κατηκουμένων. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο στή Θεία Λειτουργία τῆς Πεντηκοστῆς ἀντί τοῦ τρισαγίου ὕμνου «Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος ἰσχυρός...» ψάλλεται τό «Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε...».

Εἶναι χαρακτηριστικός ἕνας ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στό ἔργο τῆς Πεντηκοστῆς: «Πάντα χορηγεῖ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βρῦει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους σοφίαν ἐδίδασκεν, ἀλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξε, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας»⁸.

Στὴν εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς οἱ μαθητές κάθονται ἡμικυκλικά στό ὑπερῶο, ὅπου ἔμεναν μετὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ Κυρίου. Δεξιά καί ἀριστερά τοῦ κενοῦ καθίσματος, τό ὁποῖο εἶναι ἡ θέση τοῦ Κυρίου, κάθονται οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καί Παῦλος⁹. Τρίτος στά δεξιά τοῦ ἀποστόλου Πέτρου κάθεται ὁ εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς καί ἀπέναντι του ὁ εὐαγγελιστῆς Μᾶρκος. Μετὰ ἀπό αὐτοὺς κάθονται οἱ ὑπόλοιποι ἀπόστολοι κατὰ σειρὰν ἡλικίας. Ἀπὸ πάνω ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους βρίσκεται ὁ οὐρανός, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐξέρχονται δώδεκα ἀκτίνες φωτός καί πάνω ἀπὸ τίς κεφαλές τῶν ἀποστόλων βρίσκονται δώδεκα πύρινες γλῶσσες. Στό κάτω μέρος τοῦ καθίσματος εἰκονίζεται ἕνας γέροντας μέ στέμμα στό κεφάλι καί στρογγυλό γένι, ὁ ὁποῖος κρατᾷ ἕνα σεντόνι, τό ὁποῖο ἔχει μέσα δώδεκα εἰλητάρια. Ὁ γέροντας συμβολίζει τὸν κόσμον καί τὰ εἰλητάρια τοὺς δώδεκα κλήρους, τοὺς ὁποίους κληρώθηκε ὁ κάθε ἀπόστολος νά κηρύξη σέ ὅλη τὴν οἰκουμένη τὸν λόγο τοῦ Κυρίου.

Ἀπολυτίκιον

Εὐλογητός εἶ Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ πανσόφος τοὺς ἀλιεῖς ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, καί δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας· φιλάνθρωπε, δόξα σοι.

Κοντάκιον

Ὅτε καταβάς τὰς γλῶσσας συνέχεε, διεμέριζεν ἔθνη ὁ ὕψιστος· ὅτε τοῦ πυρός τὰς γλῶσσας διένειμεν, εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε· καί συμφῶνως δοξάζομεν τό πανάγιον Πνεῦμα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Βλ. Εὐαγγελίου Θεοδώρου, *Πεντηκοστή, ΘΗΕ*, τ. 10, στ. 185-291. Ἡ πρώτη ἀναφορά γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς βρίσκεται στὴν ἀπόκρυφη «Ἐπιστολή τῶν ἀποστόλων», Βλ. J.

Michl, Apokryphe Biefe, στό LTK, II, σσ. 690-691.

2. Βλ. Ἐξ λδ', 22. Δευτ. ιστ' 10, 16.

3. Ὀνομαζόταν καί ἑορτή θερισμοῦ πρωτογεννημάτων. Βλ. Ἐξ κγ' 16. Ἡ ἑορτή τῆς Πεντηκοστῆς ἀντιστοιχεῖ μέ τή ἐβραϊκή γιορτή τοῦ Σαβουώτ. Ἦταν καθαρά γεωργική ἑορτή καί εἶχε περιεχόμενο διαφορετικό ἀπό τήν Πεντηκοστή στήν χριστιανοσύνη. Ἡ Γιορτή τοῦ Θερισμοῦ στήν πρό Χριστοῦ ἐποχή λάμβανε χώρα τήν πεντηκοστή μέρα μετά τίς 16 Νισάν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἡμερολογίου. Σ' αὐτή κάθε οἰκογένεια προσέφερε στόν Θεό ἕνα δεμάτι κριθάρι. Αὐτό δήλωνε τήν ἐπιθυμία γιά εἰρηνική σχέση μαζί Του. Παράλληλ. βλ. Λευϊτ. κγ' 15, 16.

4. Βλ. Γρηγορίου Νύσσης, *Λόγος εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα*, PG 46, στ. 597B. «Σήμερον γάρ κατά τήν ἐπίσιον τοῦ ἔτους περίοδον τῆς πεντηκοστῆς συμπληρουμένης, κατά τήν ὥραν ταύτην, εἶγε περί τήν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας ἐσμέν, ἐγένετο ἡ ἀνεκδιήγητος χάρις».

5. Βλ. Πράξ. β' 1-13.

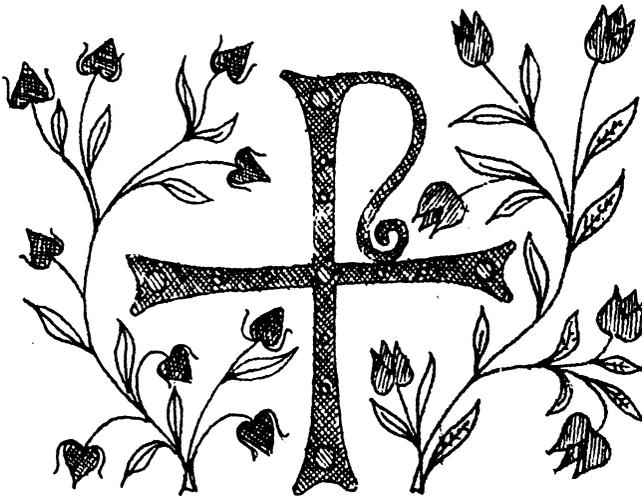
6. Βλ. Πράξ. β' 14-36.

7. Βλ. Πράξ. β' 37-41.

8. Πεντηκοστάριον, ἔκδ. Ἐκκλησιαστικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι, 1994, σ. 489.

9. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι, παρ' ὅλον ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος δέν βρισκόταν μεταξύ τῶν ἀποστόλων, ἀφοῦ δέν εἶχε γίνει ἀκόμη ἡ μεταστροφή του στόν χριστιανισμό, συμβολικά καί διαχρονικά εἰκονίζεται μαζί μέ τούς ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι δέχθηκαν τήν ἡμέρα ἐκείνη τήν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Θέλει ὁ ἁγιογράφος νά τονίσει ὅτι ὅλη ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διαρκῆς Πεντηκοστή.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Κώστα Κυριακίδης

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ Α΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, ἡ ὁποία συνῆλθε στήν Νίκαια τῆς Βιθυνίας τό 325 μ.Χ. καταδίκασε τή διδασκαλία τοῦ Ἀρείου, συνέταξε τήν πρώτη μορφή τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, τό λεγόμενο Σύμβολο τῆς Νίκαιας, ὅπου καθιέρωσε τόν ὄρο ὁμοούσιος, ὄρισε τήν ἡμερομηνία ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, καί θέσπισε διάφορους κανόνες ὅπως τόν Κ΄ ὁ ὁποῖος καί ἀπαγορεύει τή γονυκλισία στή Θεία Λειτουργία τῆς Κυριακῆς, καθώς καί τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ σημασία τῆς εἶναι μεγάλη, γιατί μέ τή Σύνοδο αὐτή ὁ συνοδικός θεσμός ἐγίνε θεμελιώδους σημασίας γιά τόν Χριστιανισμό, καί γιατί ἀποτελέσει τό πρότυπο γιά τίς μελλοντικές Οἰκουμενικές Συνόδους.

Ἡ ἕκτη κατά σειρά Κυριακή μετά ἀπό τό Ἅγιο Πάσχα εἶναι ἀφιερωμένη ἀπό τήν Ἐκκλησία μας στήν μνήμη τῶν 318 Θεοφόρων Ἀγίων Πατέρων, οἱ ὁποῖοι ἔλαβαν μέρος στήν Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἡ Εὐαγγελική περικοπή τῆς ἡμέρας κατά τήν ἐν λόγῳ Κυριακή, ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἀρχιερατικῆς προσευκῆς τοῦ Χριστοῦ. Τῆς προσευκῆς δηλαδή πού ἀπύθυνε ὁ Χριστός λίγο πρῖν ἀπό τό πάθος Του, στόν Θεό Πατέρα. Προσεύχεται ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός στόν Πατέρα γιά ὅλο τόν κόσμο, καί τί τοῦ ζητᾶ: «*Πάτερ ἅγιε τήρησον αὐτούς ἐν τῷ ὀνόματί σου οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ᾧσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς*» (Ἰωάν. 15΄ 11). Τοῦ ζητᾶ ἐνότητα Πατέρα, Τοῦ λέει, ὅπως εἴμαστε ἐμεῖς ἐνωμένοι, ἅς εἶναι ἔτσι καί οἱ ἄνθρωποι. Πῶς ὅμως ἐπιτυγχάνεται αὐτή ἡ ἐνότητα;

Ἡ ἔνωση αὐτή ἐπιτυγχάνεται, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, μόνο μέσα στήν Ἐκκλησία. Καί βλέπομε ὅτι ὁ Θεός Πατέρας ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο ἀλλῶστε, εἰσάκουσε τήν προσευχή τοῦ Υἱοῦ Του. Διότι ἐδῶ καί 2000 χρόνια, παρά τούς διωγμούς, παρά τίς κακοδοξίες, παρά τίς αἰρέσεις, παρά τά ὅσα ταλαιπωροῦν κατά καιρούς τήν Ἐκκλησία, ἡ Ἐκκλησία ὑπάρχει καί θά ὑπάρχει μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἄλλῶστε αὐτό εἶναι καί ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξη τῆς Θεότητας τοῦ Χριστοῦ.

Ταυτόχρονα ὅμως, ὁ διάβολος ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, δέν σταματᾶ τόν πόλεμο κατά τῆς Ἐκκλησίας, ἔχοντας ἕνα σκοπό: νά δείξει, ὅτι ὁ Χριστός δέν εἶναι Θεός, ἀλλά ἕνας ἀπλός καί ἀδύνατος ἄνθρωπος, καί νά ἀποτρέψει ἔτσι τούς ἀνθρώπους ἀπό τήν πίστη στό Χριστό, ... Ἔτσι ἀφοῦ δέν μπορεῖ νά πλήξει τήν Ἐκκλησία, προσπαθεῖ νά πλανέ-

πει ὅσους περισσότερους μπορέσει. Ἡ πετυχημένη αὐτή στρατηγική τοῦ Σατανᾶ βρῆκε σύμμαχο τόν Ἄρειο, ὁ ὁποῖος μετέτρεψε τόν Χριστό ἀπό Θεό σέ κτίσμα. Τίποτα δέν ταλαιπώρησε τήν Ἐκκλησία, ὅσο ἡ διδασκαλία αὐτή τοῦ Ἄρειου. Κανένας διωγμός δέν εἶχε τέτοιο ἀποτέλεσμα. Τό θεμελιώδες δόγμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἄρειου ἦταν ἡ ἑτερουσιότητα τοῦ Υἱοῦ πρὸς τόν Πατέρα. Ὁ Ἄρειος δέν μπορούσε νά ἀντιληφθεῖ τήν θεότητα τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὑποβίβαζε τόν Υἱό καί τόν θεωροῦσε κτίσμα τό ὁποῖο δημιουργήθηκε ἀπό τόν Θεό γιά νά τοῦ χρησιμεύσει ὡς ὄργανο γιά τήν δημιουργία τοῦ κόσμου. Κατά τόν Ἄρειο, ὁ Χριστός ξεχώριζε ἀπό τά ἄλλα δημιουργήματα γιατί ἦταν τό πρῶτο καί τό μοναδικό τοῦ Πατέρα τό ὁποῖο δημιουργήθηκε γιά νά δημιουργήσει τόν κόσμο, ἀλλά δέν παύει ἀπό τό νά ἦταν ἕνα κτίσμα. Ἐλεγε ὅτι «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν», ὑπῆρχε δηλαδή κάποια χρονική στιγμή πού ὁ Χριστός δέν ὑπῆρχε. Σύμφωνα, λοιπόν, μέ τήν αἵρεση τοῦ Ἄρειου, οἱ συνέπειες θά ἦταν ὀλέθριες ἀφοῦ ἡ θέωση καί ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἦταν ἀνέφικτη. Θά ἦταν ἀνέφικτη διότι ἂν ὁ Χριστός εἶναι κτίσμα, δηλαδή ἄνθρωπος, τότε πῶς μπορεῖ νά σώσει τόν ἄνθρωπο;

Ἐτσι τό 325 μ.Χ. ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος συγκαλεῖ τήν Α΄ Οἰκουμένη σύνοδο στήν Νίκαια, μέ κύριο ἔργο της, νά ἀντιμετωπίσει τήν αἵρεση τοῦ Ἄρειου. Ἐκεῖ μαζεύτηκαν 318 Θεοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Κύπριος ἐπίσκοπος Τριμουθῶντος Ἅγιος Σπυρίδωνας, ὁ ὁποῖος καί ἐπιτέλεσε τό γνωστό θαῦμα μέ τό κεραμίδι ὅπου, ἀφοῦ προσευχήθηκε, κάτω ἔτρεξε νερό, στό χέρι του ἔμεινε τό κῶμα καί ἀνέβηκε πρὸς τά πάνω ἡ φλόγα, δείχνοντας ἔτσι τήν Τριαδικότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Μέρος ἔλαβε καί ὁ ἐπίσκοπος Νικόλαος, ὅπου μὴ ἀνεχόμενος τήν βλασφημία τοῦ Ἄρειου πρὸς τήν Ἁγία Τριάδα, τόν ράπισε δημόσια, φυλακίστηκε γιά αὐτό καί τό βράδυ στήν φυλακή τοῦ ἐμφανίστηκε ὁ Χριστός πού καί τοῦ ἔδωσε ἕνα Εὐαγγέλιο καί ἡ Παναγία τό ἀρχιερατικό του ὠμοφόριο. Οἱ Ἅγιοι αὐτοὶ λοιπόν Πατέρες, καταδίκασαν τόσο τόν Ἄρειο ὅσο καί τήν διδασκαλία του. Παρά τήν καταδίκη του ὅμως, ἡ θεωρία του γνώρισε ἀπίστευτη ἐξάπλωση καί ταλαιπώρησε τήν Ἐκκλησία. Ὁ λόγος ἦταν ὅτι ἡ διδασκαλία του ἦταν λογικοφανής καί ἐπειδή βασιζόταν στόν ὀρθολογισμό μπορούσε νά γίνει πῶς εὐκόλα κατανοητή ἀνάμεσα στόν κόσμο. Μάλιστα, ἡ βάση τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἄρειου δέν ἐξαλείφθηκε ἀκόμη καί σήμερα, εἰδικά ἀπό τήν Δύση, στήν ὁποία καί ἐπικράτησε τό ὀρθολογιστικό πνεῦμα. Πόσοι διανοούμενοι σήμερα, δέν μᾶς λένε, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἕνας μέγας ἄνθρωπος, σοφός ἄνθρωπος, ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος, ἀλλά ὁποσδήποτε ὄχι ὁ Θεός. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή στή σημερινή ἐποχή, ἀγαπητοί μου. Ὁ ἄνθρωπος σήμερα ἔγινε μέτρο ὅλων τῶν πραγμάτων. Μέ τόν τρόπο αὐτό ὅμως, ὁ

ἄνθρωπος δέν ἔλυσε τό πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου οὔτε τά ὑπαρξιακά του προβλήματα. Μόνο ὅταν μέτρο ὅλων εἶναι ὁ Θεάνθρωπος, τά πράγματα τοποθετοῦνται στήν σωστή τους βάση. Χωρίς τόν Θεάνθρωπο, ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντοτε δοῦλος τοῦ θανάτου, τῆς ἁμαρτίας, τοῦ διαβόλου. Μόνο μέσω τοῦ Θεανθρώπου μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά φτάσει στόν προορισμό του, πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τήν κατά χάρη θέωση.

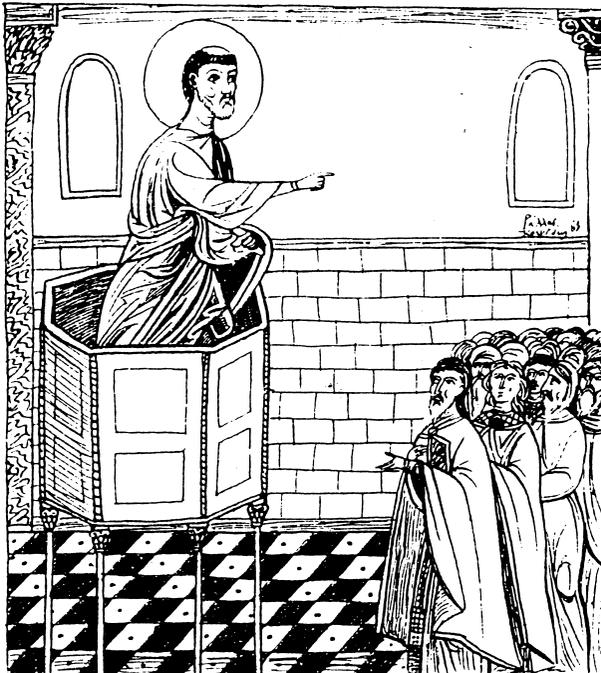
Ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ἔχουμε τήν πολύ μεγάλη εὐλογία νά ἀποτελοῦμε μέρος τῆς Ἁγίας, Καθολικῆς, Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἰδρυτής καί κεφαλή εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Ταυτόχρονα ὅμως ἔχουμε καί πολύ μεγάλη εὐθύνη. Ζοῦμε σήμερα, ἀγαπητοί μου, σέ μιά ἐκκοσμικευμένη ὑλιστική, καί ἀνθρωποκεντρική κοινωνία. Ζοῦμε σήμερα, σέ μιά παγκοσμιοποιημένη κοινωνία τῶν πολυεθνικῶν, ἡ ὁποία δέν θέλει τόν κόσμο νά ἔχει ἀντιστάσεις. Ἡ ὁποία θέλει νά θεοποιήσει τόν ἄνθρωπο, γιά νά τοῦ πουλᾷ τά προϊόντα της. Ζοῦμε σήμερα σέ μιά κοινωνία πού ἔχει ὡς κύριο μέλημά της ὄχι τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά τήν κατανάλωση, τήν ἡδονή, τήν ἀπόλαυση. Σέ μιά κοινωνία τοῦ θρησκευτικοῦ οἰκουμενισμοῦ πού ἀποδέχεται ὅλες τίς θρησκείες καί ἀναγνωρίζει ἀλήθεια σέ αὐτές. Βλέπετε, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἐντεχνα καλλιεργεῖται ἡ ἀντίληψη νά εἴμαστε καλοί ἄνθρωποι καί ὅλα τά ἄλλα δέν ἔχουν καί πολλή σημασία. Σέ μιά κοινωνία πού ὁ καθένας λέει ὅτι εἶναι Χριστιανός ἀλλά πιστεύει σέ ὅ,τι θέλει. Ὁ Χριστιανισμός ὅμως δέν εἶναι κοστούμι νά τό ράψουμε στά μέτρα μας. Καί Χριστιανός εἶναι αὐτός πού πιστεύει στόν Χριστό καί τήν διδασκαλία Του, ὅπως διατυπώθηκε μέσα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή καί τήν Ἱερά Παράδοση. Ἡ Ἱερά Παράδοση ὅμως δέν εἶναι διδασκαλίες ἀνθρώπων, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ αἵρετικοί, ἀλλά ἡ ἀδιάλειπτος ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στόν κόσμο. Βλέπετε ἀγαπητοί μου, ὁ Χριστός δέν ἔγραψε κανένα βιβλίο, ἀλλά ἔστειλε τόν Παράκλητο, τό Ἅγιο Πνεῦμα, γιά νά ὀδηγεῖ τήν Ἐκκλησία εἰς «πᾶσαν τήν ἀλήθειαν». Καί ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι μέρος τῆς Ἱερᾶς Παράδοσης. Τό ἴδιο καί τά δόγματα πού διατυπώθηκαν μέσα ἀπό τίς Οἰκουμενικές συνόδους.

Ἄς προσέξουμε, ἀγαπητοί μου. Ὁ διάβολος κάνει καλά τή δουλειά του καί ἡ ἐποχή μας εἶναι ἡ ἐποχή τῶν αἱρέσεων. Βλέπετε ὁ κάθε λογῆς ἐπιτήδειος θέλει νά ἐκμεταλλευτεῖ τήν θρησκευτικότητα τοῦ κόσμου πρὸς ὄφελός του. Καί δυστυχῶς καί στόν τόπο μας ἔχουμε γεμίσει ἀπό κάθε λογῆς «ἐκκλησίες». Ἐκκλησίες τοῦ θεοῦ, ἐκκλησίες τῶν ἀποστόλων, τοῦ Ἰεχωβά καί ἕνα σορό ἄλλες, κυρίως Ἀμερικανικῆς προελεύσεως. Προσοχή, ἀγαπητοί μου. Βλέπετε ὁ τρόπος σκέψεως τοῦ Ἀρείου δέν πρόκειται ποτέ νά ἐξαλειφθεῖ. Ὁ διάβολος πάντα θά βρίσκει κάποιους καί θά τούς μετατρέπει σέ ὄργανά του. Σέ αὐτή ἀκριβῶς τήν κοινωνία ὁ κάθε ἕνας ἀπό μᾶς ἔχει ρόλο νά διαδραματίσει. Ὁ κάθε

Ἐκείνος ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανός ἔχει ρόλο νά διαδραματίσει, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί. Καί ἐδῶ βρίσκεται καί ἡ μεγάλη εὐθύνη πού ἔχει ὁ κάθε ἕνας. Νά μετατρέψει μέ τό παράδειγμά του τή σημερινή ἀνθρωποκεντρική κοινωνία σέ Θεανθρώπινη. Νά ἀλλάξει τό σημερινό παγκοσμιοποιημένο κόσμο τοῦ ὕλισμου καί τῆς κατανάλωσης καί ὄχι νά ἀλλαχθεῖ ἀπό αὐτόν. Καί γιά νά τό πετύχουμε αὐτό ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, πρέπει ἡ Ἐκκλησία, νά συνεχίσει τήν ἀγιαστική της πορεία. Νά παραμείνει πιστή στίς αἰώνιες ἀρχές της, στό Χριστοκεντρικό καί ἀσκητικό χαρακτήρα της καί στήν Ἐκκλησιολογική της συνείδηση. Νά διδάξει ὅτι μέτρο πάντων εἶναι ὁ Θεάνθρωπος καί ὄχι ὁ ἄνθρωπος. Ἄλλωστε ἐδῶ βρίσκεται καί ἡ οὐσιώδης διαφορά μας ἀπό τούς αἰρετικούς: στό γεγονός ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία δέν εἶναι μιά ἰδεολογία, ἀλλά βίωμα. Ὅτι δέν εἶναι μιά σειρά ἀπό ἀφηρημένες διατυπώσεις ἀλλά ἔμπρακτη πίστη, τρόπος ζωῆς.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Θεολόγος

Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου Δαμιανῶ

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

ἡμερα, ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τούς ἁγίους Πάντες. Δηλαδή γιορτάζει ὅλους τούς ἁγίους της, ἀπό τήν ἐποχή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μέχρι σήμερα. Γιορτάζει τούς προφῆτες, τούς πατριάρχες, ὅλους τούς δίκαιους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γιορτάζει τούς ἁγίους ἀποστόλους τῆς Καινῆς Διαθήκης, τούς μάρτυρες τῆς πίστεώς μας, τούς ὁσίους, ὅλους τούς ἁγίους.

Σήμερα, γιορτάζει ὅλος ὁ Παράδεισος. Ὅσοι ἄνθρωποι ἀξιώθηκαν, πρὶν ἀπὸ τῆς Μέλλουσα ἀκόμη Κρίση, νά ἀγάλλονται καί νά εὐφραίνονται τήν αἰώνια μακαριότητα τοῦ Παραδείσου. Ὅσοι θά συμβασιλεύσουν μέ τόν Οὐράνιο Βασιλέα, τόν Δεσπότη Χριστό.

Αὐτούς τούς ἀνθρώπους γεραίρει σήμερα ἡ Ἐκκλησίας μας. Αὐτούς τιμᾷ μέ ὕμνους καί ᾠδές πνευματικές καί αὐτῶν τήν μνήμη καί τήν ἀθλήση προβάλλει σάν σωστικό παράδειγμα σέ μᾶς τούς ἀγωνιζόμενους τόν καλόν ἀγῶνα, γιά νά φθάσουμε ἐκεῖ ὅπου ἤδη αὐτοί εὐρίσκονται.

Ἡ λέξη «ἅγιος», σήμερα προκαλεῖ σέ μᾶς τούς ἀνθρώπους κάποιο «δέος». Μᾶς φαίνεται, πῶς ἀναφέρεται σέ κάτι τό ἐξωκόσμιον. Σέ κάτι, πού ἀφορᾷ ἄλλες ἐποχές, κι ἄλλους ἀνθρώπους. Κι αὐτό συμβαίνει, γιατί ἔχουμε ξεχάσει ἀρκετά τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, καί ἐμεῖς οἱ ποιμένες καί σεῖς, ὁ λαός τοῦ Θεοῦ, ὁ εὐλογημένος.

Ὁ Κύριος, παραγγέλλει σέ ὅλους μας: «Ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγώ ἅγιος εἰμί». Νά γίνεται ἅγιοι, μᾶς λέγει ὁ Χριστός.

Ἡ ἐντολή, ἡ παραγγελία τοῦ Χριστοῦ, λοιπόν εἶναι νά γίνουμε ὅλοι μας ἅγιοι. Αὐτό σημαίνει, πῶς γιά νά μᾶς τό λέει ὁ Χριστός, δέν εἶναι κάτι τό ἀκατόρθωτο, ἀλλά κάτι πού γίνεται. Πού γίνεται καί σήμερα, στίς μέρες μας. Καί θά γίνεται καί στό μέλλον, μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰῶνων.

Ποῖός εἶναι ὅμως ὁ «ἅγιος»;

Ἀκοῦμε, πολλές φορές, τούς ἀνθρώπους νά λένε: Αὐτός ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἅγιος, κι ἐννοοῦν, ὅτι εἶναι ἕνας καλός ἄνθρωπος.

Ὅμως, ἡ ἀγιότης, δέν εἶναι ἡ καλωσύνη τῶν ἀνθρώπων, ἢ καλύτερα δέν εἶναι μόνο ἡ καλωσύνη διότι ἕνας ἅγιος δέν εἶναι ἕνας «κακός

άνθρωπος». Δέν εἶναι ὅμως μόνο αὐτό.

Ἦ Άγιος, δέν εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού δέν κάνει «κακές πράξεις», διότι κι ἕνας ἄθεος μπορεῖ νά μὴν κάνει «κακές πράξεις».

Ἦ Ἀκόμα περισσότερο, «ἄγιος» δέν εἶναι ἕνας ἄνθρωπος πού κάνει «καλές πράξεις», διότι κι ἕνας ἀλλόθρησκος μπορεῖ νά κάνει «καλές πράξεις».

«Ἦ Ἄγιος», ἀδελφοί μου, εἶναι κάτι ἄλλο πού μόνο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας τό ξέρει. Ἦ ἔννοια τῆς «ἀγιότητος» μέσα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν ὁμοιάζει μέ καμμιά «ἀγιότητα» πού διακηρύσσουν οἱ ἄλλοι, οἱ μὴ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί.

Στήν Ὁρθοδοξία ἡ λέξη «ἀγιότης» ἔχει πολύ μεγάλη, πολύ βαθιὰ σημασία, καί δέν νοεῖται Ὁρθόδοξος Χριστιανός πού νά μὴ τὴν ξέρει.

Ἦ Ἄγιος εἶναι ὁ Θεός.

Ἦ Ἄγιος γίνεται, ὅποιος κατορθώσει καί γίνει, «κατά χάριν» βέβαια, «Θεός».

Ἦ Ὁ σκοπός τοῦ ἀνθρώπου ἐδῶ στή γῆ εἶναι νά γίνουμε καί μεῖς «Θεοί». Δέν ἔχουμε κανένα ἄλλο προορισμό. Τό εἶπε ὁ ἴδιος ὁ Θεός στους πρωτοπλάστους, ὅταν ἔπλασε τόν Ἀδάμ καί τὴν Εὕα, «κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί ὁμοίωσιν». Δηλ., ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά ὁμοιωθεῖ πρὸς τόν Θεό. Νά γίνει «Θεός».

Πῶς γίνεται κανένας «Θεός»;

Γίνεται μέ μιά μέθοδο πού διαθέτει μόνο ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Εἶναι ἡ μέθοδος τῆς «ορθοδόξου εὐσεβείας».

Σύμφωνα μέ τὴν «ορθόδοξη εὐσεβεία», ὁ ἁμαρτωλός ἄνθρωπος πού θέλει νά φθάσει νά γίνει «Θεός», περνάει δύο στάδια προετοιμασίας, γιά νά καταλήξει στήν κατάσταση τῆς «Θεώσεως». Τό πρῶτο στάδιο εἶναι ἡ «κάθαρση» τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ πάθη του. Ἦ «κάθαρση» αὐτὴ ξεκινάει ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ «μετάνοια» τοῦ ἀνθρώπου. «Μετάνοια» δέν σημαίνει μιά ἀπλῆ μεταμέλεια γιά μερικές πράξεις μας, πού πᾶμε μηχανικά σ' ἕνα «πνευματικό» νά ἐξομολογηθοῦμε. Ἦ Ὅχι μόνο στὸν πνευματικό τομέα ἀλλὰ καί στὸν ἐπαγγελματικό πολλές φορές ἀλλάζουμε γνώμη, γιά μιά ἄστοχνη ἐνέργειά μας, ἀλλὰ αὐτό δέν εἶναι μετάνοια.

Μετάνοια σημαίνει μιά ἀπόλυτη συντριβὴ γιά τό παρελθόν πού δέν ἦταν βασισμένο στό νόμο τοῦ Θεοῦ. Σημαίνει μιά ἀμετάκλητη ἀπόφαση γιά τό μέλλον, ὥστε κάθε πράξη μας νά εἶναι ἀρεστή στό Θεό, νά εἶναι θεάρεστη. Καί σημαίνει, πῶς ἡ ἀπόφαση αὐτὴ δέν θά μείνει μόνο στά λόγια. Σημαίνει, πῶς κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ πνευματικοῦ, στὸν ὁποῖο θά ἀναφέρουμε κί' αὐτούς τούς λογισμούς μας, μέ τὴν ἴδια ἐμπιστοσύνη πού καταφεύγει ὁ ἄρρωστος στό γιατρό, θά ἀγωνισθοῦμε

νά θεραπεύσουμε τήν ἀρρώστια τῆς ψυχῆς μας, πού εἶναι ἡ ἁμαρτία, καί στήν ὁποία, ὡς δοῦλοι, δουλεύαμε.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, ἀπό ἕνα νοσοκομεῖο. Κι ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι, τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, εἴμαστε οἱ νοσηλεύόμενοι. Ὅλοι μας εἴμαστε ἄρρωστοι. Ἄλλος πολύ κι' ἄλλος λιγώτερο. Ὅλοι μας ὅμως ἔχουμε ἀνάγκη τοῦ ἱατροῦ. Κι ἂν θέλουμε τήν πνευματική μας ἰατρεία, πρέπει ν' ἀκοῦμε τίς συμβουλές τοῦ ἱατροῦ καί νά παίρνομε τά φάρμακα πού μᾶς δίνει. Ποιά εἶναι τά φάρμακα πού μᾶς δίνει ἡ Ἐκκλησία μας, γιά νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τήν ἀσθένεια τῆς ψυχῆς μας; Εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα τά μυστήριά της. Τά μυστήρια, μεταδίδουν εἰς τόν ἄνθρωπον τήν «θεωτικήν χάριν», ἡ ὁποία ἀγιάζει τόν ἄνθρωπον καί τόν μεταβάλλει σέ πραγματικό κατοικητήριο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Εἶναι ἀκόμη, σωτήρια φάρμακα γιά τήν θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν ἀσθένεια τῆς ἁμαρτίας, ἡ νηστεία, ἡ ἀγρυπνία, ἡ προσευχή, τά ὁποῖα, κατά τόν ὑμνωδόν τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶναι «οὐράνια χαρίσματα». Καί τά «χαρίσματα» αὐτά ἡ νηστεία, ἡ ἀγρυπνία, ἡ προσευχή, δέν εἶναι μόνο γιά τούς μοναχούς καί τούς ἀσκητές. Εἶναι γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους. Εἶναι γιά κάθε ἄνθρωπο, πού θέλει νά ἀπαλλαγῆ ἀπό τόν «παλαιόν ἄνθρωπον» καί νά ζήσει τήν «νέαν» ἐν Χριστῷ ζωή.

Μέ αὐτά καί ἄλλα μέσα, πού δέν θά ἐκθέσω αὐτή τή στιγμή, ὁ ἄνθρωπος καθαίρει τήν καρδιά του ἀπό τά πάθη καί τίς ἁμαρτίες εἰς τρόπον ὥστε αὕτη, καθαρῆ πλέον, νά μπορέσει νά καταστῆ θρόνος, ὅπου θά ἔλθει καί θά ἐγκατασταθεῖ ὁ Χριστός, κι ἔτσι ὁ ἄνθρωπος νά φθάσει στό δεύτερο στάδιο τῆς πνευματικῆς ζωῆς, πού εἶναι ὁ «φωτισμός».

Ὅταν ἔρθει στήν καθαρῆ καρδιά μας καί ἐγκατασταθεῖ ὁ Χριστός, τότε ὁ ἄνθρωπος γίνεται «χριστοφόρος». Φωτίζεται ὁ νοῦς του καί ἐργάζεται ὅ,τι εἶναι εὐάρεστον στό Χριστό, πού κατοικεῖ μέσα του. Ὅλες οἱ πράξεις του εἶναι ἅγιες. Οἱ ἅγιες πράξεις καί οἱ ἀρετές, πού ἀποκτᾶ τότε ὁ ἄνθρωπος, εἶναι καρπός τῆς πνευματικῆς καταστάσεως πού ἔφθασε, τοῦ φωτισμοῦ...

Στήν κατάστασι αὐτή φθάνει ὁ ἄνθρωπος, μέ τά προηγούμενα μέσα πού σᾶς ἀνέφερα, δηλαδή τήν χειραγωγή ἀγιασμένου πνευματικοῦ πατρός, μέ τή μυστηριακή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, καί πρό παντός μέ τή μετοχή στό μυστήριο τῆς θείας Κοινωνίας, καί τήν ἀδιάλειπτη προσευχή.

Ἐάν ἐπιτύχει αὐτό ὁ ἄνθρωπος, τότε ἀποκτᾶ τήν καθαρῆν καρδίαν, περί τῆς ὁποίας μᾶς ὁμιλεῖ ἡ Ἁγία Γραφή, καί τότε ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά δεῖ τόν Θεό.

«Μακάριοι οἱ καθαροί τῆ καρδία, ὅτι αὐτοί τόν Θεόν ὄψονται», λέγει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀξιώνεται καί βλέπει τήν ἄρρητη δόξα τοῦ Θεοῦ,

τότε ο άνθρωπος «θεοῦται». Γίνεται δηλ. «κατά χάρη» Θεός. Αὐτός, εἶναι ὁ ἅγιος. Ἄγιος εἶναι αὐτός πού ἀξιώνεται καί βλέπει μέ τά μάτια τῆς καρδίας του τήν δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀκόμη καί ἀπό τήν ἐπίγεια αὐτή ζωή.

Ἄδελφοί μου,

Ἡ μεγαλύτερη ἀλήθεια πού διδάσκει ἡ Ὁρθοδοξία μας εἶναι πώς μιά ἡμέρα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, εἴτε τό θέλουμε εἴτε δέν τό θέλουμε, ἐν Ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς Δικαίας τοῦ Χριστοῦ Κρίσεως, θά εὐρεθοῦμε ἐνώπιον Ἐνωπίῳ. Θά δοῦμε τόν Θεό. Κι ὅσοι μέν, ὅταν ζοῦσαν ἐδῶ στόν κόσμο, φρόντισαν νά καθαρίσουν τήν καρδιά τους ἀπό τά πάθη καί τίς ἁμαρτίες τους, ὅσοι ὅταν ἀκόμη ζοῦσαν εἶχαν «θεωθῆ», εἶχαν γίνεαι δηλ. ἅγιοι, αὐτοί καί ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, πρό παντός ἐν Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, θά βλέπουν τήν δόξα τοῦ Θεοῦ καί θά ἀγάλλονται καί θά εὐφραίνονται εἰς τόν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Αὐτοί, ἀπό τότε πού ζοῦσαν ἐν τῇ γῆ, ζοῦσαν ἐν τῷ Παραδείσῳ. Καί ὅταν ἀπέθαναν, ζοῦν ἐν τῷ παραδείσῳ διότι καί τώρα προγεύονται τόν Παράδεισο. Καί μετά τή Δευτέρα τοῦ Χριστοῦ παρουσία θά εἶναι ἐν τῷ Παραδείσῳ. Αὐτούς, λοιπόν γιορτάζει σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας. Αὐτούς γεραίρει καί συγχαίρει καί τιμᾷ καί παρακαλεῖ νά μεσιτεύουν εἰς τόν Δεσπότη Χριστό ὑπέρ τῆς στρατευομένης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὑπέρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν μας.

Ὅσοι ὅμως, ὅταν ζοῦσαν ἐδῶ στόν κόσμο, εἴτε ἦσαν χριστιανοί εἴτε ὄχι, εἴτε πῆγαιναν στήν Ἐκκλησία εἴτε ὄχι, ἀδιαφόρησαν νά ἁγιασθοῦν, νά καθαρίσουν τήν καρδιά τους ἀπό τά πάθη καί τίς ἁμαρτίες τους, ὅσοι δέν φρόντισαν νά ἐνθρονίσουν στήν καρδιά τους τόν Χριστόν, ἐν Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς Κρίσεως θά εὐρεθοῦν πρό τῆς πλέον ὀδυνηρῆς ἐκπλήξεως. Θά ἀντικρύσουν κι αὐτοί τόν Θεόν. Ἀλλά τόν Θεόν δέν θά τόν βλέπουν πλέον ὡς Φῶς πού φωτίζει τόν ἄνθρωπο, ὅπως θά τόν δοῦν οἱ ἅγιοι. Θά τόν δοῦν, ὡς Πῦρ πού κατακαίει. Εἶναι τό πνευματικόν πῦρ τῆς Κολάσεως, τό ὁποῖον εἶναι ἀσυγκρίτως χειρότερο ἀπό τή φωτιά τήν ὑλική πού γνωρίζουμε. Μακάρι τό πῦρ τῆς Κολάσεως νά ἦταν ὑλικό πῦρ, ὅπως ἄλλωστε πλανεμένα διδάσκουν οἱ Φράγκοι. Ἡ Ἐκκλησία ἕνα ἔργο ἔχει: νά προετοιμάζει τόν ἄνθρωπο μέ τά μέσα πού τῆς ἔδωσε ὁ Χριστός, νά δεῖ τόν Θεόν ὡς Φῶς καί ὄχι ὡς Φωτιά. Νά δεῖ τόν Θεό, χωρίς νά πεθάνει. Διότι, ὁ ἁματωλός ὅταν βλέπει τόν Θεό ἀποθνήσκει. Ὅχι φυσικό θάνατο, ἀλλά πνευματικό. Κολάζεται δηλαδή. Ἐμεῖς οἱ κληρικοί εἴμαστε ὑπόλογοι καί γιά σᾶς. Ὁ κάθε ἱερεὺς θά δώσει λόγο στό Θεό γιά τό ποιόνιο τῆς Ἐπισκοπῆς του. Καί ἀλλοίμονον σ' αὐτόν τόν ἐργάτη τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀδιαφόρησε στά καθήκοντά του.

Πιστεύω ὅτι καί ὁ Ἐπίσκοπος σας δέν δίνει ὕπνον τοῖς βλεφάροις του, προκειμένου νά μή καθεῖ καμιά ψυχὴ ἀπό αὐτές πού τοῦ ἐνεπιστεύθη ὁ Κύριος, κατά τήν φρικτὴν ὥραν τῆς χειροτονίας του.

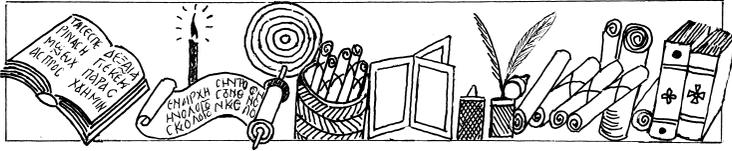
Ἄλλ' αὐτό ὅμως δέν εἶναι μόνο ὑπόθεση τοῦ ἁγίου Ποιμενάρχου σας. Εἶναι πρωτίστως καί ἔργο δικό σας. Ἄν, σεῖς οἱ ἴδιοι, ἀδιαφορεῖτε, ὅσονδήποτε καί ἄν κτυπᾶ τίς καμπάνες ὁ ἐπίσκοπός σας, δέν θά ἐγερθεῖτε ποτέ ἀπό τόν ὕπνον τῆς ἁμαρτίας. Γι' αὐτό, ἀδελφοί μου, ἄν θέλετε καί τόν ἑαυτό σας νά μή ἀπωλέσετε, ἀλλά καί μᾶς τούς ποιμένες σας νά μή κολάσετε, ἀγωνισθεῖτε περισσότερο τόν καλό ἀγῶνα τῆς σωτηρίας καί μή ἀμελεῖτε τά πνευματικά σας ζητήματα. Τρέξετε αὐτή τή στιγμή στό φωτισμένο, τόν διακριτικό, τόν πνευματικό Πατέρα σας, τόν καλό ἱατρό, καί ζητήσετε τήν θεραπείαν τῆς ψυχῆς σας. Πῶς τρέχουμε, ὅταν αισθανθοῦμε ἕνα μικρό πόνο; Δέν φροντίζουμε νά πᾶμε στόν καλύτερο γιατρό, στόν καλύτερο Καθηγητή Πανεπιστημίου; Τό ἴδιο εἶναι καί στά πνευματικά. Τρέξετε νά βρεῖτε τόν καλύτερο πνευματικό, καί παρακαλέστε τον νά σᾶς βοηθήσει στή θεραπεία τῆς ψυχῆς σας. Μόνο ἔτσι, μέ τόν ἅγιο πνευματικό, καί μέ τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, μέ τόν ἔντονο ἀγῶνα καί τήν ἀσκητική ζωή, θά μπορέσουμε ν' ἀποκτήσουμε κι' ἐμεῖς, αὐτό πού κατόρθωσαν οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, πάντες οἱ ἅγιοι τοῦ Παραδείσου, πού γιορτάζει σήμερα ἡ Ὁρθοδοξία, νά γίνουμε δηλ. κι' ἐμεῖς καθαροί τῆ καρδία, νά βλέπουμε τόν Θεό ὡς Φῶς καί νά μήν κολαζώμεθα. Νά γίνουμε ἅγιοι.

Δέν θέλω νά σᾶς κουράσω περισσότερο.

Οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, πού εὐφραίνονται πλέον τήν οὐρανία χαρά τοῦ παραδείσου, εὐχομαι νά σκέπουν ὄλους μας, νά σκέπουν τήν θεοφρούρητη πόλη σας μέ ὄλους τούς πιστούς. Κι εὐχομαι ὀλόψυχα ὄλοι μας ἐν Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ νά εὐρεθῶμεν ἐν τῷ Παραδείσῳ, μαζί μέ ὄλους τούς ἁγίους καί ὄλοι νά γίνουμε «συμβασιλεῖς» τοῦ Χριστοῦ εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἄμην.

Ο ΣΙΝΑΙΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ – ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Χριστόδουλου Βασιλειάδη, *Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας*, Κείμενα καί δοκίμια, ἐκδ. Ἁγία Ταῖσία, Λευκωσία – Κύπρος 2024, σσ. 300.

ς καλῶν θημιονίαν, θά χαρακτηρίσα ἀνευδοιάστως τόν παρόντα τόμο μέ κείμενα καί δοκίμια τοῦ συγγραφέως. Κι ἐξηγοῦμαι: δέν πρόκειται γιά ἕνα σύνολο ἀπό εὐσεβεῖς φλυαρίες ἢ μιά σειρά ἀπό ἀνοῦσια καί στοχαστικά γραπτά πού ἀποτυπώνουν στό χαρτί ἐμπνεύσεις, προσωπικές ἀπόψεις καί συμπεράσματα τοῦ συγγραφέα. Κάθε ἄλλο. Πρόκειται γιά κείμενα πού ἀποπνέουν τό λεπτό ἄρωμα τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης. Παραθέτω τίς ἐνότιες πού ἀποτελοῦν τό βιβλίο: α') Παλαιά Διαθήκη, β') Καινή Διαθήκη, γ') Ἁγιοί, σύγχρονοι γέροντες καί λόγιοι ἄνδρες, δ') Ἐορτολογικά, ε') Τριῶδιο, ζ') Ἐκκλησιολογία, ἀκολουθίες καί λειτουργικά βιβλία, ζ') Ποιμαντική, η') Αἰρέσεις καί θρησκείες, θ') Ἀρετές καί κακίες, ι') Πνευματική ζωή, ια') Ἐθνικά καί πατριωτικά κείμενα, ιβ') Ἐκκλησιολογία καί μοναστήρια, ιγ') Βιβλιοπαρουσιάσεις καί ιδ') Δοκίμια. Ἀπό τό κείμενο πού τιτλοφορεῖται «Οὐ μοιχεύσεις» παραθέτω τό πῶς κάτω: «Μέσα στήν Καινή Διαθήκη εἶναι ξεκάθαρο ὅτι μοιχεία ἢ πορνεία εἶναι ἡ σεξουαλική πράξη πού γίνεται ἐκτός τοῦ γάμου καί δέν γίνεται καμιά διάκριση ἂν γίνεται μέ ἀμοιβή ἢ «ἀπό ἀγάπη». Στήν περίπτωση τῆς Σαμαρείτιδας, μετέπειτα Ἁγίας Φωτεινῆς, βλέπουμε ὅτι αὐτή εἶχε τελέσει πέντε νόμιμους γάμους καί τώρα συζοῦσε μέ κάποιον ἄνδρα, ἀσφαλῶς «ἐξ ἀγάπης». Ὁ Κύριος ὅμως τήν ἐλέγχει καί ἀρνεῖται πῶς ἡ σχέση αὐτή εἶναι νόμιμη καί ἀποδεκτή». Σέ μιά ἐποχή, σάν τή δική μας, πού ἡ ἐκκοσμίκευση ἀπειλεῖ κἀθ' ἑκάστην τήν Ἐκκλησία, ὅπου πλεῖστος ὅσος ὄχλος κλίνει τό γόνυ τῷ Βάαλ τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας, ὅπου οἱ κυβερνήσεις καί τά κοινοβούλια, ὄχι μόνο ἀποποινικοποιοῦν ἀλλά προωθοῦν κάθε μορφῆ σαρκολατρίας, ὁ καλός συγγραφέας χωρίς περιστροφές καί μασημένα λόγια ἀναφέρει ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Δέν κουβαλᾷ νερό στό μῦλο τοῦ νεονικολαϊτισμοῦ, πού μέ ἀρχηγέτη τόν προσφάτως ἐκδημησάντα Χρῆστο Γιανναρά ἐνέσταξε τό δηλητήριό του σέ πλεῖστες ὅσες ἀσπίρικές ψυχές, ἀνατρέποντας ἐκ θεμελίων τή χριστιανική ἠθική. Στό κείμενό του «Θεοτόκος καί Προτεσταντισμός» ἀπορρίπτει μέ ἐπάρκεια τὰ ἔωλα ἐπιχειρήματα τῶν αἰρετικῶν αὐτῶν πού περιφρονοῦν τό πρόσωπο τῆς Θεοτόκου ἀποδεικνύοντας πῶς εἶναι χειρότεροι ἀπό τοὺς μωαμεθανούς, πού στέκονται μέ πολλή εὐλάβεια ἀπέναντί της, χωρίς νά εἶναι κἀν χριστιανοί. Ξεκαθαρίζει δέ ὅτι οἱ ἀρχηγοί τοῦ Προτεσταντισμοῦ Λούθηρος, Ζβίγγλιος καί Καλβῖνος ἀπέρριπταν τήν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματός της, ὅπως καί τίς πρσεβείες καί τή μεστειά της. Μ' αὐτούς τοὺς ἀνθρώπους προσπαθοῦν νά βροῦν κοινό ἔδαφος οἱ ἡμέτεροι οἰκουμενιστές!

* * *

Ἁρχιμανδρίτη Ἰωήλ Νικολάου, *Εἰς ὁμίην εὐωδίας πνευματικῆς*, ἐκδ. Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, Πρέβεζα 2024, σσ. 86.

Στήν πονηρή ἐποχή μας πού ἀναδίδει καί διαδίδει τοξικότητα καί πτωμαῖνη, ἡ ἐπαφή μέ τό παρόν ἰσοδυναμεῖ μέ ἄναμμα λύχου «ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ». Δέν γκρεμίζει ἀλλά οἰκοδομεῖ, δέν ξεριζώνει ἀλλά φυτεύει ἄνθη εὐσομα, ἄνθη εὐλαβείας. Τά ἄρθρα πού περιλαμβάνει εἶναι ὀλιγοσέλιδα καί περιεκτικά, δέν προκαλοῦν ἄνοια ἀλλά ἀναπαύουν τόν ἀναγνώστη. Δείγμα πρῶτο: Ἕνας βασιλιάς ἐπισκέφτηκε τίς φυλακές. Ρωτώντας τοὺς τρώφιμους γιατί ἦταν ἐκεῖ, ὄλο εὗρισκαν δικαιολογίες γιά τὰ ἐγκλήματα τους φορτώνοντάς τα στοὺς ἄλλους. Ἕνας ὅμως πού εἶχε

διαπράξει μία μεγάλη κλοπή όμολόγησε πώς δίκαια βρισκόταν εκεί, διότι ήθελε να κάνει «μεγάλη ζωή». Κι ο βασιλιάς: «Τί θέλεις έσύ ένας τέτοιος παλιάνθρωπος ανάμεσα σέ τόσο τίμιους ανθρώπους; “Έξω γρήγορα”». Καί τόν έλευθέρωσε... Καί μία γεύση από τήν «Κλίμακα»: Κάποι-οι κοσμικοί έθεσαν στόν Άγιο Ίωάννη τό έρώτημα πώς μπορούν να έχουν ευσέβεια ζώντας με συζύγους καί περικυκλωμένοι με κοινωνικές υποχρεώσεις. Καί τούς απάντησε: «Όσα καλά μπορείτε να τά κάνετε, κανένα να μην περιγελάσετε, κανένα να μην κλέψετε, σέ κανένα να μην πείτε ψέματα, κανένα να μην περιφρονήσετε, κανένα να μη μισήσετε. Να μην παραλείπετε τόν εκκλησιασμό, να δείχνετε συμπόνια στους φτωχούς, κανένα να μην σκανδαλίσετε. Σέ ξένο πράγμα, σέ ξένη γυναίκα να μην πλησιάσετε. Άρκεσθείτε στή δική σας γυναίκα. Έάν ζείτε έτσι δέν είστε μακριά από τή βασιλεία των ουρανών». Σάν επιδόρπιο παραθέτω ένα απόσπασμα από μία ώραιότατη απόδοση του Πιστεύω από τό συγγραφέα: «Πιστεύω τέλος καί στήν Έκκλησία του Χριστού, πού θεμελιώθηκε με τό κήρυγμα των άγιών Άποστόλων καί πού είναι Μία καί Άγία. Αυτή η Έκκλησία έχει σκοπό να άγκαλιώσει όλο τόν κόσμο. Καί γινόμαστε μέλη τής Εκκλησίας με τό άγιο Βάπτισμα. Καί μόνο έτσι μπορούν να συγκορευθούν οί άμαρτίες μας». Μία είναι καί παραμένει ές άει η Έκκλησία του Χριστού. Λόγοι Βελίαρ είναι η άναφορά σέ «ετερόδοξες εκκλησίες καί όμολογίες».

* * *

Άρχιμ. Ίωάννου Κωστώφ, *Κατανυκτική λυχνία*, Η κυλιόμενη σκάλα του Μιλάνου, Δια-χρονικό ήμερολόγιο, έκδ. Άγ. Ίωάννης ο Δαμασκνός, Ώρωπός 2023, σσ. 240.

Πάλι βρίσκεται στά χέρια μου ένα Διαχρονικό ήμερολόγιο. Τί κρύβεται πίσω άπ' αυτές τίς δύο λέξεις; Δέν είναι για ένα χρόνο μόνο, αλλά για κάθε χρόνο καί ήμερολόγιο διότι ο άριθμός των άρθρων του μικρών καί μεγάλων, αντιστοιχεί με τίς 366 μέρες πού έχει δυνητικά ένα ήμερολογιακό έτος. Άπ' όλα όσα παρατίθενται στήν πνευματική αυτή τράπεζα (τραπέζι) σημειώνω εν πρώτοις ένα καταπληκτικό κοψίδι από τόν Μάρκ Τουαίν: «Ο άνθρωπος είναι τό μόνο ζώο πού τρώει χωρίς να πεινάει, πίνει χωρίς να διψάει καί μιλάει χωρίς να έχει τίποτε να πει». Η έξήγηση είναι άπλή: Βρίσκεται υπό τό καθεστώς τής πτώσεως στήν άμαρτία. Η άλλοτρίωση τής προσωπικότητάς του δέν είναι μόνο σ' αυτά τά τρία σημεία, αλλά σ' όλα. Ψυχή τε καί σώματι είναι παραδομένος στήν αποξένωση από τό Θεό, τήν άμαρτία. Άν δέν τήν πολεμάει κάθ' έκάστην, σύν Θεώ, με τά μέσα πού του παρέχει η Έκκλησία, η άλλοτρίωση αυτή γίνεται όσι χρόνια, αλλά θανατηφόρα άσθένεια. Κάτι τώρα από τή σοφία του Άγίου Ίωσήφ του Ήσυχαστή: «Θά περάσουν πολλά χρόνια στήν καλογερική, ώσπου να καταλάβετε ότι προσευχή χωρίς προσοχή είναι σάν τό νερό πού τρέχει στό δρόμο καί πάει χαμένο καί δέν πάει στό αλάκι να ποτίσει τό χωράφι, να κάνει καρπό. Είναι χαμένος χρόνος. Είναι κόπος χωρίς πληρωμή». Είναι τόσο σαφής η παρατήρηση του Άγιορείτη Άγίου πού κάθε μας σχόλιο ίσοδυναμεί με παραβίαση άνοικτής θύρας. Ο όνομαστός Ρώσος συγγραφέας Φιοντόρ Ντοστογιέβσκυ σημειώνει κάπου: «Τίποτε πιο δύσκολο από τήν ευθύτητα καί τίποτε πιο εύκολο από τήν κολακεία». Δύσκολη η όδός τής ευθύτητας, αλλά όδός άπάγουσα εις τήν ζωήν. Πανεύκολη η κολακεία αλλά τί περιέχει; Ύπερβολές, άνθρωπαρέσκεια καί ψέματα. Καί ποιά τό τέλος; «Άπολείς πάντας τούς λαλούντας τό ψεύδος» μās προειδοποιεί ο Προφητάναξ. Συμπέρασμα: «φοβερόν τό έμπεσείν εις χείρας Θεού ζώντος». Τότε ούτε αυτοί πού κολακεύσαμε θά μās γλυτώσουν, ούτε θά πούμε ένα άκομψ ψέμα για να ξεφύγουμε. Καλό διάβασμα!

* * *

Άρχιμανδρίτη Ίωαννικίου Κοτσώνη Καθηγουμένου, *Η κοσμική λύπη (κατάθλιψη) καί η κατά Θεόν λύπη (μετάνοια)*, έκδ. Α΄ Ίερας Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Σοχού Λαγκαδά, 2018, σσ. 66.

Όπως τονίζεται από τόν συγγραφέα, τό παρόν έντάσσεται στή σειρά «Φιλοκαλικές σελίδες». Είναι προφανές ότι τό περιεχόμενό του προέρχεται από τό βαθύ φρέαρ τής Φιλοκαλίας. Δέν είναι άποτέλεσμα στοχασμού αλλά άποστάλαγμα τής κατά Θεόν σοφίας των θεοφόρων

Πατέρων. «Στήν κοινωνία μας υπάρχουν πλείστες όσες ψυχικές νόσοι καί ἡ κατάθλιψη καταλαμβάνει σημαίνουσα θέση» σημειώνει ἐμφαντικά. «Ἡ ἱκανοποίηση τῶν σκοτεινῶν ἐπιθυμιῶν, ἡ καταδυναστεία τῶν παθῶν στήν ἀρχή μπορεῖ νά φέρνει μιά κοσμική χαρά, μιά κοσμική ἱκανοποίηση, ἀλλά στό τέλος ὀδηγεῖ στήν πικρή γεύση μιάς λύπης καί τό μέτρον πού ἡ ἡδονή φέρνει τήν ὀδύνη». Νά πῶς μιλά ὁ Ἅγιος Νικίτας ὁ Σπηθάτος γιά τήν κατάθλιψη: «Ἡ λύπη εἶναι καταστρεπτικό πάθος γιά τή ψυχή καί γιά τό σῶμα καί πειράζει καί τό μυελό τῶν ὀστέων ἀκόμη. Ἐννοῶ τί λύπη τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία κυριεύσει τοὺς ἀνθρώπους γιά τά πρόσκαιρα καί πολλές φορές γίνεται αἰτία θανάτου». Σχετικά μέ τά φάρμακα πού διαθέτει τό «τοῦ Χριστοῦ ἱατρεῖον», ἴγουν ἡ Ἐκκλησία, ὁ π. Ἰωαννίκιος ὑπογραμμίζει τήν ἀξία τῆς προσευχῆς. «Ἡ προσευχή πού τά πάντα ἀναθέτει στό φιλόανθρωπο χέρι τοῦ Θεοῦ. Μέ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη χωρίς ὀλιγοπιστίες, ἰδεοληψίες, ἀναστολές τοῦ μυαλοῦ μας». «Ἡ προσευχή εἶναι προβολή χαρᾶς καί εὐχαριστίας. Ἡ προσευχή εἶναι ἀποτρεπτικό τῆς λύπης καί τῆς μικροψυχίας» (Ἅγιος Νεῖλος). Μεταξύ ἄλλων πολλῶν ὁ συγγραφέας σημειώνει καί τά πιά κάτω: «Ὁ πονηρός μέ τήν κατά κόσμον λύπη κάνει τόν Θεό ἀπόμακρον, ξένον ἢ καί φοβερόν καί ἀπλησίαστον, αὐστηρόν. Ἀντίθετα ἡ μετάνοια, τό χαροποιό πένθος παρουσιάζει τόν Κύριο ὅπως εἶναι: συμπαθῆς, ἐπιεικής, φιλόμαθος, συγχωρητικός, ἀδελφός, φίλος, Πατέρας». Κλείνω μέ τό ἐξήτ: «Ἡ καλοσύνη τοῦ Θεοῦ μας εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε ὅποια ὥρα ἐπιστρέψει ὁ ἀνθρώπος ἀπό τίς ἁμαρτίες του τόν ὑποδέχεται μέ χαρά...».

* * *

Ἄρχιμ. Ἰωάννου Κωστόφ, *Δίδαξόν με*, Ἑρμηνευτικά, ἐκδ. Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ὁρωπός 2024, σσ. 593.

«Θσαυρῶ τινι προσέοικεν ἡ τῶν θείων Γραφῶν ἀνάγνωσις», κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο. «Ὅμως στή Γραφή ὑπάρχουν «δυσνόητα τινά, ἃ οἱ ἁμαθεῖς καί ἀσπίρτικοι στρεβλοῦσιν... πρὸς τήν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν» (Β΄ Πέτρ. γ΄ 16). Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι γεμάτη ἀπό τέτοιες στρεβλώσεις πού ὀδήγησαν μέσω τῶν αἱρέσεων πολλοὺς εἰς ἀπώλειαν. Τό παρόν πολυσέλιδο πόνημα θέλει νά συμβάλει τήν ὀρθή κατανόηση τῆς Ἁγίας Γραφῆς μέ τήν παράθεση πλείστων ὄσων δύσκολων γραφικῶν χωρίων, τά ὁποῖα ἐπεξεργάζονται καί ἀναλύουν μέ ἐπάρκεια δόκιμοι θεολόγοι καί ἐρμηνευτές. Ἄς δοῦμε ἓνα δείγμα: «Ὅταν ἀκοῦς κάθισε ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ (ὁ Χριστός) μή νομίζης καθέδρα σωματική ἀλλά ἀνέβασε τό νοῦ σου σέ θεοορεπῆ ἔννοια, διότι ἔτσι τό συνήθισε ἡ Γραφή καί λέγεται εἰς τό Θεό καθέδρα καί στάσιμον» (Γρηγόριος Ταυρομενίας). Σχολιάζει ὁ Σέργιος Σάκκος: «οἱ Κριτές εἶναι ἓνα ἀπό τά παραδοξότερα βιβλία τῆς Π. Διαθήκης. Διότι καί οἱ κριτές οἱ ὁποῖοι κυβέρνησαν τόν Ἰσραήλ εἶναι τά παραδοξότερα καί τά πλέον ἀπίθανα πρόσωπα. Καί τοῦτο γιά νά δεῖξη ὁ Θεός ὅτι μπορεῖ νά ἀρπάξει τόν τυχόντα καί νά τόν ἀναδείξῃ τόν ἰδανικότερο κυβερνήτην». Καί μία ἐρμηνεία τοῦ Νίκ. Σωτηροπούλου γιά τή λέξη ἄγγελος: «Ἡ ἐπικρατοῦσα γνώμη (γιά τό Γενέσεως ιη΄) ὅτι ἡ λέξη αὐτή σημαίνει τόν ἄγγελο κατά διάκριση πρὸς τόν Θεό καί τόν ἀνθρώπο καθ’ ἡμᾶς εἶναι ἐσφαλμένη. Διότι τά τρία πρόσωπα τά ὁποῖα ἐμφανίσθηκαν στόν Ἀβραάμ... λέγονται μέν «ἄγγελοι», ὅπως λέγονται καί «ἄνδρες», ἀλλά οὔτε ἄνδρες εἶναι, οὔτε ἄγγελοι. Σύμφωνα πρὸς τό Γεν. ιη΄ 1-2 τά τρία αὐτά πρόσωπα εἶναι ὁρατῆ ἐμφάνισι τοῦ ἀόρατου Θεοῦ κατά τοὺς Ὁ΄, ἢ Γλαχβέ κατά τό μασοριτικό. Διότι ὁ Μωυσῆς δέν γράφει ὅτι «ᾤφθησαν ἄγγελοι» ἀλλά γράφει ὅτι «ᾤφθη ὁ Θεός» κατά τοὺς Ὁ΄ ἢ «ᾤφθη ὁ Γλαχβέ» κατά τό ἐβραϊκό». Εἶναι ὄντως ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἡ ἐρμηνευτική αὐτή χεῖρα βοήθειας, ἰδίως στοὺς δύσκολους καιροὺς πού ζοῦμε.

* * *

Χρυσοστόμου Γ΄ Μητροπολίτου Μάνης, *Ἀπό τό μεγαλεῖο τῶν Ἁγίων Πατέρων*, Μάνη 2022, σσ. 112.

Μέ τοὺς Ἁγίους Πατέρες καί συγκεκριμένα τόν Ἀθανάσιο τόν Μέγα, τόν οὐρανοφάντορα Βασίλειο, τόν Γρηγόριο τὸ Θεολόγο, τὸ Γρηγόριο Νύσσης καί τόν ἱερό Χρυσόστομο ἀσχολεῖται στό παρόν ὁ σεβασμιώτατος συγγραφέας. Σημειώνει, μεταξύ ἄλλων, στόν Πρόλογο: «Οἱ

ἄγιοι θεοφόροι Πατέρες... ἐρμύνησαν τὴν Ἁγία Γραφή, στοχάστηκαν, φιλοσόφησαν, θεολόγησαν, προσευχήθηκαν, κήρυξαν ἔγγραψαν, χειραγώγησαν, ὁδήγησαν στὴν πίστη καὶ τὴν εὐσέβεια». Γιὰ τὴν προσφορά τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου στὴ θεολογία ἀναφέρει: «Ὁ θεόπνευστος Ἀθανάσιος μὲ τὴν ὅλη του παιδεία, πραγματικά θεολόγησε γιὰ νὰ κατανοηθῶν σαφῶς οἱ δύσκολες ἔννοιες καὶ λέξεις: Θεός καὶ Υἱός, γέννησις καὶ αἰωνιότητα, ὁμοούσιον καὶ ὑπόστασις, ἡ ἐκ Πατρὸς γέννησις καὶ ἡ ἐν χρόνῳ γέννησις, ἡ ἐνανθρώπισις, ἡ ἐν Χριστῷ κένωσις κ.ἄ.). Ἀπὸ τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου στεκόμαστε στὸν ἐπιτάφιο λόγο στὸν ἀδελφὸ του Καισάριο: Λέγει γι' αὐτὸν ὅτι δὲν τὸν ἐπηρεάζαν οἱ ποικίλες τιμές καὶ πρόσκαιρες δόξες ἀλλὰ ἴσχυε τὸ «πρῶτον ἦν εἰς ἀξίωμα χριστιανὸν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι». Ὅταν ἔγινε αὐτοκράτορας ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης «ἐπιέζε καὶ ἐξεβίαζε τὸν ἄριστον ἱατρὸν Καισάριον νὰ ἀπαρνηθῆί τὴ χριστιανικὴ του πίστη, πλὴν ὁμως οὐδὲν ἐπέτυχε παρά μόνον τὴν ἀπογομπὴν του». Ὅντως χριστιανικὴ ἡ στάση τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἁγίου καὶ ἡ γενναιότητά του ἀντάξια τῆς οἰκογενειακῆς του παραδόσεως. Ὁλοκληρῶν μὲ μιὰ ἀναφορά τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου στὴ θ. κοινωνία: «Μέλλοντες προσέειναι τῇ φρικτῇ καὶ θεῖᾳ ταύτῃ τραπέζῃ καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τοῦτο ποιεῖτε, μετὰ καθαρῶ συνειδότος, μετὰ νηστείας καὶ προσευχῆς, μὴ θορυβουήντες, μηδὲ λακτίζοντες, μηδὲ ὠθοῦντες τὸν πλησίον, ἐσχάτης γάρ τοῦτο παρανοίας καὶ καταφρονήσεως οὐ τῆς τυχοῦσης». Δὲν χάριζαν κἀστανα οἱ Ἅγιοι, ἀλλὰ καυτηρίαζαν κάθε παρεκτροπὴ καὶ καθοδηγοῦσαν τὸ ποίμνιον εἰς νομάς σωτηρίου.

* * *

Θεοδοσίου ἱερέως, *Ἱερομόναχος Ἀνδρέας Φωτίου*, ἐκδ. Ἐνωμένης Ρωμοσύνης, Ὁρθόδοξο βίωμα 9, Θεσσαλονίκη 2023, σσ. 116.

Ἐνῶ γύρω μας στὸ μεγάλο τσίρκο τοῦ κόσμου παρελαύνουν γελωτοποιοὶ παντὸς εἴδους μὲ ρούχα φαντακτερά, καὶ περισσὸ θράσος, ἀθυρόστομοι, φτωχοὶ, κύμβαλα ἀλαλάζοντα, ὁ π. Θεοδόσιος ἀναλαμβάνει νὰ μᾶς προβάλλει ἕνα ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ. Ὁ π. Ἀνδρέας, τέκνον τῆς ἀγιοτόκου Κύπρου, ἔζησε γιὰ ἕνα διάστημα στὸ Σινᾶ καὶ τὸ Σουδάν. Τὰ δύσκολα χρόνια τῆς εἰσβολῆς καὶ τῆς προσφυγιάς τοῦ '74 ἀναδείχθηκε παρηγορητὴς τοῦ πονεμένου λαοῦ τῆς Κύπρου. Ἀνθρώπος ὀλιγογράμματος, πλὴν εὐσεβῆς καὶ φιλόθεος, μύριζε ἀπὸ μακριὰ λιβάνι γι' αὐτὸ ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων ἐρχόταν νὰ ἐναποθέσει ἐνώπιόν του τὶς ἀμαρτίες του. Στὸ Τσέρι κοντὰ στὴ Λευκωσία, γιὰ ὄρες ἀτέλειωτες ἐξομολογοῦσε παρά τὰ προβλήματα ὑγείας πού τὸν κατάρτυχαν. «Ἔϊχε φοβερὸ πόλεμο ἀπὸ τὸ διάβολο πού δὲν τοῦ ἄρεσε πού γινόταν αἴτιος τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν». Μιὰ μέρα ἐξομολογοῦσε ἐπὶ 12 ὄρες χωρὶς νὰ καθίσει. Σὲ ἐρώτηση τοῦ συνεφημέριού του π. Μιχαὴλ: «Γιατί δὲν κάθισαι; Εἶναι ἀμαρτία; Ἀπάντησε: «Δὲν εἶναι ἀμαρτία» ἀλλὰ ἤθελε αὐτὸ πού κάνει γιὰ τὸ Χριστὸ νὰ ἔχει πόνο. Ὁ ταπεινὸς ἱερομόναχος ἔβλεπε τὸ μέλλον, θεράπευε μὲ τὶς προσευχῆς του τοὺς πονεμένους, παρηγοροῦσε τοὺς θλιβομένους. Ὅρισμένες φορές πήγαινε γιὰ προσκύνημα στὸ Ἅγιο Ὄρος ἰδίως στὴ Μονὴ Διονυσίου. Ἐπισκεπτόταν καὶ τὸν Ἅγιο Παῖσιο μὲ τὸν ὁποῖο συνδεόταν ἀπὸ τὸ Σινᾶ καὶ τὸν τιμοῦσε ἀπὸ τότε ὡς ἄγιο. Μιὰ μέρα τοῦ εἶπε ἡ ἀδελφὴ του ὅτι θά τοῦ μαγειρέψει διότι τὴν ἐπομένη θά πήγαινε στὴν Πάφο μ' ἕνα φιλικὸ ζευγάρι. Αὐτὸς τῆς ἀπαντᾷ: — Μὴ μοῦ μαγειρέψεις διότι δὲν θά πάτε. Τὸ ἴδιο ἀπόγευμα τὴν παίρνει τηλεφῶνο τὸ ζευγάρι τῶν συνταξιδιωτῶν τους καὶ τῆς ἀνακοινώνει πὺς δὲν θά πάνε διότι κάτι τοὺς συνέβη. Τέτοιοι παρηγορητὲς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἀναπαύουν τοὺς χριστιανούς. Ἄξιος ὁ μισθὸς τοῦ νονήσαντος.

* * *

Μοναχῆς Μαρίας (Ντομπρομύσλοβας), *Ὅσιος στᾶρες Νίκων*, μετάφραση ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ Ἀρχιμ. Ἀλκίσων Μιχαὴλ, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Προφήτου Ἡλίου, Πρέβεζα 2024, σσ. 139.

Μελετώντας τὸ παρόν ὁ ἀναγνώστης μεταφέρεται νοερά στὴ Θηβαΐδα τοῦ Βορρᾶ καὶ γνωρίζει ἀπὸ κοντὰ ἀκόμη ἕνα μυρόπνεον ἄνθος τῆς ρωσικῆς στέππας, τὸν στᾶρες Νίκωνα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀφιέρωσε νωρὶς τὸ εἶναι του στὸ Θεό. Ἐγινε μοναχὸς στὴν ὀνομαστὴ μονὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Ὀπινα κοντὰ στὸ στᾶρες Βαρσανούφιο. Μὲ τὸ ξέσπασμα τῆς ἐπανάστασης

τῶν μπολσεβίκων εἶδε τό κλείσιμο τῆς Ὑπτινα. «Ἡ Ἐκκλησία ζοῦσε зоφερή περίοδο. Ἡ χιο- νοσιτάδα τῶν συμφορῶν σάρωνε στό πέραςμά της ὅ,τι ἱερό τῆς ἀπέμεινε. Ἐπίσκοποι, ἱερεῖς, μοναχοὶ καί ἀπλοὶ χριστιανοὶ δοκίμασαν σκληροὺς διωγμούς». Ὁ π. Νίκων μένει στήν κοντι- νή πόλη Κοζιέλσκ καί γίνεται πνευματικός ὁδηγός πλήθους ψυχῶν. Ἐλεγε μεταξύ ἄλλων: «Γιά νά ἐκπληρώσει κανεὶς τὶς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ πρέπει νά τὶς γνωρίζει. Γιά νά τὶς γνωρίζει πρέ- πει νά διαβάζει τό Εὐαγγέλιο. Εἶναι τό καλύτερο ἐγχειρίδιο. Φῶς στή ζωή σας θά ἀποκτήσετε ὅταν εὐθυγραμμίζετε πράξεις, λόγια καί σκέψεις μέ τό πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου». Στά 1927 ὁ π. Νίκων φυλακίζεται ἀπό τό σοβιετικό καθεστῶς στήν Καλούγκα. Μετά ἀπό δίκη ἐξορίστηκε στό Βορρά στό Σολόβκι. Τελικά βρέθηκε στό νησί Ποπόφ στήν Καρελία. Στή συνέχεια βασανίστη- κε πολύ στή περιοχὴ τῆς πόλεως ἹΑρχάγγελσκ ἀπό τὶς ἀρρώστειες καί τὴ σκληρὴ συμπεριφο- ρὰ τῶν ἀνθρώπων, περιπλανήθηκε ἐδῶ κι ἐκεῖ ἀλλὰ εἶχε φοβερὴ ὑπομονὴ μέχρι τό ἐπίγειο τέλος. Ἀπὸ τὶς διδασκίαι τοῦ Ὁσίου σημειώνουμε: «Τό καλό γιά νά εἶναι καλό πρέπει νά γίνε- ται γιά κάρη τοῦ Θεοῦ, δηλ. ἐπειδὴ τό λέει ὁ Θεός. Στὶς πτώσεις μας δέν πρέπει νά ταρασσόμα- στε, γιατί, λόγω τῆς πεπλοκίας φύσης εἶναι κάτι τό ἀναμενόμενο. Γνωρίζοντας πόσο ἀδύνα- μοι εἴμαστε αἰσθανόμαστε περισσότερο τὴν ἀνάγκη τοῦ θεοῦ ἐλέους καί γινόμαστε σπλαχνι- κοὶ στὸν ἀδελφὸ μας». Καλὴ ἀνάγνωση!

* * *

ἹΑρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου, *Προσμονὴ Θεοῦ*, Λόγοι περὶ ἀσθενείας, πόνου καί θανάτου, ἐκδ. Ἰνδικτος, Ἀθήναι 2022, σσ. 300.

Τό νά προβοῦμε ἑμεῖς οἱ εὐτελεῖς σέ ἀποτίμηση τῆς διδασκαλίας τοῦ μακαρίου Γέροντος δέν εἶναι ἔργον εὐχερῆς. Ἐργῶδες ἐστίν. Ὡς πνευματικός πατήρ γνώριζε νά παρηγορεῖ ἀπὸ τό περίσσευμα τῆς ἀγαπώσης καρδίας του τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Οἱ κατηκίσεις καί ὁμιλίες του, πού εὐρίσκονται στό παρόν, ἀπευθύνονταν πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Κοινοβίου του, πρὸς τὶς μοναχὲς τοῦ Κοινοβίου τῆς Ὁρμύλιας, ἀλλὰ καί πρὸς τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ πιστοὺς καί εἶναι πάν- τοτε ἐπικαιρῆς. Σημειώνει ὁ Γέροντας γιά τό θέμα τῆς ἐπιμύκνωσης τῆς ζωῆς: «Γι' αὐτό ἄς λέμε: Θεέ μου «ἐάν τέ ζῶμεν» γιά σένα ζοῦμε «ἐάν τέ ἀποθνήσκομεν» δικοὶ σου εἴμαστε, κάνε μας ὅ,τι θέλεις κάρη τῆς Ἐκκλησίας σου». Νά ἐπιμύκνεται λοιπὸν ἡ ζωὴ μου κάρη τῆς Ἐκκλη- σίας, τό καταλαβαίνω, ὑπάρχει κάποιος λόγος, ἀλλὰ νά ἐπιμύκνεται γιά νά ζήσω περισσότερα χρόνια, δέν ἔχει σημασία». Γιά τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀσθενοῦς γράφει τὰ ἐξῆς ἀξιοπρόσεκτα: «Ὁ ἄρρωστος πρέπει νά προσέξει πολὺ περισσότερο τὶς δύσκολες στιγμῆς, διότι μπορεῖ νά τοῦ γίνουν πειρασμός. Θά μάθει κάτι δυσάρεστο γιά τὸν ἑαυτό του, ὅτι ἀπέτυχε, λόγου κάρη, στὶς ἐξετάσεις πού ἔδωσε. Πρέπει νά εἶναι ἔτοιμος νά ἀκούσει καί τὰ πλέον δυσάρεστα. «Ἡτοιμά- σθην καί οὐκ ἐταράχθην», λέγει ὁ Ψαλμωδός... Χρειάζεται λοιπὸν νά εἶναι ἔτοιμος νά δεχθεῖ κάθε τί γιά νά μὴν περάσει καί καινούργια κρίση πάνω σ' αὐτὴν πού περνᾷ». Γιά τό νόημα τῆς ἀσθενείας λέγει: «Ἡ ἀσθένεια λοιπὸν εἶναι μὲν ἀπόρροια τῆς ἁμαρτίας καί τοῦ ἐγωισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὴν χρησιμοποιεῖ ὁ Θεός, ὁ «ἀπὸ κακῶν ἐξάγων ἀγαθόν» γιά νά βγάλει ἀρετὴ καί αἰωνιότητα. Ἐπομένως ὅταν ἔχω μιὰ ἀσθένεια ἔχω καί ἐγὼ μερίδιο εὐθύνης, διότι εἶμαι συμ- μέτοχος τῆς ἀνθρώπινης ἀσθενείας τῆς πτώσεως τοῦ ἹΑδάμ καί δέν ἔχω ταπεινωθεῖ ἀκόμη, ἔχω κάποιον ἁμάρτημα, κάποιον ἐγωισμό πού πρέπει νά νικήσω». Τῷ ὄντι τό παρόν βιβλίον περιέχει «ζωηρὰ λόγια», ἀπόσταγμα τῆς κατὰ Θεὸν σοφίας τοῦ αἰοίδιμου πατρὸς, πού ἀποτελοῦν βάλ- σαμο παρηγορίας στὶς δύσκολες ὥρες τοῦ πόνου, τῆς ἀρρώστειας καί πρό πάντων τοῦ θανάτου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

